

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204710

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No 781
V465i

Accession No 7860

Author పెండ్లూరి చలకవి
Title శివరహస్య ఖండము

This book should be returned on or before the date last marked below

శ్రీ శుకశ్యామలా రామలింగేశ్వరగ్రాథమాలా ద్వితీయప్రసానము.

శ్రీ శివాయ గురవే నమః.

శ్రీ స్కాంధమహాపురాణాంతర్గత

శివరహస్యక్షిప్రము.

(ద్వితీయసంపుటము)

బాలసరస్వతీ

కీ.చు.ది.ప్ర.గ్రంథాలయము, విజయవాడ.

ప్రచురించును.

౩ వీరమహాంధ్రకాండము.

౪ యుద్ధకాండము.

౫ దేవకాండము.

నిగమాగమవిశారద

ముదిగొండ వీరభద్రేశ్వరారాధ్యులచే

ప్రకటితము.

నందిగామ - కృష్ణాజిల్లా.

PRINTED BY

K. KODANDA RAMAIAH GARU,

AT ANDHRA GRANDHARAYA PRESS, BEZWADA.

ప్రాథమిక.

ఈ గ్రంథమునందు తాళపత్రప్రతులనిచ్చి సహాయమునర్పించిన బ్రహ్మశ్రీ శివపురపు వీరయ్య అయ్యవార్లంగారికిని వేమనారాధ్య ములుగు అయ్యవారులింగంగారికిని శరణు లొనరింపును, తాళపత్రగ్రంథసంపాదనకు సహాయపడిన వారికిని ముద్రణద్రవ్యసమార్జనమును పలువురు బుద్ధులగుతులకు తెలియజేయుటకు సహాయపడినవారికిని, తెలియచేసినంతనే ముందుగా ద్రవ్యమొసంగిన మహామహులకును, ద్రవ్యమొసగినను శిష్యుగా త్వరలో నచ్చొచ్చించి యందజేసిన ఆంధ్ర గ్రంథాలయప్రెస్ వారికిని, ముందుగా గ్రంథముల సందజేయగనే తిప్ప కుండగ వెంటనే చందాల నొసగునట్టి యుత్తములకును, సర్వప్రపంచమునకును యిట్టి సంగ్రహముల భోగ భాగ్యముల నొసంగ నా దేవదేవుని ప్రార్థింపుచున్నాము.

ఇం దెట్టి ప్రమాదములున్నను దయతో దెలిపినచో సవరించుకొనుటకు సంసిద్ధుల మని ముందుగా నే విన్నవించుచున్నాము.

ప్రొ కా శ కు లు .

శ్రీశ వ వి ల స ము .

స ర మే శ్వ ర వి ల స ము .

రాజీవమై వేదరాజని దెచ్చితి
 ఊర్వి మ్రోచితి వచ్చి గుర్మ మగుచు
 భూదార మైతివి ధూదారతను బొంది
 మానవహారీల మాన వేపుడు
 వటువై రచారలంకలు వైరి జేసితి
 పరశుచే నణచితి పరశుభంబు
 రాజనందకుండవై యాజి జయించితి
 హలము బూనితి కత్తూహలము దనర
 బుద్ధమూర్తివి కావె ప్రబుధపటిమ
 గల్గి బొదువు రణంగంకర శముగ
 దళవిధాక్రమలను మహాదళంజలం
 మహిమ నిర్జితి గల్గి ప్రాచీనహిమిర.

—సంభవకాం. ౧ ఆశ్వా.

నీ పాణిజా రిశమనాగు ధవహాళనాశాయ
 మఖవిదారాయ నళు శ్శివాయ
 లంకాటసారాయ కాలసంహరణాయ
 మదరిప్రహ్లాదాయ నళు శ్శివాయ
 త్రిపురసంహారాయ ధృతకూలహస్తాయ
 మహాతే భవాయ నళు శ్శివాయ
 కల్యాణఫలదాయ కరుణానిధానాయ
 మాధవాస్త్రాయ నళు శ్శివాయ
 మానిబృందార్పితాయ నళు శ్శివాయ
 మహితేవిభవోజ్జ్వలాయ నళు శ్శివాయ
 మదనద్వారాయ నళు శ్శివాయ
 యనుచు సాష్టాంగ మొగ్గుచుండునను మలర.

—సంభవకాం. ౨ ఆశ్వా.

దండంబు నీ కిదే తతదయారసపూర, భరితమనోభోజ ధవ్య తేజ
 జోహారు నీ కిదే సుమనోమనోరథ, పరిపూర్ణమందార ధవవిదార
 వందనం బిదె నీకు వాణీనితంబిని, పరిరంభసుఖిల ధవ్యశీల
 సాష్టాంగ మిదె నీకు జాతుత్రయీనామ, సుందరీమణిభాస్య సుందరాస్య
 ప్రణతిః జేసెదమిదెనీకుఁ బ్రణతిగర్భ, పరమపూరుషపరమాత్మ ప్రణవరూప
 శరణు నీ కయ్యయిందిరాజలభిశయన, గర్భకలశాంబురాశిరాకాశశాంక.

—సంభవకాం. ౧ ఆశ్వా.

క॥ హరిహరవిధిహంబులఁ, బరగంగాఁ దాల్చి నీవఁ ధరుమరు జగముల్
బరిపాలింతువు దుర్గింతువు, వరుస సృజింతువు నితాంతవైభవ మొప్పుకొ.

—సంభవకాం. ౧ ఆశ్వా.

ఉ॥ ఎవ్వనివల్ల బుద్ధు జగఁమెల్లను సంతతము బ్రవర్తనం
బెవ్వనివల్ల లీన మగు ధి నెవ్వనియందు ధృవం బరుగ్రహం
బెవ్వనివల్ల సర్వ మిది యెవ్వనివల్ల దిగ్గోళితంబు నె
నెవ్వరు దేవదేవుని ను నాత్మ భజించెద మేము భక్తితో.

—సంభవకాం. ౨ ఆశ్వా.

క॥ అందక మదికి వాక్కుల, కందక స్థానోద్రియముల ధి కందకం బరమా
నందంబు లగు నెవ్వరు, వందన మగు నట్టి నీకు వాంఛిత మొదవన్.

—సంభవకాం. ౩ ఆశ్వా.

క॥ తత్త్వం పదార్థ మివే, తత్త్వతీతంబు నీవే ధి తత్త్వము నీవే
తత్త్వోపదేష్ట వీవే, తత్త్వాల మదిని దగులు ధి తత్త్వం బీవే.

—సంభవకాం. ౪ ఆశ్వా.

భగవాతుఁ డొకఁడే యని బోధించు గ్రంథములలో నిది మొద
గ్రంథము. ఈ మహాకవి యొ సద్గ్రంథమున శృంగార హాస్య కరుణ
సదృశీర భయానక క్లిష్ట అద్భుత శాంతము లను నవరసముల నపార
ముగ మృదునుధురత్తలని వచించియున్నారు.

శివహస్త్యుండము.

సాధన అనుర సేరమహేంద్ర యుక్త దేవ దక్ష ఉపదేశ అను సప్త
కాండములచే నలరారు గద్యపద్యాత్మక ప్రబంధరాజము. బాలసరస్వతీ
కోమలి వేదికపాదల కవిచే నాంధ్రీకృతము.

ప్రకాశకులు:—

నిగమాగమశాంధ ముదిగొండ వీరభద్రేశ్వరారాధ్యులు అయ్యనారు,

నందిగామ, కృష్ణ.

సంకల్పము

కథాసంగ్రహము.

1. సంభవకాండము.

పార్వతి వివేచిణీయగు దక్షునింట బరాధనము నంది భర్తయ్యను సారము శరీరము వదిలి హనువత్సర్వతమున జన్మింప హిమవంతుడొమెను జూచి-

సీ॥ పాలితశ్వాశిః పల్లవ మృదుపాణి, శర్వాణి శుక్వాణి శరణుశరణు
భక్తకల్పవతిః పుక్తిటభాగ్యచుత్పత్తి, జగములేలడుత్పత్తి శరణుశరణు
మధురొదడుబింబ మహేనన్నిభనితంబ, సరసవాక్యకదంబ శరణుశరణు
చంపకసుమనాస చారుతర్కాస, సలలితదరహాస శరణుశరణు
వనజభవముఖ్యసూర్యుండవంద్యమాన, దరణవంకరుహద్వంద్వ శరణుశరణు
ఆదిశ్చ పరిపూర్ణత్రయ ఫలజనని, శంభరాణి మహేశ్వరి శరణుశరణు.

—ప్రసాదాశ్రయము.

అని యిట్లనేకవిధములఁ జాగ్రత్తించి యామెను తనగృహమునఁ బూజింపుచుండఁ జూచె. అమె కరమేశ్వరుని వివాహమాడ న్నారతప మాచరించుచుండె.

కరమేశ్వరుఁడు ప్రలాసముచ దక్షిణామూర్తీహామమున సనకాది మహర్షులకు యోగిరహస్యముల నుపదేశింపుచు ప్రైరాగ్యమున నుండ బ్రహ్మాండభాండముల హారకన్య సింహవక్త్ర తారకాది దనుజులు నశశరచుకొని దేవతల నెల్లరఁ జాధింప నారి లాభాధల కోర్వక బ్రహ్మచుగూడి శ్రీమహావిష్ణువుపాలికిఁ జని-

మ॥ సకలాజాతిచింతిలాయ దివిషత్ప్రస్తుత్యపాదాంబుజా

య కరాభ్యుచితశంఖచక్రియుగళః పద్మాక్షాయ వేద్యాన మో

హరా యాఖిలయాగినా బోధగతాం కల్యాణదా యోగ్యతే

ప్రసాదానోనిధి సమో నమో యతాంధక ముక్తిదా యోగిణి.

—ప్రసాదాశ్రయము.

విష్ణుముల మొలఁబట్టికొన, సంతి నా శ్రీమహావిష్ణువు యాగన గ్యుఁడు శంకరుని గామ్యునిఁ జేయ కాముని ప్రేమించియను కంప యోగస్సముఁ జేయు మన్మథుని చూశంకరుఁడు ఫాలనేత్రానలంబున ద్వింశతజేసి తనకొఱకై తపమాచరించు పార్వతిని మాయావేషములఁ బరీక్షించి వివాహమాడి కేవీలాసముల నుండ దేవతలు రాక్షసుల జయింప నొకమహానుభావుని సృజింపవేసిన శ్రీమహారస్వామిని సృజించి పీఠలకు సహాయముగ నంప నామహానుభావుఁ జేసి తారల సురుని, క్రించాసురుని జయించి పుణ్యక్షేత్రముల సేవించి శంకరు ననేకస్థలముల లింగరూపమునఁ బరీక్షించి చాగ్రత్త కంకరుఁడు పర్యత్తుడు పాశుకతా విద్యా

స్త్రీముల నొసంగి శూరపద్మాదిరక్కసుల నుక్కడను నాన్వనొసంగిన బతులుదేరి యొకచో రత్నసింహాసనమున విశ్రమించియుండె.

2. అసురకాండము.

బృహస్పతి దేవప్రార్థనఁజేసి కుమారస్వామి దరిఁజేరి—

“రాక్షసులు దేవతలచే నశించుచుండుటఁ గాంచి, రాక్షసగురువగు శుక్రుఁడు మాయయను రాక్షసస్త్రీని బిలిచి, రాక్షసుల తేమముకొఱకు కశ్యపునివలన సంతానము గనవలసినదిగ నాన్వనొసంగ నామె.

సీ॥ కటిసీమ సవరించు ♦ కనకాంశుకచ్ఛాయ, లరుణాంఘ్రిరుచి జోహారుసేయఁ దపనీయమయవజ్ఞితాటంకదీధతుల్, తఘకుఁ జెక్కులకుఁ గైదండ నొసంగ రమణీయకుచకుంభశిరత్నహారద్యతుల్, మేఖలాప్రభలతో ♦ మేలమాడ ముక్కునఁ జేర్చిన ♦ ముత్యంపు ముంగర, దరహాసదీప్తి కు ♦ త్కళికఁ బెనుప మేన నలదిన ఘనసారమిళితలలిత, గంధసారంబు మైతావిభాంధవంబు నెరప తిభువనమోహననిరుపమాన, భవ్యశృంగారవిభవంబు ♦ భాసిలగఁ.

—ప్రహేళికాసము.

ఆకశ్యపుని యాశ్రమము నేరిన యావిరాగి సరాగియై యామోహనాంగి దరిఁజేరి యతిమోహంబున సనేకవిధంబులఁ బరితపింపుచు దాని తల్కి-బెక్కిలకు బేలయై,

చ॥ అలికులవేణి, చారువికచాబ్జవిలోచన, కీరవాణి, కోమలి, వెలలేనిమానికమ, ♦ మారుని పట్టపుదంతి, కామినీ తిలకమ! ఏల దాచెదవు? ♦ తియ్యని వాతెఱిగే నీ లీయవే కులుకుకూలుంగుగుబ్బలను ♦ గొచ్చిని కౌగిలించి నీవునె.

—ప్రహేళికాసము.

అని ప్రార్థన నాడె నది విని రాక్షసులు దానిని యిచ్చెచ్చిన యాదేవి గొఱంబుల సహృదయు రదాదిన సుమంతు, నిహానస్త్రీలు, తారకుడు, అజనక్రాది ద్వీలక్షవాహినీసంఖ్యాకంఠన రాక్షససమాహంబులు జన్మించినఁ జూచి కశ్యపుఁడు సత్పాతాపతప్తుఁడై తిరుమున కేగింతి శూరాదిరాక్షసులు ఘోరమైన తపమాచరించి పరమేశ్వరుని కృపకుఁజాత్రులై లోకిములహింసించుచు దేవతాస్త్రీల చెఱులబెట్టచు యంతాది దేవతల బుద్ధిగ్రహమలయందుంచుచు బాధ లిడిరి.” అని యిట్లు రాక్షసులవృత్తాంతము చెప్పెను.

ద్వితీయసంపుటమునందలి కథాసంగ్రహము యీదిగువవిషయసూచికయే తెలియజేయఁగలదు.

విషయసూచిక.

వీరమహేంద్రకావ్యము—నీకాశాశ్వాసము.

విషయము.

పుట.

కుమారస్వామి వీరబాహుని శూరపద్మవృత్తి నరయుట కంపుట	1
వీరబాహుడు సూక్ష్మరూపంబున శూరునిపురంబుఁ జొచ్చుట	4
వీరబాహుడు బందితు లగు జయంతాదులకు ధైర్యముఁ జెప్పట	7
వీరబాహుడు కుమారస్వామియొజ్ఞ శూరునకుఁ దెల్పుట ...	9
వీరబాహుడు నజ్రబాహ్వది రక్కసుల నుక్కడంచుట ...	11
వీరబాహుడు శూరునివృత్తాంతము కుమారస్వామికిఁ జెప్పట	14
శూరుఁ డాపులతోఁ గుమారస్వామిని జయించువిధ మాలోచించుట	16
సింహవక్త్రుఁ డన్నయగు శూరపద్మనకు నీతి గరపుట ...	19
కుమారస్వామి శూరుని జయింప త్రయార్యులకు వెడలుట ...	20
శూరుడు భానుకోపు నని కనుపుట ...	23

యుద్ధకాలము—ప్రథమాశ్వాసము.

భానుకోపుడు యుద్ధసన్నాహం దగుట ...	25
వీరబాహుడు యుద్ధమునకు వెడలుట ...	27
అసురసైన్య భూతసైన్యముల యుద్ధము ...	28
సింహాస్య చండుల యుద్ధము ...	28
మధ్వజముఖుల యుద్ధము ...	30
భానుకోపుని ప్రథమయుద్ధము ...	32
భానుకోపుని వీరబాహుఁ డెదిరించి పోగుట ...	37
భానుకోపుని కలయనము ...	42
ఉగ్రుఁ డు నేర్పున నతిశూరు హరి మొనర్చుట ...	45
అసురదుర్ముఖు కనకాదుల కదనంబునఁ గడతేర్చుట ...	48
వీరబాహుం డసు కీలమగ్ని సంహరించుట ...	50

యుద్ధకాలము—ద్వితీయాశ్వాసము.

శూరపద్మాసురుడు భూతివీరులఁ బొడిసేయుట ...	52
వీరబాహుగడు శూరపద్మాసురు నెదిరించుట ...	55
షడానన శూరపద్మాసురుల యుద్ధము ...	57
కుమారస్వామి విడిచిన శూరుడు పలాయితుఁ డగుట ...	60
భానుకోపుడు వీరబాహు నెదిరింప మాయను వేడుట ...	63
వీరబాహు భానుకోపుల ద్వితీయయుద్ధము ...	64

భానుకోపుడు పీఠ బాహువుల మోసముచే సముద్రమునఁ ద్రోయుట	68
కుమారుడు పీఠ బాహువుల సముద్రమునుండి లేవడియుట	69
పీఠ బాహువులు శూరపద్మాని పురంబు ధ్వంసముజేయుట	70
హిరణ్యుడు తండ్రి యగు శూరునకు హితంబు నెక్కుట	71
హితము వినని జనకాదు హిరణ్యుండు యుద్ధమున కేగుట	73
హిరణ్యుడు పీఠ బాహువుల కోడి సముద్రమున దాగికొనుట	76
సేన పా జయమున కోర్వక అగ్నిముఖుండు పీఠుల నెదుర్కొనుట	78
అగ్నిముఖ పీఠ బాహువుల యుద్ధము	79
పీఠ బాహువుల డగ్గిముఖుని సంహరించుట	81
పీఠ బాహువుల డగ్గిలాసమునుండి వచ్చిన తమ్ములఁ జూచి సంతసించుట	83

యుద్ధ సంహారము - తృతీయాశ్వాసము.

యముండు పీఠ బాహువుని శ్రాద్ధించుట	84
శూరపద్మాని త్రిసహస్రకుమారుల యుద్ధము	85
విజయండు త్రిసహస్రకుమారుల జయించుట	87
ధర్మకోపుండు పీఠ బాహువు నెదిరించి మడియుట	89
భానుకోపుండు నీతివినని తండ్రియొద్ద నని కరుగుట	91
భానుకోప పీఠ బాహువుల తృతీయయుద్ధము	93
పీఠ బాహువు భానుకోపుని యాక సంబున చిత్రవధసేయుట	96
శూరపద్మాదులు భానుకోపుని మరణము విన విలపించుట	98
సహనన్దుండు శూరునకు హితంబు నెప్పి యని కరుగుట	99
సహనన్దుండు సింహుతో యుద్ధముసేసి మడియుట	102
సింహముఖుండు భూతిసేనల చిత్రగతుల నధించుట	103
పీఠ బాహువుల సింహవక్త్రు లెక్కఁగొనక ధనుర్వ్యసముసేయుట	106
సహనన్దుండు పీఠ బాహువుల యుద్ధయాదిని బడఁద్రోయుట	109
నెదిరించిన కుమార సేనల సింహవక్త్రుండు మింగుట	110

యుద్ధ సంహారము - చతుర్థాశ్వాసము.

సింహవక్త్రుని మింగిన సేనల కుమారస్వామి వెలికిఁదీయుట	114
కుమారుండు సింహవక్త్రు బాహువుల శిరములఁ దుగించుట	117
కుమారస్వామి సింహవక్త్రు హతంబుసేయుట	119
శూరపద్మాండు కుమారస్వామిని జయింప నని కరుగుట	121
కుమారస్వామి విజృంభించి దనుజుల దునుమాడుట	125
కుమారస్వామి పాలవేత్తంబుచే రాక్షసకవంబుల నహంకరణము	128

కుమారస్వామి శూరపద్మాసురుల యుద్ధము	...	129
శూరుడు కుమారస్వామితో మాయాయుద్ధ మొనరించుట	...	131
కుమారస్వామి శూరుని మాయను హరించుట	...	133
శూరపద్మాసురు చచ్చిన రాక్షసుల నందఱు బ్రదికించుకొనుట	...	135
కుమారస్వామి శూరపద్మాసురు గెగినమున యుద్ధమునేయుట	...	137
కుమారస్వామివిశ్వరూపసందర్శనము	...	139
కుమారస్వామి శూరపద్మాసురు కైక్యిచే రౌతుతునియలుగించుట	...	142
శూరపద్మాసురు కుమారస్వామికి వాహన కేతనములై నేర్పించుట	...	142

దేవరంగము—బ్రహ్మరూపునిము.

కుమారస్వామి బంధితు లగు జయంతావల విడుదలనేయుట	...	145
ఇంద్రుడు కుమారస్వామికి గుమార్తె నిచ్చి పెండ్లిసేయఁజేర్చుచుండుట	...	148
కుమారస్వామి యింద్రునియను నాశియాపరి పులివెట్టుట	...	150
ఇంద్రుడు కుమారస్వామికి గన్యాదానమునేయుట	...	153
కుమారస్వామి దేవసేనతో గోగృహమున సుఖించుట	...	154
దేవతల కిష్టములకుఁ గారణము సురగురులకు జెప్పుట	...	157
లనలీకన్య గుర నిహనునిండు జెరుగుట	...	159
కుమారస్వామి లనలీకన్యను వివాహమాడఁ జేర్చుచుండుట	...	161
కుమారుడు వృద్ధభూసురుడై లవలిని మోసగించుట	...	162

దేవరంగము—ద్విరూపయాశ న్ననము.

కుమారుడు నిజరూపమున లవలితో సుఖించుట	...	165
కుమారుడు రాకుమారరూపమున లవలిని గలియుట	...	168
కుమారస్వామి లవలీదేవితో గోళికారామంబుల సుఖించుట	...	171
భిల్లుడు లవలిని గుమారున కిచ్చి వివాహమునేయుట	...	173
భిల్లుడు లవలిని కుమారుని వెంట నత్తివారింటి కంపుట	...	175
కుమారస్వామి లవలీదేవసేనలు విష్ణుపుత్రిక లగుటఁ జెప్పుట	...	176
కుమారవశ్రముల సూతుడు శానకాదులకుఁ జెప్పుట	...	179
శ్రీమహావిష్ణేంద్రాదిదేవతలు శివపూజ లొనర్చిన విధము	...	181
ముచికుండుఁ డను రాజు శివలింగ పూజ మొనర్చిన విధము	...	184

తృతీయ సంపుటమునందలి వృత్తాంతము.

ఈ శివరహస్యఖండము నాంధ్రీకరించిన బాలసరస్వతీ నామాంతర కోడూరి వేంకటాచల మహాకవివరేణ్యులను గురించిన జీవితచరిత్రయు, నిందలి ఛందో రహస్యములును, ఇందలి చరిత్రోల్లంబించుటవలన లోకమున కేమి యుపయోగమో యదియు విపులముగా వ్యాసియుండు పీఠిక యుండును. తరువాత దక్షకాండము -

అంధలి కథాసంగ్రహము.

దక్షుడు శంకరునిగురించి తప మాచరించి అష్టైశ్వర్యములబొంది తన కుమార్తె నిచ్చి వివాహముచేయుటయు, శంకరునితో కలహించి యజ్ఞము ప్రారంభించుటయు, నంత వీరభద్రుడు జన్మించి యజ్ఞమును భ్రాసమునీయుటయు, అట్లుపై సాయన చక్రభీషణము జరుగుటయు నుండును.

చతుర్థ సంపుటము.

ఉపదేశకాండము.

ఇందు భస్మ రుద్రాక్ష దేవతార్చనాది సకలధర్మముల గురించి పూర్వము భక్తులెట్లుచరించి యే యే ఫలములబొందినో వారి వారిపుణ్యకథలు, ననేకవ్రతముల నిర్ణయములు కలిగియుండును.

ఈ శివరహస్యఖండమునందలి సంభవ, అసుర, వీరమహేంద్ర, యుద్ధ, దేవ, దక్ష, ఉపదేశ యను సప్తకాండములు బాలసరస్వతీ కోడూరి వేంకటాచల కవివరేణ్యులచే జక్కని మృదుమధురతైలిని వ్రాయఁబడి తాళపత్రములయందొకకొంత జ్యోతిషుడుచూచి మొత్తిమొకేపర్యాయమచ్చు వేయించుటకు శక్తిచాలక నాలుగు సంపుటములుగా విభాగించి చేతనైనంతవర కచ్చొత్తించి పెద్దల సేవింపుచున్నాము. ఇట్టి గ్రంథమును పూర్తిచేయించగల భార మాంధ్రమహాశయుల యందే యుండి యున్నది. సంస్కృతము (మూలము)కూడా అచ్చువేయయత్నింపుచుంటిమి. సోదర సోదరీమణు లెల్లరు నీగ్రంథమునం దభిమాన ముంచి సహాయము చేయ ప్రార్థింపుచున్నాఁడ.

శ్రీ శివాయ నమః.

శ్రీ స్కాంధ మహాపురాణాంతర్గత

శివరహస్యఖండము

వీరనుహేంద్ర కాండము.

పంచాంగము.

మునివాగలుప్రవ
కామితసాధాననిపుణాకరుణాపంగా!
కామమదభంగ! మస్తక
సీమాధృతగాంగభంగ! శ్రీ శివలింగా!

1

వ॥ అవధరింపుము సూతుడు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

2

క॥ ఆ సురగురుండు వల్కిన, యాసురవృత్తాంతమెల్ల! నాలించి భవా

నీసూనుఁ డతనిఁ గని యనె, నాసీనుడ వగు మటంచు! నాదరమొప్పు. 3

వ॥ అంత బృందారకులం జూచి,

4

గీ॥ వినుడుహరిపుగందరముఖ్యవిబుధులార! భ్రాతృసహితంబుగా శూరపద్మునతని
బంధుజనముల నందఱ! భండనమునఁ గూల్చి మీమనోరథముఁ జేకూర్తునెలమి.

క॥ వానిబలాబలములు మఱి, వానిసమున్నతియు లోతు! వైభవ మరయఁ
మానితబలాఘ్యఁ డెవఁడో, మానుగ నిపు డనుపుఁ డతని! మర్మజ్ఞానెసఁ. 5

వ॥ అనిన సేనాపతివచనంబులు విని సకలదివిజులు జతారాతిసమూహుం డగు
వీరబాహుం డని నిశ్చయించి తారకాఁబునుజ్ఞ వడసి యతనిం జేరి యిట్లనిరి. 6

గీ॥ అతులవిక్రమ! దేవకాఁర్యార్థ మిపుడు, శూరపద్మునివగరంబు! జేరఁబోయి
యరసి యచ్చట వానివృత్తాంతమెల్ల, వేగ రానగు నీశౌర్యవిభవమెసఁగ. 7

—* కుమారస్వామి వీరబాహుని శూరపద్మువృత్తి సరయుట కంపుట *

వ॥ ఇట్లు సురగణంబులచే బ్రాక్రితుండై దేవసేనానిమోల నిలిచిన, నతండు కూర్చి
సోదరుం డగు నవ్వీరబాహుం జూచి, నీవు శూరపద్మునిపురంబునకు సత్వరంబు

గాఁ జని వానితోడ మద్వచనంబులుగా నిట్లనుము.

9

శా॥ ఓరి! తూర! భవన్మదం బుడిగి నీ * పుష్ప స్థయంతాదుల

ధీరస్వాంతుల నప్పగించి పిదప * నీ పట్టణం బేలు మీ

పార నీ కిది గాఁచో మహాయజ్ఞాహవిక్రమప్రేమగో

దారప్రాధిమ నిన్ను సేతనుజసోదర్యాదులం దుగ్గించెదన్.

10

ప॥ ఇది మదీయక్రతిజ్ఞ యని మహామూర్ఖుం డగు న ద్దానపున కెఱిగింపు పొ మ్మని
యానతిచ్చిన మహాక్రసాదం బని నిజస్వామి యగు పార్వతేయునిపదంబుల కెరగి
నిఖిలరీపుదుర్మిరీక్ష్యమాణశౌర్యానివార్యబాహుం డగు న వీర్వరబాహుండు,

క॥ చనియె శూరపురంబున, కనుపమగతి నట్లు జనుచు * నధ్వంబందన్

గని గంధమాదనంబుచు, ఘనతరధృతి నెక్కి శౌర్యకలన దలిర్పన్.

12

ప॥ అవీరబాహుండు భీకరాకారంబు గనంబడ బ్రహ్మాండకటాహపర్యంతంబు
దేహంబుఁ జూచి నిఖిలపూర్వగీర్వాణసమాక్షీణంబును, కనంతరత్నగోపురవిరాజ
మానంబును, ననేకసుంబటపాకారమండితంబును, లంకాద్యష్టపురపరివేష్టితం
బును నై మనోహరం బగు శూరపురంబుఁ జూచి, సముద్రంబు వీక్షించి, పర్వ
తంబులుఁ గనుంగొని, నానాదేవతంబులు గాంచి, యే నిష్పరం బసురసహితిం
బుగఁ దిలలను దిలయంత్రేబునంబోలెఁ గరతలంబున నులిపెద; నట్లగునేని
సర్వగీర్వాణులు నిందు నానందింతు రని యెఱుఁగింపఁ దలంచి యట్టహాసంబులు
సేసి చరణఘట్టనంబుల సప్రవృత్తులు గుంగిఁ దగ్ధహంతర్యాసులయిన తారక
భోజులుగొందఱు విగతప్రాణులుగా మగ్గి నగ్గిరివరంబునుండి యప్పుడు,

సీ॥ పర్వతసంఘము * ల్బహుతూలములలీల, గగనభాగంబున * కెగయఁ బాఱఁ,

బవనఘాతంబున * బాడబేయానల, జ్వాలిక లత్యంతశాంతి నొందఁ,

గమలాఘ్రముఖనవగ్రహములు మేఘము, ల్చీకాకు నగుచును * జెడరి చూల,

సలిలసంచరమహాజంతుసంతతికిని, దోస్తో భయంబు వాగ్దుర్భవింప,

గీ॥ స్వామిపాదారవిందముల్ * సంస్మరించి, వీరబాహుండు నిజజగోద్ధృతిమెఱయ
నలర కుప్పించి లంఘింప * నంబురాశి, క్రుంగినది లేచె మునునల * గుధర మపుడు.

ప॥ ఇట్లు రత్నాకరంబు లంఘించి రత్నాంగనానూనుండు లంకాపురసమీపంబున
కరుదేర నాసమయంబున వ్యాధీవక్త్రునిసేనాపతి యగు వీరసింహుండు వాహినీ
పంచశతంబుల సైన్యంబులు కొలున సత్వరంబుగాఁ బురింబు వెడలి యంబర
గతుం డగు వీరబాహుం గని నీ వెవ్వడ వెఁడు బోయెద నిని పల్కిన నతం
డిట్లనియె.

15

గీ॥ వీరబాహుండు నాపేరు * శూరుకడకు, నేను జనియెద నదుగంగ * నేల నీకు?
ననుచు బోఁబూన దానపు * లంపగమలం, గురిసి రవీర్వురపై నతిఘోరముగను.

వ॥ అంత వీరబాహుండును గృహనివాసియును శతవాహినీసంఖ్యాకులగు నయ్య
సురభలుల నసమం బగు సమరంబునం బడవడంచె; దక్కినబలంబులు పలాము
తంబులయ్యె; నప్పుడు వీరసింహుండు కులిశశూలంబులు వీరబాహుపైఁ బయో
గించిన, నతండు ఖడ్గంబున నా రెంటినిం దునిమి యసురమస్తకహస్తంబులు
ఖండితంబులు గావించి, యంత నభంబున కెగసి, యనేకదానవులం గెడపి, లంకా
పురంబుపై దుమికిన, దత్తుతనవేగంబున నప్పురం బధఃపాతంబు నొందిన సకల
దితిసుతులు విదళితహస్త్రులు, విఖండితచరణులై ద్రౌపిరి. కొందఱు సముద్రం
బునం బడిన వారలఁ దిమితిమింగిలములు మింగె. తదనంతరంబు, 17

క॥ అతివీరుఁడు వ్యాధీముఖ, సుతుఁ డది యేమొకొ యటంచు ♦ శూంత నగరం
బతిశీఘ్రును వెడలి భట, పరితని గవియించె వీరబాహుని మీఁదఁ. 18

వ॥ అప్పు డాదైత్యభటులు మేఘపటలంబుఁబోలె శరవర్షంబులఁ గురిసిన వీరబా
హుండు తచ్చిలీముఖంబు లన్నియుం దునుమాడివారలనందఱు దూలించెనంత,

క॥ అతిభయదం బగు శక్తయు, నతివీరుఁడు బూని యేయ ♦ నాహవమండఁ
ధృతిశాలి వీరబాహుండు, బ్రతిహతముం జేసె దాని ♦ బటుఖడ్గమునఁ. 20

వ॥ మెడియు నడ్డుచువిరుండుఁ బ్రచండకోపంబున నుద్గడం బగు గణాదండంబు
వీరబాహుపైఁ బరసిన, నదియుఁ దద్వక్షస్థంబుఁ దాకి భగ్నంబయ్యె; నంత
నక్రావపుం డాభీలుబగు శూలంబుఁ గేలంగొని యతిరయాబున నేసిన, 21

ఆ॥ వీరబాహుఁ డదియు ♦ వేగఁ గేలనుగొని, దోర్బలంబుమెఱయ ♦ దుమురుఁజేసె
నంత బ్రహ్మదత్త ♦ మగు మహాకరవాల, మసుర కేలఁబూని ♦ యనుపమముగ.

వ॥ తత్ప్రభావంబుఁ బేర్కొని నలుదెసలఁ జరింపుచు మండలాకారగతుల విహ
రింపుచుండె; వీరబాహుండు నవ్విధంబునఁ దారసిల్లె; నప్పు డయ్యిరువురు యుద్ధ
మల్లు లగుదు బహువిధంబులఁ బోరిరి. 23

గీ॥ అంత సవ్వీరబాహుఁ డత్యంతశౌర్యకలన శిఖిల్లు నతివీరుకరము దునిమె
నిశితకౌశ్లేయధారను ♦ విశిఖమునను, దైత్యశిరమును దెగట్టార్చుదన్న ణంబు.

వ॥ మఱియు నిట్లు లంకాపురవాసు లగు దానవుల ననేకుల ఖడ్గంబునం బరిమార్చి
వీరబాహుం డట్టహాసం బొనర్చుచు సహస్రయోజనాయామం బగు పరిఘ
నతిక్రిమించి, యప్పుడికోట యుత్తరద్వారంబుఁజేరి యం దతిభయంకరులైన
ఘోరాఘోరు లనెడు ద్వారపాలకులను, సహస్రవాహినీసంఘంబు లగు ద్వీర
దంబులను, నన్ని యరదంబులను, ద్వీసహస్రవాహినీపరిమితంబు లగుహయం
బులను, తావత్సంఖ్యాకంబు లగు సైన్యచయంబులం గని యిమ్మార్గంబునం

బోయినఁ గార్యహాని యగు నని తలంచి, పాగ్వాంఘ్రంబునకుం జని మహిషాక్ష వీర భాను లనియెడు దావాదికులను, నుత్తరద్వారంబున నున్నకరణి జతురంగబలంబును వీక్షించి, దక్షిణద్వారంబున కరిగి యచట సహస్రవదనంబులును, ద్విసహస్రకరంబులును, శుండాదండసహస్రంబులుం గలిగి సేనాసమేతుండై యున్న పురపాలకుం డగు గజవక్త్రునింగనియె నప్పుడు, 25

గీ॥ గజముఖుండును గనుగొని ♦ కదనవీరు, వీరబాహున కిట్లనె ♦ యోరి! నిన్ను నెవ్వఁడంపించెనిచటికిఁగ్రోవుపూట, రాఁగతం బేమియనుచుదుఁరాగ్రహమున.

ప॥ అభ్యున్నతం బగు నొక్కపర్వతంబుఁ బెకలించియేమరియున్నయతనిపైఁబ్రయోగించిన దాని నవ్వీరబాహుండు గరంబునఁ బట్టె పట్టినమాత్రంబున నమ్మహీధరంబు చూర్ణంబగుటయు, నద్దానపుండు మఱియుఁగోపాద్వీపితుండై శుండాజాలంబున గిరిసహస్రంబును గొని పయిం బరపిన నవియు డదీయాంగసంఘట్టనంబునం బూర్వంబట్ల బాడిపాడియయ్యె నయ్యెడ. 27

క॥ కరిముఖుండు మఱియు గడఁగొని, యురుతరకోపమున వైవ ♦ నుజ్జ్వలలీలఁ వరబలుండు వీరబాహుండు, సురుచిరఖడ్గమున దానిఁజూర్ణముఁ జేసెన్. 28

ప॥ మఱియు నద్దనుజుండు భూరుహంబులు శుండాదండసహస్రంబునం గొని తిప్పివైచిన వాని నన్నింటిని వీరబాహుండు ఖడ్గంబున భగ్నంబు గావించె; నంత గజవక్త్రుండు వీడంబోక ముప్పియుద్ధంబు సేయ సన్నద్ధుండై జవంబున గరంబులెత్తి యెదిరించిన, 29

గీ॥ బాహుబలముప్పనవ్వీరఁబాహుఁ డతని, తుండములు వేయిచెండిదోర్లండములను రెండువేలును ద్రుంచె నుద్ధండపటిమ, మూలమంటఁగ నదృశ్యతలీల మెఱయ. 30

మ॥ మఱియుఁ ఖండితబాహుతుండుండు నిలింపద్యేషి యుద్వృత్తి నేఁజైతెంచినఁ గాంచి బాహుబల ముద్వీపింప యుద్ధోర్విఁ గ్రమ్ముట వీరాగ్రణి వీరబాహుఁ డురుశుంభత్రేపిథి పాదాహతిఁ దొఱఁగఁ దన్నిన వాఁడుఁ గూలె ధరయండు నిర్గతపాణిఁడై. 31

—* వీరబాహుండు సూక్ష్మరూపంబున శూరునిపురంబుఁ జొచ్చెట *

ప॥ ఇవిధంబున గజవక్త్రునిహతుం గావించి వీరబాహుండు కార్యవిలంబనం బయ్యె నని మనంబునం దలంచి సూక్ష్మరూపంబున నత్యున్నతం బగు పశ్చిమద్వార గోపురంబునకు సత్వరంబునలఁఘించి యందు నివసించుచు నత్యంతకాంతి నిస్తంద్రోచంద్రోఽలఫలకనిబద్ధసమిద్ధరాజవీధివిరాజమానంబును, నజాండభిత్తి పరిస్పర్థింభురవైజయంతికావిభాజిమానసౌధజాలంబును, పరిసరపరిశోభిత విమలజలకాసారభాసురంబును, ననవరతలసత్ప్రసలయకుసుమఫలభరితకలిత

లలితోద్యానహృద్యంబును, విచిత్రమణిగణవిరచితనానామంటపప్రాకారగోపుర
రమణీయంబును, బ్రతినదనసకలాభీష్టదకామధేనుకల్పభూరుహమనోహరం
బును నై రంభాస్తంభసంభాసమానగృహద్వారావళులును, నలికులముఖరిత
మత్తవేదండగండస్థలనివ్వందమానదానధారాప్రవాహంబులును, దానధారా
ప్రవాహంబుల నభ్యాగతభూసురబృందంబుల నానందింపజేయు మహావితరణ
శూరులును, మహావితరణశూరబృందంబు లగు రథవాజసందోహంబులును,
వాజసందోహంబుల కలకలంబుల నభిరామంబు లగు నారామంబుల నెసంగ
మెసంగ కుసుమలతాలవాలంబుల నిజకరాంబుజంబుల ప్రభృతశాతకుంభకుం
భితాంభోధారలు నిండు బుడీకృతబృందారకసుందరీజనంబులును, సుందరీజన
సురతంబులవలని నిజశ్రీమంబు లపనయింప నిండులర సుధానిధిం గొని నారికేళ
ఫలవిధంబున విదళించి తత్పుధారసంబులఁ గోలుచు గ్రీడించు మహోన్నత
ప్రాసాదభాగభోగశీలభోగినీభోగులును, భోగుల నెనయు జడ లడర రాయంచ
నడ లడంచు సుకుమారపల్లవజనంబులయుల్లంబులు రంజిల్ల మెలంగు వారపల్లవా
ధరులును, మఱియు దివిజసుందరబృందారకమునిబృందంబురతికేళిని ధర్మించు
కుటిలదైత్యాంగనాజనంబులును గలిగి, యరవిందబాంధవు రథం బుడుకొని
కీడార్థంబుగా నధిరోహింపుచు నాడు బాలకజనంబులం జూపట్టి, సమీరణుండు
రేణుజాలసమ్రాజ్యనంబుఁ గావించ, సోమసూర్యాగ్నులు స్వకర్మనిరతులై యను
వర్తింప నమేయమహిమోజ్జ్వలంబై వెలయు నవ్వీరమహేంద్రపట్టణంబుఁ
గాంచి యుదంచితకుతూహలంబున,

32

క॥ అరు దగు నిప్పురిభాగ్యం, బరయఁగఁజాలవు దృశాసహస్రంబు లొగి
హరివిధిపురందరాదుల, పురములు విభవమున దీనిఁ ధోలంగలవే ?

33

వ॥ అని యిట్లుఁ గొనియాడుచు గోపురంబు డిగ్గి నగరంబుఁ బ్రవేశించి ప్రతివీధిని
నానావిధవిచిత్రంబులు లోచనగోచరంబులుగాఁ జేయుచు క్రమంబునం జని
యొక్కయెడ,

34

గీ॥ దర్పమెసంగ హిరణ్యాదిదనజవరులు, దివిజగణములఁ గనుగొని ధేవనాథుఁ
డెచట కరిగెఁ బులోమజ యెచటఁ డాగెఁ జెప్పు డిప్పుడు నిజముగఁ ధేవురేని.

వ॥ మిమ్మునందఱ వధించెద మని శ్రీవణపుటకతోరంబుగా భర్జించుటయు నది విని
దివిజులు శోకాక్రాంతులై,

35

గీ॥ హా, మహాదేవ, శంకరాయప్రభాకేత, శివ యుమానాథ మము నుపేక్షింపఁదగునె
తిపురసంహారమొనరించితీవ్రమైన, గరళము హరించి మును మమ్ముఁగొవలేడె.

వ॥ మఱియు గజాంధకారులను మఱం బణించి మమ్ము రక్షింపలేడె; పూర్వంబు
మెడియు మత్స్యకూర్మవరాహానృసింహవామనత్రివిక్రములం బరిమార్చి మీ

- నంబు నేత్రంబు, కమతంబు కర్కశాస్థియు, వరాహంబు దంష్ట్రీయు, స్పృహిహ
చర్మంబును, త్రివిక్రముని వెన్నెముకయుం గొని మమ్ము బ్రోచితివిగదా? మఱియు
జలంధర పంచమేధుల సంహరించి సురలనెల్లర గరుణించుటయు మఱచితే?
దుర్మార్గాన క్తచేతస్కులకు సన్మార్గప్రదర్శకుండవు; భ్రాంతులకు నజ్ఞాననివర్త
కుండవు; భవదాజ్ఞాధస్థితంబును సస్మత్కృతంబునైన కర్మంబున నిబ్బాధ ననుభవించెద;
మిప్పు డిద్ధానవోపద్రవంబులు పరిహరింప నీకు భారంబాకో! నీవు జాగరూ
కుండవై సుప్తంబైన జగంబు రక్షింతువుగాదె! భయగ్రస్తులమైన మమ్ము గటా
క్షిండుట కాలస్యం బేటికి యని బహువిధంబుల మొఱచిడుచు నాత్మగతంబున,
సీ॥ విభవంబులెంతయు * వీడ్చిని విబుధేంద్రుఁ, డువిదతో నెచ్చోట * నుండునొక్కొ
యిప్పుడు సురపురి * యెరిఁగి నుండునో, యభిగజేంద్ర మెట్లయ్యెనొక్కొ
సర్వర్తువులను బుష్పసమృద్ధి బాలుపొందు, నందన మేగతి * నొందెనొక్కొ
వైజయంతము కాంతి*వాసి యెట్లయ్యెనో, యెంచ మాతలినిధ * మెట్టులొక్కొ
గీ॥ ఆరయసుధర్మమెబ్బంగి*యయ్యెనొక్కొ, యెఱుంగునొకొ వ్రజమనగాసి*యెఱిగెనేని
యరిగెనొకొ హరిబ్రహ్మాది*సుగలతోడ, బృథుతరం బగుకైలాస*కు ధరమునకు.
చ॥ అరిగి మహేశువాకిట సమంచితలీల వసించు నందితోఁ
గరము వచించెనో యచటఁ * గిష్ట మొగి నిన్వి యాతఁ డించు శే
ఖరునకుఁ దెల్పెనో మఱియఁ * గన్నడఁ జేసెనొ లేక యెవ్విధి
బరగెనొ యమృహాద్రిని సు*పరవశ్యుఁ డెఱుంగ మక్కటా! 40
చ॥ ఇప్పాపాత్ముడైన శూరపద్ముం డెప్పు డేమిసెప్పె నప్పు డప్పనియు దప్ప కేము
సేయుచుండినను మానభంగం బొనర్పం దలంచుచుండు; మాచేయు దమ్మర్థం
బేమి? పిపీలికాదిజంతువులకు సంతోషకుండైన యీశ్వరుండు మ మ్మేల రక్షిం
పం దని శోకపరవశులై నిద్రఁజెందిన,
సీ॥ మార్తాండసంకాశ*మణికిరీటము లొప్పు, భాసురవజ్రుఖా*బ్జములు దనర,
ద్వాదశశున బాహు*దండముల్ జెలువొంద, వసిడి జన్మిదములు * బ్రస్ఫురిలంగఁ
గనకమయంబైన * కటిమాత్రీముఁ జెలంగ, నురమున ముత్యంపు*సరము లలర
సుకూమారరూపంబు * చూపట్టువేడుక, బర్హివాహనముపైఁ * బరగ నెక్కి
గీ॥ భవతనయుఁడుజయంతాది*దివిజగణము, స్వప్నములయంచునపుడుసా*త్మాత్మిరించి
చెవులఁ గడురసాయనములు * చిలికినట్ల, నాదరోక్తుల నిట్లని * యానతిచ్చె. 42
క॥ తొలఁగుడు భేదము మనములఁ, గలుగును కుశలంబు మీకుఁ * గ్రక్కున నిం
జెలువొందు నిపుడు సురగిరి, బలరిపుఁడు సుఖాప్తి యాత్మ*భామినితోడ. 43
క॥ సానుజుని శూరపద్ముని, సేనాసహితంబుగాఁగఁ * శీఘ్రం బాజ్ఞా
నే సైక మద మఱిగించెద, మానుడు మదిలోనఁ జెంత * మామకకరుణ. 44

వ॥ పూర్వప్రకాశంబుల మిమ్ము మీపదంబుల నునిచెద; మహీయదూత మీకడ
కిప్పుడ రాగలం దని శరజన్ముం డెల్లసురలస్వప్నంబులఁ జెప్పి యూరడించి యంత
ర్నితూ డగుటయు నంత జయంతాదిసురగణంబులు మేలుకని విస్మయం బొది
సంతోషభరితు లగుచు నిజస్వప్నంబు లన్వోన్యంబు నుడుపుచుండ నచ్చోకి
వీరబాహుం డరుదెంచి సురలచేత కృతవందనుండగుచు, 45

—* వీరబాహుండు బందితు లగు జయంతాదులకు ధైర్యముఁ జెప్పట. *

గీ॥ వివిధబాధల నొందెను ♦ విబుధతతినిఁ, గరుణఁ గన్గొని వారల ♦ గాసిమాన్పు
దండకావలియున్నట్టిదనుజభటుల, మోహితులఁజేసి యిట్లనుఁముదముదనర
క॥ జయమగు జయంతనీకును, భయము మది న్నాను మింక ♦ బ్రహ్మాదులతో
రయమున నీశాద్రి శనీ,ప్రియుఁ డారజతాద్రి కరిగె ♦ బృథుతరభక్తి. 47
వ॥ అగు మహేశ్వరునకుఁ బ్రణమిల్లి సంప్రతు లొనర్చి శూరపద్మనివలని యుప
ద్రవంబులు విన్నవించిన, 48

క॥ ఆజగదీశుండు విని నగ, రాజసుతారిచుణియందు ♦ గత్తోవరదో
స్త్రేజు బణించు కుమారుని, రాజిల్లం గాంచి సంగఠంబున కనుపఁ. 49

గీ॥ అక్కుమారుండు భుజశౌర్య ♦ మతిశయిల్ల, సకలనిర్జరసందోహఁసహితుఁడగుచు
శాంతినగరంబునకు వచ్చిచక్కనన్ను, నిటకుంబులైచె శూరునివృత్తమరయ.

క॥ మీతొడ్డి శునాశీరుండు, నాతో నిట్లని వదించె ♦ నాతి శచి మదిక
భీతి గొలంగి సురాద్రిని, కేతనమై యున్న దనుచు ♦ గిరిధన్వి కృపఁ. 51

వ॥ ఇందుగ్గిందు నిప్పుడు సుఖంబున నున్నవాండు వినుండు. 52

గీ॥ క్రాంతతారకదుర్వారఁగర్వహరుండు, గుహుండుమత్స్యమిశీఘ్రంబుఁక్రొవ్వణంచు
శూరపద్మాదిదనుజులఁసంపుమీఱ, పాలనముసేయు మిమ్ముకృపానిరూఢి. 53

వ॥ మనంబున శోకింపవల దనిన నప్పులుకులు విని జయంతుండునునిభలదేవతలును
సంతోషించి నిజస్వప్నంబు లతనికిం దెల్పిన విని యానందంబున, 54

క॥ అట కదలి వీర బాహుండు, పటుతరగతిమీటి యసురఁపట్టణవీధిం
బటలిఁ గనుగొనుచుఁ జనె న, చ్చటమేల్క నె నంత దితిజఁసందోహంబుల్. 55

వ॥ అట్లు చని కృమాబున నతిమనోహరంబైన శూరపద్మధవనంబు సూక్ష్మరూపం
బునా జేరి యుగ్రమయూరాఖ్యు లగు ద్వారపాలకులకు, అనేక దైత్యధటు
లకు నగోచరులై యరిగి లోపల నాస్థానమంటపంబు డాయంబోయి, 56

సీ॥ కర్ణకుండలరుచుల్ ♦ గండస్థలులు నిండ, మణిమయకోటిరఘుణులు వెలయ
స్థితచంద్రికావళు ♦ లైలువొంద మోమున, దివ్యాంబరము మేన ♦ దేజరిల్ల

- నలిక భాగమునందు ♦ నలరః ద్విపుండ్రాళి, సకలదానవభటోఽచ్చయముః గొలువ
ముండల నచ్చర ♦ ల్మూరువుగా నటియింప, భాషావిశేషముల్ ♦ జ్యాధిమీఱ
గీ॥ సమరకాంతలు నీరాజనము లొసంగ, ననుపమసహస్రయోజనాఽయామమంట
పమున మణిభద్రప్రీతిని ♦ రమణమీఱ, శూరపద్మునిగనియె నఽవ్వీరవరుడు. 57
- క॥ పరికించి వీని కెదురుగ, సరిగద్దియై వసింపఁ ♦ జను, లేకున్నా
సరకుంగొనునే న న్నని, హరనూనుని దలఁచె నాత్మ ♦ ననుపమభక్తి. 58
- వ॥ శరజన్ముండు దదభీష్టుంబు సమకూర్చ నానారత్నవిచిత్రితంబును, నభ్యున్నతంబు
ను, ననేకార్కప్రతీకాశంబును, నభూతోపమంబును, నిజప్రభాపటలనిరసిత శూర
సింహాసనంబు నగు సింహాసనంబుఁ బ్రసాదించిన దత్తీతంబున నిజస్వరూపంబు
తోడ వీరబాహుండు శూరపద్మునెదుట నధిరోహించి మహాప్రభావంబునఁ
జూపట్టిన నతనిం గనుంగొని దనుజు లందఱును విభ్రాంతులై తమలోన, 59
- ఉ॥ ఎవ్వఁ డొకో యితండు భయ ♦ మించుక లేక మనంబులోనఁ బల్
గ్రోవున ద్వారరక్షకులఁ ♦ గొబ్బున మోసముఁజేసి వచ్చె లే
కవ్వనజాతసంభవుఁడొ ♦ యాహరియో త్రిపురాంతకుండొ వీఁ
డివ్వగ నెంచ కెవ్వరిని ♦ నింతమదోన్నతి నుండ నొప్పునే? 60
- వ॥ అనియాలోచించుచుండ శూరపద్ముం డ వ్వీరబాహున కిట్లనియె. 61
- ఉ॥ ఎవ్వఁడ వోరి నీవు? మఱి ♦ యిచ్చట రాగత మేమి యిప్పు డీ
వెవ్వఁడూత వెందు వసియింతువు బాపురె యెందు నేర్చితోఁ
యివిధి నింద్రజాలమును ♦ హేమమణీమయభద్రప్రీత మి
ల్లెవ్వనిచేతనైన సృజియింపఁగ వచ్చునె నాదుముండట. 62
- వ॥ నీవిప్పుడు సాహసంబున ముక్తభయుండవై నామోల నలంకారంబుఁ జూపట్ట
సింహాసనం బధిరోహించితివిగావున, 63
- క॥ బాగయ్యె నీదువిద్యా, చాగిగల్భ్యం బిష్ట డీవు ♦ బహుమతి, పాగి
త్యాగముఁ గోరెదవో భవ, దాగమనం బేమి చెప్పు ♦ మనుడు నతండు. 64
- వ॥ అద్దానవేందుని వచనంబులువిని విస్మయమానముఖాంబుజం డగుచు నిట్లనియె.
- క॥ వినుశూరపద్మ! చెప్పెద, మనమున మద ముడుగు మింక ♦ మనియెదవేని
వనరుహసంభవలక్ష్మీ, వనితావల్లభులు దేవవర్గముతోడ. 65
- వ॥ నీవలని యుపద్రవంబులు సహింప నోపక సకలాభయప్రదుండును, సర్వలో
కోపకారుండును, శాంతుండును, సకలపురుషార్థప్రదుండును, సాక్షాత్ప్రేమల్య
దాయకుండు నగు కైలాసవాసుని శేరి కృతప్రణామలై స్తుతించి విసయాన్వి
తులై యిట్లనిరి. 67

గీ॥ శివ! మహాదేవ! నిర్జరశ్రేణి నెల్ల, శూరపద్మండు బాధించు ♦ ఘోరముగను
తద్వధార్థంబుపర్యవృత్తనయందుఁ, గాంచుముకుమారుసుకుమారుఁగరుణదనర.

వ॥ అనినఁ బరమేశ్వరుం డంగీకరించి దనుజకులవిదారకుండగు కుమారు నవ్విధంబు
నంగంచి యతనితో నిట్లనియె. 69

గీ॥ పుత్ర! దేవసేనానిత్రైలోచీపు మిపుడు, గాంధీకీకత గను మరుద్గణమునెల్ల
శూరపద్మాదిదానవశూరతతుల, నాజిఁ బరిమార్చు నాయాజ్ఞ ♦ నవధరించి.

—* వీరబాహుండు కుమారస్వామియాజ్ఞ శూరులకుఁ దల్పుట *

వ॥ అని యిట్లు జగత్పతి యగు నీశ్వరుం డానతిచ్చినఁ గుమారుండు తైత్రయాతోత్పు
కుండై కడలి మాగణమధ్యంబున మహాదురితాత్ముం డగు క్రౌంచాసురుం డగ
టార్చి భవతోద్దరుం డగు తారకుని వధించి విజయంబు జేకొని శాంతినగరంబున
కరుదెంచి సకలసుఖద్రువులు గొల్పి నందు నివసించి యద్దేవవల్లభుండు దయాళుం
డగుచు నీకడకు నన్నుఁ బుత్తెంచిన కజంబు వినుము జయంతప్రముఖులగు దివి
జాల విడిచి నీదుపురంబున సుఖంబుననుండు మట్లకాక గర్వంబున ద్రుభేదవేసి
సంగరాంగణంబున సకలబంధసహితంబుగ నిన్నుఁ బరిమార్చు; నీయర్థంబు
నందు సంశయంబు నలదని యిట్లు నీకు బుద్ధిసేపుమనియె. 71

గీ॥ ఇవ్విధంబున నున్నదియీశ్వరాజ్ఞ, విబుధతలినెల్ల నోశూర ♦ విడువుమిపుడు
సుఖముగవసింపుమనుచువిస్ఫుటముగాఁగ, వీర బాహుండువచియించియూరకుండె.

అ॥ శూరపద్మండుత ♦ వీరబాహుని గాంచి, కోపవీక్షణములు ♦ ఘూర్ణిలంగ
నుర్వి నాదుశౌర్యమొక్కితయెఱుంగఁ డా, బాలకుండువిడున బాల్యచేష్ట. 72

క॥ వినినప్పుడ తారకవధ, మును బహుకోపమున బాలుఁపొగరు నణంప
మనమునఁ దలంచి పట్టా,మును వెడలితి నంతలోన ♦ బాడమినలజ్జక. 73

వ॥ అట్లుం డగు నర్భకుం బరిమార్చ నుచితంబుగాదని యుచేక్షించిన దోషంబువలన
నింతకార్యంబు పుట్టె; నట్లీయు నెల్లి మదీయ బగు నెల్లసేనలం బనిచి తదీయ
దర్పం బణంగించెద నని గర్వోద్యోగంబున దానవేంద్రుండు నలికిన విని వీర
బాహుండు కోరోజ్జ్వలితహృదయుం డగుచు నిట్లనియె. 75

క॥ అరివిసినదావచావకు, హరనందను మహిమ నాత్మ ♦ నరయక గుమరీ!
ధర నతని నర్భకుం డని, యురుతరదర్పమున బలుక ♦ నుచితమె నీకు? 76

వ॥ వినుము పరమేశ్వరునకు స్కందాఖ్యయగు మూర్తి యతం డతనివలన బ్రహ్మాం
డంబు లుత్పన్నంబు లగు; నతనియంద లయంబు నొందు నతని మహామహిమంగొని
యాడ బ్రహ్మాదులకు నగోచరం బగు నిప్పుడే నతనిచే దాత్యంబున నియు
క్తుండనై చనుదెంచితిం గావున దురాత్ముడవగు నీ కవమానంబుఁ జేయక
యూరకున్నవాడ నని పగువచనంబులు నవ్వీరబాహుండు భర్జించిన, 77

- శా॥ శూరుం డంత నమర్ష మొప్ప దనుజస్తోమంబుఁ బ్రేరేపిన్
వా రంతే ద్విసహస్ర బాహువులు భాస్వద్వక్త్ర సాహస్రీను ల్
భూరిస్ఫుర్తిని రాజలంగ విజయప్రోత్సాహసన్నద్ధు లై
ఘోరాకారతఁ జుట్టి రాతని గడుం డ గోపంబు దీపిపగన్. 78
- ప॥ అంత వీర బాహుండు దాన మేదుగ్గిండుఁ గనుఁగొనుచుండ వారి నందఱ వజ్రనిష్ఠు
రం బగు కరంబునం బట్టి నిట్టబ్బు చననీక బిట్టగ నేలంగొట్టి నిమిషమాత్రంబున
విగతప్రాణులం జేసి యయ్యాస్థానమంటపంబు విడిచి వెడలెఁ దల్పింహాసనంబు
తిరోహితంబయ్యె నంత. 79
- క॥ శూరుండు మఱియు శతముఖు, సారూఢిగ నతనిమీఁద డ ననిచిన వాఁడన్
ఘోరములగు సేనలతోఁ బోరికి రాజాచి వీరపుంగవుఁ డలుకన్. 80
- ప॥ సారవంతంబు లగు సైన్యంబులపై వింశతినహస్రకలశమండితంబగు గోపురంబు
బెకలించి యతివేగంబునవైచిన నతనిసైన్యంబుతయు హతంబయ్యె; నంతశత
ముఖుండు నితాంతజనితామర్షుం డగుచు ననేకశరవర్షంబులు గురిసెన. 81
- గీ॥ ఉరుబలుని వీర బాహునియొడలుదాఁకి డ తచ్చరంబులుఁ జూర్చమై ధరణివ్రాలె
మెడియును వీర బాహుండు వేటొకండు, గోపురంబును బెకలించిఁ కోపమునను.
- క॥ శతముఖుని మీఁదవైచిన, శతథా భిన్నం బొనర్చె డ జయ్యన దానిన్
శతసాయక బృందంబుల, శతముఖుఁ డఖిలాన్త్ర శస్త్రం చతురుం డగుచున్. 82
- ప॥ మఱియు శతముఖుండు కోపాటోపంబున వీర బాహునిపైఁ బ్రాసతోమరశక్తి
సారాచాదిసకలాయుధంబులు బజపిన నవియన్నియు వీర బాహుండు భగ్నంబు
గావించి మఱియు నతని ధనువుఁ నుంచె; నద్దోపాదరుండును మగుడిరోషభీషణుడై
చలంబు రెట్టింప ద్విశతంబు లగు కరంబుల నతనింబట్టి కొనఁ దలంచినం గనుఁగొని
వీర బాహుండు లీలామార్తంబున వానిం బడఁద్రోచి యొక్కపాదంబునఁ దద్వ
క్షుప్తంబు ద్రొక్కి రెండవపాదంబున శిరంబులన్నియు మత్తదంతావళంబు నారి
కేళంబులు డుల్చువిధంబునుంబోలె నదమదంబుఁగావించె. 84
- చ॥ శతముఖు నిట్లఁ జంపి పటుఁసాహస మొప్పగ వీర బాహుం డ
ద్భుతముగ నున్న తాకృతియుఁ డ బూని పదంబున ధాత్రి వేగ ను
ద్భుతగతిఁ దన్నినం బగిలె డ ధారుణి యపు మహాజలౌఘ ము
ద్భుతమయి ముంచె నశ్వముల డ దైత్యబలంబుల నాశ మొందగన్. 85
- ప॥ మఱియు బంచాశ ద్వాహీనీసంఖ్య గల దనుజవరు లెదిర్చి నిశితశరపరంపరలు
వీర బాహునిపై గురిసిన నతని శరీరంబు రుధిరంబునందొటంగె నంత వీర బాహుండు
కౌశలంబు మెఱయఁ గరచరణంబుల విసరి కరకుటసురులఁ బాటసమరి పరిసరం
బున నెసఁగు నగరసంరక్షకు లగు రక్షావిసరంబులం దూలించి పంచోత్తరశత

యోజనవిశాలంబును, సహస్రయోజనోన్నతంబును, నియుతశాతకుంభకుంభ సంభృతంబును, మనోహరంబు నైన యొక్కగోపురంబు పాణితలంబునం గీలించి శూరపద్ము నాస్థానమంటపంబుపై వైచినఁ దత్పతనంబున మంటపంబు శిథిలంబై నేలంగూలె నిట్లు తక్కినమంటపంబులును బ్రాకారవలభిగోపురార్థాట్టలక సౌధంబులును గండ్లకైలస్తంభభూరుహంబులును బెరికి దనుజబలంబులంగూల్చు నలుగడలం బడవైచియు నట్టహాసం బొనర్చుచు నటించె; నప్పు డెందుఁ జూచిన గోపురంబులపయింబడియు, ప్రాకారంబులమీద నొరిగియు, సౌధంబుల గెడ పియు నాట్టలకంబుల దొరఁగియు, గొండఱు ముక్తకేశాంబరులగుచు పలాయనంబు నొందిరంత.

86

గీ॥ మహిఁదొరంగిన యాస్థానమంటపమును, బట్టణక్షోభమును శూరపద్ముడరసి పంచశతవక్త్రులు సహస్రబాహులునగు, నసురవీరుల రావించి యనియెనిట్లు.

క॥ భటులార! పొండు వేగను, పట్టుగతినావీర బాహు బంధింపుఁడనఁ జూల మహాభుజబలులు, దృఢవృత్తి శూరుతోడఁ బలికిరి వరుసఁ. 88

గీ॥ మీరుచెప్పక పూర్వంబ మేము వేల, సంఖ్యతో వాని బంధింప శక్తిలేదె యుష్మదాజ్ఞనపేక్షించి యుంట గాక, ననినశూరుండుభటులకు నాజ్ఞయొసఁగె.

వ॥ ఇట్లు శూరపద్ముచే ననుజ్ఞాతులై కదలి కదనంబునకు విదళితారాతిసమూహం డగు వీరబాహు జుట్టిముట్టి నిశితంబు లగు నిఖిలాయుధంబులు వలసిన నవ్వీరాగ్రేసరుండు సరకుసేయక సవిధంబున నొక సమున్నతంబగు సాలవృక్షంబు బెరికి దాన నయ్యుత్త్రంబులన్నియుఁ జూర్చుంబుఁ గావించి వారలనందఱ విగత జీవులం జేసె నంతఁ దూతముఖంబున దద్వైత్తాంశంబు విని కోపంబు దీపింప శూరపద్ముండు నిజాత్మజుం డగు వజ్రబాహుం బంచిన నతండు సకలదివ్యాభరణ భూషితగాతుఁడును, గవచధనుస్తూరాద్యలంకృతుండును నగుచు దశసహస్ర తురంగంబులు గట్టిన రథం బధిరోపించిన,

90

—* వీరబాహుండు వజ్రబాహుఁడై చిక్కినను నుక్కెడలచుట *

సీ॥ మహిమతో మంత్రీకుమారులు సేనాధి, కకుమారులును వెంటఁబలసి కొలువ తగ వాహినీపంచదశకమూల్ మదసింధు, రంబులు నట్లన రథము లలర నెలమి సాహస్రవాహిను లొప్పు మారుత, జవయతేహయములుఁసందడింప ద్విసహస్రవాహినులెసఁగునైన్యంబుల, బటహ కాహళమహార్యులు మొరయ

గీ॥ జామరంబులు ధ్వజములుఁఛత్రములును, దాల్చి పరిజనములు దండఁదనరుచుండ శపథమున వజ్రబాహుండు సారెవెడలె, వీరబాహునిమీద దోర్వీర్యమడర.

గీ॥ అప్పుడాకస్మికంబుగాఁనవనియండు, బడియె నున్నానలంబులుఁభయదములుగఁ గాకములుఁగూసెనుష్టవృక్షములనిలిచి, వినఁబడియెశివారి వములుఁవివిధముగను!

వ॥ మఱియు రక్తమాల్యాంబరధారిణియు, రజస్వలయు, విశ్వస్తయును, తైలా
ప్రళిరస్కుడును, విచ్చిన్ననాసాబాహుపాదులును నెదురైన దుశ్శకునంబులు
గనుంగొనియు మనంబున శంకింపక నద్దానవాగ్రిణిరణాంగణంబున వీరబాహుని
గడిసె నంత,

93

గీ॥ వీరబాహుండు తలైన్యవిలతఁ గాంచి, సైన్యమిదిద్రుంచి పోవుదుఁ శరజుకడకు,
దుర్గంప కరిగిన మబ్బుఖిదూత నేను, గానటంచును శపథంబుఁ బూని వేగ. 94

వ॥ అ య్యమేయబలుండు నధంబున కెగసి మేఘగర్జనంబు లొనర్చిన,

95

క॥ విని తద్గర్జనములు, ననయం బావజ్ఞిబాహుఁ డాశ్చర్యమునఁ
దనసారథి యగు విజయుం, గనుగొని యిది యేమియనుడు డగదుసూతుండఁ. 96

వ॥ తద్విధంబంతయుఁ దెలియఁ జెప్పిన నంత నద్దనుజుండు యుద్ధసన్నద్ధుండయ్యె,
నట మున్ను సకల సైన్యంబులు శౌర్యంబులు మెరసి యనేకశరవర్షంబులు వీర
బాహుపయిం గుఱిసిన నిజకాయంబు రక్తసిక్తంబగుటకుఁ గోపోద్ఘోషితుండై వీర
బాహుం డనదృశబలుఁ డగుచు, ననేకు లగు రక్కసుల నొక్కపెట్టనం గేలం
గొని బ్రహ్మాండపర్యంతం బెగయవైచియుఁ, గొందఱఁ జరగాంబులఁ గేలం
గీలించి బిటబిటఁ ద్రిప్పి నేని బదిపియు, గొందఱఁ బట్టిదిక్కులఁ బాటవైచియు,
గొందఱ కిహలతాడనంబుల హతులంజేసియుఁ, గొందఱ కేకపాశంబులఁ బట్టి
తిప్పి సముద్రంబుల నంతర్వీపంబుల లోకాలోకంబులం బడఁజిమ్మియుఁ, గొం
దఱ పాదహతులఁ గూర్చియుఁ, గొందఱ ముష్టియుద్ధంబున బడలువడ నడచియుఁ,
గొందఱఁ గరంబుల నొడిసిపట్టి కాళ్ళు వేళ్లు చీల్చి లీలామాత్రంబున నింగికి
బాటవైచియుఁ, గొందఱ ముష్టిఘాతంబుల నుదరంబులు శిరంబులు బదంబులు
వ్రక్కలుఁజేసియుఁ, గొందఱ నురస్థలాబుల నొక్కపాదంబునం దన్ని పట్టి యొందు
పాదంబున నుత్తమాంగంబులు నలినలఁజేసియుఁ, గొందఱఁ గరంబులు నులి
మియుఁ, గొందఱఁ బదంబులం బట్టి యూర్ధ్వంబున కెగురవైచియు, వారలు మగుడి
ధగణిం బడునంతలోన నద్దనుజుల వేతె గొందఱఁ బట్టి వారిని లక్ష్మముగాఁ
జూచి వైచియు నివ్వధంబున నఖిలదానవులఁ బరిమార్చి తరివి చనక నొక్క
వటంబుఁ బెరికి సేనాపతికుమారులం జదియఁగొట్టి విగతప్రాణులం జేసె నంత.

గీ॥ వజ్రబాహుఁ డమర్షంబు డవ్రిలంగ, నారిగూరిచి ధనువున డనారసములు
బహుసహస్రంబులుదర్శింబరపనవియు, వీరబాహుండుద్రుంచె డోర్వీర్యమెసఁగ.

వ॥ మఱియు నయ్యసుర ఘోరనారాచంబులెన్నియుం బరపిన నవియన్నియు
వీరబాహుండు ముసలుంబున విదళితంబులు గావించె; మెడియు నద్దానవుండు
బాణసహస్రంబులు వర్షించిన నవ్వీగుం డయ్యంబకంబులు కరంబునంగొని
తునియలు జేసె.

99

గీ॥ వజ్రబాహుండు మతియును వాడిశరము, లతనిశిరమున నురమునఁ నంఘ్రులందు
నుడుట బాహుల జానులఁనుదరమునను, వేలసంఖ్యలునాటిం చెవిజయమెసఁగ.

వ॥ ఇట్లు నాటించిన వీరబాహుండు నించుకతడవు మూర్ఛితుండై యంతటఁ దెలివి
నొంది రోషం బగ్గలంబుగా నత్యంతసుందరం బగు తదీయస్యందనంబు నిజపదా
ఘాతంబున నూరువ్రేయ్యలు జేసె; నిట్లు రథంబు విదళితంబగుటయు, వజ్ర
బాహుండు వేఱొక్క లేరెక్కి యుక్తు మిగుల బాణసహస్రంబులు లలాటంబునం
బ్రయోగించిన వీరబాహుం డవియన్నియుఁ గరంబునఁ దట్టియు, దనుజులతోడ
గూడఁ దదగ్రంబు లక్ష యోజనపర్యంతంబు నూర్ధ్వంబున కెగయఁ జిమ్మిన శతాం
గంబు విశీర్ణాంగంబై ధరాతలంబునం బడియె; నట్లు వజ్రబాహుండు నరదంబు
తోడఁగూలియు బాలివోని ధైర్యంబున లేచి రోషభీషణుండగుచు, మహాోష్ణతం
బగు చాపంబుఁ గీలించి యుద్ధసన్నద్ధుండైన,

101

ఆ॥ వానిధనువుఁ ద్రుంపఁ ధ వడి వీరబాహుండు, ఖడ్గ మసురుఁడంత ధ కరముఁబూని
కోపమడర నెగయ ధ గొబ్బున ిరుండు, ఖడ్గముప్పితోడఁ ధ గరము దునిమె. 102

వ॥ ఇట్లువిదళితకరుండై వజ్రబాహుండు గదాదండంబు వేఱొక కేలంగొని వీరబాహు
పయిం దిప్పివైచిన,

103

క॥ కరవాలంబునఁ దద్గద, పరిభూతమొనర్చి వీరబాహుండు కడిమి
బరిమార్చె వజ్రబాహుని, శిరములు నిశితాసిధార ధ శీఘ్రంబాజిగ. 104

వ॥ ఇవ్విధంబున నిఖిలదానవసైన్యంబుల సంగరాంగణంబునం బూరిగొని మహా
విజయలక్ష్మీవిరాజమానభుజం డగుచు నిరతిశయకుతూహలంబున నిజస్వామి
సన్నిధి కరుడేర దలంచె; నంత నాదిత్యుం డస్తమించె.

105

క॥ స్కంధుని మహిమలు పలుమఱు, నిందించుటకుఁ ఫలంబుఁ ధ నేడు నిజముగాఁ
బొందెను శూరుం డని ముద, మందుచు మది వీరబాహుఁ ధ డరిగె జయమునగ.

వ॥ ఇట్లరిగి నిరర్గళపరాక్రమధుర్యుం డగు నవ్వీరబాహుండు మార్గంబున నద్భుతం
బులఁ గనుంగొనుచు, బరిఘోల్లంఘనంబుఁజేసి నిమిషమార్తంబున లంకా
పురంబునేరిన,

107

గీ॥ అచట వ్యాధీముఖుండు తదాగమంబు, శీఘ్రముగ నెఱిగి సహస్రశిరములలర
భాసురంబుగ ద్విసహస్రబాహులొప్పఁ, దత్కృతంబైనపు త్రివధంబుఁదలచి.

క॥ ఉరురోషంబున సేనా, పరివృతుండై యెదిరి వీరబాహునితోడ
వరకౌర్యుండు వ్యాధీకం, ధరుఁ డిట్లనియె నితాంతదర్పం బెసఁగగ. 109

చ॥ నిలునిలు మోరి యెచ్చటికి ధ నీ విఁకఁ బోయెడు మున్ను మత్పుతుం
గలన వధించి తీ వటులఁ ధ గాన మదం బుచుగగ భవదృఢ

జలమణిగింతు నే నిపుడు * భండనమందున మత్పరాకృమో
జ్వలతనుఁ జూచు మందు ననివారణనిష్ఠురభాష లాడినఁ.

110

వ॥ వీరబాహుండు జిటునగవు నగుచు నద్దానవున కిట్లనియె; సహస్రముఖులు
ద్విసహస్రకరంబులునుం గల మహాభయంకరుండ వీవు; నే నేశశిరస్కుండను; సంగ
రాంగణంబున నీవలసినది చేయు; మనునంతలోన వ్యాఠీముఖునైన్యంబు బురవ
ణించి, యిరుదెసలఁ గప్పి యబ్బలుమగనిమీఁద నిశితశరపరంపరులు గురిసిన,

గీ॥ వీరబాహుండు ఖడ్గంబు * వేగఁ బూని, యవియు నన్నియు విదళించెనాక్షణంబు
యంత వ్యాఠీముఖుండుసహస్ర బాహు, వులనడఁచెదదృఢజాంతరమలఘుపటిను.

గీ॥ ఆమహాసురుబాహుసహస్ర మపుడు, వీరబాహుండు నిశితానిధారఁ దునిమె
మణియు నితరకరంబులమనుజభోజి, కుగ్రస్థుడై పర్యతంబులు * గొనిరయమున.

గీ॥ వీరబాహునిమీఁదను * వేగవైవ, నవియుఁ జూర్ణంబులై రాలె * నతనిదాఁకి
యంత నాదైత్యునితర బాహుసహస్ర, మదృఢతంబుగఁదనుమాడెనలఘుపటిను.

వ॥ ఇట్లు కరంబులన్నియు విదళితంబులైన నయ్యెను గుడు కోపవిహ్వలం డగుచు
శుండాసహస్రంబున మగుడి బంధింపం దొడరిన, వీరబాహుం డనివార్యశౌర్యం
బునఁ దచ్చుండాసహస్రంబును గరవాలంబునం దునుమాడి సంగరాంగణంబు
నల్లెడ నెరపె.

115

క॥ దానవసంఘము నీగతి, మానితశౌర్యుండు సమరమండలి విగత
ప్రాణులఁ జేసి పయోనిధి, మానుగి లంఘించి గంధమాదన నగముఁ.

116

—*వీరబాహుండు శూరునివృత్తాంతము కుమారస్వామిఁ జెప్పెను *

గీ॥ చేర యవ్వీర బాహుండు * శీఘ్రమంత, పూర్వరూపంబునను శాంతిపురమునకును
వచ్చిరవ్వీరుఁగనుగొన * వనజభవుడు, హరియు వజ్రియు నాదిగానఖలసురలు.

వ॥ మణియు నస్తాధికలక్షగణవర్యులును ప్రహృష్టాంతరంగులగుచుఁ బ్రణామస్తో
త్రంబుల నతనికిఁ బ్రియంబొనర్చుచుఁ గృతాంజలులై రయ్యవసరంబున వీరబా
హుండు వారల నాలింగనసంభాషణంబుల నాదరింపుచు వారలకుఁ దద్వృత్తాం
తంబంతయు విశేషించి యిచ్చునకుఁ జెలిపి సకలబృందారకసమేతుం డగుచు
నిందుకళాధరునందను మందిగంబునకుం జరి,

118

క॥ సురసేనాభిధుఁ డాగుచు, చరణంబుజయుగళమునకు * సాష్టాంగనతు
ల్వీరచించి నుతితంబుల, గరము న్గొనియాడె స్వస్తికారుం డగుచుఁ.

119

వ॥ నిజస్వామిచేఁ గృతాజ్ఞుడై.

గీ॥ వీరబాహుండుగుహునకు * వినయ మొప్పు, దనుజవృత్తాంతమంతయుఁ దగవచ్చె
దేవ! మీరానతిచ్చిన * తెఱఁగు శూర, పద్మతోడను జెప్పితి * బహువిధముల.

- క॥ వినఁడయ్యె నించుకేఁయు, దనుజుఁడు నీయాజ్ఞ మీఁతఁ డద్యయు నది గా
కను సేనలఁ బురికొల్పెను, దనవై నిశితాత్మశత్రుతతులు గురియఁగఁ. 122
- క॥ నీకరుణవలన దనుజు, నీకంబును దునిమి యాజి ♦ నిస్తులమహిమఁ
నీకడకుఁ జేరఁగంటిని, బాకటగుణారత్నహర ! ♦ భర్తకుమారా! 123
- వ॥ అని పల్కి వినయనమ్మిండ్లై దండ నిలిచిన వీరబాహుం గనుంగొని మఱ్ఱులుం
డిట్లనియె. 124
- క॥ మాకొఱకు గాసిబొందితి, నీకంటెను స్వామికార్యనిపుణుఁడు గలఁ డే
లోకఁబున్ సని యంతట, లోకేశ రమేశ దివిజులొకేశ్వరులఁ. 125
- వ॥ మఱియు నెల్లదివిజులం గనుంగొని దేవసేనావిభుం డిట్లనియె. 126
- క॥ అంగీకరింపఁడయ్యె న, భంగమదోన్నతిని శూరఃపద్మఁడు మత్సా
క్తిం గరుణింప నిఁ కేటికి, సంగరమున నేన బాహుశైర్య మెసంగఁ. 127
- వ॥ మీ రందఱుఁ గన్గొనుచుండ భ్రాతృ పుత్ర మిత్ర బంధవసమేతంబుగా
శూరపద్ముని తేపె పరిమార్చెద నని శవధంబు బలికిన సుబ్రహ్మణ్యుని వచనంబు
లు విని హరిబ్రహ్మదీపకలదివిజులు సంతోషభరితాంతరంగు లైరి. 128
- గీ॥ నిఖిలదానవవిధ్యసంనిపుణుడైన, వీరబాహునిచరితంబు ♦ సేను లలర
విని మహీసురపుంగవుల్ ♦ విస్మయంబు, నొంది రాత్మను నిర్భరానందులగుచు.
- వ॥ మఱియు నూతుండు శౌనకాదిమహామునులం జూచి కర్ణరసాయనంబుగ నింక
చెప్పెద సావధానంబుగ వినుం డని యిట్లనియె. 130
- క॥ అంతట శూరుఁడు పుత్రుని, యంతిమదశ నాలకించి ♦ యసురావళిచే
సంతాప మొందె నలినిభ, కుంతల యగునట్టి పద్మకోమలతోడఁ. 131
- వ॥ ఇవ్వధంబున పుత్రవియోగసంజాయమానవేదనాదోదాయమానమానసుం
డగు శూరపద్మునకు మంత్రీవర్యుం డగు ధర్మకోపు డత్యంతసాంత్యవచనంబుల
నూరడింపుచు నిట్లనియె. 132
- క॥ అతులైశ్వర్యయశోధృత, మతిశాలిని శౌర్యనిధి ♦ మహనీయజయా
న్వితుఁడ పురుతంత్రీనిదుఁడిపు, క్షీతి న్జుడువోలె నేల ♦ భేదం బొందఁ? 133
- క॥ నీ విట్లు శోకమొందిన, నీవేల్పులు నిన్నుఁ జూచి ♦ యిప్పుడు నగఁగే?
కావున శోకము విడువ్తము, భావంబున దూతసేయు ♦ పని కింతేలా? 134
- క॥ వరశౌర్య ! నీకుమారున, కరయఁగ నాయుష్య మల్పమగుఁ గాకున్నఁ
దురమునను దూతచే న, య్యరివీరమదాపహరి ♦ హతుఁ డెట్లు లగుఁ. 135
- వ॥ అని యిట్లు మంత్రీచేత బోధితుండై దానవేంద్రుండు పార్శ్వవస్తులగు దనుజులం
గని యద్ధూత యిప్పు డున్నవాఁడో చనియెనో తెలియుం డనిన పారందఱు

- నసురులకుఁ బరాధవంబుఁ గావించి దూత వోయిన తెఱఁ గతనికి విన్నవించిన,
 గీ॥ అంత నబ్జు దోడితే * నసురవరుడు, దూత ననిపిన నతఁడు దోడ్తోడ నగి
 ప్పొందునన్నిధి నుండెడు * కమలభవుని, విబుధులను గాంచి వెనవచ్చి విన్నవించె.
- క॥ శూరుఁడు విని తద్వార్తయు, వాఁజగర్భాదిదిజవర్గము నెల్ల
 సారెకు మదిఁ గోపించి య,వారణ నన్యాండవిభుని * వనరుహగర్భుఁ. 138
- గీ॥ దూతముఖమున రావించి * పీఠిఁజేసి, పట్టణంబును బూర్వంబు * పగిదిమెఱయ
 శీఘ్రము రచింపు మనవుడు * జెలువెసంగ, నతఁడునిర్మించిమునుపటియట్లుపురిని.
- గీ॥ ఆత్మసన్నిధి కిరుదేర * నతినిబనిచె, బహుమతి యొనర్చి శూరుఁడు * భటులతోడ
 దండమున కంతవార లిజాండమునకు, నవల నలువ వీడ్చెనివచ్చి రాక్షసంబు. 140
- ప॥ అంత మున్ను బనిచినదూత లరుదెంచి రత్నసింహాసనానూఢుండైన శూరపద్ముం
 గని కరంబులు మొగిచ్చి వినయాన్విత లగుచు నిట్లనిరి. 141
- గీ॥ దేవ! మీయాజ్ఞనటఁబోయి * తెలిసి సకల,మిపుడువచ్చితి మోతయు * నీశసుతుఁడు
 శాంతినగరంబున వసించి * సకలభూత, వితతిద్వినహాసనవాహినుల్ * వేడ్చఁగొలువ.
- ప॥ మఱియు మహాబలు లగు సేనాపతు లష్టోత్తరశతంబును, నమేయపరాక్రము
 లగు నవసంఖ్యాధికలక్షవీరనరులును బరిచర్యాపరులై హరిబ్రహ్మాదిసురలు
 పరివేష్టించియుందు రమృహామహు సన్నిధానంబున, 143
- గీ॥ సాహసమెసంగ సంగర * స్థలమునందు, తారకుని ద్రొంచి నీడువ * ర్తనము నరయ
 వీరశాహునినమ్మహా * విభుఁడుబనుప, నతఁడుసనుదెంచియిచ్చట * కతులప హిమ.
- ప॥ నిశ్శంకుం డగుచు బహుపరాక్రమంబున మెరసి లంకాపురాధిపతి యగు వ్యాఘ్ర
 ముఖుని కృతాంతపురాధిముఖుని గావించి యక్షయబలు లగు రాక్షసుల ననే
 కులం బారిఁగొని సుందరంబైన యప్సరంబంతయు నిర్మూలంబు నేసి మేటివీరుం
 డగు వజ్రాక్షాహుని గీ టఁగించి భవదీయబలాబలంబు లరసి చయ్యన మరలి
 యతని సన్నిధిం జేరి యిచటివృత్తాంతం బంతయు విన్నవించిన, 145
- క॥ హరనూనుఁ డమర్నంబున, హరిముఖ్యసుపర్వగణము * నారసి శూరుం
 బరిమార్చు తేవె యనవుడు, నురుతరకౌతూహలంబు * నొందిరి దివిజల్. 146
- * శూరుఁ డాప్తులతోఁ గుహారస్వామిని జయించువిధ మాలోచించుట *—
- ప॥ అని యివ్వీధంబున దూతలు పలుకుటయుఁ జెపులకు ములుకు లగుచు, నులికిపడి
 శూరపద్ముండు నిజకుమారవర్గంబును సోదరుం డగు సింహవక్త్రుని, సకలసేనాధి
 పులను, ముఠ్యకోవిదులైన మంత్రీవరులను, మర్మజ్ఞులను రావించి విచారపరుం
 డగుచు వారల కిట్లనియె.

- గీ॥ వింటిరే యిప్పు డీవార్త * విధిహరిముఖ, దివిజసందోహములు మహాదేవుఁ జేరి
శూరపద్ముండు వేధించు సారెమమ్ముఁ, బ్రోవుమనుచును బహుభయంబునను వేడ.
- వ॥ అప్పురమేశ్వరుండు ప్రసన్నుండై నిలింపులవచనంబు లాలించి కుమారుం గాంచి
సేనాసమేతంబుగా నబ్బాలునిం బంచిన నతండు చనుదెంచి శాంతినగరింబునకు
హరిబ్రహ్మాదిదేవగణసహితుండై మనతోడ తోపె యుద్ధంబుసేయ నిశ్చయించి
సన్నద్ధుండై యున్నవాఁ డని పల్కి వెండియు నిట్లనియె. 149
- క॥ తారకుని దునిమినప్పుడ, వారింప నె వానిమదము * వసుధ శిశువుతో
శూరుండు సరిబోరెను నా, సారె నసయశంబుఁ బొందఁజాలక యుంటి. 150
- వ॥ ఇతఃపరం బెద్ది కార్యంబు చెప్పుం డనిన శూరపద్మునకు మయూరుం డిట్లనియె.
- క॥ తారకనిహంత నాతని, నీరీతిక బాలుఁ డంచు * నెంచఁగ నగునే?
- ఘోరాజి వజ్రబాహువి, దారుని మది దూత యనుచు * నిలఁపఁగ నగునే. 152
- క॥ బలమంతయు హతమయ్యెను, దలఁపవు తన్నహిమ యిదియుఁదగునే నీకుం
బలుమాట లేల నిక నీ, తలపెట్టు నట్ల నడుపు * దానవనాథా! 153
- వ॥ అని పలికి యతం డూరకుండె; నంత దుష్టణుం డిట్లనియె. 154
- క॥ బాలుని భూతగణాబుల, దూలింపఁగ నీకుం దగదు * దోర్బలమెసఁగఁ
బాలుని గర్వ మణఁపఁగ, నాలమునకు సైన్యపతుల * ననువు మనీశా! 155
- వ॥ అనిన యతనివాక్యంబులు విని యనంతరంబ ధర్మకోపుం డిట్లనియె. 156
- క॥ దానవనాథ! భవత్పుత్రు, తైన హిరణ్యాగ్నివక్త్రు * లయ్యిరువురిలో
మానుగ నొక్కఁడ చాలఁడె, వానిం గూల్చుటకు నాహావంబునఁ గడిమి. 157
- క॥ బాలుండు గావునఁ దారకుఁ, డాలంబున నతనిచేత * నపహతుఁ డయ్యెం
జాలక పౌత్రవ్రుధిభా, నాలోచనకలన దానవాన్వయతిలకా! 158
- వ॥ మఱియుం గొంచుం డగస్త్యశాపంబువలన విదశితుం డయ్యె; వజ్రబాహుం
డును సుగరంబున సాధనంబులైన రథశరాసనాదు లేమరి దూతచేత వృథా
నిహతుం డయ్యె; దీన సేమి కొఱంత యగు; సత్వరంబుగ హరిబ్రహ్మాదినిధిదేవ
సైన్యంబులతోడ నబ్బాలు జయించుటకు మనదెసలంగల సేనాధిపతులఁ బను
పనగునని పల్కి యూరకుండె; నయ్యవసరంబునఁ గాలజిత్తుఁ డిట్లనియె. 159
- క॥ హరివిధిపురందరాదుల, సురలను బూర్వంబు గెలిచి * శుంభతెప్పిం
బరగిన నీ కిపు డేటికి, కరము విచారంబు వైరిగంధేభహరీ! 160
- వ॥ అక్కుమారునిమీఁద సైన్యంబుల బనువు మొండె, కాదేని నన్నుఁబనుపు;
మిక్కు డేను గదలి నీమనంబునకు సంతసంబుగ నఖిర్యగర్వభూర్వశాం దగు
నయ్యర్థకుని దర్పం బణచెద; నని పలుకునడ శౌర్యప్రచండుం డనువాఁ
డసురులంగూర్చి యిట్లనియె. 161

- క॥ డింభకునొక్కని సంగర, కుంభిని భూతములతోడఁ ♦ గూల్చుటకై చిం
తాంభోధి మనుగ నగునే, గంభీరత మాని దనుజగణవరులారా! 162
- వ॥ అంత నతండు శూరుం గని యిట్లనియె. 163
- గీ॥ అతనికి సహాయమైవచ్చు ♦ నఖిలభూత, గణములజయించి యగ్భకుఁగడిమిమెఱయ
నేనుదోతెంతు నీదుసన్నిధినిపుడు, ననుమతినొసంగుదనుజేంద్రయనుచుబలికె. 164
- వ॥ అంత నలుండు చండుండు చెప్పిన విధంబున నిట్లనియె. 165
- అ॥ టె॥ చింతసేయఁజనునె ♦ యెంతయు నీమది, సర్భకునకు నిట్లు ♦ నసురవర్య!
యిమ్ము నా కనుజ్ఞ ♦ నిల భూతతలఁగూల్చి, బాలుఁబట్టితెత్తు ♦ ప్రాథమియ. 166
- వ॥ అంత సింహుం డనువాఁ డిట్లనియె. 167
- క॥ సురపతికి సహాయుండై, యరుదెంచిన బాలు నతని ♦ యాహవకేళి
సురుచిరభజప్రతాప, స్ఫురణం గెల్పుటకు చింతఁ బొందఁగ నేలా? 168
- అ॥ కమలజాండములను ♦ గల యోధులందఱు, నతని కొని సహాయులైననేమి
వానిగర్వమెల్ల ♦ వారించి వెన బాలు, నెలిచివత్తు నాకు ♦ నెలవొసంగు. 169
- వ॥ అని యివ్వధంబున మంతులీలు, సేనాధిపతులును, బలికిన విని యనంతరంబ
భానుకోపుం డిట్లనియె. 170
- తే॥ గీ॥ తారకక్రాంచు లనుమహా♦దారబలుల, నాజిగూల్చినయపుడు ♦ నన్ననుపవైతి
బాలు దూతను దొడ్డగఁ ♦ బ్రస్తుతిచె, దేల భవదీయబలముల ♦ నెఱుంగ కకట. 171
- వ॥ బహుక్తు లింకేటికతని జయించుటకు నా కనుజ్ఞ నొసంగుమనిన సంత హిర
ణ్యుం డిట్లనియె. 172
- క॥ బాలునిదర్ప మణంపఁగఁ, జాలవిచారమును బొందఁ ♦ జనునే యోహా
యాలా నైనను నగరే, వాలాయము జనులు దైత్యవంశాశితా! 173
- తే॥ గీ॥ భానుకోపుని బనుపుము ♦ బాలుమీఁద, నతనిబంపిన జయమగు ♦ నట్లుగాక
నన్ను బామ్మన్నబోయి సైన్యములతోడ, సర్భకుని నాజి నిర్జించి యరుగుదెంతు. 174
- వ॥ అంత నగ్నిముఖుండు జనకుం గనుంగొని యిట్లనియె. 175
- అ॥ టె॥ తండ్రి వినుము నీదుశ్రమమ్మని దారకు, సర్భకుండు దునిమె ♦ నాజిలోన,
వానిదూత వచ్చి ♦ వడి నస్మదనుజని, వజ్రబాహుఁ డునిమి ♦ వైచఁ గడిమి. 176
- వ॥ తద్గర్వం బే నెట్లు సహింపఁజాలువాఁడ నా కనుజ్ఞనొసంగుము; త్రికరణంబుగా
సైన్యంబులతోడ వానిం బరిమాడ్చికాని నీసముఖుంబున కెట్లు రానేర్తు? మున్ను
మహాకరాక్రిమసంపన్నుండైనై బలిసద్దనివాసుల జయించుట నీ వెఱుంగవే!
బ్రహ్మదత్తంబులగు కవచకార్ముక నానాదివ్యాయుధంబులు నాకుం గలవుగావున
నన్ను రణంబునకు నియోగింపనగునని పలికె; నిత్రెఱుంగున నందఱు బలుకు నవ

సరంబున సర్వార్థవిదుండగు సింహవక్త్రుండు వారలనందఱనివారించి శూరపద్ము
నింజూచి తథ్యంబులైన వాక్యంబుల నిట్లనియె. 177

—* సింహవక్త్రుఁ డెన్న యగు శూరపద్మునకు నీతిగరపుట *—

క॥ బాలేందుమాళితనయుఁ, లీలామహిమాధ్యు బాహుఁలేయుఁ ద్రిలోకీ
పాలకు దానవనాయక! బాలుం డని మదినిఁ దలపఁ ♦ బాడియె నీకుఁ. 178

క॥ వర మొసఁగె నీకు నెవ్వఁడు, పరికింప నతండ కాదె ♦ బాలుం డితఁడుఁ
బరగు దదాజ్ఞను జగముల, కరయఁగ నుత్పత్తిలయము ♦ లనవరతంబుఁ. 179

క॥ విశ్వేశుఁ డతఁ డొసంగిన, యైశ్వర్యం బనుభవించి ♦ యతిగర్వమునఁ
విశ్వమున నూరకుండక, శశ్వద్బాధలను బెట్టఁ ♦ జనునే సురలఁ. 180

వ॥ నీవు బ్రహ్మాద్రాదుల బాధించుటయు నింద్రతనయు జెఱినిడి విడువకుండుటయు
నివిమొదలైన వృత్తాంతంబులు విని భగవంతుండగు శంభుసంభవుండు దేవతల
యందు దయాఘండగుచు మఱల జయించుటకు శాంతిపురంబునుజేరి యిచటికి
నందికేశ్వరగణంబులలోన వరిష్ఠుండైన యమృతహాబలునిఁ బనిచిన నతనియందు
దూతబుద్ధిజేసి తన్మహామహిమం బెఱుంగవైతి. మఱియు నీ కీశ్వరుం డప్రాతరశత
మహాయుగంబు లాయు వొసంగె నదియు సన్నిహితంబయ్యె; శక్త్యాయుధం
బున మరణం బొసంగె నదిగావున శక్తిధరుండై సుకుమారుం డగు కుమారుండు
సనుదొచె నిటు ఘటనాఘటనసమస్తంజైన మహాదేవుమాయ నీ వెఱుంగవైతి,
వేతాదృశబుద్ధి నీ కేల ప్రబలంబయ్యె; వివేక విశారదుండవై. 181

క॥ బుద్ధిగృహసంస్థిత లగు, బృందారకవరుల విడిచి ♦ ప్రియమొప్పఁగ న
య్యిందుకళాధరసుతునకు, వందన మొనరించి యతనివచనమువలనఁ. 182

ఆ॥ వె॥ నిర్భయుండవగుచు ♦ నిఖిలభోగంబులు, బొందియుండు మాతృపురమునందు
పుత్రమిత్రబంధుఁపోషణపరుడవై, దానవేంద్ర! మేరుధ్వర్యసాంద్ర! 183

వ॥ అని యధార్థంబుగా సింహవక్త్రుం డాడిన వచనంబులు విని దోహదచరేందుండు
రోషఘూర్ణితరక్తలోచనుండుచు, విస్ఫురద్దశనవసనభాసమానుండును, స్రవ
త్స్వేదకణసంవృతగాతుండును నగుచు నిట్లనియె. 184

క॥ భాగ్గీతుండ! యేమి వచించె దొ, కింతయు మది లజ్జఁదొలఁగి ♦ యెదుటను నీ వ
త్యంతము భూతముల శిశు, స్వీతగఁ బొగడెదవు వండివిధమున నాతోఁ. 185

క॥ బాలునకు మొక్కుమనియెడు, నీలక్షణమెల్లఁ దెలిసె ♦ నిలుపుము కుమరీ!
నాలాపుబలము దొలఁగెనె, నీలగళుం డొసఁగు వరము ♦ నీ వెఱుంగవొళో. 186

క॥ చను మెందైనను నాయె, ద్దను నీ పుండంగవలదు ♦ తద్గయు ననుఁడుఁ
విని శూరుని కఠినోక్తుల, ననుజుఁడు సింహాస్యం డెప్పు ♦ దతిఖన్నుండై. 187

- క॥ ఏ నెంత హితము నెప్పిన, ఏనులఁ జేర్పఁ డిరుడు ♦ వివరీతముగా
మానసమునఁ దలపోయును, మానుగఁ దడభీష్టసరణి ♦ మఱి బలుకఁదగున్. 188
- చ॥ అని నిశ్చయించి యతఁ డిట్లనియె. 189
- క॥ నానాదివ్యాయుధములు, దానవవర! నాకు గలవు ♦ తథ్యంబుగ నీ
వానరి యిచ్చిన నీక్షణ, మేనుం భూతములతోడ ♦ నీశుకుమారున్. 190
- చ॥ ఆహవంబున నిహతుఁడేసి భవత్సన్నిధి కరుదెంచెద నని పలికి సింహముఖుండు
సమరసంభ్రమవిజృంభితభయంకరాకారం డయ్యె నంత. 191
- క॥ శూరుండు విని సింహస్యస, మిరితముఁ బ్రసన్నుబుద్ధి ♦ నెంతయు ముద మిం
పారఁగ ననుజనితోడను, సారతరోర్తులను బలికె ♦ సభలో నెలమిన్. 192
- క॥ నాధైర్యము నాబలమును, శోధింపఁ దలంచి యనిన ♦ సూక్తు లివి వృథా
కోధముఁ జేసితి న్నినై, సాధుతరం బగును నీకు ♦ చరితము జగతిన్. 193
- క॥ బాలకునికొఱకు నిచ్చిరి, నాలంబున కరుగ నీకు ♦ నర్హులగునే?
బాలుం డిట్ల వచ్చినచో, నాలాగునె నిన్నుఁ బిలుతు ♦ నతని జయింపన్. 194
- చ॥ కావున నిప్పుడు గృహంబుల కరుగు మని తమ్ముని వీడ్కొలిపి యచ్చటనుండు
నందఱినిఁ బనిచి శూరపద్ముఁ డంతఃపురంబునకుం జనియె; నంత నారాత్రి
చనిన మఱునాఁడు. 195

—* కుమారస్వరు గూరునిజయించి పైత్రయార్చన వెవలుట *—

- మ॥ చెలువున్ మీఱ నుమాకు చూరుండు మణిఁసింహాసనాసీనుఁడై
జలజాతోద్భవమాధవాదిదివిషత్సంఘంబు సేవింపఁగా
నలర స్వీరగణంబుమోల నవసంఘ్యాధిక్యలక్షోన్నతిం
గొలువై వేడుక వీరబాహుసమరోగిని గాంచి భవ్యంబుగన్. 196
- ఆ॥ రథముఁదెమ్ము వేగఁరణమున కరుగఁగ, వలయు ననుఁడు స్వామిఁనచనమపుడు
వేడ్కనాలకించివీరబాహుండు నెప్పె, బవనుతోడ నతఁడుఁపటిమమెఱయ. 197
- చ॥ సత్వరంబుగఁ జని నానారత్నవిచిత్రీలం బగు రథం బాయత్తంబుఁ జేసి తెచ్చిన
సన్నిధికిఁ జని వీరబాహుండు విజ్ఞాపనం బొనర్పఁ గుమారుండు సింహాసనంబు
డిగ్గి రథంబు నధిరోహించె నంత. 198
- క॥ కమలాసనకమలేశ, ప్రముఖామరసాఘమెల్ల ♦ భాసుర లీలం
దమతమవాహనములపై, గ్రామమొప్పుగ నెక్కి రంబికానుతునాజ్ఞన్. 199
- క॥ గరుడయాధుం డయ్యెను, హరి పద్మజుఁ డొచ నెక్కె ♦ నమరేంద్రుండున్
గరమలర విమానంబును, నరదంబులపైఁ జెలంగి ♦ రల సైన్యకతుల్. 200
- చ॥ ఇట్లు సమరసన్నాహసముత్సాహభరితులై వాహినీద్విసహస్రంబు లగు భూతగణం

బులతోడ, ప్రళయార్ణవకల్లోలమాలికాఘోషంబుల ననుకరింపుచు, బృందారక
దుందుభులును, కర్కశకాహళికాపటహడిండిమాదిఘోషంబులు మొరయి,
సురలు విరులవర్షంబులు గురియఁ బట్టగ నట్టహాసంబులు సెలంగ నభంగవిక
మంబులఁ బారావారతీరంబుఁ తేరిరి. 201

అ॥ వె॥ అపుడు బహుశతాంగహయసింధురపదాతి, చరణధుతపరాగచయముచేత
పంకిలత్వ మొంది పాథోధి గాటంగ, నలవియయ్యె నిఖిలబలములకును.

వ॥ ఇట్లు షడ్గుణుండు సేనలతోడ నంభోనిధి దాటి పురియు త్తరద్వారపరిసరంబున
విడిసె; నప్పుడు, 203

క॥ హరివిధులు శంభునందను, చరణంబుల కెరగి యనిరి పజగదీశ! మహా
కరుణామతి! విను దానవు, పురము నిపుడు నీవు చేరఁబోల దనీశా! 204

గీ॥ ఇచట మీరున్నచో నిదియెఱిగి వాడు, పోరికరుడెంచునప్పుడు పూరపద్మ
గర్వ మణింపు మనవుడుకాచదీది, హరివిధులుసేయు ప్రార్థన మాలకించి.

వ॥ ఈక్షణంబ విశ్వకర్మను రావించి యొకపురంబు నిర్మింపు మనవుడు నతఁడు
నానారత్నగోపురప్రకారమంటపపరిశోభితంబును వివిధ, విచిత్రగృహలంకృత
రాజవీధి మనోహరంబును, సకలవిభవాభిరామంబును, హేమనిర్మితం బగుట
హేమాఖ్యంబును నగు నగరంబు నిర్మించి విజ్ఞాపనంబు గావించిన కుమారుండు
దానిం గనుంగొని సంతోషించి రథంబు డిగ్గి యందొక్కదివ్యభవనంబునఁ బ్రవే
శించె; నంత హరిబ్రహ్మదూలును నఖిలసేనాపతులును బ్రత్యేకంబ యధార్హ
స్థానంబుల నివసించిరి. 206

అ॥ వె॥ శివకుమారుఁ గొలుచు సేనాపతులపేరు, లేర్పరింతుఁ జెవుల కింపుగాను
వినుడు శౌనకాదివిబుధపుంగవులార! సావధానచిత్తు లగుచు నిపుడు. 207

వ॥ అని సూతుం డిట్లనియె; నమ్మహావీరులు శుభ్రుండును, మేఘమాలియు, శ్వేత
శీర్షకరుండును, కపాలియు, అపసింధుండును, చిత్రాంగుండును, జ్వలత్కలుపు,
వజ్రభీముండును, ఉగ్రుండును, పిష్టలుండును, ఉగ్రేభుండును, సందిసేనుండును,
బ్రహ్మజుండును, బ్రహ్మసేనుండును, పద్మకుండును, కరాళుండును, దండు
కుండును, పత్త్రకుండును, పతిపనేమియు, హుతవహుండును, పుష్పదంతుండును,
రుద్రాకారుండును, హరుండును, మతిజిత్తును, కేతుమాలియు, వక్త్రుండును,
బ్రహ్మకేతుండును, నదీపతియు, కళింగుండును, ఘోరుండును, అచ్యుతుండును
అచలుండును, శాతుండును, చిత్రసేనుండును, బూరియు, శీలకుండును, మాజ
యుండును, మానవుండును, సింహుండును, ఉత్తరసింహుండును, ఉపతిష్ఠుండును
జయుండును, శౌచుండును, మత్తకుండును, ముతంగుండును, చండియు, మహా
బలుండును, శ్వేతుండును, నీలవక్త్రుండును, సుబాహుండును, అండాధరణసఖుం

గును, కాకపాడుండును, పింగళుండును, సమాయండును, మాధుండును, నికుం
భుండును, కుంభశకుండును, పాలకుండును, విశేఖుండును, శతతాలువును,
హయగ్రీవుండును, అయ్యతాక్షుండును, సహస్రబాహుండును, అనంతుండును,
వాముండును, మంగళకేశుండును, పోముండును, వజ్రమాలియు, చండుడును,
అజముఖుండును, శరభుండును, క్రందుండును, ఆధకుండును, కబంధుండును,
మేఘుండును, విజయుండును, విద్యుముండును, శాలికుండును, దండుండును,
వ్యాఘ్రుండును, కాలపాశుండును, నిష్ఠురుండును, దశముఖుండును, కుముదుం
డును, భానుండును, ధనంజయుండును, వృషభరూపకుండును, శుచిముఖుండును
అనలకేశుండును, సువక్త్రుండును, మత్తుండును, ఉన్మత్తుండును, నందియు, మనోభ
వుండును, వాయువేగుండును, సహస్రభాక్కుండును, భానుకంపుండును, పతం
గుండును, శుక్లండును, అనీకుండును, అసితుండును, సునాదుండును, సుమాలియు,
మాలియు, అత్రీయు, అసురకాలుండును, హరికేశుండును, జ్వాలాకేశుండును,
వీరంద అష్టోత్తరశతసంఖ్యం బరగుదురు.

208

ఉ॥ అంత మురారిముఖ్యుడివిఃజాలి నవాధికలక్షపీరు ల

త్యంతము షడ్మహాస్థులును ♦ దండ భజంప నుతులే ఘటంపుచు
వితం జెలంగు భాసురనవీనమణీమయ భద్రసీతిపై
సంతస మొప్పనుండె గిరిఃజాప్రియసూనుడు వైభవోన్నతిః.

209

ఉ॥ నారదమాని యంత కదఃనప్రియుఁ డౌటను వేగ వచ్చి యా
శూరునిఁ గాంచి నీగురువు ♦ శుక్రుండు మల్గులఁ డెన్నఁ గాన నీ
కారయ సేమముం గలుగ ♦ నాప్తతమం బగు నొందుమాట నీ
తో రహి చెల్పవచ్చితిని ♦ దోయధిదాటి పరాక్రమోన్నతిః.

210

తే॥ గీ॥ శంభుసూనుఁడు నీతోడఃసమరమునకు, వచ్చె నతనికి భయకడఃవలదుమదిని
సంగర మొనర్పనీకునుఃజయముఁగలుగఁ, దప మొనర్చెదననివేల్పుతపసీచనియె.

క॥ శూరుండు తదీయవచనము, సారెకు విని యలిగి నాకు ♦ సమర మొనర్చ
భారంబాకొ యని చెంతను, ఘోరాఘోరులనుజూచి ♦ గొబ్బున మీరల్.

212

చ॥ జలనిధిఁ దోడితెం డనినఁ ♦ జయ్యన వారలుఁ బోయి వాని ను
జ్వలగతిఁ దోడితేర నట ♦ వారిధిఁ గన్గొని శూరుఁ డిట్లనుం
దలఁపక యన్మదాజ్ఞ సుఃపథంబున నర్చకుభూతసైన్య మి
వ్వల విడువంగ వచ్చునె లఃపంబు వివేకము లేక నీమదిః.

213

వ॥ అనిన సముద్రుండు శూరపద్మున కిట్లనియె.

214

క॥ ఏలా నాఁజెగోపము, బాలుని వారించునట్టి ♦ పటిమయ నాకుం
బాలుని ? యతఁడు సురేశుండు, తూలితి తద్భూతసైన్యధుతధూళితతిః.

215

గీ॥ అనుడు వనరాశివచనంబు † లాలకించి, యరిగె మణ్ముఖమీఁదనఁయ్యసురమాళి
యింతలో దూత లఖలవృత్తాంత మరసి, వేగఁజను దెంచి వలికిరివివరముగను.

మ॥ దనుజాధీశ్వర! బాహుశౌర్య మిరవొందఁ ఖ్యాతిఁ జూపట్టి యం
బునిధిం దాటి సమస్తభూతతతితోఁ † బొల్పొంద నక్కొంచభే
దనుఁ జేతెంచి పురాంతికంబున విచిత్రం బొప్ప భాస్వత్పురం
బును నిర్మించి హరింద్రముఖ్యదివిషత్పుంజుబు సేవింపఁగఁ. 217

—* శూరుఁడు భానుకోపు నని కనుపుట *

వ॥ సకలవిభవంబులం జెలంగుచు నీతోడ యుద్ధంబుచకు సన్నద్ధుండై యున్నవాఁ డని
విన్నవించిన వారలవచనంబులువిని వీరబాహునివలన దగ్ధంబైనలంకాపురంబును
గనుంగొనుచు, శూరపద్ముడు రోషభీషణాకారుండై కనుగవ కెంపుసాంపార
నాక్షణంబ నిజాత్మజుండగు భానుకోపుఁడొడితెమ్మని దూతలం బనిచిన వారలరిగి
తదవృత్తాంతంబు నతనికెఱిగించిన, 218

క॥ బలము లసంఖ్యంబులు తను, గొలువగ రథమెక్కి భాను † కోపుఁడు శౌర్యో
జ్జ్వలతన్ శీఘ్రమ శూరుని, నిలయద్వారంబునందు † నిలిపి రథంబుఁ. 219

వ॥ ఆస్థానంబున రత్నసింహాసనాసీనుండైన శూరపద్మునిసన్నిధికిం జని నమస్కా
రంబుఁ జేసి చెంత నిలిచిన, 220

క॥ శూరుండు సుతునిఁ గనుంగొని, వారక వృత్తాంతమెల్ల † వదియింప మహా
దారుఁ డలభానుకోపుఁడు, సారెకునాలించి దనుజుఁచంపైన కనియెఁ. 221

క॥ జనక! చని యీక్షణంబున, ఘనసాహసమొప్ప భూత † గణముల నెల్లం
దునుమాడి కలనఁబాలునిఁ, గొనితెత్తు న్నిడుకడకుఁ † గుతుకం బెసఁగఁ. 222

వ॥ అనిన తనూజునివచనంబులు విని సంతృప్తహృదయుండై రణంబున కతనిం బనిపె
నని సూతుండుఁజెప్పినవిని శౌనకాదులు కుసూహలభరితులై తరువారివృత్తాం
తం బెట్లయ్యె నని యడుగుటయు, 223

ఉ॥ రాజతలైలధామ ! సురరాజముఖామరపూజ్య ! యామిసి
రాజకళావతంస ! నగరాజసుతాపరిరంభలోల ! గో
రాజవరాధిరూఢ ! ఘరాజసముజ్జ్వలభూష ! వాహిసి
రాజలసన్నిషంగ ! రతిరాజవిభంజన ! భక్తరంజనా ! 224

క॥ సవనాశనహృత్తామర, సవనాంచచ్ఛంచరీక † సర్వేశ హరా
సవనాశనకృతిసాహ్య, త్వవనానాదురితదూరఁసకలాధారా! 225

పంచ॥ ధరాధరాత్మజామనోజ్ఞ † ధామ! ధామసన్నిధా!
సురాసురాధ్వితాంఘ్రిపద్మసోమ! సోమశేఖరా!

చరాచరాదివిశ్వసోమసార ! సారసామ్రాజ్యం
హరా! హరా త్రియీశిఖావిహార హారనిర్మలా!

226

గద్య:

ఇది శ్రీమదిందుధరసుందరపానాగవిందాద్వితీయార్చనాశత్రు సకలసుకవి
జనానుగ్రహపాత్ర సుగుణస్తోత్రపవిత్రచరిత్ర కాశ్యపగోత్ర కోడూరి
యెల్లనామార్యపాత్ర శంకరామార్యలక్ష్మ్యంబికాతనయ
వినయనిధేయ బాలసరస్వతీనామాంక వేదకటాచల
కవిప్రణీతంబైన శ్రీస్తాండమహాపురాణాంతర్గత
శంకరసంహితయందలి శివరహస్య
ఖండంబున నీరమ హేంద్ర
కాండంబునందు సర్వంబు
నే కా శ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీశివాయ నమః.

శ్రీ సాగ్రం ద మ హా పు రాణాం తర్గత

శివరహస్యక్షిప్రము.

యుద్ధ కాండము.

సృజమాశ్వాసము.

గారిప్రియ! భక్తా
లీ గోద్రుమ ! భైరవూరి ♦ లింగాత్మజము
శ్వాగలునృపవాంఛాపద,
శ్రీగళ! కరుణాంతరంగ! ♦ శ్రీశివలింగా!

1

వ॥ అవధరింపుము నోమహర్షణతనయుం డగు సూతుండు శౌనకాదిమహామునుల
కిట్లనియె.

2

—* భానుకోపుడు యుద్ధసన్నద్ధుడగుట *

స॥ భానుకోపుడు తండ్రి*వనువున శీఘ్రుంబ, యాత్మగృహంబున ♦ కరుగుజెంచి
వజ్రనిస్థురమైన ♦ వర్మంబు మ్రోదాల్చి, మణికిరీటముఁ బెట్టి ♦ మస్తకమున
వివిధభూషణములు ♦ వేడుక ధరియించి, వీరపట్టంబును ♦ వెలయుఁ గట్టి
మండలాగ్రము భుజామండలిఁ గీలించి, చాపతూణీరముల్ ♦ సంగ్రహించి
యంగుళీత్రాణ మలర గోధాజనంబు, చెలువుమీరంగ మణిబంధ ♦ సీమఁ గట్టి
మోహనాస్త్రంబులదృఢతాబులుగ మెరయ, భీక రాకారుఁడగుచునుఁ బెంపుమీర.

వ॥ మఱియుఁ దప్తజాంబూనదభాసమాన పీతాంబరధరుండును, దోణిపగ్గనూన
మూలికాప్రభావిభాసురకంతుండును, కటితటీఘటితకరవాలుండును, ననేకశస్త్రా
స్త్రభరితరథకోటిసమన్వితుండును నగుచు దానవేంద్రనూనుండు తిలోత్ప
హస్రీతురంగసంయుతంబును, మహాన్నరంబును నగు రథం బధిరోహించి యిటు
గెలుకుల జామరథలిపాణులును, తాంబూలపేటికాధారులును, కరచాలభటక
ధరులును స్వాహాడకపరిపూరితధృంగారుధరకింఁదులును, కళానూచికాశక్త
హస్తలును పరివేష్టించికొలువ నిట్లు తూరాత్మజుండు పురంబు వెడలె; జలని

తెంట విజయుండును, దుష్టయుండును, నలుండును, సెమ్ముండును, మాయుం
డును, ముసలియు, గంటకుండును, ఖరమూర్ఖులును, దశముఖుండును, ముసలా
భుండును, మహాబలియుఁ, బిచ్చుండును, జుండుండును, భీముముఖుండును,
మహిషుండును, నుగ్గిబాహుండును, విష్ణుసేనుండును, విజయసేనుండును, నసుర
సేనుండును, సోమకుండును, మధూచ్ఛిష్టుండును, శశిభిత్తుండును, శితియును,
శూన్యకేతుండును, సూచీవక్త్రుండును, విమోకుండును నను పేరులంగల
సేనాధిపతులును, నియుతసంఖ్యాకవాహినులును నన్నియ రథగజాశ్వంబు
లును, శీఘ్రుంబ నిర్గమించునపుడు. 4

సీ॥ పటహడిండిమభేరి ధ్వజులనిర్ఘోషముల్, తురగ హేషారవ ధ్వజములును
గంధేభసందోహ ధ్వజబృంహితంబులు, రథచక్రినిష్ఠరాధారావములును
గజహయకంధరా ధ్వజులనినాదముల్, ఘనతర సైనికా క్రిందనములు
సంవర్తనమయాబ్ధి జనిత ఘోషములట్లు, భూనభోంతరముల భోరుకొనియె
నైన్యపదధూతబహురజస్సంఘమెల్ల, నబ్జబాంధవమండల మావరించె
వందిమాగధసంస్తుతిధ్వనులు మించె, వాహినీభారమునను నుత్తర్య చలించె. 5

వ॥ ఆనమయంబున.

క॥ ఊర్జితబాహుపరాక్రమ, నిర్జితభానుఁ డగు దైత్యునిర్గమనంబు
నిర్జరమాని యెఱింగి గుణార్జవనిధి గుహునికడకు నరుదెంచె వెనక. 7

క॥ చనుదెంచి తైలకన్యాతనుసంభవుచరణములకుఁ దద్దయు నతుండై
వినుతి నొనర్చుచు నిట్లను, ఘనతర సంగ్రామకౌతు కంబు దలిర్పక. 8

గీ॥ స్వామి ! నావిన్నపమువినవలయునిపుడు, కరుణతోడనుయ్యదాగమనమెఱిగి
శూరపద్ముండుడనసుతుఁబోరిక నిచె, బాల్యజితభాస్కరాటోపుభానుకోపు.

గీ॥ సైన్యములతోడఁ జనుదెంచెనత్వరముగ, కదనభూస్థలి సమ్మోహకారకుండు
పటుపరాక్రమధుర్యుండు భానుకోపు, డతఁడుసామాన్యుడనియెంచనగు నెమదిని.

వ॥ పూర్వకాలంబున వారి, బ్రహ్మ, యమ, వరుణుల గదనంబున మదం బణించి
బ్రహ్మవిష్ణుల బ్రహ్మత్రైచక్రింబులు దక్కఁ బ్రేతేతసుపాశంబును, దండ
ధరు దండంబును, బలాత్కారంబునఁ గొనియె. అద్భుతాత్మ వధించుటకు నీ
పసమర్థుండ వగుదు వనిన నారదువచనంబులు విని మహామహుండైనగుహుండు
మందస్మిత వదనారవిందుండై యిట్లనియె. 11

క॥ శరభముతోడ మృగేంద్రము, కరికేసరితోడ, జంబుకము బెబ్బలితోఁ
గర మెదిరించిన చాడ్పున, మరమున నాతోడ వీడు దొడరుట యెల్లక. 12

క॥ అని పలికె చెంగట మహాఘనబలుఁడగు వీరబాహుఁ గని యిట్లనియె
జని వేగ నీవు దుర్మదు, మనుజులను బోరిలోన మద ముడుపునగుక. 13

ప! మఱియు విను మహ్మాధికలక్షవీరులును, సహస్రవాహినులగు బలంబులతోడ
నద్దురాత్ముని పురంబు నిరోధించి, సాలంబు నిర్మూలంబునీసి, తత్సైన్యంబుల
నుక్కణింపించి మహాజిత్వరుండవై సత్వరంబున మత్సముఖంబున కరుడేరవలయు;
ననవుడు విని వీరబాహుండు మహాపాపాదంబుని యతని యనుజ్ఞ బడసి, 14

—* పీ ర బా హు డు యు ధ్ధ ము న కు వె డ లు ట *—

సీ! వీరలక్షణము లు ♦ ద్వేలమై కనుపట్ట, రత్నకోటీరంబు ♦ రాజిలంగ
కంఠంబునందు ముక్తాహారము లెసంగ, శ్రీవణకుండలదీప్తి ♦ రహిఁ దలిర్ప
కాంచనసూత్రంబు ♦ కటితటి మెరయంగ, గంకణాంగదములు ♦ గరిమదనర
పద్మరాగప్రభా ♦ భాసమానోర్మిక, లంగులీడళముల ♦ రంగుమీర
దండధరుఁ డొగి దండంబుఁ♦దాల్చినటుల, ఘనభుజామండలంబున ♦ గదవెలుంగ
బురహరుండు పినాకంబు ♦ బూనినట్లు, చండకోదండ మలర నుద్దండ పటిమ.

ప! మఱియు శరపూరితతూణీరబద్ధపార్శ్వండును, కరవాలతోమరాద్యాయుధ
భాసమానుండును, మేరుమందర కైలాసమహాన్నతరథాయాధుండును, శంఖ
కాహళ నిస్సాణపటహరవాన్వితండును, వీద్యమానలసచ్చామరపరిశోభితుం
డును, సభ్రంకషవైజయతీపతాకాభిరాముండును, పూర్ణిమాసుధాకర విమల
ముక్తాతపత్రండును, వీణావేణుమృదంగధరపరివృతపార్శ్వండును, వందిమాగధ
జేగీయమాన నిజశౌర్యాదార్యాదిగుణవిచక్షణుండును నగుచు యుద్ధసన్న
ద్ధుండై వెడలె, నయ్యవసరంబున మహావీరులగు సేనాధిపతులు రథాయాధులై
తమతమ సేనలతోడ సతనివెంబడి చనిరి. మఱియు భూతసంఘంబులు సహస్ర
వాహినులతోడఁ జనియె నిట్లు చనునెడ ద్దైన్యపదఘట్టనోద్ధాతపరాగనిచ
యంబులు సేనానిసమరాగమనంబు నుడువుటకుఁ బరతెంచుటంబలె బలంబు
లావరింపకయమన్న దనుజపురంబుగప్పె నంత. 16

చ! అలఘుతరాట్టహాసము లుదగ్గితరార్భటు లుగ్గిహుంకృతుల
వెలయఁగ ధావనంబు లరి ♦ వేగముగా నిరతేతరంబు వీ
రులు గడుమండలాకృతుల ♦ రూఢిఁజెలంగుచుఁ బోయి కొండ ఱు
జ్వలగతి చైత్యరాట్పురముఁవాకిలిఁ గమ్మిరి దొమ్మి మీరగఁ. 17

ల! వారికన్న మున్ను ♦ చడి భానుకోపుండు, శంభుసుతుని శూరుఁసముఖమునకుఁ
బట్టి తెత్తుననుచు ♦ బ్రతినఁ బన్ని పురంబు వెడలి చనియె సైన్యనిరతితోడు.

ప! అంత నయ్యసురసైన్యంబులు భూతసైన్యంబులంగనియు, సరకుఁగొనక లికి
లార్భటుల నొనర్చిన విని భూతగణంబులును సింహనాదంబులు నెలంగ చైత్య
సంఘంబులపై గదిసిన. 19

—* అనురసైవ్య భూత సైవ్యముల యుద్ధము *—

గీ॥ దనుజవీరు లపుడు ధారుణాకారులై, యధికరోషవశతః సంగములు

నిష్ఠురంబులైన ధిఖిలాయుధంబులు, బరపి రపుడు భూతబలముమీఁద. 20

వ॥ ఇట్లు పరపిన వార లనూనాయుధభూతంబుల భూతంబులకరంబులు ఖండితంబు
లయ్యుఁ బదంబులుఁ దెగియుఁ గాయంబులు విచ్ఛిన్నంబులయ్యు నట్లు బహు
విధంబుల బడలువడి మూర్ఛఁజెంది రంత, 21

క॥ కర మలిగి మగుడి భూతము, లురువడి నార్పుచును దైత్యుఁ యొగి దైత్యునిచే,
హరిచే హరి, ద్విరదముచే, ద్విరదము, రథమున రథంబుఁపెనె దునుమాడె.

వ॥ ఇవ్విదంబున భూతగణంబులచే ననురసైవ్యంబులు హతంబగుటఁ గనుంగొని
భానుకోపుని సేనావిభుడు నలుం దనువాఁడు సత్వరంబుగా భూత సైవ్యంబుల
మీఁద రథంబుఁబరపికోదండంబునఁ గొనయఁబెక్కిడి నిశితకరపరంపరలఁగురిసె.

గీ॥ తద్భరాహతి భూతజాతంబులోనఁ, గొండ ఊర్విని మూర్ఛనుఁ యెది పడిరి
కొండ అరిగిరి వేగ దిక్కిగములకు, నదియుఁ గన్గొని పటురోషఁమొదవమదిని.

కా॥ సింహస్యం దను భూతనాథుఁడు సముజ్జ్వలభ్రూతాపంబునఁ
సింహంబట్ల చెలంగుచుఁ బటుగదఁజేబూని రథ్యంబులఁ
సంహారం బొనరించె దండధరు నోజుఁ బోరి యదైత్యుఁడుఁ
సంహరోగుఁడవోతె గన్గన శిఖిజ్వాలావళుల్ గొక్కుచున్. 25

క॥ వీరగణంబున నెదిరి య, నూనపరాక్రమము మీర యనుమాది జయం
జేనుం గొనియెడ నట్టల, గానియెడలఁ గేలఁ గార్పుకముఁ బట్టుదునే? 26

వ॥ అని ప్రితిన్ బన్ని శరములు వర్షించిన, 27

క॥ అంతట సింహముఖుండు దు,రంతితదీయాత్మసమితిఁ కభిముఖుడై య
త్వంత మతనియరదము దు,ర్ధాంతపటిమ నెక్కి దునిమెఁ దిచ్చాపంబున్. 28

గీ॥ దనుజుఁ ధార్పుచు మగుడి నుద్గండలీల, వజ్రనిష్ఠురమగు సింహవదను మేను
దండతాదీత మొనరించె యధండనమునఁ, బ్రకటతరసాహసోద్గండపటిమ దనర.

వ॥ అంత సింహముఖుం డలిగి యన్నలునివక్తస్థలం బలినిష్ఠురంబులగు ముష్టిప్రహ
రంబుల నొప్పించి పదంబుల నవలీలఁ గేలంగొని జిఱజిఱఁద్రిప్పి నేలంజిదిపి
నూరుప్రయ్యలఁ జేసె నయ్యవసరంబున. 30

—* సింహస్య చండల యుద్ధము *—

క॥ చండుఁ దరుదెంచి కురిసెను, కాండసహస్రములు సింహుకాయమునను సిం
హుండును మృతుఁడౌ యన్నలు, దండముఁగొని చండునడచె యర్చుణంగన్.

వ॥ అంతః జండుండును దండధరుండునుంబోలె నిజభుజాదండంబున దండంబుఁ ద్రిప్పి
సింహాస్య నడచె; నిట్లన్యోన్యదండతాడితు లగుచు నిర్వురు మూర్ఛాకాంతులై
ధరాస్థలిం బడుటంగనుంగొని రోషభీషణులగుచు రాద్రంబున నీలమాయ
లిర్వురు దలపడి రయ్యవసరంబున. 32

క॥ నీలుం దుద్ధతి దండముఁ, గేలంగొని మాయుమీఁదఁ † గినుకను వైవఁ
దూలుచు బలంబు మాయఁడు, నేలంబడ మూర్ఛనొందినిమిషార్థమునఁ. 33

వ॥ అంత మూర్ఛఁదెలిసి కోపోద్దీప్తితుండై మాయుండు మహాబలుండగు నీలు
మీఁద శూలంబువైచిన నతండు గొంతతడవు మూర్ఛాకాంతుండై యంతలోన
దెప్పితిల్లి కోపోద్దీప్తితుండై యారాక్షసువత్కృష్ణులంబు కరతలంబులం బెట్టడచి
కట్టలుక వానింబట్టి పెడకేలు గట్టి నిష్కరదంతంబుల నళనిగళంబుఁగఱచి తద్రుధి
రంబులఁ గోలి విగతజీవుని జేసె నంత. 34

క॥ పూర్వము మూర్ఛాగతులై, యుర్విఁబడిన చండ సింహు † లురుతరసంజ్ఞ
బర్హి ధృతదండు లగుచు, గర్హిన్నతి మెరయ మగుడఁ † గదనోత్సుకులై. 35

వ॥ ఇగ్లాండ్లారు లుద్గండత దండంబులుఁ ద్రిప్పుచుఁ బాదంబుఁ జూపిశిరంబును, శిరం
బుఁజూపిపాదంబును, నొప్పించుచు, దప్పింపుచు, జలంబు, బలంబు, నేర్పు,
నోర్పు, ధైర్యంబు, శౌర్యంబు మెరయఁ బోరుచు, 36

గీ॥ భూతగణపతిసింహుండు † భూరిపటిమ, దండ మొగిత్రిప్పి వేసె నుద్గండరీల,
తోడనెతదీయదండంబుఁ † దునిమివైచె, దనుజుఁడునిరాయణుండయ్యు † ధైర్యమహిమ.

వ॥ మతియు ధృతదండుండగుచు నతఁడోడ నిజభుజాబలంబుఁ జూపుచు. 38

క॥ కరమునను సారెసారెకు, నురువడి మద్దించెఁ జండుఁ † డొగి సింహాస్యఁ
గర ములక నతఁడు చండుని, కరము విఖండితముఁజేసె † ఘనదండమునఁ. 39

వ॥ ఇట్లుఖండితంబైన తత్కరంబు భూరుహమునుండి శాఖయుంబోలె భూతలంబునం
బడియె; నవ్విధంబునఁ బడిన నిజకరంబుం గొని వేఱొక్కకరంబునఁ జండుండు
ప్రచండంబుగసింహవాదం బొనర్చుచు, సింహాస్యవత్కృష్ణులంబునం బ్రయోగిం
చిన నమ్మహామహుండు భయంకరంబున వానిపాదంబునం దన్నె; నది గనుఁగొని
వియచ్చురులు హర్షోత్కర్షంబునఁ బాదలుచు నిట్లనిరి. 40

గీ॥ సింహ! దానవకుంజరఁ † శ్రేణిలోన, బహుబలాధికుఁ డితఁడు దోర్బల మెసంగ
నిద్దురాత్ముని బరిమార్చు † మీక్షణంబ, యనెడు దివిజలవాక్యంబు † లాలకించి.

వ॥ అతుఁభుజారంభుండగు సింహుండు మారంగంబుపై కురుకు సింగంబు తెఱంగునఁ,
బన్నగంబు నొడయు వైవతేయవిధంబున, వృక్షభంబుపై లంఘించు శార్దూ

లంబు చాడ్చున, నద్దనుజుపైఁ గవిసి వానికపోలంబుఁ బగుల నడచి విగతప్రాణుం
జేసి నయ్యెడ. 42

తే॥ విగతచైతన్యఁడైనట్టి విమతుప్రాణ, పవనములుఁగొనిపోవఁగాభయము జెంది
యమధటులు సింహునడిగి తదాజ్ఞవడసి, యంతఃజేర్చిరి నిజనగఃరాంతికంబు. 43

ప॥ ఇట్లు చందుండు దండధరాలయంబునకుం జనుట నెఱింగి యజముఖుం డను దాన
పుండు వికృతముఖుం డగుచు నెదిర్చి సింహాస్యని నిలు నిలు మని గర్జింపుచుఁ
దారసిల్లిన వానిం గని మహాబలుండగు మధుండను భూతసేనాపతి, యెదిరించె,
నాసమయంబున, 44

—* మధ్వజముఖులయద్ధము *

క॥ అజముఖుఁడు వానిమీఁదను, నిజభుజశౌర్యంబు మెరయ ♦ నిష్ఠురబాణ
వ్రజముం గురియ మధుఁడు మద,గజమట్టల దచ్చరాళి ♦ గణియింప కొగిగి. 45

ప॥ నికటస్థితం బగు నొక్కవటంబుఁ బెకలించుకొని ధరాతలం బద్రువ సింహనాదం
బానర్పుచు గిరికి నెగురు సింహాకిశోరంబు చందంబున నజముఖునిరథంబుపైకి
లంఘించిన, 46

గీ॥ అమృహాధ్వని విని గుండెలవిసి భీతి, దైత్యుడయ్యెడఁ దనచేతి ♦ ధనువు విడిచి
వేపమానాంగుడగుచును వికలుడయ్యె, వానిఁగన్గొనిమఱుఁడొక్క ♦ వాక్యమనియె.

క॥ సీవొకతూరుడవే యో హో, వెరచెద వాజిలోన ♦ నుండకుమింకఁ.
వేవే చను మని పలికి మ,హాటవమటువైచి విడిచె ♦ నతనిరథంబుక. 48

ప॥ ఇట్లులసంబులాడి మధుం డజముఖునిరథంబు వోవిడచిన నతఁడు శిబిరంబునకుం
జనక శోకాకులుండై, 49

క॥ దురమున గవిసిన పగతుం, బరిమార్పఁగఁజాల నైతి ♦ మద్బాహుబల
స్ఫురణం బేటికి? నీగతి, ధరఁ బ్రదుకుటకంటె మేల్గదా నిధనంబుక. 50

ప॥ అని మనంబునం దలపోసి యద్దనుజుండు చలంబు నూలుకొల్పుచు యద్ధసన్న
ద్ధుండై సింహనాదంబు నెలంగ ననర్గళంబుగా మార్గణంబులు వర్షింపుచు సత్వ
రంబుగా నమృధుని వెనుడగిలిన. 51

క॥ అతఁ డజముఖుఁగని నవ్వుచు, దృఢిమీరగఁ దిరిగి భూరిశేజుండై యు
ద్ధతి వారించెను దచ్చర, వితతి నిరాయుధుఁడునయ్యు ♦ విస్మయలీలక. 52

ప॥ మఱియు నవ్విధంబున నయ్యజముఖుం డనేకశరపరంపరలు పుంఖానుపుంఖం
బులుగాఁ బరపినఁ గనలి మధుండు మునువలెఁ దచ్చరంబులు వారించి, తద్ర
థంబు కేలంగొని దనుజసహితంబుగాఁ దిగ్భి సముద్రంబునం బడవైచిన, నయ్య

సుర నడుచు నమ్మహీతలంబునంబడియు ధృతిసేదక లేచి రోషంబున మధుని
వత్సస్థులంబున ముష్టిఘాతంబుఁ గావించె; నంత,

53

క॥ పరిఘాజ్ఞుల మగు భుజమున, నురుతేజుఁడు మధుఁడు దనుజునిరువడి నడచె
సురనాథుఁడు వజ్రాహతి, ధరణిధరమువోలె భూరితరకోపమునఁ.

54

వ॥ మఱియు నయ్యిరువురు భుజశౌర్యంబు లవార్యంబులై మెరయఁ గేశాకేశియు,
బాహుబాహియు, మొదలైనసమరంబులఁబోరుచు, మల్లులంబోలె భూతలంబునం
బడుచు, లేచుచు, బహుప్రకారంబులఁ దమతమవిక్రమంబులఁ జూపి; రంత.

55

క॥ ఘనబలుఁడు మధుఁడు కపటం, బున ధారుణిఁ బడి నిజాంకమున నిడి దైత్యుఁ
ఘనమండలపర్యంతము, దనపదమునఁ జిమ్మె నదృశ్యతంబుఁ దలిర్పఁ.

56

వ॥ అజముఖుఁడు ధరాతలంబునం బడి దిగ్గనలేచి యమ్మహావీరున కభిముఖుండై సత్వ
రంబుగా రాద్రోద్రోకంబడరం జనుడెంచి యమ్మహావీరుండగు మధుఁడు లేచునం
తలోన నతనియురంబుఁ గరితలంబున జరచి మాయచేత నదృశ్యుడగుచు
వైష్ణవచక్రింబుఁ బ్రయోగించిన.

57

క॥ అదియు నిరాయుధు మధునిం, గదనంబునఁ జెనక నీతి + కాదని వేగఁ
గదియుచు నేసిన వానిన, విదళించె దత్కరంబు + విస్మయ మొదవఁ.

58

వ॥ ఇవ్విధంబున నిజాయుధంబుచేతఁ గరంబుఁ దెగి యమ్మహాబలుండగు నజముఖుం
డు హతుండయ్యె; నంత,

59

గీ॥ అసురసేనాధినాయకులందఱుకఁ, బొడమఁ బెల్లార్చి మధునిపైభూతగణము
పైని శరవృష్టిగురిసి రెంతే నిదాఘ, జలదములఁబోలికను మహాశౌర్యమెసఁగ.

వ॥ అయ్యవసరమైన భూతసంఘంబులు భయాకులంబులగుట గనుంగొని మహా
యుధుఁడును, నియుతవిరాగగిగిగింబుచు, శాత్రువదండకుండును నగుదండకుం
డనువాఁడు నిశితశరజాలంబు లాభీలంబులుగా నిగుడింపుచు, గోపాలండు
గోవ్రజంబులపోలిక నసురబలంబులఁ బారదోలె; నప్పుడు,

61

ఉ॥ వానినిశాతబాణములు + వాడిగ నాట దురంబులోపలఁ
దానవవీరులందఱు విదారితపాణులు భిన్నపాదు లెం
తేని విశీర్ణవర్షులును + నిర్లభితాంగులు నై మహార్తిచే
బ్రాణములం దొలంగిరి, విపద్దశ గూడునె యెంతవారికి?

62

వ॥ మఱియు విగతహస్తంబోలె నున్నీలితనయనులై నేలంబడియుండువారును,
మహాంభోనిధిస్వనంబులకైవడి వార్తరవం బొనర్చువారును, కర్ణనాశికాచ్ఛేదం
బులవలన దుఃఖించువారును, దరిమికొనివచ్చు నరిబలంబులం గని భయాకుల
చిత్తులగుచుఁ బరుగులెత్తువారును, నొక్కొకయెడ రిపుయోధులు గవిసిన భీతి
గుడుచుచుఁ జేయునది లేక యూరకనిశ్చేష్టితులై తెరబొమ్మల తెలంగున నుండు

- వారును నై యెల్లెడల దనుజబలంబులు పరాజయంబు నొందిన, 63
 క॥ కనియదియు భానుకోపుడు, మనకోపముతోడ నవుడు ♦ గతిది బలురయం
 బునఁ గోడొడము సజ్యం, బానరించి దిశల్ జలింప ♦ నుగ్మం డగుచుఁ. 64
 వ॥ ఆత్మగతంబున మనుషేక్షం జేసి యిందుక తడవైనకతంబున, 65

—* భానుకోపుని పృథమ యుద్ధము *—

- సీ॥ ద్విసహస్రివాహినుల్ ♦ యెగటారి రసురులు, ఛిన్నభిన్నాంగులై ♦ చెలువుదక్కి
 పాటిరి కొండలు ♦ పరికింప దానవుల్, సాహస్రివాహిని ♦ సంఖ్య లిపుడు,
 నిలిచిరి గావున ♦ నే నిబ్బలముతోడ, సంగరం బొనరించి ♦ జయముఁ గాంతు
 జయముఁగాంచకయున్న ♦ జగతి శూరున కేను, తనయుఁడగాననితగఁబ్రతిష్ఠఁ
 జేసి రణభైరవప్రౌఢి ♦ భాసిలంగ, జవనసైంధవ బంధుర ♦ స్వందనంబు
 సారధినిదోలుముచును ♦ జటులతరప,టిమనియోగించెఘనపరాక్రమముమెరయ.
 క॥ ధృతల సైకముష్టికుండై, యతులితగుణరావ మెసఁగ ♦ నస్త్రవితతు లు
 న్నతి వర్షించెచు భూత,ప్రతిపయి ఘర్జజలదఁపటలియుఁబోలెఁ. 66
 వ॥ అంత భూతనైవ్యంబులు జన్యంబున మహాప్రతాపుని భానుకోపునివైఁ గవిసి,
 భూధరంబులును, భూరుహంబులును, మహాశిలలును, అతిఘోరంబులగు నాయు
 ధంబులును నొక్క పెట్టునఁ బెట్టిదంబుగ వైచి సింహనాదం బొనర్చిన, నమ్మహా
 మహం డతినిశితంబులగు నంబకకోటుల నవియన్నియు దూర్జంబ జూర్జంబు గా
 వించి. 68
 తే॥ కుండలీకృతకోదండఁ కాండుఁ డగుచు, భానుకోపుఁడు మఱియునుఁబహుశరంబు
 లాజగురి నెనుశౌర్యవిరాజయగుచు, భూతతతిమీఁదఁ బుంభానుఁపుంఖములుగ.
 వ॥ అతిరయంబున నబ్బాజాలంబు నీహారంబువిధంబున బాణిపాదాద్యవయవం
 బుల విదళితంబులుచేసె. 70
 తే॥ భుజబలప్రౌఢి భానుకోపుడు మఱియు, నట్టహాసం బొనర్చుచు ♦ నంబకముల
 సారె వర్షించె నబ్బాత ♦ సమితిమీఁద, నంబువృష్టి నిదాఘమేఘంబుకరణి. 71
 వ॥ అయ్యవసరంబున భిన్నభిన్నాంగంబై గుధిరంబులు దోలుఁగ భూతనైవ్యంబు
 దైవ్యంబు నొంది పలాయితంబయ్యె నయ్యెడ. 72
 తే॥ భూతచమూపరాజయము ♦ పోరఁ గనుంగొని భూనికోపసం
 జాతలిలోచనానుజిమ ♦ సర్వదిశావలీ గాపునింప వి
 ఘాతరఖ్యాంగ్రిఁ దుగ్రిఁడు భయంకరదండముఁ గేలఁ ద్రిప్పుచుఁ
 ఖీల కాతీపుల్ నినదఁభీషణుడై చనుదెంచె నేడైతఁ 73
 వ॥ ఆసమయంబునఁ దదీయప్రతాపాటోపంబును గనుంగొని దనుజవర్జ్యం

డవార్యపరాక్రమధుర్యుండై సింహనాదం బానర్జునుఁ గోటికోటిసాయకంబు
లతనిశీరీరంబునం బటపె; నంత,

74

క॥ దంశంబున నుగ్గిడు ద, త్కాండావళి విదళితంబుఁ ♦ గావించె నము
ద్గండత, మెటనె దనుజుఁడు, దండముఁగొని యుగ్గిమిఁదఁ♦దక్షయ్యనైచె॥ 75

ప॥ ఉగ్రుండును శౌర్యసముగ్రుండును మహాగుండును నై తదీయదండంబు నిజ
దండంబున విచారితంబుఁ గావించి వెండియుఁ దత్సారథిని తురంగంబుల రథం
బును నేలంగాల్చె; నిట్లు దానవధావృతమార్తాండుండును, శౌర్యసముగ్రుండును
నగు నుగ్రుచేత రథంబు భగ్నంబగుటయు నీడంబోక దానవేందుగ్రుండు మహా
జ్వలం బగు వేదాక్కరథం బెక్క రణోత్సుకుండై,

76

76

గీ॥ నిశితబాణపరంపర ♦ నింది యతని, చేతిదండంబు దళితంబు ♦ జేసి మఱియు
తీక్ష్ణనారాచచయముఁ దద్ద్రోహమందు, మిగుల నాటించె విక్రమోన్మేష మలర.

॥ ఉగ్రుఁ డయ్యుంబకముల మహాగ్రాపతిమఁ, కేలవిదళించియటమీఁదలీల నెదిరి
భానుకోపునిరథముతోఁ భానుబింబ, మంట వడిఁ జెప్పిన స్మియిఁ నాహవమున. 70

పా! అయ్యవసరంబున రథంబుతో నగసివచ్చు భానుకోపుం గని భానుండు భయ
విహ్వలం డగుచు, నిజాపరాధం బేముకోయని చింతాకులస్వాంత్రుండయినంత
లోన నద్దనుజుండు రథంబు భగ్గుంబుగా నేలంబడి లేచి యతిరయంబున, 79

అ|| ఉగ్రానురముఃబాహిచియుగ్రతమేతయంగ, సంస్థాయుగముఃబట్టియంబరమున
జవమెసంగఃజమ్మెసత్వలోకముదాఁక, భానుకోవుఁ డతులంబాహుపటిమ. 80

నా అంత నయ్యుగ్మం డూర్భవలోకంబునుండి సుకృతక్షయంబువలన సుకృతియుం
బోలె ధరాతలంబునం బర్వతంబు కరణః బహునంత నబ్బాసకొప్పుండు బ్రహ్మ
దత్తం బగుశక్తిం బ్రయోగించిన దానిచేత నుగ్మండు బాధితుండై మూర్ఖిల్లి
పడియె.

81

క॥ ఉగ్రిందు భువి పడుటం గని, యుగ్రిబలుండైన దండ్రి • యుగ్రిధర మ
త్యాగిహమునఁ గొని దానవు, విగ్రిహమున నేసి యార్చె • విగ్రిమలీలఁ. 82

వ॥ అంత భానుకోపుండు కోహోద్దీప్తితుండై యఖర్వం బగు న ప్పర్వతంబు సహస్ర
సాయకంబుల నూరువోయ్యలుగా ఖండించిన, 88

38

సీ! పెండియు దండె పుచ్చందరోమంబునఁ, జయ్యనఁ జూతవృక్షులు వెలికి
స్వందనస్థితుడైన * సారథి మద్దంపఁ, జనియె వాఁడు కృతాంతసదనమునకు
భానుకోపుం డంతఁబటురోషమునఁ దీవ్ర, శరములు పదివేలు * గురిసి మేఘు
గర్జన లలరంగఁ * గడు దండినుదుటను , దచ్చరాహతి వ్రాలె * ధరణి పతఁడు
దత్తుతనఁ మాజిప్పించి * తగఁచినాకి, నెట్టన నెదిర్చి తొడఁదొడల్దట్టుకొనుచు
గరములనుబటి గమకించి * గదియువేళ, భానుకోపుండుపొసింది * బాహుపటిము.

ప॥ విశితవిశిఖసహస్రగిబులు పినాకి యరఁబువయి బరపిన నవియు నతని వక్ష
స్థలంబు గాడి సనియె; నంత, 85

గీ॥ వసుధపై వ్రాలె నాతఁడు ♦ వజ్రచేతఁ, గూలునగమట్లు సయ్యెడ ♦ గుంపుఁ గూడి
భూతగణములు విక్రమఁస్ఫూర్తి మెఱియ, భూధరంబులు భూజముల్ ♦ బూని వడిని.

చ॥ కురిసిరి భానుకోపుపయి ♦ ఘోరతరంబుగ సింహనాదముల్
శరనిధిఘోషము ట్లడర ♦ సంగరభారుణి నంత దైత్యుఁడు
ద్ధురగతి వానినన్నిటినిఁ ♦ దోడనె భూరిశరాళిఁ ద్రొంచె భీ
కరకటుసాహసస్ఫురణఁ ♦ గన్గొని వేల్పులు బిచ్చలింపఁగఁ. 87

ప॥ మఱియు నమృహంబులుండు నిశితమార్గణంబుల ననగ్గళంబుగాఁబరపినఁదచ్చరాహ
తులకు నిలువంజాలక భూతగణంబులు పలాయితంబులయ్యె; నదియుం గనుంగొని
సుకుమారాంగులును, సర్వాభరణభూషితులును, సర్వలక్షణసంపన్నులును,
ధనుర్విద్యావిశారదులును నగు నఖండరుద్రదండార్కనిరంజనకపాలకాండలో
చనులాదిగాఁ గల లక్షవీరులు పంక్తిగా రథంబులపై నాతీశచరణు లగుచు
విజృంభించి కార్ముకంబు లెక్కువెట్టి గుణధ్వనులఁ గావింపుచు నట్టహాసంబు
సెలంగ నొక్కపెట్టున దానవేంద్రుమీఁద శరవర్షంబులు వర్షించి; రప్పు డబ్బ
ణంబుల నతండుఁ గొన్నింటిని నిజశరంబులం దునుమాడె; గొన్నివాడిములుకు
లయ్యసురగాల్గింబు గాడి సనియె. 88

గీ॥ మఱియుననురుండురోపంబుఁమడిఁజనింప, శరసహస్రకోటులుమహాశౌర్య మొప్పు
వారినందఱఁ గుఱిఁజేసి ♦ వైచె వీర, వరులు నేడుమారులు భుజావైభవమున. 89

ప॥ మఱియు వారికంటె నధికంబులైన శరంబులఁ దొడిగి ప్రయోగించి వానినన్ని
టిని గ్రమ్మఱ నంతికంబుఁ జేర్చి; రంత నవార్యశౌర్యం డగు నజైత్రవర్యుం
డనేకకోటిసంఖ్యాకంబులైన సాయకంబులఁ బఱిపి యవ్వీరుల శరాసనంబులఁ
దునియలుఁ గావించె; నంత, 90

క॥ వీరులు చాపాంతరముల, దారువిఘ్నములఁ గూర్చి ♦ దైత్యునిమీఁదఁ
వారకఁ గురిసిరి తిచ్చర, వారము వారించుకొనుచు ♦ వరశౌర్యమునఁ. 91

ప॥ ఇట్లు కురిసి సహస్రశరంబులఁ దద్రథింబును, నన్ని బాణంబుల సారథిని, నూలు
వాడితూపులఁ దురంగంబుల, ననేకశిలీముఖంబుల ధ్వంజంబుల నేలం గలిపిన,

గీ॥ భానుకోపుండు కోపంబు ♦ భాసిలంగ, వేగ వేహొక్క రథమెక్కి ♦ వివిధమార్గ
ణము లనేకసహస్రముల్ ♦ నాటనేసె, వీరబృందంబుమీఁదను ♦ విజయమెసఁగ.

ప॥ అప్పు డయ్యలవీరులును గంటకీతాంగులునుఁబోలె బాణావృతసర్వాంగులునై
విగతోత్సాహులును, విగభద్రుధిరప్రవాహులును నగుచు బఱిచి; రంత, 94

గీ॥ వీరసింహుండు వారలవిధ మెఱిగి, సమరకోలాహలన్పురి + సంఘటిల్లు
నస్త్రువితతులఁ గురియుచు + నరుగుదెంచె, నతులసంగ్రామభీమసాహసమెసంగ.

క॥ అతని శిరీముఖవితతుల, నతిరయమునఁ దుగ్గించివైచె + నాహవముడుగా
ధృతిశాలి భానుకోపుఁడు, శతకోటిసహృదిశిఖాసంఘముల వెసగా. 96

వ॥ మఱియుఁ గోపంబు గమర నద్వనుజుండు దంభోశిసన్మశంబు లగు శరంబులఁ
బఱపిన, 97

గీ॥ వీరసింహుండువిక్రమోద్వేలుఁడగుచు, నవియునన్నియుఁ దునిమి సహస్రనదిశిఖ
ములనుమఱిపూనిపటుశౌర్యకలనమెఱయ, దనుజునరముననిగుడించె దారుణముగ.

వ॥ ఇట్లు భానుకోపుండు తదీయసాయకంబుల జర్జరితాంగుడై రుధిరంబుదొడుగు
నించుకనేపు చొల్లంబోయినమనంబునఁ గోపంబు దీపింప సకలశత్రుసంహార
కొరకు నారాయణాస్త్రంబు నారింబోసి సమంత్రకింబుగాఁ బ్రయోగించిన
నదియు ననేకరూపంబుల సకలభువనభయంకరంబై, సముజ్జ్వలప్రభాభాసితదశది
శాంతరాశంబై సముద్రఘోషఘూర్ణితరోదసీకుహరంబై చనుదెంచునవసరంబున;

క॥ దానికిఁ బ్రత్యస్త్రము సా, భానము గావింప నతఁడు + దలఁపఁగ నది యా
లోనన వత్తున్నది నె, తేని వడిం దాకి యతని + నేలం గూల్చెగా. 100

వ॥ ఇట్లు వీరసింహుండుఁ గూలుట గని వీరమార్తాండుండు కోధవివ్వలుం డగుచు
గుణధ్వనిజేసి యెదుర్కొనిన నతనిం గని దనుజేదగ్గిండు ప్రచండకాండంబుల
నిగుడించి తత్కౌరవంబులు ఖండించి నిటలతలులక శరపటలంబు నించిన
నతుడు వేణుండు చాపంబుఁ గొని సజ్యంబుసేయునంతలో ననురుం డనే
కాస్త్రంబులఁ దత్కాద్యుకరఫరభ్యంబుల ఖండించి నేలం గూల్చి మఱియుం బెడి
దంపుటంపము లేకున్నట్లు గాడనేసి యార్చి పేర్చిన, 101

మ॥ అతిరోషంబున భీషణధ్వనులతో + నవ్వీరమార్తాండుఁ డు
ధృతిచే నాత్మరథంబునుండి వెన నట్టై తేల్చింద్రగివత్తుంబుపై

ధృతి లంఘించి తదీయకార్యకము నెఱి తే దుగ్గించివైచెగా రణ

క్షితి దూరంబుగ భూనిస్థులసముజ్జ్వలభృతాపొన్నతిగా. 102

వ॥ అప్పు డపులలాశివద్యంబు ధైర్యంబు సెడక యమన్వోత్కర్షంబునఁ గటికిలితం
బగు కరవాలంబుఁ బెరికి వీరమార్తాండు నురంబు రుధిరంబుదొడుగుఁ బొడిచిన
వానికవచంబు విదళితం బయ్యె. 103

గీ॥ అపుడు వీరమార్తాండుఁ దుఃఖగివృద్ధి, కేలదండంబుఁ గీలించి + కినుకమెఱయ
రక్కసునురంబునేయదుఃస్వారలీలదాన, దుమరయ్యెఁగవచంబుఁ దైత్యునకును.

వ॥ అంత నద్దానపుం డెగసి మఱియుఁ గోపంబు గమర గరవాలంబునఁ దత్సాలంబు
నేసిన నవ్వీరమార్తాండుండు నేలం గూల్చె; నదియుం గల్గిని గోషరాక్షేక్షులు

డగుచు వీరరాక్షసుం డతిరయంబున జనుడెంచి యద్దనుజుపై సునిశితాస్త్రంబు
లనేకంబులు నిగుడించిన, 105

క॥ దానవుఁ డయ్యోస్త్రంబు ల, నూనప్రాణిమను దుగించి • నూఱుశరంబుల
బూని దునిమెఁ దత్తుతుని, భూనభముల సింహనాదములు చిక్కటిల్. 106

ల॥ వీరరాక్షసుండు • వేటొక్కనూతుని, రథమునందు నిల్చి • రథసమెసఁగ
భానుసదృశమైన • భారకోపుకీట, మవని గడపె శరసహస్రములను. 107

వ॥ దాన లజ్జాన్వితుండై భానుకోపుండు, 108

క॥ అపరిమితబలుండు దనుజుఁడు, నిపతిత మగు దివ్యరత్న నిర్మితమకుటం
బపుడు శిరంబున నిడుకొని, విపులకోధానలంబు • వెలయఁగఁ గడిమి. 109

వ॥ వీరరాక్షసుబాణాసనంబు నిశితశరసహస్రంబుల ఖండించె; నంత నవ్వీరరాక్ష
సుండు నొండొకవిల్లు నందుకొనునంతలోన భానుకోపుఁడు కోపాటోపంబున
బ్రహ్మాండకాహంబుఁ బగుల జ్వేడారవం బొనర్చుచు నిష్కరంబు లగు శిలీము
ఖంబులఁ దదగ్రంబు భగ్నంబుఁ గావించిన, 110

ల॥ వీరరాక్షసుండు • వేటొక్క రథ మెక్కి, ధనువుఁ గేలఁగొనుచుఁ • దారసిలఁగ
నపుడు భానుకోపుఁ • డతనిశ రాసన, మధికతీవ్రకోప • మడరఁ దునిమె. 111

మ॥ అసదృశప్రాణిమ నంత విస్ఫులితకోపాటోపుండై వీరరా
క్షసుఁ డుద్యద్గతి శక్తి వైచి గరిమఁ • గర్జాధ్వని శేయ రా
క్షసనాథుం డగు భానుకోపుఁ డదియఁ • ఖండించె వేగంబునఁ
దెసె లల్లాడఁగ నార్పుచుఁ సునిశితోద్దీప్యచ్ఛరాఘంబులఁ. 112

ల॥ అంత రథముఁ డిగ్గి • యావీరరాక్షసుఁ, డసురు రథముతోడ • నభ్రమునకు
నెగయఁజమ్మె నతఁడు • గగనతలంబున, నిలిచి యట్టహాసనినద మొప్పు. 113

వ॥ అవ్వీరరాక్షసువక్షంబున మహాఘోరం బగు శక్తిఁ బరపె; నత్రతఁ దదీయఘట్ట
నంబున మూర్ఛాగతుండై నేల నొరగంబడె; నిల్లు పడుటఁ గనుంగొని వీరాంతక,
వీరమాహేశ్వర, వీరపురందర, వీరమహేంద్ర, వీరధీరులు ఘనాఘనంబులట్లు
నిబ్బరంబుగాఁ బెడబొబ్బిలిడుచు శరాసనంబులఁ గొనయంబు లెక్కించి ఘోర
నారాచంబులు భానుకోపునివైఁ గురిసిన, 114

మ॥ అలఘుప్రాణిమ భానుకోపుఁడు మహాద్వద్దివ్యరత్న ప్రభా
విలసత్స్పందన మొందు నెక్కి పటుదోర్విర్యంబు శోభిల్ల ని
స్తులనారాచపరంపరలో గురిసె దోస్త్ర వీరబృందంబువై
బలమొప్పారఁగ భూరిసంగరకళాపాండిత్య మేపారఁగఁ. 115

వ॥ ఇట్లు భానుకోపుం డవ్వీరుల్కు నొండొరుం గడవ నద్భుతంబుగాఁ బోరునడ వ

య్యసురవర్యతీవ్రనారాచంబుల నిర్వరు భగ్నమనోరథులును, మఱి యిద్దరు
నిర్భీతరథాశ్వులును, నొకండు మూర్ఛాగతుండు నైరి; పిమ్మట, 116

క॥ గతతేజం బగు భూత, ప్రతీతిం గని దనుజసేన † పటుఘోషములఁ
విరతాట్టహాస మొలయఁగఁ, గుతుకమున నటించె నోగి నశకుంతలగతులఁ. 117

ప॥ మఱియుం గొండలు శరాసనపాణులును, ఖడ్గఖేటకధరులును నై నెల్లదలం
బేరెంబులు వారుచు సంతసంబునఁ జెలంగిరి. 118

—* భానుకోపుని వీరబాహుఁడెడిచించి పోరుట *—

క॥ ఈకరణి దైత్యయోధా, నీకము సెలగుటయుఁ గాంచి † నిస్తులశౌర్య
దేవుఁ డగు వీరబాహుఁడు, శ్రీకరునిఁ శివకుమారు † శ్రీతమందారుఁ. 119

ప॥ నిజహృదయకమలంబున నిడుకొని వేదాంతవచనంబుల వినుతింపుమఁ బినాకంబు
శంకరుండువోలె సముద్గండకోడుండంబుఁ గేలంబూని నిస్సవదృఢజగభయంకరం
బగు సింజనింగూర్చి యాస్థాలనంబుఁ గావించిన, 120

మ॥ ప్రళయాభోధిమహోర్మికాజనితశుంభధ్వోషమో కాక ని
ర్ణదంభోజభవాండభాండచలులఁభావనంబూ నా దిక్కులఁ
జెలఁగఁ దద్ధనఘోషముల్ గిరిగుహఁశ్రేణిఁ బ్రతిభావనముల్
వెలయఁ సర్వజగదభయంకరములై † వేమారు దుర్ధాంతరఁ. 121

ప॥ అప్పు డన్మహాధ్వని విని శరభనిర్ఘోషంబు లని సింహంబులును, సింహనాదంబు
లని గజవ్యాఘ్రంబులును, గజవ్యాఘ్రార్భటి యని మృగంబులును, భయాకు
లంబులై గుహంతరంబుల విడిచి దిగంతంబులకుం బారె. 122

చ॥ అది విని భానుకోపుఁడు మహాగ్రహమొప్పు గుణధర్మి భయ
ప్రదముగ నిట్లు చేసి కటుభావల నిట్లను వీరబాహుతోఁ
గదనమొనర్ప వచ్చి తిటు † కంజభవుండవో? మాధవుండవో?
తీదశవరుండవో? నను నాదిర్ప గుహుండవో? యేమి చెప్పుమా? 123

మ॥ ఒకనింగొల్చిన దూత వీ వకట గర్వోద్వృత్తి నీ కేల? వా
రక మాయాబల మొప్పుఁ బూర్వ మసురప్రాప్తంబు మర్రింకుఁ జూ
చికటాక్షించితి నిన్ను దూత వచుచు † శీఘ్రంబ నేఁ దాజిలోఁ
బ్రకటింతుఁ నిజవిక్రమస్ఫురణశుంభతెప్పిధిమం జూడుమా. 124

ప॥ నిమేషమాత్రంబునం దొలంగక చక్క నిటుల నిలుతువేని భవన్మదం బణచి
దివిజలనందఱఁ బట్టి శృంఖలాబద్ధులఁ జేయుదు నని భానుకోపుండు గర్వోక్తు
లాడిన విని వీరబాహు డిట్లనియె. 125

క॥ ఏమని పలికెడు దానవ, తామసమున నిపుడు పండితంమన్యుడవై
వేమరు నీతోడను సం, గ్రామార్థిని నన్ను దూతగా నెన్నకుమీ. 126

క॥ బలశౌర్యంబులు దూతకు, గలుగవోకో నీ కి దేల * కడు నభిమానం
బలఘపౌఢిమ నాతో, బలుములు సమరం బొనర్చు * భాసురలీల. 127

వ॥ అని వీరాగ్రగణ్యుండును మహాబలుండును నగు వీరబాహుండు వలికిన భాను
కోపుండు రాదోద్రేకంబునఁ బదిశరంబులేసిన నతం డన్నిశరంబుల వానిని ఖం
డించె; నయ్యెడ, 128

క॥ శతసాయకములు దివిష, త్పృతిరోధి నిగుడ్చు, వీరబాహుండు తావ
త్పితశరములనవియన్నియుఁ, బ్రతిహతములొనర్చి బాహుబలము దలిర్పె. 129

వ॥ మఱియు దనుజుండు శరసహస్రంబులఁ బఱపిన వీరబాహుండున్నియుఁ దనబాణం
బులఁ ద్రొంచి దైత్యునిమీఁద సహస్రమార్గణంబులుఁ బ్రయోగించె; నయ్యసుర
వర్షంబును దశసహస్రమార్గణంబులఁ బ్రయోగించిన వియన్నియుఁ దుత్తుమునుఁ
జేసి వీరబాహుపై లక్షనారాచంబులు నిగుడించె; సుపర్వోత్తముండును తావ
ద్విశిఖంబుల ఖండించి యసురమీఁద దశలక్షశిలీముఖలఁ గురిసె; నసురవైయు
దశలక్షబాణంబుల వాని వారించి వీరునిపై శతలక్షలబాణంబులు వర్షించె;
నవ్వీరపుంగవుండు సంబకశతలక్షల నవియన్నియు భగ్గుంబు గావించి దానవుని
మీఁద శతసహస్రకోటిబాణంబులఁ బఱపె; శూరసుతుం డన్నియవిశిఖంబుల
వాని దునుమాడి పశ్చిమమేఘంబువైవడి దేవవల్లభుమీఁద ననేకశరపగం
పరలు గురిసె; గుహానజుండు నట్టహాసం బొనర్చి రోషభీషణుండై సంవర్తఘనా
ఘనంబుపగిది శూరాత్మజమీఁద శతవర్షంబులు వర్షించె; నిల్లయ్యెరువురు
సమరంబు సలుపు నెడ నతివిచిత్రంబుగా ధనుస్సారవస్త్రనితభయదంబును, గర
వాలప్రభావటలసాదామిసీపరీవృతంబును, శరాసారపీహితాశేషదిగంతార్కమం
డలంబును, నకాండధవళాతపత్రాఫేనలాలక్ష్మమాణశరవాహినీమధ్యపరిభ్రమ
ద్రోణమహీధరజాలంబును, తిర్యక్ప్రసారితబాణవిభావిలోకితపరస్పరముఖంబును
వై దుర్దినంబు సూపట్టె. 130

క॥ అనిమిషులయ్యను దివిజులు, సనిమేషతఁ జూచి రపుడు * సమరకీడిన్
ఘనబలుండు భానుకోపుండు, గని యాశరమర్దినంబుఁ * గడురోషమున. 131

వ॥ విజృంభించి వీరబాహునివివిధాస్త్రంబులును, శరాసనంబును ఖండించి నిదాఘ
మేఘంబు వైవడి గర్జారవం బొనర్చిన, 132

అ॥ వీరబాహుఁ డంత * వేటొక్కవిల్గొని, యస్త్రతతులఁ దునిమె * నసురువిల్లు
దానవుండు నొండుధనువుఁ డైకొని వేగ, మార్వరవము దెసలఁబర్యవేశె. 133

వ॥ అనేక బాణసహస్రంబుల నతనివక్షంబు గాడలేసిన, 134

- క॥ కోపమున వీరబాహుఁడు, దీపించుచు గడిమి సస్త్రతీవ్రశరములఁ
బాపాత్ము దనుజముకుటము, భూవతిత మొనర్చి యార్చె ॥ భుజబల మెసఁగె॥
- ఉ॥ దానవమా? వేదాక యుద్ధంచితరత్నకిరీటముఁ దలఁ
బూనఁగ నంతలోఁ గవచముఁ దునిమె న్నిశితాస్త్రపుంక్తి నెం
తేనియు వీరబాహుఁ డతితీవ్రపరాక్రమ మొప్పు నప్పు డా
భానుఁడు భానుకోపునివిపద్ధశఁ జూచి చెలంగె బ్రీతుఁడై. 136
- వ॥ అంత భానుకోపుం డలుక వాడమ శరాసనంబు నజ్యంబు గావించి గుణధ్వనిం
జేయుచు నిష్కరనారాచసహస్రంబులు వీరబాహులలాటంబున నాటించిన. 137
- క॥ నాటినఁ దద్బాణంబులఁ, బాటవమునఁ బెరికి వీరబాహుఁడు మఱియుఁ
మేటిగ మౌర్యీరవములు, బాటిలఁ గడు నట్టహాసభాసురుఁ డగుచుఁ. 138
- క॥ దనుజుని శిరమున వక్షంబున బాహాసంధులందు ॥ భుజములయందుఁ
సునిశితశరసంఘంబులు, ఘనవహ్నిజ్వాలలట్లఁ ॥ గడునడి బరపె॥. 139
- వ॥ ఇట్లు పరపిఁ దనుజుండు నుల్లంబు తల్లడ్లు శరాసనకోటి విన్యస్తహస్తృడై మూ
ర్ఛాగతుం డయ్యె. 140
- గీ॥ పాపపుంజస్వరూపుఁడౌ భానుకోపు, తనువుఁ గడురక్తధారాపుత్రంబు నగుచు,
పుష్పితంబైన కింశుకభూజమట్లు, చూడఁ దనరారె సుగరక్షోణి నపుడు. 141
- వ॥ మఱియు నిమేషమాలోచనంబున రాక్షసబలంబుపైఁ గవిసి వీరబాహుఁడు త్రిపురం
బులఁ బురాంతకుండునుంబోలె రాదోద్రోద్రోకంబున విజృంభించుచు సహస్రకోటి
సంఖ్యాకంబు లగు నస్త్రంబులఁ బుంఖానుపుంఖంబులుగాఁ బ్రయోగించి సకల
దనుజబలంబులఁ బోరిగొనియె; నయ్యవసరంబున. 142
- సీ॥ సంగ్రామధారుణి ॥ శరదశితంబులై, దానవవీరులతలలు వరుసఁ
గనుపట్టె బాణభగ్నంబులైకొన్నియుఁ, బాహోధిలోపలఁ ॥ బడియెఁ గొన్ని,
పర్వతశిఖలను ॥ భాసిల్లె మఱికొన్ని, బహునదీనదములఁ ॥ బడియెఁ గొన్ని,
యంతరిక్షమునందు ॥ నలరారెఁ గొన్నియు, బ్రహ్మాండగతములై ॥ పరగెఁగొన్ని
తనరెమఱికొన్నియాత్మకాంతాజనముల, మ్రోలనత్యంతసంతాపమూలమగుచు
భయదమగనాడెమింటఁ గింబంధసమితి, యెల్లెడలఁ బ్రేతసంఘంబు ॥ లుల్లసిల్లె.
- వ॥ మఱియు నయ్యవసరంబున మేదోమాంసకర్ణమభయిష్ఠయుఁ, గేశశైవాలా
భీలయు, నిర్బంధధవళత్రైఫేనమండలమండితయు, లురద్విపులశీర్షోపలదుర్ధయు,
ననేకకీకసవిసరశుక్తిపేశిసంయుక్తయు నగుచు రక్తనది పవహించె; నవ్వేళ
నుపరిభాగంబునఁబరిభ్రమించు కాకకంకంబులును, విశితంబును మెసవనుంకించు
శేరవంబులును, గోలాహలంబులఁ జెలంగు పిచాచనిచయంబులును గలిగి సంకు
లంబుగ సమరాంగణము చూపట్టె. 144

- క॥ ఆరీతి వీరబాహుని, నారాచమహానభంబునన్ దితిసుతులున్
బోరిన్ మృతులై కూలంగ, వారలఁ గని శూరసైన్యవసు లవ్వేళన్. 145
- ఆ॥ విగతమూర్ఖులగుచు † వేగంబు లేచిన, భూతవిరతితోడ † బాలుపెసంగ
నృత్తగీతవాద్యనిపుణత నన్యోన్య, మురి రపుడు లసితహాసిత లగుచు. 146
- వ॥ అంత నబ్బానుకోపుఁడు విగతమోహుండై బహుప్రకారంబుల హతంబులైన
నిజసైన్యంబులం గనియు, నృత్తగానవికోదంబులం జెలంగు నశేషదివిజసైన్యం
బుల నవలోకించియు నత్యంతచింతాకులస్వాంతుండై, 147
- క॥ నాతోఁ బోరినవారలు, భూతలమున నపజయంబుఁ † బొందుదు రోహో
యితఁడు మహాబలాధ్యుఁ, డీతనితోసాటియగున † యితరజనుఁ డిలన్. 148
- క॥ అని నిముసంబున నితనిన్, దునుమఁగలేకున్న ధనువుతో జ్వలదనలం
బునఁ జొత్తునని ప్రతిజ్ఞఁ, దనరంగావించి కినుక † డైంత్తేదుఁడొగిన్. 149
- వ॥ మహాన్నతంబైన సింహంబుఁబోలె గర్జింపుచుఁ ద్రిశిరస్కేశరసహస్రంబులు వీర
బాహుపయిం గురిసిన, 150
- గీ॥ వీరబాహుడు తాదృశవిశిఖిరతి, ఖండితంబు నొనర్చెఁ దత్కాండసమితి,
మఱియునిగుడించెనిష్ఠురాంబకసహస్రములుత్రిదశవైరిపైశౌర్యమునమెఱయఁగ.
- క॥ బలశాలి భానుకోపుఁడు, చలమొప్పుగ నయ్యశేషసాయకతతులన్
బలుతునియలు గావించెను, విలసద్విశిఖములఁ గోపవిహ్వలుఁ డగుచున్. 152
- వ॥ మఱియు నిష్ఠురంబు లగు దశసహస్రాస్త్రంబులు నిగుడించి యతని రథాశ్వంబు
లను, సూతుని బరిమార్చిన నంత భూతసేనాధ్యక్షుండు కోపాటోపంబున
వేఱొందు రథం బధిరోహించి యిన్నూరుబాణంబుల రథాశ్వంబులను, నన్ని
శరంబుల సారథిని శరాసనంబును ఖండించివైచిన, 153
- గీ॥ రాక్షసేంద్రుండు వేఱొందు † రథమునెక్కి, భాసురముగ శరాసనపాణి యగుచు
సప్తశరములు కులిశాఢసాయకములు, పఱపె నవ్వీరబాహుపైఁ † జొగ్గిడిదనర.
- వ॥ వీరబాహుండు దద్బాణఘట్టనల నించుకవిపాదంబు నొందియుఁ జలంబు నూలు
కొల్పుకొని రాదోద్రోకంబునఁ బదునాల్గుశరంబుల శరాసనంబు విదళితంబుఁ
డేసి యద్దనుజకుంజరుండు గంపంబునొంద సింహనాదంబూనర్పుచుఁ గ్రిమ్మర
సహస్రవిశిఖంబులం దద్రథంబును దురఁగంబుల సారథిం దెగటార్చి భూగతంబులం
గావించి యంత నిలువక నిశితశతశిలీముఖంబుల నతనివక్షస్థలంబు భేదించిన,
- గీ॥ దాన నెంతయుఁగోపించిదానవుండు, వేఱొకమహాన్నతరథంబు † వేగ నెక్కు
నంతలోనన దునుమాడ † నతని పెనుక, నలరుఁదూడీరముల సహస్రాంబకముల.
- వ॥ అంత నద్దానవేంద్రుం డతనితోడఁ బవరంబుసేయ శక్తుండుగాక విభ్రాంతుం

డగుచు నతని శరకాశలంబునకు నాశ్చర్యంబు నొంది వీనిశరంబులకు మాఱు
ప్రయోగింప నెద్ది యని చింతించి, సర్వవ్యామోహకారకంబును, నఖిలభువన
భయప్రదంబును, సంకీర్తనకలలోకలోచనంబును, మహామాయాకరంబును,
మోహకమోహకంబును, భీషణభీషణంబును, నగుసమ్మోహనాస్త్రంబు సమంత్రే
కంబుగాఁ బ్రయోగించె నంత. 157

గీ॥ అఖిలభూత సేనాధిపుల్ ♦ స్వాయుధములు, దారుణంబుగఁ గుడిసిరి♦దానిమీఁద
నదియుకొక్కింత లెక్కింప ♦ కస్త్రునమితి, వేగజనుడెచెనాభూతవిఠతియద్రువ.

వ॥ అంత నవ్వీర బాహుండు నమ్మహాస్త్రంబుఁ గనుంగొని, సకలశస్త్రాస్త్రంబులాకృ
మించి మహాభయకరంబై యెవ్వరికిం దేరిచూడ నలవి గాక యసివార్యంబగుచు
నడ్డుతంబుగా వచ్చుచున్నయది యిది యే మొకో యని వ్యాకులచిత్తుండగుచు
నుండె; నంతలోన నరుడెంచి యమ్మహాస్త్రం బమ్మహామహునితోడంగూడ
సకలభూతసైన్యంబుల నత్యంతమూర్ఛాగతులం జేసివ, 159

గీ॥ స్తంభములవోలెఁగొండఱు, సైన్యనాథు, లరదములమీఁద నిశ్చేష్టుఁగుచునిలిచి
రవనిఁగొండఱుతమతను॥ యాయుధములు, చేతనిడుకొనిమూర్ఛనుఁ జెందిరిగిని.

వ॥ అప్పు డవ్వీరులు బాలుర కేనియుం జయింపవలవియై యుండిరి. 161

గీ॥ భానుకొప్పుఁడు సంతోషభరితుండగుచు, భూతసేనాధిపతులపై ♦ భూరివిశిఖ
తతులు వర్షించె సంగరధరణియందు, రక్తసిక్తాంగులుగఁజేసిరిహిఁజెలంగ. 162

వ॥ అదియఖిలం బెఱిగి సకలభూతహృదయనివాసుండును, దయావయోనిధియు,
సచ్చిదానందవిగ్రహంబును సుకుమారాంగుండనునగు కుమారుండు హేమకూట
పురంబున సకలసురగణంబులు పరివేష్టించి కొలువ దివ్యసింహాసనాసీనుండై
యుండి, యమ్మోహనాస్త్రంబు నివారింపఁదలంచి మోహనాశంబును మహా
ఘోరంబును నగు నమోహనాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన, 168

సీ॥ పౌళయకాలాభోదఃపటలధ్వనులువోలె, బటుతరదిటచిటాఁర్పటులు నిగుడ
సంవర్తమాంతాండచండప్రభలసోల్కి, సజ్జ్వలధగధగద్యుతులు వెలుగ
కల్పాతసమయాగ్నిఁ సునకీలలట్లను, మంటలు బురఁబుర ♦ మింటి కెగయు
విలయానిలంబులఁవీక గరుద్వాత, విసరంబుఁ చిసఁచిసఁ ♦ దెసల విసర
పటుజవోద్వృత్తి బ్రహ్మాండభాండ మవియ, సకలభువనంబులెల్లను ♦ సంచలింప
నసదృశోద్ధతి నరుడెంచి॥ యలయమోహ, నాస్త్రమమ్మోహనాస్త్రంబునవనినాఁచె.
వ॥ అప్పుడు వీర బాహుప్రముఖనిఖిలభూతసేనాధిపతులు నిదురమేల్కొనినవిధంబున
విగతమోహులై లేచిరిల్లు సమ్మోహనాస్త్రంబు నివారింది యయ్యమోహ
నాస్త్రంబు మఱల గుహంతికంబుఁజేరె నయ్యెడ; 165

క॥ వీరవరులెల్ల లజ్జా, పూరితహృదయలగుచు మనఃభుజబల మేలా
భారా బ్రత్యుత్పత్తియ, నేరకపోయితిమి గుహుండు ♦ నేడు కరుణతో, 166

ప॥ మనలనందఱ రక్షించె నని సంతోషంబున వేదాంతగుంభితంబులైన స్తోత్రంబుల
నప్పార్యతేయుని వినుతించి, భూతాభిషతులు మగుడ నద్దానవేందునితోడ
యుద్ధంబున కుపకృమించిరి. 167

క॥ దురమునను భానుకోపుని, బరిమార్పఁగఁడలంచి చటుల ♦ భాసురశౌర్య
స్ఫురణం బాశుపతాస్త్రముఁ, బరగం దైకొనియె వీర బాహుం డలుకక. 168

—* భానుకోపుని పరిమార్చుము *

క॥ అది చూచి భానుకోపుఁడు, మదిలో భయమంది దీని మాదుకొనంగఁ
గదనములోఁ బ్రత్యస్త్రం, బది నేఁ దేనైతి నెటుల ♦ నాజి నొనర్తుక. 169

ప॥ అని సత్యరంబుగా నగరంబున కరిగి, పాశుపతాస్త్రంబుఁగొని యితనితోడఁ బవ
రంబునేయ మగుడివచ్చెద నని నిశ్చయించి, సూక్ష్మరూపంబున రథంబు విడిచి
నానాదైత్యసమాకులం బగు పుంగంబుఁ బ్రవేశించి, రాజవీరుల నందండు నలరు
నిందుకాంతోపల వేదులందు నెరవొందుచు శ్రుతిమరందంబులుగా నభినవగానం
బులు విను దానవసందోహంబులను, ద్యూతక్రీడావినోదంబుల మోదంబునొందు
రయ వీరులను పీక్షింపుచు దివ్యరత్నవిచిత్రతంబగు నిజను దిరంబు సాచ్చి, మనో
హరగాత్రులగు సుందరీజనంబులచేతఁ గృతోపచారుం డయ్య సయ్యసురవర
వల్లభుండు రణపరాభవంబువలన విన్న నై విన్నాణంబు దక్కియుండె. 170

క॥ అల భూతపతులు గోలా, హలరవము లొనర్చి రమరు ♦ లంబరవీధిఁ
జెలుపుగ విరులం గురిసిరి, పలుమారుఁ తెలంగె దివిజఁపటపాధ్వనులుక. 171

ప॥ ఆసమయంబున భూతగణంబులు వీర బాహునిం గని మన మిప్పుడు సని పురంబుఁ
జొచ్చి వధూసమేతంబుగా దైత్యవరుం బట్టి తేవలయు నిదియ సమయం బని
విన్నవించిన వీర బాహుం డిట్లనియె. 172

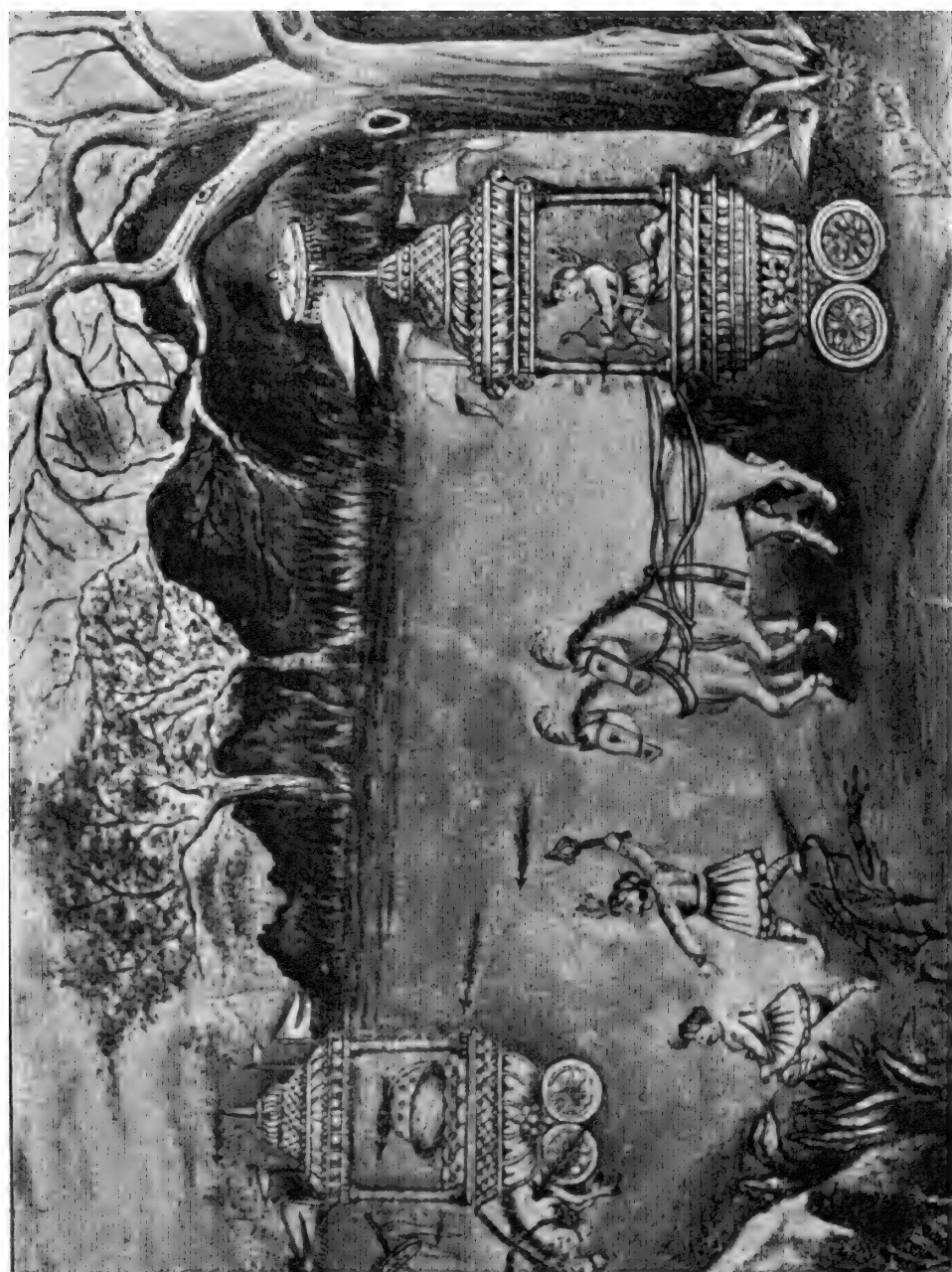
క॥ విదితముగ నెవ్వఁడేనియుఁ, గదనమునఁ బరాజయంబుఁ ♦ గాంచినచో వా
నిదెసఁగ మగుడఁజని భయ, ప్రమాదగట యధర్మ మును ♦ పండితు లుద్వీక.

ప॥ అతండు మగుడ యుద్ధమునకుం జనుచుండెనేని నేన సంతోషించెద నిదినిశ్చయంబని
వీర బాహుండు పల్కిన విని భూత సేనాధిపతులు ప్రహృష్టాంతరంగు లగుచు
నిజపురంబునకుం జనిరి. 174

గ॥ భానుకోపున కగు పరాభవముఁ గాంచి, భానుఁ డపరాధి భీతిచేఁబలెను వ్రాలె
భూత సైన్యంబు తలదైత్యపుంజముగుచు, స్కందుసన్నిధిఁజేరె నానంద మొంది.

ప॥ ఇట్లు చేరి వీర బాహుపముఖనిఖలసేనాధిపులు కాత్రికేయచరణారవిందంబుల
తెఱిగి సంస్తుతించి సకలవృత్తాంతంబును విన్నవించిన, 176

క॥ పరిపూర్ణకృపాదృష్టిక, శరవణభవుఁ డిఖలభూత సైన్యాధిపులం
బరికించి నిజగృహంబుల, కరుగనియోగించె నిరుపమాదర మొదవక. 177

భాను కోట ని . . . మురము.

వ॥ వారు కుతుకంబు దనర బాహులేయుని యనుమతి వడసి నిజగృహంబులకుం
జనిరక్కడ, 178

చ॥ నుతుని పరాభవంబు విని * శూరుఁడు దూతముఖంబున నృహా
గృత దనరార నేన రణరంగములోన సమ స్తభూతసం
తతులను దద్విభుఁ విశిఖఃఖారల గీటణఁగింతు నంచును
న్నతథృతిఁ బల్కి యాత్మసదఃనంబులు సేరగఁ బంచి దూతలక. 179

వ॥ అద్దానవేందుఁడు చింతాకులస్వాంతం డగుచు నాతేయఁ గడపి తడనంతరంబ
యమఃకాలం బగుచు లేచి కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి, 180

తే॥ అనుపమం బగు రత్నసింహాసనమున, దానవేందుఁడు నివసించి * తనబలంబు
నెల్ల దోషేర వేగ నశేకకోటి, దూతలనుఁ బాచె నిఖలదిగ్వావృతములకు. 181

వ॥ అంత నద్భూతలు సని తత్తద్వీచంబులఁబర్యవప్రదేశంబుల నుండు సకలపై న్యనికా
యంబుల వేగులఁ దోడ్కొని వచ్చిన, 182

గీ॥ శూరపద్ముఁడు వైభవస్ఫురణ మెఱయఁ, గనకనిర్మితగోపురాగ్రింబు నెక్కి
సరస ఏక్షించె నుత్కృతశతసహస్ర, సంఖ్యవాహిను లగు నాత్మపై న్యములను.

వ॥ ఇట్లు చూచి సంతోషభరితుండై గాంగేయమయం బగు నయ్యుత్ప్రంగగోపురా
గ్రింబు డిగ్గి యంత, 183

సీ॥ ఇంద్రచాపపృథఃవెనయు మేఘమువోలె, రత్నచిత్రితథనుఁధారి యగుచు,
విద్యుత్ప్రభాస్ఫుర్తివెలయు నభ్రము లీల, సావర్ణదీప్తినిఁవంగుఁ డగుచు
శుభ్రఖగావళి * సాంపాంచుఘనమట్లు, ద్రోణమాల్యాంకృతుండు నగుచుఁ,
గైలాస మందర * కనకాదుల జయింపఁ, దగునింద్రలోకరథంబునెక్కి,
ప్రాసతోమరకరవాలఁపరశుదండ, భింజివాలాదిసాధనబృంద మలర,
ధ్వజము లభ్రగంగోర్మికావళుల నొరయ, దానవేంద్రుండుగదలెసోదరులతోడ.

వ॥ ఇట్లు జైత్రయాత్రాసముత్సకుండై నిఖిలమంత్రులును మహాబలపరాక్రమవంతు
లగు సేనాపతులును రథాహులులగుచు వెన్వంటఁ జనుదేర రాజమార్గంబుఁ
దాటి, గోపురద్వారంబు జేరి సింహవక్త్రితారకసుతు లగు నసురేశానాది
శూరకులను, సేనాధిపతులనుం గాంచి ముందట నరుగ నియోగించి భేరి, పటపా,
కావళ, డిండిను, జర్ఘరాది ఘోషంబులును, వీణా, వేణు, శంఖ నినాదం
బులును, తురంగసంఘహేమారవంబులును, మత్తమూతంగబృందబృంహి
తంబులును, రథచక్రసేమాధ్వనులును, సేనాభటసింహనాదంబులును, వండి
మాగధకోలాహలంబులును, పృథ్వీకాలార్ణవకల్పనిస్వనభయదంబు లగుచు
మెరయ, ననేకసేనాసమేతుండై నానారత్నవిదితీరంబు లగు ఛత్రీపం
క్తులసేద శూరపద్ముఁడు సంగరాంగణంబున కరుగ నంత, 184

- క॥ సేనాపాదోదితమై, మానుగ ధూళీచయంబు † మహినెగసి దిపి
భానుని గప్పిన తమ మెం, తేనియుఁ గనఁబడె నకాండ † దీపితమగుచున్. 187
- వ॥ అప్పు డిందుగ్గు తదాగమనంబు సేనానికి విశ్వాపనంబుఁ జేసి నమస్కరించి
యిట్లని పార్థివఁడె. 188
- క॥ కరుణార్ద్ర! భక్తనశ్చల!, శరవణసంభూత! సకలజగదారాధ్య!
దురితాత్ముండగు శూరుని, బరిమార్పుము వచ్చెనిపుడ†భండనమునకున్. 189
- వ॥ అనియిట్లు పురందరప్రార్థితుండై స్కందుండు శూరసంహారంబున కుద్యోగించి
సింహాసనంబు డిగ్గి సారథిమైనసమీరణుంజీరి సత్వరంబుగారథమ్ముఁడెమ్మనపుడు,
- క॥ పవనుండు పరవ్రతసన్మతము, వివిధమణిసోజ్జ్వలంబు † విభవాధ్యంబున్
జవనాశ్వసంఘకలితా, బ్రభుభమ్ముఁడెచ్చి నిలిపె † నాక్షణ మెదుటన్. 191
- తరల॥ హరివిరించిపురందరామరు † లంఘిసేవకులై మహా
పరమభక్తిని వెంటఁ గొలువ విఠించికాయతపాణిమై
సురమునీందుగ్గు సారె బాడగ † సాంపుమీర మహాక్షుల్
వరుసఁ జేరి భజింప భాసురఁడైభవోన్నతి రంజిలన్. 192
- సృగ్ధర॥ స్ఫూర్త నిస్సాణభేరిఁస్ఫురదురుమురజాస్తోతూర్యస్వనంబుల్
భర్జింప న్వాన్వీచీపక్రటహారవఁప్రోధిమ నిండి దిక్కుల్
నిర్జాడ్యప్రభవంవ్య † ల్నిజగుణకథలున్ † నిర్భరాంభోదశశ్వ
ద్గర్జనాదంబు లొప్ప † ధ్రిమఁబాగడఁగా † గాయకు ల్మౌలిక బాడన్. 193
- వ॥ మఱియు ధవళాతపత్రచామరధ్వజపాణులై గీర్వాణులు సకలోపచారంబు
లొనర్ప సుబ్రహ్మణ్యుండు స్వందనామాఘుడై వెడతె, నపుడు, సకలసేనాధి
పతులును, సర్వాధరణభూషితు లగుచు వివిధాయుధభరితంబులగు తేరు లెక్కి
చనిరి; భూతగణంబులును సింహనాదాబు లొనర్చుచుఁ గోడనఁ జనిరి. 194
- గీ॥ సకలనైన్యాంఘ్రిధృతధూళిసముదయంబు, లబ్ధబాంధవమండల † మావహించె
తేగ సన్నగ్ధులగుచుచు † మీరులెల్ల, భండనస్థలిఁ జేరి రుద్రండపటిమ. 195
- వ॥ అంత నంభోధిచేత బాడబానలంబునోలె భూతనైన్యంబు లసురనైన్యంబులచేత
నావృతంబు లయ్యె. 196
- క॥ భూతంబు లపుడు భూజ, వ్రాతంబులు భూధరము ల†వారిగ శిలలున్
వైతేయగణంబులపై, నాతతభుజశక్తివైచి † రదృశత మెఁగన్. 197
- క॥ అల వైత్యనరులు కోపోజ్జ్వలులై యాస్తుచు మహోగ్నిశస్త్రప్రతతుల్
బలిమిమెఱయగఁ గురిసిరి, చలము బాటిల్ భూతసంఘములవయిన్. 198
- వ॥ మఱియు భూతాగ్నిగణులపై నానావిధాయుధంబులఁ బ్రయోగించినఁ బ్రశ
యకాలంబట్ల గణంబులు రాద్రోద్రేకంబున నసురబలంబులపై కురికి యనివార్య

శౌర్యధైర్యంబు లడరఁ గాల్చులంబులచేతఁ గాల్చులంబులను, సైంధవంబులచేత
సైంధవంబులను, గజంబులచేత గజంబులను, నరదంబులచేత నరదంబులను,
బదియు నూర్చ్యుసంఖ్యల నొక్కపెట్టఁ జక్కఁడంచి, నెక్కుడు చలంబున నుక్తు
మిగుల మణియు నేనుంగులఁ దురంగంబుల ననురుల పాదంబులఁ గీలించి దిగ్గి
రం దిగ్గిపి దెప్పరంబడరఁ బుడఁటుం జదిపి రంత,

199

క॥ భూతగణంబులు బలపు మ, హాతతవృత్తాద్రిశిలలు ♦ ననురవరేణ్యుల
స్థితనిశాతనిజాయుధ, భూతంబులఁ దునియలుగను ♦ గావించి గొనిగ. 200

ప॥ మఱియు ననురులు మహాసంహారభీషణులై భూతగణంబులపై నానావిధాయుధం
బులఁ బ్రయోగించిన భూతగణంబులు పరిభూతంబు లగుచు భీతింజెంది పఱచియు
మగుడ ధైర్యం బవలంబించి తాదృశంబులగు దండఖడ్గాద్యాయుధంబులఁగొని
యారక్కసుల ముక్కులుం జెక్కులుం గాల్చును వ్రేల్లును శిరంబులును గరంబు
లును నురంబులును నురుమాడి, రప్పు డన్నజకబుధసాబాధ ప్రవాహినిభూత
శోణితకబాధంబులతోడ స గరాంగణంబు నూపట్టె; నంత,

201

గీ॥ అది గనుంగొని యతిశూరుఁడలిగి వెంట, రాగద్విసహస్రరథములు రథమునొకటి
దశసహస్రాశ్వయుతమును ♦ దనర నెక్కి, దశదిశలు నిండ సాహనాదంబొనర్చి.

—* ఉగ్రుఁడు నేర్పున సతిశూరు హతమొందెట్లు *—

ప॥ భూతగణంబులపై ఘోరనారాచనిచయంబులఁ గురిసె నప్పు డుగ్రుం డచు
భూతాగ్రగణ్యుఁడు ప్రళయకాలోగ్రుం డగుచు మహాఘోరంబుగా నార్చి
దాడఁబుఁ గొని ప్రచండకోపంబున నతిశూరునివత్తుంబు బిట్టడచి కివచంబు
విదళించె; నంత,

203

క॥ అతిశూరుఁడు హృదయంబున, నతిశయకోపంబు గదుర ♦ నంబకతతుల్
శతసాహస్రము లేసెను, ధృతి నతనిశరీరమున రుధిరము దొలుంగ. 204

ప॥ అంత యయ్యుగ్రుం డాగ్రహంబున నఖర్వం బగువర్వతంబుఁ గొని దనుజనరదంబు
పై నేసిన దత్తుతంబున నది శతథా భగ్నంబయ్యె; నంత డైత్యుండు సమున్నతం
బగు నొండొకరథం బధిరోహించునంతలోన నద్దేనవర్వండు పాదభూతంబుల
నప్పువనజంబు లగు తద్రథాశ్వంబుల నేలఁగూల్చె.

205

గీ॥ అంత డైత్యుండు పలునిశితాస్త్రశతము, లుగ్రుపై నిగుడించె నతిత్యగ్రుండగుచు
వానిశరముల నతఁడు దురిార్వరమహిమ, దండమునఁజెందివైచె నుద్ధండలీల. 206

ప॥ వెడియుఁ దద్రథంబు భగ్నంబుఁ జేసిన దాన నద్దానపుండు పూర్వప్రకారం
బున మహాన్నతంబైన వేఁకొండు రథంబు నెక్కి ప్రళయాగ్నిసమప్రభంబును
మహాఘోరంబు నగు నాగ్నేయాస్త్రంబుఁ బఱపిన,

207

మ॥ అది కల్పాంతఘనాఘనోత్కరసముద్యద్ధోషము జ్ఞేయచుఁ
జడలుఁ దిక్తులు నిష్ఠాభాసిలఁగ భాస్వదీప్తి జాపట్టుచుఁ
శివరక్షగ్రీకుచు విస్ఫులింగతతులఁ ♦ శీఘ్రంబ యాయుగునిఁ
గదియం గన్గొని దాని వాఁడు నిజహృత్కంజాతపీఠంబునఁ. 208

గీ॥ గుహునిభజించి తత్కృపామహిమవలన
మ్రుంగె నయ్యుత్త్ర మదియట్లు ♦ మ్రుంగఁజూచి
యలిగి దనుజేంద్రుఁ డొగి వారుఁజాత్త్ర మపుడు
జలమయంబుఁ బ్రయోగించె ♦ శౌర్య మెసఁగ. 209

క॥ భయదంబగుచుఁ దదత్త్రము, రయమునఁ జనుదెంచె బహుతరంగఁ ఘయులం
బయిరచ్చ జలధికైవడి, జయ మలరంగ నుగ్రుఁడదియఁ ♦ జయ్యన మ్రుంగె.

మ॥ బలురోషాబున దానవుండు మజ్జియఁ ♦ బ్రహ్మోత్త్రముం బూని యు
జ్వలలీలఁ బటపఁ దదత్త్రము చతుర్వక్త్రంబు లింపొంద ది
క్తులు వెక్కింద నిజప్రభావశులచే ♦ ఘోషంబులుఁ మీఱ ని
స్తులవేగంబున నాస్యముఁ బెరిచుచుఁ ♦ శుంభద్గతిఁ వచ్చినఁ. 211

క॥ దానింజైకొని యుగ్రిండు, సేనానిఁ సంస్మరించి ♦ శీఘ్రమ మ్రుంగెన్
మానుగ పూర్వం బట్లన, నానాత్త్రము లిట్లు మ్రుంగిన ♦ స్థని యలుకన్. 212

మ॥ దానవుండు సర్వసంహార కారకంబును, సమరపరాజితతత్త్వనికరంబును, సమ
గ్రనివదపూరితదిగంతరాళంబును, నెందు నప్రతిహతంబును నగు నారాయణ
త్త్రంబు నుగ్రిఁజే బ్రయోగించిన, 213

గీ॥ అదియు బహురూపములతోడ ♦ నఖిలదిశలఁ, దేజరిల్లఁగఁజేయుచు ♦ దీప్తియెసఁగఁ
బ్రళయఁజటుఁ ఘోరసంరావభయదమగుచు, మీఁదనరుదేర వెలువకఁమేటికడిమి.

మ॥ భూతసేనాగ్రీవి యగు నుగ్రిండు గుహుని సంస్మరించుచు సింహనాదంబువోలె
గర్జించుచు నవైష్ణవాత్త్రంబును గిబళించె; నంత, 215

క॥ దానవనాథుండు గనుఁగొని, వానిపరాక్రిమము వీడు ♦ వనరుహగర్భం
డో నారాయణుఁడో, నగజనాథుఁడో యీతఁడత్త్రసమితి నిలువఁ. 216

మ॥ ఇమ్మహావీరుం డొక్కఁడ దివ్యాత్త్రంబులన్నియు నవలీలం గిబళించె; నిట్టివీర్య
ధైర్యంబు లెందైనను గంటినే? యని యాశ్చర్యంబు నొందుచు నద్దతుజవర్త్యండు
భయకంపితవిగ్రహం డయ్యె; నిఖిలదనుజులును భీతిం జెందిరి. 217

గీ॥ గగనముననుండి నిర్జరఁగఁగములెల్లఁ, దర్పరాక్రిమమహిమఁ జిత్రముగఁ జూచి
మదిని పొందించి పద్మసంభవునితోడ, సతని కీ వీర్యధైర్యంబుఁ తెల్లుగలిగె? 218

మ॥ అని యడిగినఁ గమలగర్భండు దివిజుల కిట్లనియె, 219

గీ॥ భర్తానాశితగణములోఁ బ్రభముఁడితఁడు, ప్రియుఁడుసతతంబుఁ బార్వతీఁ ప్రియునకెప్పు
కలుగునతనిపైగుహుకటాఁక్షం బితం డ, జూడములనన్నిక్షణములోఁ నణవఁజాలు.

వ॥ మఱియు నాహవంబున విష్ణుచక్రంబుఁ గైకొన్న గణవర్యునకంటె నితం డధికుం
డగు; నితని పరాక్రమంబు గణింప నలవికాదు; వినుండు సురాసురపూజ్యులును,
పవిత్రీకృతసకలభువనులును, మహాదేశకుమారాస కి హృదయులును సగు మహా
మహుల కెయ్యది యశక్యం బని పద్మగర్భుండు వలీకిన సర్వసుఖద్రులు శ్రోత్ర
పర్వంబులుగా విని నిజహృదయాంబుజంబుల గుహుని సంస్కరించుచు, నేత్రం
బుల సంతోషబాష్పంబు లొలుకఁ బులకాంతదేహులై యితని తోఁధిక
బలం బొగాత మని యాశీర్వదించిరి. 221

గీ॥ అంత దానవవల్లభుఁ డాత్మయందు, నేయుపాయంబుచే నాజి డ నితని గెల్తు
నకట సంధింతు నితనిపైఁనప్రమెద్ది, యనుచుఁ జింతాభరాన్వితుఁడగుచు నపుడు.
వ॥ అత్యంతభీషణంబును, మహాసంహారకారకంబును నగు పాశుపతాస్త్రంబు నారిం
బొసి మనంబున నర్పించి, సమంత్రీకంబుగాఁ బ్రయోగించిన 223

సీ॥ ప్రళయకాలోదగ్రీభక్తిహాసభీషణమహానిష్ఠోషసహిత మగుచు?
జవసముద్భూతోరుఁ యుండునానిలధ్వన, త్కులధరాధరగుహాఁకుహర మగుచు,
నుధ్వంతయమథటఁప్రోద్యద్విహనల, వివిధఘోరాయుధాఁస్వీత మగుచు,
కంపితానేకలోకవ్యాతసంస్థిత, సకలచరాచరజాల మగుచు,
భూతనైన్యాధిపక్షేఃభీతిఁజెంద, గరిమ నేతెంచు నయ్యస్త్రవరముఁగాంచి,
నేలదండంబుబడవైచిఁకేలుమోడ్చి, యుగ్రుండత్యంతభక్తసంయ్యుగ్రుండలఁచి.

క॥ మనమునఁ బంచాక్షరిని, ఘనమతి జపించుకొనుచుఁ డగావుము కరుణాం
బునిధి! శివ! శంకర! హర! యనుచు శరణంబు నొందె డ నభీతిమెయి.

వ॥ ఇట్లు శరణంబు నొందిన, 226

గీ॥ హరుననుజ్ఞను బాశుపతాస్త్రమంత, నుగ్రుండటక మటలె సయ్యుగ్రుకడగు
ననుఁడు సూతునివచనంబు డ లాలకించి, యఖిలమును లద్భుతంబందియతని కనిరి.

గీ॥ సూత! యెందును ప్రవతఁత్రాతమునకు, వంద్యమగుచును సర్వాస్త్రవరము నగుచు
నలరు పాశుపతం జేల డ నతని నంట, కవలఁ జనియెను? వినిపింపుఁడయ్య మాకు.

వ॥ అని యిట్లడిగిన సర్వాభిమం డగు సూతుం డమ్మునీందుల కిట్లనియె. 229

క॥ పురహరుఁడు పాశుపతముం, గరమొసఁగుచు నతని కనియె డ గదనస్థలిలోఁ
బరఁగ నిరాయుధుమీదను, బరపిన నది మగుడ నామఁకజ్జఁ జేరు. 230

వ॥ అని యీశ్వరుం డాజ్ఞాపించుటం జేసి యమ్మహాస్త్రంబు శంభునికటంబుఁజెందె.

గీ॥ వ్యర్థమైనట్టి పాశుపతాస్త్రమహిమ, గాంచి యతిశూరుఁడాదిగాగల సురారు
లధికభయకంపితాంగులై డ హతమనోర, ధులునగుచునుండిత్యంతదుఃఖములను.

- క॥ కోలాహలములు సెలంగెను, చాలగ భూతముల, దేవసంఘము విరుల్
 లీలం గురిసెను మొఱసెను, నైలింపమృదంగపటహానాదములు దివి. 233
- వ॥ అసమయంబున నతిశూరుఁడిత సైతోధావనంబులఁ జెలంగు నఖలభూతంబుల నవ
 లొకించి విశీణంబులై విఫలీకృతంబులైన నిజాయుధంబుల నేవగించి రథారోహ
 ణంబు మాని పాదచారిమై దండంబు కేలం గీలుకొల్పి మహాభయంకరగర్జారా
 వంబుల భ్రంపుచు నుగ్రుడై గవిసి వక్షస్థలతాడనంబుఁ గావించిన, 234
- క॥ కుపితుఁడయి భూతనాథు, డపుడు మహోద్ధిగదలీల * నాహవకే?
 నిపుణుఁ డగుచు దండంబున, గవటాత్ముఁ దనుజు నెడపె * ఖచరులుకొగడ. 235
- వ॥ ఇట్లతిశూరుండు హతుడైనఁగనుంగొని భూతసేనలు సముద్రంబు ఘూణిల్లు
 కరణిఁ గోలాహలధ్వని యొనర్చిన, 236

—* అనురేంద్రుడు కుకామిల రదచంబులఁ గడతేచ్చుట *

- క॥ అనురేంద్రుఁ డపుడు రోషం, బెసఁగ శరాసనముఁబూని * యేడరఁ బయో
 దసమధ్వనలం జేయుచు, నెస వచ్చుటఁ జూచి భూతవిలతి చలించె. 237
- వ॥ అప్పుడు, 238
- గీ॥ కనకుఁ డనుభూతగణపతికడిమిమోయ, ననుర నెదిరింపఁ జెలియకనతనిబలము
 దనుజుఁడుద్ధతిమీఱఁద * తనువునందు, బాణ మొత్తిబటచెనుద్భటనిరూఢి. 239
- మ॥ కనకుం డంతఁ గరంబునం బెలుంచఁ దత్కాండంబు ఖండించి చ
 య్యనఁ దత్సృందన మెక్కి సూతుని సముద్యతేష్ఠిమ న్గొల్పి సిం
 జని దంతంబుల నానబట్టి శతథా * భిన్నంబుఁగావించి గగ్గ
 క్కున నుద్యత్పటుసాహసం బడర బల్కొంపంబు దీపింపఁగ. 240
- క॥ అనుపమబలుఁ డుద్ధతిచే, ఘనపర్వతమొండు వెఱికి * కదనావని న
 మృదుజాశనుపై వైచిన, దనుజుఁడు వేకొండు ధనువు * ధరియించి వెస. 241
- క॥ ఎనిమిది శిలీముఖంబుల, దునుమాడి ధరాధరంబు * దురమున మఱియు
 సునిశితసహస్రశరములఁ, గనకుని ధరఁగూల్చె శౌర్యగణిమ దల్చి. 242
- వ॥ ఇట్లు కనకుండు వడిన దానవేంద్రుండు వేకొక్కసూతు నమచ్చుకొని శతాంగంబు
 భూతంబులమీఁదఁ గ్రొలిచిన, 243
- ఉ॥ మత్తగజంబుమీఁది వడి * మార్కొను సింహమువోలె సాహసో
 ద్వృత్తి సెలంగ గడ్జలుచు * వేగమ పర్వతముం బెగల్చి యు
 న్నత్తుఁ డొకండు భూతగణనాథుఁడు తద్రథనైంధవంబుల్
 దుత్తుమునై పడం బటపె * నోర్బలమొప్ప రణాంగణంబున. 244
- వ॥ అంత ననురేంద్రుండు గట్టలుక రెట్టింపఁ బిడుగులంబోని వాడినారసంబు
 లతనిపైఁ బరపిన నతఁడు తద్బాణఘట్టనల నిలువంజాలక రుధిరంబుఁ గ్రొక్కుచు

నిమేషమాత్రంబున మూర్ఛాపరంశుడగుటయు,

245

క॥ అంతస్సత్తాహ్వయుఁ డొకఁ, డెంతయు ఘనరోషభీషణేక్షణుఁ డగుచు

జెంతనొకపృథునగఁబు ని, తాఁతబలస్ఫూర్తిఁ గొనుచు ♦ దానవు నెదిరెన్. 246

వ॥ ఆసమయంబున దానవుఁ డుక్కుమిగిలి పదిశరంబులతనియరంబు నుచ్చిపోసేసిన

రక్తస్పింఠుఁడగుచు, బాలివోని బీరంబున భూతవీరుండు రోషభీషణుడై బొబ్బ

లిడుచుఁ బర్వతంబు సుపర్వారాతివయిం బరపిన, 247

క॥ వానియరంబుచు దాకి మహానగము విశీర్ణమగుచు ♦ నవనిఁ దొరఁగెన్

దానవుఁ డెంత మహోరో, సానల మడరంగ సుగంధరాంఘమందున్. 248

వ॥ భూతోత్తముఁ డగు మత్తునిపై నిశాతంబు లగు సహస్రాంబకముల బ్రయో

గించిన నతుండు జగ్గురితాంగుడై సొచ్చుసిలుటఁ గనుంగొనిమహాపరాక్రమసిం

హుఁ డగు సింహుండుసింహనాదం బొనర్చుచు నేతెంచి యొక్క మహాన్నతంబగు

మహీధరంబు నతిజవంబునంగొని డైత్యుపై నేసిన, 249

క॥ దనుజుం డాపర్వతమును, సునిశితబాణమున దుగ్గించె ♦ సుస్థిరశౌర్యం

బునతోడన సింహుం డత, పనుపమనందంబుఁ బూపె ♦ నసురునిమోదన్. 250

మ॥ అను గేండుగ్గిండు దవీయదండము నిశాఁతాస్త్రంబులం దుగ్గించి యే

పెసఁగఁగఁ సింహుని మూర్ఛిలం గెడపి తాఁ నెత్తెని భూతావళి

దెసలం బారఁగఁ ద్రోతె గోపకుండు పృథ్వీ గోవులం ద్రోలు న

ట్లసదృశక్వాస్థిమ సంగరోద్వి నిజశౌర్యాభోషమల్ మీఱఁగన్. 251

వ॥ అంత నియతసంఖ్యాకు లగు స్వేదోద్భవులలోన దండకుం డను నొక్కబలుమ

గండు గండుమిగిలి మహావధయొకరుండై కోపము దీపింప శతసహస్రశరం

బులు డైత్యవద్యునిపైఁ గురిసిన, 252

క॥ అసురుం డురుకోపంబున, నసదృశబల మలర నిష్ఠాఁరాంబకతతులన్

వెన నొసలఁజూనిపియూతని, వసుకుతి మూర్ఛిలఁగఁజేసె ♦ వరశౌర్యమునన్. 253

వ॥ అంత సోమకుం డనువాఁడుఁ బవరంబుర కరుడెంచిన,

254

క॥ దానవుండు బహుశరంబుల, వానిపయిఁ గురియ దివిజవద్యుం డపు డెం

నేనియు బాణసహస్రము, దానవుడైఁ గురిసె డైవతతులు నుతింకన్. 255

వ॥ మఱియు సోమకుండు మహాసాహసంబునఁ గరవాలంబుఁ గొని తద్రథంబుఁ దుని

యలుగావించి సూతు బరిమాల్చి యాల్చి వేల్చిన, 256

ఉ॥ దానవుఁ డంత వేఱొకరథంబు రయంబున నెక్కి కోధవై

శ్వాసరతీలు న్నిగుడ ♦ శక్తిని డైచినఁ దాన నొచ్చి యె

నేనియు సోమకుండు జగతిస్థలి మూర్ఛిలి వ్రోతె నాతఁ

భానుసమానశేజఁ డరిఁధంజనుడొ విజయాఖ్యుఁ డుడఁగన్. 257

క॥ చనుదెంచి శరసహస్రము, లనుపమగతిఁ బటపి దానఁవాధిపు నుద్య
ద్ధనువున్ సారథిఁ బారిగొనె, ఘనశౌర్యస్ఫూర్తిమెఱయ • గదనంబందుఁ. 258

మ॥ దనుజుం డంత నుదగ్రరోష మడరఁ • దండంబు వైఁ దిప్పివై
చిన దానఁ విఫలాస్త్రజాలుఁ డగుచుఁ • శీఘ్రంబ వాఁ గుర్చి మూ
ర్ఛను తెందంగని వీరులందరు మహాసంరంభముల్పీఱఁగఁ
ఘనకోలాహలరావము లైలగ సంగ్రామైక పాఠీలులై. 259

వ॥ అతనిపైఁగవసి వివిధాయుధంబు లొకుమ్మడిం గురిసిన నద్దానవేంద్రుండు సరకుఁ
గొనక రాదోద్రోకంబున గొదమసింగంబు మదగఁజుంబులఁ గదుముతెఱంగున
వారల నందఱఁ బోరిలోనఁ బారందోలుటయు, 260

—* పరబాహుం దిసురేంద్రున్ సంహరించుట *

మ॥ కని యాదైత్యుని బాహువిక్రమము వేగ వీర్వరబాహుండు సిం
జని కోదండముతోడఁ గూర్చి గరిమఁ • సింహధ్వను ల్మీరఁగా
సునిశాతాస్త్రపరంసర ల్పటపె విస్ఫూర్ణదృఢిఁ దోడనే
దనుజుండుం గురిసెఁ శరావళులు శత్రుత్వంబు నింఢరగఁ. 261

వ॥ మఱియు నసురేంద్రాఘ్రిండుసప్తశరంబుల నమృతహామహుశరాసనంబు దుత్తుని
యలుపేసిన, 262

ఉ॥ ఒండొకవిల్లుఁ బూని సమరోధితి మీఱఁగ వీరబాహుఁ డు
న్గాండసహస్రములఁ గురిసెఁ • గోక్కున వాని మహారథంబుఁ గో
దండము నైంధవంబులును • ధారుణిపైఁ బడఁగూల్చె సాహసో
ద్ధండత సింహనాదములు • దద్దయు దిక్తలులై నిండఁగఁ. 263

ఉ॥ అంత ససంభ్రమస్ఫురణ • నయ్యసురుండు రథాంతరంబుపై
నెంతయు నెక్కి విల్లుఁగొని • యేయ శరవృజములఁ రణోర్వి న
త్యంతము వీరబాహుని రథంబు విఖండితమయ్యె నంబర
ప్రాంతముఁ జేరి వీరవరుఁ • డాత్మ నుమాత్మజునిఁ భజింపుచుఁ. 264

వ॥ కోలాహలరవంబుల నసురపైన్యంబులుజూచి భయంపడఁ బాణిం గృపాణంబుఁ
గీలించి వేగంబున దానపురథంబుపై కురికి తర్కరంబు దధితంబొనర్చినంత రక్క
సుండుక్కు-నెడక ధైర్యంబు వాటించి వామహస్తంబున దండంబుఁగొని వీర
బాహు నురం బణించిన నమృతహావీరుండుఁ గినుకవొడమినమనంబున నద్దనుజు
శిరంబుఁ జరణంబునఁ దన్ని మహాఘోషగభీషణుడై ఖడ్గంబు ఝుళిపించుచు,
నరుగుచుండ నవీరబాహు వెనుఁదవలి శరవాలంబుఁగొని ఘోరాకాయంబై
యసురేంద్రున్ డరుగుదెంచిన, 265

క॥ కరవాలముఁ గొని వీరుఁడు, సురవైరిశిరంబుఁద్రొంచి ✱ సూర్యజకడకుఁ
గర మనిపె వీరబాహుని, వరసాహస మెన్నఁదరమె ✱ వాక్పతికైనఁ. 266

క॥ అసురేంద్రుఁ డట్లు నీల్గుట, ననదృశకోలాహలంబు ✱ లడరఁగి దివిఁ
ద్విసరము మోడించెను రా,క్షసగణము పలాయనంబు ✱ గాంచెను వేగఁ. 267

వ॥ అనిచెప్పి మఱియు, 268

శా॥ దీప్యచ్ఛందకళావిభూషణ! జటాదీవ్యత్సనివంతీ! మహా
కావ్యగావతరాస! గోపరివృథ! ✱ ప్రవేయభోగింద్రీ! సా
రూప్యాపాదక నైజనిర్మలతనుప్రోద్వ్యత్ప్రభాలోక సం
తృప్యత్వాశ్రితభక్తలోక విలసన్నిశ్రేయసశ్రీకరా. 269

క॥ భూ, కాండ, కృశాను, సమీ, రాకాశ, రవీందు, సోమపాంగ! యపాంగా
లోకనపూరితధక్తా, నీకామితకామితార్థ! ✱ నిఖలాధారా! 270
ఇంద్రీవజ్జి॥ కోదండకాండకృతఃకోత్రోగోత్రా!

వేదండదైత్యారిపవిత్రివిత్తా!

పాదాంబుజాప్యామరపాద్యపాద్యా!

వేదాంతవేద్యేతరపేద్యవేద్యా! 271

గద్య:

ఇది శ్రీమదిందుధరసుందరపానారవిందార్పితహృచ్చతపత్ర సకలసుకవి
జనానుగ్రహపాత్ర సుగుణస్తోత్రపవిత్రచరిత్ర కాశ్యపగోత్ర కోడూరి
యెల్లనామార్యపాత్ర శంకరామాత్యలక్ష్మ్యుంబికాతనయ
వినయవిధేయ బాలసరస్వతీనామాంక వేంకటాచల
కవిప్రణీతంబైన శ్రీస్తాందమహాపురాణాంతర్గత
శంకరసంహితయందలి శివరహస్య
ఖండంబున యుద్ధకాండంబునందు
ప్రథమాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీవాయు గురవే నమః.

శ్రీ సాగ్ర- ం డ మ హా పు రాణాం త గ్గ త

వివర్తహస్త్యక్షిరదేము.

యుద్ధ కాం డ ము.

ద్విలీమశాస్త్రము.

లావణ్యజ్వల ! పృథి
కూలాసురశమన ! భైరవకురి లింగత్వే
పాలతనూభవపాలన
శీలా ! నిర్మలశుభాంగ ! ♦ శ్రీ శివలింగా !

1

|| అవధరింపుము శౌనకాది మహామునులకు సూతుం డిట్లనియె.

2

—* శూరపర్వమును భువనముల బొడిసేయుట *

సీ॥ శూరపర్వంబైన ♦ శూరపర్వంబున, భండనస్థలి గతఃప్రాప్తైన
యతిశూరుడనురేంద్రుడను భ్రాతృసుతులను, రణరజతులగు రాక్షసులను
గనుగొని శీఘ్రముగా రథంబునుదోలి, కోదండమున మార్వెగూర్చి కడిమి
కృతల సైకంజగు ♦ కేల తాడనఁజేయ, నిజతాడనంబేల ♦ నీవు సేసి
దిట్ల నీకును ఘటియించు నిది యుభార్య, మనుచు నుచువు తెఱంగున నల్లమోసె
జగతి నమ్మహాధ్వనివిని ♦ సకలసురలు, భయముఁబొంది హరికంజభవులతోడ.

వ॥ మఱియు, భూతంబులన్నియు భీతంబులగుచు ప్రభూతంబగు విభాంతిం జెంది
నంత నమ్మహారవంబు జగజ్జనంబులకు ద్వాదశాబ్దంబులు వినంబడుచుండె. 4

క॥ విని యాధ్వని సేనాపతు, లనుచుశౌర్యంబు లొప్పు ♦ సద్రులు తరువుల్
సునిశిత నానాయుధములు, గొని పరపిరి శూరుమీదఁ ♦ గోపం బడరక. 5

క॥ అవియన్నియు దశశరముల, భువి జూన్లముఁజేసి దనుజపుంగవుఁ డంతఁ
వివిధాస్త్రశస్త్రకొటులు, జవమున వర్జించె దివిజుసైన్యముమీదక. 6

వ॥ అయ్యవసరంబునఁ దద్బాణభూతంబులకు నిలువనోకక దివిజుసైన్యంబు దైన్యంబు
నొందుచు, నేలంబడి పొరలువారును, నిర్భుర్పు నిగుడించువారును, మూర్ఖులు

గతు లగువాడును, నై నావావిధంబుల బరాభవంబు నొందిరి.

7

క॥ స్వేదభవు లంత సంగర, మేదిని కేకెంచి కినుఁగిమీఱఁగ నపుడం
తేదారుణబాణౌఘము, లాదానవుమీఁద గుఱిసి * రతులపౌఢిగ.

8

మ॥ అనురేందుర్నిడు తదంబకావళు లసంఖ్యాతాస్త్రజాలంబుల
పెస ఖండించి రథంబులఁ దునిమి దోఁవ్వీర్యంబు శోభిల్ల స్వే
దసముద్యాత్మలవక్షముల్ వొడిచి శస్త్రశ్రేణిచేతఁ సమి
ద్వసుధా మూర్ఖులఁజేసి సారె దివిజ * వాతంబు గంపింపఁగ.

9

వ॥ ఇవ్వీధంబున స్వేదోద్భవులు పడుటంగని నవవీరులలో శ్రేష్ఠుండగు వీరమార్తా
మండు మధ్యాహ్నసమయమార్తాండుండువోలె బ్రచండతేజం దగుచు ననర్గ
ళంబుగా మార్గణాసారంబుల నద్వనుజాగ్రణిపైఁ గుఱిసిన,

10

మ॥ దనుజేందుర్నిడు మహారనంబెసఁగి దద్యాణౌఘ మస్త్రాగ్రణిచే
దునియల్ జేసి తదీయశాలమునఁ దోఁవ్వీర్యాసాహసముల్
ఘనలీలం బరపన్ సురాధిపుఁడు దత్తాత్రాదాని ఖండించి భం
డనభూమండలిఁ జూపెఁ జండభుజదండపౌఢి యెఁతేనియఁ.

11

వ॥ అంతమహాశూరుండు తీవ్రనారాచసహస్రంబుల నవ్వీరమార్తాండకోదండకాండ
తూణీరంబుల ఖండించి వెండియుఁ బ్రచండకాండసహస్రంబుల నతని భూమండలిం
గడపిన,

12

ఉ॥ అంతట వీరరాక్షసుఁ దుండగ్రహరాకృతి కేళిదత్తుండఁడై
యెంతయు రాక్షసాగ్రణిపఁయిం బటపెన్ నిశితాస్త్రపంక్తి దు
ర్గాంతర దానవుం డవుడు * దద్విశిఖంబుల దుర్నిచే జాప మ
త్యంతపటిష్ఠతఁ దునిమి * నాహవశౌర్యనిరూఢి మీఱఁగ.

13

వ॥ అంత వీరరాక్షసుండు కోపంబు గదుర మహాసాహసంబున వానిరథంబుపైఁకెగసి
కరవాలంబున నతనిశరాసనంబు దునిమి తద్ధాతంబున భగ్నఖిల్లండగుచు,

14

ఆ॥ వీరరాక్షసుండు * వేగంబు శూరుని, ముష్టిఁబూడువ గడిమి * మొనయ నతని
పదముఁబట్టి యూర్ధ్వఁపదమున కెగఁజెమ్మి, నందభిత్తిదాక * నసురవరుఁడు.

15

వ॥ ఇట్లు వీరరాక్షసుఁ డాకసంబునుండి భరం దొఱఁగి, మూర్ఛాగతుండగుట గనుం
గొని వీరమహేందుర్నిడు మహాబలపరాక్రమసాంద్రుం డగుచు, రాద్రంబు నిర్మి
ద్రంబుగాఁ గోలాహలరవంబు లులియ ననేకసాయకంబుల దనుజనాయకుం
గప్పిన,

16

క॥ దానవపతి దద్విశిఖి, తాసము ఖండించి శస్త్రాంతతుల నిరువురు
స్నానక యవ్యోవ్యరథా, నూనభ్రమణమునఁ బోరి * రుద్ధండగతి.

17

వ॥ అంత శూరపద్ముండు కోపారుణవీక్షణుండగుచు సంగారకణంబులం బోలె వేడిమి

గలవాడిములుకులు వేరువేరఁ గరచరణంబుల ముప్పదిముప్పదియు, నురంబున నలుబదియును, నాటించి మేటివీరుండగు వీరమహేంద్రుని మూర్ఛాగతుంజేసె నయ్యెడ, 18

గీ॥ వీరధీరుండు రోషంబు ♦ విస్తరిల్లె, బరపె విశిఖసంఘంబులు ♦ పటిమ మెఱయ దానవుండు వాని బాణకోదండములను, శరసహస్రంబుచే ద్రుంచె శౌర్యమెసఁగ. 20

వ॥ మఱియు, నేడువాడినారాచంబుల నతనియరదము వ్రేయ్యులచేసె నంత. 20

క॥ అలిగి మది వీరధీరుండు, చలమున దండంబుఁబరపె ♦ జయ్యన శూరుం డెలమిఁజతుర్విశిఖంబుల, దౌతంబుగఁ జేసె దాని ♦ దారుణలీల. 21

వ॥ మఱియు నగ్గలంబగు బలం బినుమడింప నన్నిలింపవైరి పిడుగులువోని బెడిదంపుట మ్ముల బడునాల్గింట నతనిభుజాదండంబులు ఛేదించి భూధరంబును వజ్రపాణియుం బోలె వీరవరుని సంగరాంగణంబునఁ బడగూల్చె నాసమయంబున. 22

ఉ॥ వీరమహేశ్వరుం డెదిరి ♦ వేగమ వీని శరాసనంబునఁ బోర జయింప రాదనుచు ♦ భూరితరంబగు శక్తి వైచిన్ శూరుండు దానిపైఁ బఱపె ♦ శుంభదనేకశిలీముఖంబులఁ వారక వాని నన్నిటి న ♦ వారణఁ ద్రుంచె మహాజవంబునఁ. 23

వ॥ అమృతశక్తి కులిశసదృశంబగు రత్నవిభునివత్తుంబునఁ బడి పాషాణగత లోష్టంబునుం బోలె జూర్ణంబయ్యె. మెడియు దండంబుఁబూని యతం డరుదేర శూరుం డేడువాడికోలలం బరపి యవ్వీరమహేశ్వరుని విగతసంజ్ఞానిం జేసె నంత.

గీ॥ వీర కేసరి కేసరివిధము దోప, విక్రమించుచు బహుశర ♦ వృష్టి గురిసె వైత్యుపై దానవుండు దోర్లర్పమెసఁగ, సప్తశరములఁ దచ్చరాఘవము దునిమె. 24

వ॥ తదౌధంబు భగ్నంబుగావించి తదీయనిలలంబున శరసహస్రంబులు నాఁటిన.

కు॥ చలము స్థిరఁగ వీరకేసరి మహా ♦ శైలంబు నాశూరుపై నలఘున్నాఁగి వైవ వాఁడొక నిశా ♦ తాత్రుంబునం దాని ద్రుంచె లనచ్చార్థ్యుండు వీరుఁ డంత సమర ♦ ప్రేమకదోర్వైభవో జ్జ్వలతఁ వైత్యురథంబుపై కురికి రోషస్వాతుండై శీఘ్రముఁ. 27

వ॥ వజ్రనిఘ్నంబగు నతనియరంబు గరంబునం జఱచి తదాస్థులనంబున భిన్న పాణియై యరదంబుయుంగలఁ బడిన శూరుం డతనిం గైకొని సుధాంబుధిఁ బడ వైచి, నంత నతండు కొండొకసేపునకు విముక్తిమోహుండై నిజసేనం జేరి మెడియు యుద్ధసన్నద్ధుండై రెండవయందుండునుంబోలెఁ జనుదెంచి మహా భీలంబగు కాలాత్రుంబుఁ బ్రయోగించిన నది రత్నవీరువత్తుంబునఁ బడి శిథిలం బయ్యె, నంత. 28

- క || వీరాగ్రిణి బ్రహ్మాస్త్రము, వారక బరకదొడుంగఁ వడి నాలోనగ
శూరుఁడు దద్వత్తుంబున, నారాచసహస్రశతము ఁ నాటించె పెసఁ. 29
- వ|| ఇట్లు నాటించిన వీరకేసరి మూర్ఖాపరవశుండయ్యె నయ్యెడ వీరాంతకుండు
మహాకోలాహలం బాభీలంబుగా నొనర్చుచు, వీనిచేత నస్పృచ్ఛేనలకుఁ బరాజ
యం బెట్లొదవసేర్చు, నని కోపం బొడువ నసురబలంబుల సింహనాదంబుచే
భయంబు నొందింపుచు నుగ్గితరంబులగు శరంబులు వైత్యుపయిఁ గప్పినంత.
- గీ|| అవియు, ఖండించి దానవుఁడాహవమున, నంబకసహస్రములు నించెనతనిమేన
నతఁడును సహస్రశరములఁనవియుఁడునిమి, మేఘగర్జన లలర నఁమోఘలీల. 30
- వ|| అంత శూరుండు పరాక్రమోదారుం డగుచు వజ్రనిష్ఠురంబులగు, శతసహస్రం
బులఁ దదగ్రశరశరాసనంబులం దునుమాడి మఱియు వత్తుంబు భేదించి
యవ్వీరాంతకు మూర్ఛితుండేసె. 32

—* వీరబాహుండు శూరులచ్ఛాసురు నెడించుట *—

- తే|| అట్లు మూర్ఖాగతుండగు ఁ నతనిగాంచి, వీరబాహుఁ దుదగ్గితఁవెడలె నంత,
నమ్మహాబలుఁ గనుగొని ఁ యసురవద్యుఁ డేపెసంగఁగఁ బరుషోక్తినిట్లులనియె.
- క|| దూతవయి వచ్చి పూర్వము, వైతేయుల నాజిఁ గూల్చి ఁ దర్ప మెసంగఁ
నాతనయునిఁ జక్కాడి మ,హాతీవ్రత మాయఁబన్ని ఁ యరిగితివిగదా. 34
- అ|| ధనువు కేల విడిచిఁజాత్య మిప్పు డొనర్ప, నాయనుజ్ఞ నట్లు ఁ సేయవేని
నిమిషమాలేమునను ఁ నిన్ను సంగరభూమి, సంహరింతునువ్వె ఁసత్య మరయ.
- వ|| అనియిట్లు పలుకుదానవువచనంబులు విని వీరబాహుం డిట్లనియె, 36
- క|| గుహునకు భటుఁడను దూతను, రహిమీరఁగ నగుదు సేన ఁ రాక్షస! నీకీ
బహుభాషలేల? సంగర,మహి వీరుఁడవేని నిలుము ఁ మార్కొన నాతోఁ. 37
- వ|| అని యివ్వధంబున నమ్మహావీరుండు శూరునితోడ భాషింపుచుండు సమయం
బున వీరబాహునిపై సహస్రకోటిశరంబు లయ్యసురవద్యుండు వ్వించె నపుడు.
- క|| వీరుం డన్నియ శరముల, వారిం చెఁ దదస్త్రములను, ఁ వారక మఱియుఁ
శూరుఁడు సాయకకోటుల, ధీరవర్షించెఁ గోపఁడిపితుఁ డగుచుఁ 39
- వ|| వీరబాహుండు కోటివిశిఖంబుల నయ్యంబకములఁ దునిమి, వెండియు రాక్షసేం
దుని నిటలస్థలంబున శరశతంబులు నిగుడించిన నవియు బాహుంబునంబడిన
సూదులంబోలెఁ బుటమెగసి పుడమిం బడియె నంత, 40
- అ|| గుహునిశక్తిదక్క ఁ గువలయంబున వీని, సంహరింప నాకు ఁ శక్య మగునె?
ఎన నిమ్మహాశిఁతాస్త్రకాలమ్ముల, ఫంహరింతు బాహుఁకౌర్య మెసంగ. 41

సీ॥ అనినిశ్చయింపుచు ♦ నవ్వీరబాహుండు, నారాచములు నించె ♦ శూరుమన
దానవుఁ డవియెల్లఁ ♦ దద్దయు దునుమాడి, వారక తన్నున్జ్వి ♦ వక్షమునను
జాహువులందును ♦ బహుశరంబులు గ్రుచ్చు, వీరుఁడంతటఁ గోటివిశిఖములును
వనుజేంద్రసూతునిధరఁ గూల్చె నంతట, నసురుండు నేబడియంబకముల
వీరపుంగవునరదంబు ♦ వేగ దునిమె, నంత వీరవర్యుండు దుఃస్థాంతపటిమ
నొండొక రథంబుపై నెక్కి ♦ యొగి సమీర, శిఖశరంబులఁ బటపె దోస్తేజమలర.

చ॥ అవి శూరుండు సరకుసేయక చూచుచుండ నయ్యత్త్రంబు లచలంబుకంటె గతి
నంబగు తద్వక్షోమధ్యంబునంబడి చూడ్జంబులయ్యె; మఱియు వీరబాహుం డా
భీలంబులగు కాలసూర్యాత్త్రంబులు దానవుపయిం బటవిన, నవి యతనిఁదాడి
కుంతితాగ్రింబు లయ్యె. 43

ఆ॥ మఱియు వీరవరుండు ♦ మది గోప మదరంగ, బరపె వాడుడైంద్రీభాణములను
దానవేందు నవియుఁ ♦ దారసిల్లఁగ లేక, వ్యర్థతరములనుచు ♦ నవనిఁ బడియె.

వ॥ అంత నవ్వీరవర్యుండు మహాసూర్యాత్త్రంబులఁ బ్రయోగించిన నవియు నతనిజేరి
లజ్జచేబలె ధరణిగతంబులయ్యె. మఱియుఁ దోడన మహాసంహారకారకంబులగు
నారాయణాత్మ బ్రహ్మాత్త్రంబుల బటవిన, నవియు విస్ఫులింగంబు బుమియుచు
జని దనుజవరునురంబు దాకి ప్రిహతంబు లయ్యె. 46

శా॥ ఆవేళం దనుజేందు భూరిబల మత్యాశ్చర్యముగ్గాగ నెం
తే వీక్షించి రక్షేణు లంతట మహాఘోరండు శూరుండు గ
ర్వావేళంబునఁ బల్కె వీర ! భవదీయాస్త్రా? నాముందఱ
భావింపం బసబాముఖాన్నిగత శుంభస్మశ్చీకాకులగదా. 46

క॥ నిను మును దనుమఁగఁజాలనె? సునమగు నీ యత్త్రశస్త్రం ♦ కాశల మెల్ల
గనవలసి యారకుంటిని, దునుముచు నిక నిశ్చయముగఁదురమునఁగడిమి. 47

వ॥ అని కన్దకకోరంబుగాఁ బల్కిన, వీరబాహుండు కోపోద్దీప్తితుండై పాశుపతా
త్త్రంబు నారింబోసి సమంత్రీకలబుగా నతనిపైఁ బ్రయోగించిన నది మహా
భయంకరంబుగా విషపన్నంబులఁ గ్రీక్కుచుఁజ నుదెంచినఁగని శూరపద్ముండు
దానిబింబు నయ్యత్త్రంబుఁ బ్రయోగించె. 48

కో॥ దివి భువి నిండెడు భయదా, రవముల నవి రెండు సంగఠర మొనర్చి మహా
జవమున నంత బ్రహర్తల, సవిధంబునఁ జేరె ముగడి ♦ సమరక్షోణి. 49

క॥ నీబలము దెలిసెఁ జాడుము, నా బాహుబలం బటంచు ♦ నైపుణి దగ నెం
తే బాణంబులు బటపె మ, హాబలుఁడగు శూరుపద్ముఁ ♦ దానివపయి. 50

క॥ వీరుం డాతనిపై శీత, నారాచాక్షుములు రయమునం బటపె గడు
శూరుండు తోడన దునిమె ను, దారతఁడన్ననువుఁబంచ ♦ దశవిశిఖముల. 51

- క॥ అసమమగు శక్తి వీరుం, డసురవయిం బఱపె నదియు ♦ నతనియురంబున్
వెసఁ దాకి తునియ లయ్యెను, విసరి వఱపె నండ మసురవిభునురమునయ్యెన్.
వ॥ మఱియు వీర బాహుండు దండంబుఁ బ్రయోగించిన దానిం జేరికి గొనక
నసురదండంబు మహావీరువక్రోమధ్యంబుఁ దాకి యతని మూర్ఛాపరవశుం జేసిన
సారథి మూర్ఛాపనయనార్థంబు నరదంబు మరలించుకొని చనియె; నప్పుడు, 53
- క॥ కౌతుక మొప్పుగ భూత, వ్రాతముపై దనుజవిభుఁడు ♦ వర్షించె మహా
శాతశరావళి నప్పుడు, భూతంబులు వ్రాత భీతిఁ బొందుచు దెసలన్. 54

— * సుదాశన శూరపద్మానుయల యుద్ధము * —

- వ॥ ఇవిధంబున నలుగడలకు నుదుకు భూతగణంబులను, మూర్ఛాగత్తులైన సేనాధి
పులకు గనుంగొని మహాపరాక్రమధుర్యుఁడును, దేవసేనావర్ధుఁడును, శాత్రవ
జయుఁడు నగు నప్పార్యజేయుండు రాగోద్రదేకంబునఁ గోటిమార్తాండ తేజుండై
రథాఘోషండుగుఁజనుదెంచిన నానర్జ్యేశ్వరుంజూచి శూరపద్ముండిట్లనియె. 55
- క॥ నీసేనాపతు లతులమ, హాసాహసశాలు రంద ♦ ఆణిగిరి వరుసన్
నీ సామర్థ్యముఁజూతు న, హా! సాగున బాలచేష్టలుచుగుఁచు బామ్మా. 56
- గీ॥ అపనియందును దుర్బలుఁడైనయట్టి, తారకకౌంచు లట్లుగాఁడలఁచి నన్ను
నిప్పు డెదిరింపవచ్చితే ♦ యిచ్చుతైన, నెఱుంగవో మత్సరాకృతుఁడీప్రుపదిని. 57
- క॥ వైకుంఠాదిసుపర్వా, నీకంబు భయంబునొంద ♦ నిచ్చుజయితున్
భీకరశస్త్రాహతులను, బాగికటభుజశౌర్య మెసఁగ ♦ భండనమందున్. 58
- చ॥ అనవుడు మణ్ముఖుడు దరహాసవిభాసితవక్త్రపద్మంజై
యనియె చురాత్మ! నీదు బలఁచుంతయుఁ బోర నడఁతు జూడుమా
ననుగని బాలుఁడంచు నచనంబులు తుచ్చము లాడఁజెల్లునే
దచుజ! వివేకహీనుఁడవు ♦ తదయు బుద్ధి నెఱుంగ వేమొకో! 59
- క॥ భవదీయపాలనంబున, నవిరళ మలరారు పద్మఁజండసమూహం
బవలీలఁ గాల్పఁజాలదె, భవసాలానలకణంబు ♦ పరికింపగన్. 60
- వ॥ అని కార్తికేయుడు నుడివిన విని శూరపద్ముం డుకవడమిన మనంబున
మధుసూదన త్రివిక్రమమూర్తియు బోలె నభ్యున్నతంబగు చాపంబుఁ గైకొని
గొనయొ జెక్కించి గుణధ్వని గావించిన నదియు నప్రసాగర సంచలోత్తంగ
తరంగసంఘాతఘుఁఘుమారవంబులం బోలి మోసె నంత, 61
- మ॥ బహులోద్గండతరోర్ధ్వతాండవ ♦ భవభ్రాజత్పదాబ్జితన్
మహానీయోన్నతి మీచు కార్ముకము శుంభశ్చోష్ణ వైబూనియా
గుహుఁడు జేసె గుణారవం బపుడు దిక్కుల్పిచ్చులించెగడుం
దుఃఖిగాండంబులు భేదిలాబటపటోద్గోమాబు నిండారంగన్. 62

వ॥ అంశ.

63

క॥ శూరుఁడు శరజాలంబు లు, దారత వర్షించె గుహురథంబును దనువున్
భీరన నఖలజగంబుల, వారణ నిందార శౌర్య ధైర్యవ మెసంగన్. 64

క॥ సేనాని శత్రువర్షము, దానవుడై గుడిసె ధీమృధారాధరసం
తానము వోలె దదత్రువి, తానము ఖండించి మిగుల ధారుణభంగిన్. 65

క॥ శూరుం డతని శరావళి, నారూఢిగ దునిమి దశసహస్రాంబకముల్
ఘోరముగ మోయు శంభుకు, మూరునిపైఁ బటె విక్రమంబు దలిర్పన్. 66

మ॥ శరజన్మండు తదంబకంబులు నిజాత్రుశ్రేణి ఖండించి వే
మరుఁ దద్బాహువులు జతుర్దశకలం బంబుల్ బ్రయోగింపఁ ద
త్పరిఘర్షణంబున కుంతితంబు లగుచున్ బాటిల్లె నయ్యత్రుముల్
హరసూనుం డని గాంచి భూతిరకోపాటోపముల్ మీఱంగన్. 67

ఆ॥ దనుజధనువుఁ ద్రుంచె ధరణీధరంబును
హరియుఁ బోలె శరస ధాన్యములను
బ్రహ్మ విష్ణువులకు ధయదమా నొకశక్తి
వైచె శూరుఁ డపుడవార్యపతిమ. 68

క॥ గుహుఁడు చతుర్దశశరముల, మహితకోధమున దాని మర్దించె గడున్
రహిమీఱంగ వేరొకధను, వహితభయంకరుఁడు శూరుఁడంది రయమునన్. 69

వ॥ అనేక శరపరంపర లమృతహామహ నిద్రై జొనిపె నిట్టిరువురకుఁ బోరు ఘో
రంబయ్యె నయ్యెడ. 70

క॥ దానవు భుజముల నిర్జర, సేనానియుఁ జొనిపె సప్తశిత బాణము లెం
తేనియు రణకోవిదుడై, భూనభముల సింహనాదములు నిందారన్. 71

ద॥ ఇట్లు పరపి నబ్బాణంబులు దద్బాహుఘట్టనంబున దుమురులై సమరాంగ
ణంబున దొఱంగుటయుఁ గనుంగొని కోపంబు గడుర మణ్ణుఖుడఁ దానవుని
కోదండంబు పదునాల్గుబాణంబుల ద్రుంచి రథంబు శరసహస్రంబులం దును
మాడి మఱియు గుర్రరథంబుల బదునాల్గులక్షల విశిఖంబుల విదళితంబులఁ గావించె
నంత. 72

క॥ శూరుఁడు భీకరతరగ, చ్ఛారావమ్ములు సెలంగఁ జయ్యన వైచెన్
దారుణతర మగుశూలము, వారణ గుహుమీఱ ద శౌర్య ధైర్యవమెసంగన్. 73

మ॥ హరసూనుండును గోపవిస్ఫురణచే నాశూలమున్ నాల్గిని
ఘోరబాణంబులఁ ద్రుంచి సప్తశరముల్ జొడించి తచ్చత్రమున్
ధరపైఁ గూలఁగనేసి యొక్క నిశితాత్రు బేసి ఖండించి త
ద్వరకోటిరము శత్రుపంక్తి దునిమె నైదూఢమణివారముల్. 74

వ॥ అంత శూరుండు విదళితకోటిరుండై లజ్జావనతముఖుం డగుచు, దరిశ్రాదువోలే గతమాస్త్రబలుండై నిలిచె; నిట్లగుట నతనింగని సకలదనుజవీరులును సింహనాదంబు లొనర్చుచు నద్దానవేద్యునినకు బాసటయై వివిధాయుధంబు లోక్క పెట్టఁ బ్రయోగించి కాక్తికేయునితోడ దురం బాసర్ప దొరకొని రంత. 75

క॥ గిరితనయాసూనుఁడు భా,స్కరకోటిసమానమైన • చక్రింబు వెసఁ గరమునఁ ద్రిప్పి సముద్ధతిఁ, బరవెఁ దిశలద్రువ దనుజబలములమీఁదఁ. 76

వ॥ అయ్యవసరంబునఁ జక్రిధారాహతిఁ గాల్లు వేల్పునుం దునిసిపడువారును, ముక్కులుం జెక్కులుం దెగి యొఱలువారును, వీనులు, జానులును విలీనంబులై పొరలువారును, కరంబులు శిరంబులు ఖండితంబులై దొరఁగు వారును, నై రక్షోబలంబులు మృతిం గాంచె; నాసమయంబున బ్రహ్మస్తంబులైన రథంబులును, పృనిహతంబులైన గజాశ్వంబులును, పృస్థతంబులైన కేతన చామరంబులుంగలిగి దానవబలంబులు మెసవ దండధరునకు నుచిచిన రావ్యభాజనంబు నుంబోలే విదళితధవళాతపత్రసమాక్షీర్ణంబై నృత్యస్థిబంధనిచయంబును, నానాపిశాచగణసంకులంబును, బరిభ్రమత్తైకగృధ్రనికరసమాకులంబునునగుచు సంగరాంగణంబు సూపట్టె, 77

తే॥ ఇట్లు దైత్యబలంబుల • నేపణించి, భానుకోటిసమప్రభాభాసి యగుచు పరిధవిల్లెడు తచ్చక్రిపటిమఁగాంచి, విష్ణుచక్రింబు కంపించి • వినుతిఁ జేసె. 78

వ॥ అంత నా రథాంగంబు పార్వతేయుపాణిపద్మంబున మగుడ చనుదెంచి నిలిచె, నంత శూరపద్ముండు, 79

మ॥ సమరంబుందు సమస్తసైన్యములు నాశం బొందుటఁ జూచి చిత్తమునం దదృశ ముది పాశుపతమో? • తర్కింప శాపంబాకో విమతధ్వనిసి శక్తియొక్కో? యిది భావింపంగఁ గాకున్నచో సముదంచ ద్రవికోటిదీప్తి నిటులఁ • సంహరముఁ జేయునే? 80

వ॥ అని యిట్లాశ్చర్యంబు నొందుచు శూరపద్ముండు తానొకండ కేవలంబ నిలిచి కోపంబు గవర మహారవంబును ఘోరతరంబునైన బ్రహ్మాస్త్రంబు బ్రయోగించిన నదియు బ్రహ్మరూపంబునఁ జెలంగుచు నబ్బిపూలేయుసన్నిధానంబున కరుదెంచెనంత, దర్శింపఁబగు శక్తి యయ్యస్త్రంబుఁ గబింఁచె.

క॥ శూరుండంతట వైష్ణవ,నారాచము గుహునిపై నిఁనాద మెసంగఁ ధీరతఁ బఱపిన నదియుఁ, వారక హరియాప మొప్ప • వడిజనుదేరెఁ. 82

వ॥ కనుంగొని శక్తియు నిమేషమాత్రంబున దాని భక్షించె; శూరుండు మనంబునం గనలి నిదాఘమేఘంబువోలే గర్జింపుచుఁ బాశుపతాస్త్రంబు బ్రయోగించిన నదియు బహుమాయారూపంబులతో ధగధగప్రభాజాలంబులు దశదిశలం

గప్ప ననేకమృత్యుభటపిశాచభూతరక్షోభుజంగంబులం గక్కుచు నుక్కుమిగిలి
భయంకరంబుగా వచ్చిన గుహండు లీలామాత్రంబున నయ్యుత్త్రంబును గేలం
గొనియె; నయ్యెడ,
83

మ॥ వివిధాస్త్రావళి యాజి వ్యర్థమగుటకా ధీక్షించి శూరుండు శాం
భవబాహుపటువిక్రమంబు మది సంభావించి యత్యద్భుతా
ర్ణవమగుండయి నిల్చె సంత గుహుండుకా ధీక్షించి భూంజాచి వై
భవ మిలపొందగఁ బల్కె నిట్లు నగుచుకా ధీక్షించి భాస్వద్వచోవైఖరికా.
84

అ॥ సురల విడుపు మనుచు ధీక్షించి మున్న, చెప్పలేదె చెప్పుఁకా ధీక్షించి శేర్పవైతి
నీదు లక్షవాహినీబలంబులుద్రెల్లె, నీకిరీట మిప్పుడు ధీక్షించి బడియె.
85

తే॥ శూర! యింక నైన విడుపుమి! సురల నెల్ల, విడువ వేనియునిజభజా విజయమెసఁగ
నిన్నుఁ బరిమార్తుఁబూర్వంబునీయనుజుని, దారకుఁ గూల్చినట్టి లంఠనధ్వజముగను.

—* రుమారప్పని విడిచిర గూరుండు చూయితు దగ్గుట *

వ॥ ఇప్పుడు దయచేసి నిన్ను విడిచెద ననిన గుహుని వచనంబులు విని శూరవద్దుండు
తనబలంబు నెడికబలంబు నెఱుంగక బాలుండివ్యధంబునఁ బలుకనగునేయని మనం
బున విచారంబు వొడమఁ బురంబునకుం జని నిజబలంబులతోడ మఱల నరుదెంచి
యితనితోడఁ గయ్యంబు సేయనగుననితలంచి మాయారూపంబున నగరంబునకుం
జనియె. గుహుండు శక్తిచేత నప్పుడు సహరించుటకు సమర్థుండయ్యె నతనిబుద్ధి
నెఱుంగఁదలంచినవాఁడు గాన నూరకుండె; సంత,
86

క॥ హరిముఖ్యసకలదివిజలు, శరజన్మని గాంచి మొక్కి ధీక్షించి సద్వినయమునకా
గరయుగళము ముకుళించుచు, సరభసమునఁ జేసి రెలమి ధీక్షించి సంస్తుల గడుకా.
87

వ॥ దేవా! నీవు సాక్షాత్పరబ్రహ్మంబువు గావున నీలీల లలిమానుషంబులై యుండు,
నిద్దురాత్ముని సహరింప నీ కశక్యంబుగా నైనను విరోధార్థంబు వీని విడిచితివని
యనేకవిధంబులఁ బొగడిన వేల్పులం గని మహాసేనుం డిట్లనియె.
88

అ॥ దివిజలార! వినుడు ధీక్షించి యాదనుజుండు, సమరమునకువచ్చుకా ధీక్షించి జలముతోడ
నప్పు డిద్దురాత్ము ధీక్షించి నణగింతు నాజి, నీయర్థమందు సంశయంబు వలదు.
89

వ॥ అనిన విని సర్వసుపర్వులును, భూతగణంబులును, సేనాధిపతులును, గోలాహ
లంబులం జెలంగి రయ్యనసరంబున నవసంభ్యాధికలక్షవీరులగు భూతసైనికు
లును, విగతసమ్మోహులై కాక్తికేయనిసన్నిధానంబునం బ్రమోదంబునం
బొదలుచుండి రంత,
90

క॥ సేనానాయకు లందఱు, సేనానియయజ్ఞ వదసి ధీక్షించి స
ద్దానవపురలుంతనమున, కానిరి మొగసాలఁ జాల ధీక్షించి నార్భటు లులియకా.
91

వ॥ అమృతాభస్మ విని ద్వారపాలకుం డతిఘోరండునువాఁడు చతురంగబలసమన్వి

తుండై భూతగణంబుల నెదుర్కొని కయ్యం బొనర్చు నెడ దద్బలంబుల కోల్తలకు
నిలువంజాలక నయ్యసురనైశ్యంబులు పరాభవంబుఁ గాంచె. 93

క॥ అతిఘోరుఁడు రోషంబున, నతిఘోర మయోమయంబునగు ముసలం బు
ద్ధతిఁ గొని వైచెను భూత, పృతతులు పరువిడ దిగంతఃపటలంబునకుఁ. 94

క॥ కని యదియు మేఘనామఁడు, ఘనజైలం బొకటి బూని * కడుఁగోఁవమునఁ
దనుజునిపై నేసిన నా,దనుజుఁడు ముసలంబుచేత * దానిఁ దునిమెఁ. 95

వ॥ మఱియు మేఘుం డమోఘుంబగు శత్రుంబు నసురనురంబునం జొన్నిన నతండు
మహాకౌద్రంబున దస్తాధరుం డగుచు ముసలంబున వాని యరంబు మోచె నంత
మేఘుం డతిజవంబున నెగసి కనుగవ విస్ఫులింగములు నెదరఁ గరితలంబునం
గపొలంబులం బగులంజఱచిన నతండు గిరగిరందిరిగి ధరాతలంబునందొఱఁగె,
నంత భూతసైనికులు కోలాహలంబు లొనర్చుచు యోజనోచ్ఛాయంబును,
పురాలంకారంబును నగు గోపురంబును బెకలించి సమద్రమధ్యంబున బృందార
కులు మందరంబువోలె బడవైచిన నందున్న దైత్యు లనేకులు హతు లైరి. తత్ప
తనవేగంబున మహాకల్లోలజాలంబులు బురంబుల నావరించె. 96

సీ॥ మఱియు భూతాగ్రీఋల్ * మహితవిక్రమలీల, నుత్తిరదిక్కున * నున్నతమగు
సాలంబుఁ బడఁదోసి * చయ్యనఁ బురిఁ జొచ్చి, భూరినిరర్థశ * స్ఫురణ మెరయ
బహుదైత్యబలముల*బరిమార్చి గృహముల, రత్నకంచన వస్త్రరాసులెల్లఁ
గోరిక లింపొందఁ * గొల్లలఁగొని వీక, మరలి వేగంబ కు*మారుఁ జేరి
రంత భగవంతుఁడగు శంక*రాత్యజండు, హేమకూటపురంబున * కెలమిఁజనియె
జటులకోలాహలంబులు * సందడిల్ల, సకలసిజ్జనైశ్యములతోడ * సత్వరముగ. 97

అ॥ సురగణంబు లపుడు * సుమవృష్టిఁ గురిసెను, దేవదుందుభులును * దివిని మొరసె
గరిమ వందిజనము * కైవారమొనరించె, నాత్మగుణగణంబు * లాదరమున. 98

వ॥ ఇల్లు గుహుండు హేమకూటపురంబు సేరి నిజభవనంబున నవరత్నసింహాసనా
సీనుండై సైనికుల నిజనివాసంబులకుం జన నియోగించి హరి బ్రహ్మాది నిఖిల
దివిజగణసేవితపదాంబులం డగుచు సుఖం బుండ. 99

ఉ॥ అంతట నిగినుండి గిరిజాత్యజ దోర్నిజయంబుఁ గాంచి య
త్యంతము నిర్భయుం డగుచుఁ * దామరసాఘ్నఁడు రాగయుక్తుడై
సంతసమొప్పు వారుణది*శాతరుణీమణిఁ గూడెనో యన
న్నంతయుఁ బశ్చిమ్నాద్ధిఁ బడియె * గళితాంశుకుండై రయంబునఁ. 100

వ॥ అట కూరకడ్డం జాఁయె పద్మకోమలాసమీతుండై మగుడకదనం బొనర్చు
టకుఁ జింతింపుచు నిజాగ్రహీతుం డయ్యె; నంత, 101

- చ॥ జనకు వరాధవంబుఁ గని * శౌర్యధురీణుడు భానుకోపుడు
 స్తనమున మాయనుం దలంచి * మంత్రపురశ్చరణం బానర్చి య
 త్యనుపమయుద్ధపాటవ ముదారతఁ గాంచి విచారభన్నతఁ
 దనరెడు శూరపద్మునదఁనంబున కేగి స్వవృత్త మంతయుఁ. 102
- వ॥ ఇట్లని విన్నవించె. 103
- క॥ సేనాయుక్తుడ నగుచుఁ, నానాయుధపాశినై రఁణంబున వైరిఁ
 నేన జయింపఁగ నుంటిని, దానవవర! చెప్పకేల * తరలితి నాతో? 104
- క॥ బాలునితోడను బోరిన, యాలమున జయంబయ్యెని * యపజయమేనిఁ
 వాలాయం బపయశ మగు, నా లోకంబుదు కీర్తి * యబ్బదు సూపే. 105
- క॥ అనుమతి యొసఁగు ప్రభాతంబునఁ జని వాని జయింతు * భుజబల మొప్పుఁ
 వినియెదవు దూతముఖమునఁ, గనియెదవు ప్రమోద మాత్యుఁ * గాంభీర్యనిధి! 106
- క॥ ఉరుతంశౌర్యస్ఫుర్తి, నృసింహధిఁ గెలువ నేని * భండనమందుఁ
 బరగ మగుడి నీకడకే, నరుడేరను తక్య మిది మహాశౌర్యనిధి! 107
- వ॥ అని పలికిన సుతుని వచనంబులు విని మనంబున సంతసిల్లి శూరపద్ముం డతని
 కిట్లనియెఁ; బుత్రా! నీవు బాలుండవు సంగరకళాకాశలపాటవంబులు సాలమిం
 జేసి మహాపరాక్రమాభీలుండగు నబ్బలుతోడం గయ్యంబుసేయ నశక్యంబై
 యుండుఁ గావున మనపురంబునకుఁ బూర్వంబు దూతభావంబున జనుదెంచిన
 వీరబాహుని దద్బలంబులను గదనంబున మదం బడంచి సత్వరంబుగా నరుడె
 మ్మని తనయున కనుజ్ఞ యొసంగి శూరపద్ముండు నిజగృహంబున సుఖంబుండె,
 సంత భానుకోపుండు సమరప్రయాణాభిముఖుండై యుండుసమయంబున భూత
 నైనికులు పురలుంతనమును, గోపురశైలపణంబును, సకలవస్తుసంగ్రహణం
 బును, ప్రాకారపతనంబును, నతిఘోరుని సంహారంబును గావించిరని చారులు
 విన్నవించిన, 108
- మ॥ విని కోపంబున భానుకోపుఁడు మయుఁ న్వగంబ రావించి చ
 య్యనఁ దొల్లించితిలగు పట్టణము దీవ్యత్వేధి నిర్భించఁ బం
 చి నియోగించె సహస్రవాహిను లొగి * సేన ల్మహాకాయుతో
 డను భగ్నంబగు కోటఁ బోవ నిశఁ జంకిడప్రేధి దిపింపఁగఁ. 109
- వ॥ ఇట్లు నియోగించి భానుకోపుఁడు గృహంబున కరిగె సంత మయుండు పూర్వం
 బట్ల పురంబు నిర్మించి నిజమందిరంబున కరిగె సంత మహాకాయుండును సేనా
 సహితుండై యారాత్రి మహాదీపప్రభాజాలనిర సై తమఃపటలుండై తత్రా
 కారంబు జాగరూకుండై సావధానంబునం గాచుచుండె. 110

—* భానుకోపుడు వీరబాహు నెదిరింప మాయను వేడుట *

తే॥ అంత సూర్యోదయంబైన యసురనుతుడు, కాలకృత్యములెల్లను గరిమఁదీర్చి
యలపితామహిమాయఁదా నాత్మఁడలఁచె, నదియశీఘ్రబయచటికినరుగుదొచె.

వ॥ ఇట్లుగుదొచిన దాని పదంబుల కెఱఁగి భక్తిపూర్వకంబుగా వినుతించి వీర
బాహుకృతంబైన భంగంబు నెఱింగించి కార్యం బెద్ది సేయ ననువగుచని విన్న
చించిన. 112

ఆ॥ అసురి యనియె నప్పు డప్పాత్రుతోడను, బ్రహ్మవిష్ణుముఖసుపరువలెల్ల
మిగుల నార్తులైరి మిచేతఁ గావున, నిపుడు మీకు విజయమెట్టులగును? 113

వ॥ అని యిట్లు పలుమాయం బల్కిన మాయకు శూరసుతుం డిట్లనియె. 114

తే॥ పాత్రుపై నీకు మదిలోనఁ బరమకరుణ, గలిగెనేనియు నిప్పుడు గడనభూమి
వీర బాహునిగెలువంగ విపులపటిమ, నాయుధమొసంగవలయునో యంబ! నాకు.

వ॥ అని వేడిన భానుకోపునకుఁ బితామహియగు మాయ సమరంబున విమర
మోహకరంబగు నస్త్రం బొసంగి నీకిద్దినంబున రణంబున దీనివలన విజయంబగు
పొమ్మనిపల్కి యమ్ముదిరక్కసి యదృశ్యయయ్యె; నంత శూరాత్మజుండు
సంతోషంబు దనర ననుపమానంబగు మాయాస్త్రంబును ధనుస్తాణీరంబు
లును వజ్రసన్నిభంబగు కవచంబును, పవన శమనాన్ని చంద్రార్కబ్రహ్మవిష్ణు
శరంబులును, నస్త్రరాశేశ్వరంబగు పాశుపతాస్త్రంబుఁ గొని వేల్వేర దశసహస్ర
వాహినులగు రథ గజ తురంగంబులును, వింశతిసహస్రవాహినులగు కాల్బలం
బులును నడతేర మహారవంబులెసంగ సంగరోత్సుకుండగుచు వెడలె నపుడు. 116

సీ॥ పటుతర కాహళిపటహ భేరీధ్వనుల్, బ్రహ్మాండభాండంబుఁ బ్రబ్బిళినియె
సైన్యసముద్ధాత జగతీపరాగముల్, జలజాతమిత్రముండలముఁ గప్పె
ఘనవారిధారలఁ గడు తుండములఁగోలి, వమధువుల్ సింధురవ్రజముగురిసె
నభార్గవధముల నవలీల లంఘించి, జవమొప్ప సైంధవచయము జనియె
జటులరథచక్రినినదముల్ సందడిల్లె, నన్ని నేత్రులు కృష్ణాంగులైన దనుజ
భటులు పటుతరవిక్రీమాఁర్భటులు నగుచు, విరతకోలాహలంబుల వెడలిరెలమి.

చ॥ గజములు తేరులు హరులు గాల్వరు గిక్కిరియంగఁ జామర
ధ్వజములు ఛత్రము ల్బహువిధంబుల నీడ లిడంగ నయ్యెడ
బ్రజనితమా తమం బతుల భాసితరత్నవిభూషణాయధ
వ్రజఘనదీధిచ్ఛటల వారిత మయ్యె డిగంతరంబులఁ. 118

వ॥ ఇద్విధంబున భానుకోపుడు సకలసైన్యంబులతోడఁ జని నిముసమాత్రింబున
నిజపురద్వారంబున నిలిచి సహస్రాశ్రములుండను దూతంగని యిట్లనియె. 119

క॥ చని వేగ వీరబాహుం, డనియెడి నద్దూతతోడ నస్పృద్వచనం
గును దెల్పుము నే నిప్పుడు, నిను మార్కొనవత్తు నాజి నిలుపు మటంచు. 120

వ॥ అని పనిచిన నద్భుత సత్వరంబునం జని వీరబాహున కవ్వధం బెఱిగించిన, 121

క॥ విని వీరబాహుఁ డపు డట్లన కానిమ్మని కుతూహలమ్ము దలిర్పఁ

బనిచి వెన వాని నంతట, ఘనమతి ఏరుండు గుహుని ♦ కడ కరిగి తగఁ. 122

ఆ॥ పరమధక్తితోడ ♦ భ్రాతృసమేతుడై, పృణుతిఁజేసి చరణఃపంకజముల

కధికవినయ మొప్ప ♦ నంజలి గావించి, పజ్జవలెచె నపుడు ♦ భావ మలర. 123

వ॥ అంత సర్వభూతాంతర్యామియగు నక్కా డ్రికేయుఁ డతని కిట్లనియె. అన్దురా

త్ముండు నీతోడఁ గయ్యంబునకుఁ జనుదెంచినవాఁడు గావున నీవు సహస్ర

వాహినులగు భూతగణంబులఁ గూర్చుకొని సేనాధిపతులగు నష్టాధికత్వవీరు

లతోడఁ జని వానితోడ సమగ్రంబునకు సమకట్టు మతుండు మాయాత్మంబు

మీఁదై బ్రయోగించు నయ్యత్మంబును మహోజ్వలంబగు మదీయ శక్తి

యప్రతిహతంబుఁ గావించునని చెప్పి నియోగించిన వీరబాహుండు స్కంధునకు

నమస్కరించి రభాహుధుండై భూతగణసింహనాదంబులును, షటపాది వాద్య

ఘోషంబులును రోదనీకుహరం బుతయు నిండ సంగరాంగణంబుఁ జేరె నంత.

క॥ దానవులు ప్రళయమేఘము, హానాదంబులు సెలంగ ♦ నాయుధతతు లెం

తేనియు భూతగణంబుల, పై నిర్జరసేనపైనఁ ♦ బఱపిరి కడిమిఁ. 125

వ॥ ఆసమయంబున విదారితచరణంబులును, విదళితకరంబులును, విలూననాసా

పుటకర్ణంబులును, విఖండితశీర్షంబులును, విచ్ఛిన్నకవచంబులును నై భూతనైన్యం

బులు నైన్యంబు నొందుచు నేలం గూలుటం గని మహావీరులగు సేనాధిపతులుం

దమతమ బలంబులం బురికొల్పికొని దనుజబలంబులపై నురవణించి పోరు ఘో

రంబుగా సల్పు నడ నద్దనుజవీరులు దదీయాయుధాఘాతంబుల శిరంబులు కరం

బులు దెగి రుధిరంబులు దొఱుగ నేలం గూలువారును, శరంబు లురంబులు

గాడిచనిన బరవశులై కళవళంబుదువారును, సదమదంబుగా గదలమోదినఁ

బిండికృతగాత్రులై మడియువారును, భేదంబులఁ బొదలు పాదంబులఁ బట్టి మేది

నిం జదిపి డిగ్గరం ద్రిప్పి తెప్పరంబుగా నుప్పరంబున కెగయవైచినఁదెవ్వన నప్ప

యోనిధిం బడువారును నై యిప్పగిది బలుబలంబులు హతంబు లయ్యె; నంత,

సీ॥ త్రిపురదానవులనుఁ దెగటార్చు హరులీల, విజయంబు రాజల్లఁవెలయునవియు

బంచాయుధంబులై ♦ బ్రహ్మవీల తనువుల, హరియట్ల దనుజుల ♦ నగచునవియు

నాదికాలము దంష్ట్రహరుసూనుఁడును బోలి, దితిజడంతములు భేదించునవియు

గిరివరాకారముల్ ♦ కరివ క్త్తిములు మిరఁ, గ్రాంచతారకులట్ల ♦ మించునవియు

నగుచు జెలఁచేగి భూతంబులదృఢముగ, నమితవిక్రమఘర్మతా ♦ నసురవరుల

జక్కడంచెను నిస్తులసాహసమున, కదనమున నిట్లు నానాప్రకారములను. 127

—* వీరబాహు భానుకోవుల ద్వితీయయుద్ధము *

వ॥ మఱియు నజని శూలంబునం గుచ్చివైచిన మహాభైరవుండునుం బోలి గొన్ని

భూతంబులు సెలంగె. మఱియుం గొన్ని భూతంబులు పరాక్రమసమేతంబులై
దనుజబలంబులం గలంచునెడఁ గొందఁ జనురు లురవఁగించి పూర్వకాలంబున
హరిబ్రహ్మమల జయించి విక్రమావక్రంబగు చక్రంబునం గూలిన జలంధరు
చందంబున భూతసైనికులచేత హతులైరంత, వీరబాహుండు నిష్ఠురశరాసారం
బులు గురియుచు రక్కసివీరుల నుక్కణించుటం గని భానుకోపుండు కోపంబు
గదురఁ జాపంబు గుణారావంబు గావించి మహారవాటోపం బెసఁగ సంగరం
బానర్పఁ దొడంగిన వీరబాహుండును విదారితాసురసమూహం దగుచు నతని
తోడం దలఁపడియె; నప్పుడు, 128

చ॥ ఇరువు రొగిం బరస్పరజయేచ్ఛఁ జెలంగ నభంగశౌర్యవి
స్ఫురణల గల్చి బెబ్బలుల * పోల్కి నిశాతశిలీమఃఖావళుల్
గురిసిరి తచ్చరంబులును * గూరభుజంగములట్ల పోరి భీ
కరతఁ బరస్పరాహతులఁ * గ్రోక్కున భంగమునొందె నన్నియుఁ. 129

వ॥ మఱియు నయ్యిరువురు రథాచూఢులై కోలాహలంబు లొనర్చుచు నిమిషమా
త్రంబున ననిమిషకోకంబును, బ్రహ్మవిష్ణులోకంబులును, సాగరంబులును, దిక్కు
లును, జక్రివాళాచలంబును డాయుచు నత్యధ్భుతంబుగ నాలం బొనర్చి రంత,
శా॥ కోపస్ఫుర్తిని భానుకోపుండు మహాకూరంబుకొ విస్ఫుర
ద్రోపంబుల్ గడు వీరబాహునిపయి * దుర్ఘాంతతన్నాటె నా
టోపం బొప్పఁగ వీరపుంగవుండు దోడ్చో రోష మెంతేనియుఁ
దీపింపఁ సమరాంగణంబున లసఁ త్రివ్రపృథాపంబునఁ. 130

మ॥ సునిశాతాస్త్రసహస్రముల్ గురిసి తఱ్ఱుతుం బడంగూల్చి కాం
చనరత్నస్ఫురితోన్నతంబు రథముఁ * జక్కాడి , యత్యంతవే
గ నిరస్తానిలసైంధవప్రకరముఁ * ఖండించి యాభీల సిం
హానినాదంబులుజేసి భూనభము లల్లాడఁ జయ్యాధ్యన్నతిఁ. 131

వ॥ అంత దైత్యుండు వేఱొక్కరథం బెక్కి శరాసనంబున శరంబులు సంధించునంత
లోన నవ్వీరబాహుండు దద్దుబాంతరంబున శరసహస్రంబులు గీలు కొల్పె నది
గనుంగొని భూతంబులు కోలాహలంబు లొనర్చి మించె; 132

డి॥ అత్రటి భానుకోపుండు మహాగ్రీవా మొప్పఁగ వారుణాస్త్ర ము
ద్వృత్తిని బూని వైవ నది * దిక్రటముఁ నభముఁ జగంబులు
ద్యృతరలీలఁ గల్పి కడు * నంబుధు గేడును ఘూర్ణిలంగ, భా
స్వ త్రమఘోష మొప్ప వెసవచ్చె భయంపడ భూతసంతతుల్. 133

వ॥ ఇట్లుఁ వచ్చిన గనుంగొని వీరబాహుండు, 134

డి॥ ఒక్కడ విస్ఫురింగములు * నొక్కడ మంటలు, ధూమ మొక్కచో
నొక్కడ దీప్తి ఘోషములు * నొక్కడ నిండ, నదీసముద్రముల్

గక్కున ఘోషిలంగ భువి * గంకమునొండఁ జలింపఁ దారకల్
మిక్కిలి పావకాస్త్రము సమిధరణిఁ బటపెఁ సమదృఢిఁ.

135

మ! ఇట్లు పరపిన నది యవ్వారుణాస్త్రంబు వారిచి భానుకోపునిం దాసిన నద్దను
జుండు గనుంగొని వాయవ్యాస్త్రంబు సగుడ్చె నంత నదియును లోకంబులు
భయోద్రోకంబు నొంద నేరికిని దుర్నిరీక్ష్యంబై మహాసంరావభీషణంబు నగుచు
నాగ్నేయంబు నాక్రిమించి యవ్వీరాగ్నిజ్వలెఁ బరతెంచునెడ,

136

మ! కడుకోపంబున వీరబాహుండు మహాఃక్రింబైన నాగాస్త్రముఁ
విడిచెఁ భీషణరావ మొప్పు నదియఁ * విశ్వంబు నిండారఁగా
పడగల్ విప్పి మహాగ్నికీల లడరఁ * బల్కారు నిశ్వాసముల్
గడలఁ గ్రమ్మగ నేగుదెంచి యవలీలఁ మింగె వాయవ్యముఁ.

137

మ! అంత భానుకోపుండు దానింగని గారుడాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన నదియు
ననేకతార్క్ష్యరూపంబులతోడఁ జని గరుద్వాతఘాతంబులై నాగవ్రాతంబులు
తూలంబులకరణి గగనంబునం దూల సరిత్యాగరంబులు కలంకంబొంద నిజతుం
డంబున నప్పన్నగాస్త్రంబు విదళించె నప్పుడు.

138

మ! అతులస్థేముండు వీరబాహుండు నితాంతామర్ష దుర్జ్ఞాంతితఁ
బ్రతిరోధించుచు వెండియుఁ నిజభుజాపాండిత్య మేపారగా
నతిభీమం బతిశౌర్యధామ మనివాఃర్యత్రాససంధాయకం
బరిడి త్రంబు వృషాస్త్రముఁ బటపె నశిశ్యులంబు ఘోరంబుగఁ.

139

సీ! గళనిరర్గళరణాద్బంటాగణతాకర, ఘనకింకిణీధ్వచల్ * గడల మ్రోయఁ
గులధారుణీధరఁకూటపాటనమహా, పటుతుంగశృంగముల్ * భాసిలంగ
సత్తపారావార * సంక్షోభకరచల, ద్వాపజాతానిల * వ్రాత మడరఁ
గకుటంత మడదంతి * కర్ణతాళవిచార, నిష్కరధ్వానముల్ * నివృటిలగఁ
జటులఘురపుటఘాతసంజాయమాన, బహురజోవృజ మర్కచింబంబుఁ గప్ప
దనుజసైన్యంబులెల్లనుదల్లడిల్ల, నావృషాస్త్రంబుచనుదెంచెనతులమహిమ.

140

మ! ఇట్లు చనుదెంచి పతంగాస్త్రంబునుఁ గబళించి విలంబంబు గావించి దానవుం గది
యంజనిన నంత నద్దానవుండు రాద్రోద్రోకంబున యామ్యబ్రాహ్మ్యంబులు
సమంత్రోకంబులుగాఁ బ్రయోగించిన నవియు మహాఘోషంబుగా నిష్కోషింపుచు
నరుదెంచి యావృషాస్త్రంబును గాంచి భయకంపితంబులై పృణామంబు లొనర్చి
యథామార్గంబునం జనియె; మఱియు ననురుండు మహాదారుణంబగు నారా
యణాస్త్రంబుఁ బరపిన నదియు ననేక నారాయణాకారంబును, ధృతపంచా
యధంబును, యతి భీమంబు నగుచు మహాజవంబునగా జనుదెంచి వృషాస్త్రం
బుతోఁ బోరుచున్నఁ గని దానిపై వీరబాహుండు వీరభద్రాస్త్రంబుఁ బ్రయో
గించిన నయ్యస్త్రం బనేకకోటివీరభద్రపరివృతం బగుచు,

141

- ప॥ అంత నద్వూత తద్వృత్తాంతంబు నంతయు నెఱింగివచ్చి శూరునితోఁ జెప్పిన, 147
- క॥ శూరుం డిట్లని పల్కెను, వారలతో వీరబాహుఁ ధి వరశౌర్యకళా
భావేయు దూతయని యీతరుండలంచిత నొకింత ఁ తెలియక మదిలో. 148
- ప॥ అని పులిశించుచుండె నంత నప్పాశుపతాస్త్రంబు లట్లతిభయంకరంబులుగాఁ
బోరి తమసమరంబున లోకంబులకుఁ బ్రళయం బగునని తలంచి నివృత్తంబులై
పునర్తలం జెందినఁ గనుంగొని దేవతలు మానంబున నూరకుండి రంత, 149
- * భానుకోపుండు పరశురావుల మోసముచే నముద్రమున దోయుట *—
- లే॥ భానుకోపుండు విద్యస్తఁ సేనుండగుచు, గపటమునఁజనియధ్రమాఁగ్గముననుండ
దత్తలాయనమెఱిగి భూతములగములు, జటులకోలాహలంబులుఁ సలిపెఁ బెలుచు.
- క॥ దానవుండు గగనపథమునఁ, గాఢబడఁ భీతిచేతఁ గడుఁదొలఁగెన నా
భానుండప్పుడు విగళ, ద్భానుండై పడియె నవరఁపాథోనిధిలో. 151
- ఆ॥ అఖలవీరులంతఁనలభూతతతితోడ, శివకుమారునఁఘ్రిఁ సేవఁ జేసి
యెల్లవత్తమనుచు ఁ నీప్సిత మలరంగఁ, జని వసించిరెలమి ఁ స్వస్థులగుచు. 152
- ప॥ ఇట్లు జయంబుఁగాంచి భూత సైనికు లరుగుట న్గనుంగొని భానుకోపుండు దురంత
చింతాకాఁతుఁడై, 153
- క॥ ఇపుడే నూరకపోయిన, నపజయచుగుననుచు మగుడ ఁ నలమాయాస్త్ర బహు
రుతమోహకరమును నిపుణుండై పఱపె భూతనిచయముమీఁదఁ. 154
- ప॥ అదియును గల్పాంతఘనాఘననిర్ఘోషభీషణంబై యనేకాదిత్యసంకాశంబగుచు
నరుగుదెంచి సకలసేనాపతులతోడ భూతగణంబుల మూర్ఛాక్రాంతులంజేసి బం
ధించి శుద్ధోదకార్ణవమధ్యంబునఁ బడవైచె నంత సంతోషంబున భానుకో
పుండు తండ్రిసముఖంబునకుం జని, 155
- క॥ వైరిని జయించివచ్చితి, వారధిఁ దోచితిని వీరఁవర్గము నెల్లఁ
ఘోరాజి నెల్లి బాలుని, బీరం బణగింతు బాహు ఁ వీర్యం బెసఁగఁ. 156
- ప॥ మఱియు, 157
- క॥ వారిజభవాది దివిజులఁ, గారాగృహబంధులుగను ఁ గావించును నా
శూరుండు విని సుతువచనము, భూరికుతూహలము మదిని ఁ బూదలంగ దయఁ.
- ప॥ అతనిం గొగిటంజేర్చి శిరంబు మూర్ఛొని చెంగటం గూర్చుండ నియోగించి
రత్నకోటిరాద్యనేకదివ్యభూషణంబు లొసంగి ప్రియంబు నెప్పి యెల్లి సకల
దేవతల మదీయాజ్ఞఁ జయించుమని యాదరించె; నంత నతనియనుజ్ఞను భాను
కోపుండు గృహంబునకుం జనియె; నట విబుధులు విష్ణుహృదయులై వీరుల
వివర్దక విన్నవించుటకు గుహసవిధంబుఁ జేరి రంతకు మున్న నారదుచేత విదిత
వృత్తాంతంబై, 159

—* కుమారుండు వీర బాహ్వాదుల సముద్రమునుండి లేవదీయుట *—

క॥ శివసూనుఁ డపుడు మాయా, స్త్రావిముక్తినిఁజేసి వీర * సంఘంబు నిలక
జవమునఁ దోడ్కొని రమ్మని, రవికోటిద్యుతిని శక్తి * రహి ననుపుటయుగ. 160

మ॥ ప్రళయాంభోధరవిస్ఫురతులిశ శుంభధ్వజసంరంభముగ
వెలయగ గాఢతమాంధకారపటలీ * విధ్వంసనాభీలమై
జ్వలదుద్యేలవిషాగ్నికీల లడరక * ఝంఝామరుద్యోతముల్
బలు ఘోషింపఁగ లోకసంఘములు కంఠపంబొంద నొత్తేనియుగ. 161

క॥ రవి చంద్ర విష్ణు పద్మజ పవనాగ్ని కృతాంత వజ్ర * వరుణాస్త్రాబుల్
స్తవము లొనర్చుచుఁ దోడన, యవిరళగతి రాగ భీషణార్భటు లొప్పుగ. 162

వ॥ సత్వరంబుగా శక్తి చనుదెంచ నద్రానిం గని సముద్రుండు భయకంపితవిగ్ర
హుండగుచు నాచేయు నపరాధం బొక్కింతయైనం గలదే; నీకు రక్షణీయుండ
నని స్తుతిశతంబులు సేయుచు ననేకదండప్రణామంబు లాచరించిన, 163

క॥ శరనిధిని మనిచి మాయా, పరిమోహితమైన వీరవర్గము లేవగ
వరపటిమ శక్తి యంతట, నురుబలు లవ్వీరు లన్ని * నుభితు లగుచుగ. 164

వ॥ సకలలోకపావనియగు యాశక్తిం గని ప్రణమిల్లి పూర్వకాలంబునఁ దారక
మాయామోహితులగు మమ్ము సంరక్షించి తిప్పు డిమ్మహాపదవలనఁ గాదితి
నీకెయ్యది ప్రత్యుపకృతి సేయంగలవారముని స్తుతించిన, శక్తి వారల కిట్లనియె.

క॥ వెన దనుజునిమాయాస్త్రా, బసదృశమహిమగ లోకాద్భి * యందట మిము నిం
పెనఁగఁగఁ దోడ్కొని రమ్మని, పాసఁగ ననుం బనిచె గుహుడు * భూరికరుణతోన.

వ॥ అది గావున మీర లరుదెండని పల్కి యప్పుడ మరలి గుహుం జేరె. 167

అ॥ వీరబాహుఁ డపుడు * వీరుల సేనా,ధిపతులఁజూచి పలికె * దితిజపురము
క్రోశమాత్ర మిటకుఁ * గ్రూరత దానవుఁ, డందు నుండు దర్ప * మతిశయిల్ల. 168

వ॥ వాఁడు సకలనిలింపుల మోహింపజేసె నిప్పుడప్పట్లణంబు సొచ్చి లుంతనంబు
జేసి యనలంబు దరికొల్పిన దాన నలిగి దానవుం డరుదెంచు నప్పు డబ్బానుకోపు
రూపుమాపెద; నట్లుగానిచో శరశరాసనయుక్తుండనై యగ్నిప్రవేశంబుఁ
జేసెద ననవుడు, 169

తే॥ వీరబాహునివిధమున * వీరవరులు, భానుకోపుని బరిమార్పఁ * బ్రేతినవట్టి
సారెకోలాహలంబులు * సందడిల్ల, దితిజనగరంబు వశ్చియ * దిశకుఁ జనఁగ. 170

మ॥ వరసింహాసనయాధుఁ డంత కివిభాన్వద్యపజాలుండు భా
స్వరమాయాతనయుండు వ్యాఘ్రముఖుడగ * ద్వారక్షకుండొప్పు ద
దగ్గుకోలాహల మాలకించి మదిలోఁ * గోపంబు దీపింప, వి
స్ఫురణగ నైన్యసమేతుడై వెడలి యా * భూతాళివై వచ్చినగ. 171

వ! అయ్యవసరంబున భూతపైనికులు సమరసన్నద్ధులై యురవణించి వివిధాయుధంబులును, మహీధర మహీరుహాపలంబులును, రోషణ భేషణులగుచు, నొక్కపెట్టఁ బ్రయోగించిన నశేకులగు దనుజులు రుధిరంబు దోహదగ నేలంగూలి రపుడది గని వ్యాఘ్రవక్త్రుం డలుకవోడమినమనంబున వెడలి శూలంబునఁ దత్పర్యతవృత్తోపలంబులు విదళించి కోలాహలంబు లొనర్చె. 172

డి! అంతట భూతపైన్యవిభుఁ డద్యుతశౌర్యుఁడు సింహుఁ డార్చిక ల్పాంతపయోదఘోషముల డ నాజికి రాఁ గని వానిమీఁద నశ్యంతము శూలముం బరపె డైత్యుఁడు వాఁడును దైత్యుమీఁద దుష్టాంతత శూల మేసె నవి డాకి పరస్పర మొందె భగ్నతఁ. 173

వ! అంత. 174

తే! సింహుఁ డురుశౌర్యనిర్జితసింహుఁ డగుచు వ్యాఘ్రవక్త్రుని బడఁగూల్చె డ నవనిమీఁద విరులు వర్షించె నప్పుడు డ విబుధగణము వీరబాహుండు సంతోష డ వీచిఁ దేలె. 175

—* సీర బాహ్వుదులు శూరవద్ధుని పురంబు ధ్వంసముఁ జేయుట *—

వ! తదనంతరంబు సకలభూతవీరులు పరాక్రమోదారు లగుచు నప్పురంబునం బ్రాకారగోపురంబులఁ బడఁగూల్చినఁ దత్పతనంబున దత్త్రేత్యులగు దైత్యులనేకులు హతులై రప్పుడు మఱియు నప్పట్టణంబు రాజవీధులు సొచ్చి చెచ్చెర రక్కసులం జక్కాడి యనేకగోపురవిమానసదనంబుల నిర్మూలనంబు నేసి యాహ్వుచు నెదురైన చతురంగబలంబులఁ బీచ మడంచుచు విజృంభించి రంత,

తే! వీరబాహుండు కోపంబు డ విస్తరిలఁగఁ, బవనపావక బాణముల్ పటిమఁ దొడఁగి, యేకకాలంబునందు వైఠ్యేంద్రపురము, నిర్దహింపంగఁ బఱపెను డ నిర్దయతను.

వ! అంత నగ్నిదేవు డనురపురంబు దహించుటకు భయంపడి చింతాకాంతుం డగుచు నొక్కింతసే పూరకుండి వీరబాహుండు మత్ప్రయోక్త యగు; నాకు భయంబు నొందం గారణమేమని. ధైర్యం బవలంబించి మహారవంబు లడర జ్వాలామాలావృతుం డగుచు నగరంబంతయు దహింపందొడంగిన నప్పుడు, జ్వాలామాలికలకు నాకసంబున గృహనక్షత్రంబులు పరిభ్రమించె; నిశాంతంబులు విడిచి దనుజు లాశాంతరంబులకుఁ బరువులిడి రది గనుంగొని దూతలు శూరపద్మసన్నిధిం జేరి యిట్లనిరి. 178

డి! వరబలుఁడు భానుకోపుఁడు, పురిచేరినయంత వీరభూతగణంబుల్ శరధి శరజన్ముక క్రిని, పరివర్జితమోహు లగుచుఁ డ బలుబల మొప్పఁ. 179

వ! భవత్పురంబుపై నురవణించి వ్యాఘ్రవక్త్రప్రముఖులగు ననేకదైత్యులం బరి

మార్పిదశ సహస్రయోజనపరిమితంబగు పట్టణం బనలంబునభిస్మీభూతంబుగావించిరిప్పటికి నయ్యనలంబు శమింపదయ్యె; ననవుడు దైత్యేందుండు దద్వచనంబులు విని రోషమాత్మేక్షణుండగుచు నాక్షణంబ వహ్నిప్రళయనాథంబు మహాన్నతంబులగు మేఘరాజంబుల నియోగించిన, 180

మ॥ అవి యెంతేనియు గాంతరూపముల నుద్వృత్ప్రీతిఁ జూపట్టి యద్రివి సేముఁ బ్రశమింపఁజేసిన శిఖాఁ ధీరుండు వీరుం డితండు వధించుఁ మఱి చేయకున్న దనుజాండుఁ శృంఖలాబద్ధులఁ భువి గావించును మమ్ము ఘేదములకుఁ ధీమూలమ్ము లీకార్యముల్. 181

వ॥ అని చింతించి దురాత్మకుండగు నీయసురచే గారాగృహబద్ధులగుటకంటె జగత్కర్తయగు నిమ్మహామహునిచేత నిధనంబు మేలని నిశ్చయిది యజ్జలధరంబులు గర్జారవంబు లొనర్చుచు జగం బంతయు గాఢాంధికారావృతంబు గావించి కార్కొని మిన్నుఁ దన్నిపన్ని యెడతెగని జలధారలు భారునఁ వర్షించుచు నచ్చావకు నుపశమింపఁ జేసె; 182

గీ॥ అంత వీరబాహుండుడి గాంచి మాయచే, దానవేంద్రచోదితంబు లైన ప్రళయకాలమేఘఁపటలంబులోయని, లోలహృదయుండగుచు ధిజాలినొండె.

వ॥ తదనంతరం బా గానవిద్యావిశారదుండగు నారదుం డతనికడకుంజని శూరప్రీతింబులగుచు నిమ్మహాజలధరంబులు సంవర్తకారంభంబులై వర్షించు నట్లగుటం జేసి తత్ప్రళయనాథంబుగా నీవు బాడబాస్త్రంబుఁ బ్రయోగింపవలయునని చెప్పి చనియె. 184

తే॥ వీరబాహుండుధైర్యంబుఁవిస్తరింపగ, బాడబాస్త్రంబువరపెన్తోపటిమమెరియ నదియు జ్వాలావలీవృతంబగుచు వేగఁ, దజ్జలంబులు గోలె నుదారపటిమ.

వ॥ అంత నమ్మహాజలధరంబులు నిస్సారంబులగుచుఁ గొన్ని ధరారలంబునఁ బడియె; గొన్ని గుహనామస్తవంబునఁ బ్రాప్తబలంబులగుచుసముద్రంబునొండె; నయ్యవ సరంబున సురలు విరులను గుఱిసిరి, యచ్చర లాడిరి, గంధర్వులు బాడిరి, సకల జగజ్జనంబులు సంతోషంబునం బాదలిరి. 186

క॥ దూతముఖంబున శూరుఁ, దేతద్వృత్తాంతమెల్ల ధిజేగి మది సముదూభతంబగు కోపంబున, సూతునిఁ గని రథముఁ దేలి సూచించుటయు. 187

—* హిరణ్యండు తింద్రియగుశూరునకు హితంబునెప్పట *

వ॥ ఆసమయంబున మహామాయావియు మహాబలసంపన్నుండును, ప్రజ్ఞావిచక్షణుండును, పాతాళగతుండును, త్రిశిరస్కుండును, హిరణ్యనామకుండునగుతనయుండు శూరపద్ముసముఖంబునకేగి ప్రణమిల్లి వినయంబున నిట్లనియె. 188

చ॥ సురగణమెల్ల బాధలను ధిక్కుఁగ జేయుటఁజేసి యాయువు నిర్రియు బలంబు పాయ నిది ధిము నెప్పడిదేమి దానవో

త్కరమున కిప్పు దైవగతి * తప్పినయట్లనఁ గానవచ్చెదు

మృతముగు కార్యమింక జనకా! విను పల్కెద నొక్కవాక్యమున్. 189

క॥ సుర లేలావత్కాలము, కరము మహాపదల జగతిఁ * గాసిలిరిపు డా

హరసుతుఁడు వారి నందఱఁ, గరుణలోకమునఁ బోవఁగగా జనుదెంచెన్. 190

ప॥ వినుము హరిబ్రహ్మాది విజయఁబు మన కీశ్వరవరంబువలనఁగదా యట్ల బలం
బిచ్చిన యచ్చుహాదేవునకు మగుడ మనబలంబు హరింప దొడ్డభారంబాకో? శివా
జ్ఞాను వర్తులగు సుజనులు శుభంబులు వడయుటయుఁదదాజ్ఞ నుల్లంఘించు దుర్జ
నులు దుర్గతిం గాంచుటయు సత్యంబని నీవెఱుంగవే? మున్ను మహాబలపరాక్రము
లగు త్రిపురాసురులును, గజాంధక, జలంధర, పండవ్యాఘ్రాసురులును, మదనుం
డును, నంతకుండును, మత్స్య కూర్మ వరాహ నారసింహ వామరులును, పంచరా
వణపముఖులును, శివాజ్ఞోల్లంఘనంబునంజేసిగాదె నశించిరి? గంగాగర్వాప
హరణంబుచు, కాలకూటభక్షణంబుచు, యింద్రదోర్బంజనంబుచు, పితామహ
శిరఃకృతనంబుచు, చారిరక్షపానంబుచు, కపాలమాలికాధారణంబుచు, నజ్జిల్ల
రూపాపస్మరపాదాభరణంబుచు, నివి యాదిగాగల మహాదేవు కృత్యంబులు
సంభావ్యంబులై యుండుగావున,

191

క॥ అతనికుమారునితోడను, బ్రతికూలించుటయు ధర్మపద్ధతియగునే

దితిజాశీశ్వర! బాలుఁ, డితఁడిశ్వరరూపమనుచు * నెన్నుము మదిలోన్. 192

సీ॥ విశ్వరూపముఁ జూపె * వెలయంగఁ దనమేన, నజుని కారాగ్రహంబుదు నిలిపె
నాకులు భయమంద * లోకస్పృహయైనరై, నాదికోలము దఁష్ట్రొనడచివైచె
తారకు నీసహోదరు నుక్కడంగించె, శౌంచాచలము భూరిగరివఁదుగించె
చాలు దన్మందహాసము * జగంబు లణంప, నితని బాలుఁడని * యెఁచఁడగునె?
కడుమహేశ్వరుండు * గాంగేయ కాన్తికే,యాదినాముఁడగుచు * నవతరించె
నితని కీశ్వరునకు * నలమిభేదంబుగా, బల్కుదురు విమూఢభావు లగుచు.

తే॥ స్వాదుజలవాఙ్మోచియును * స్వామిశక్తి, విగతమోహుండునగుచును * ముగిసెచ్చె
ఏర బాహుండుబోలిలో * వీనిచేత, దితిజుఁడవఁడై ననిలమిఁద * బ్రతుకఁగలఁడె? 194

క॥ దేవాస్త్రంబుల నెవ్వఁ, దావంతయు భయములేక * నలరెడు రణమం

దావీరు దూతయనుచున్, నీవాత్మ దలంపనగునె * నిర్జరవైరి! 195

తే॥ ముత్యమునాతండుభండన * మండనమున భాను, కోపునిదరిమి దోర్బలము మెఱయ
దానవుల నేకులను మహోద్ధతిపడంచె, నగరమునుగాల్చెనిర్మూల * నంబుగాగ. 196

ప॥ అతని నదిర్చి సంగరమునందుఁ బ్రతాపముఁ జూప గోవ్యభు

కృతతులలోన నొక్కరుని * గానము తత్ప్రభువైన పార్యతి

సుతు నదిరింప నవ్వరికి * జూపుదు? నీవిక దత్పదాబ్జములే

సతతము గోల్చు దివిజుభధాసంఘము బంధమిమ్మ * తేయుదీ.

197

వ॥ ఈయర్థంబు భగవంతుండగు నతడు మున్నె దూతముఖంబున నీకెఱిగించె నది
 విన్నవైతి విప్పుడేనియు నతనికిఁ గోపంబు పుట్టకయ మున్న నివ్వేల్పుల నిడిచి
 నమస్కరింపు మన్నెన బాహులేయుండు పృథ్వీసన్నం దగుచు మన యభీష్టంబు
 లొసంగి సకలసేనాసమేతుండై మగుడ జనునని బహువిధంబులుగా హిరణ్యండు
 దెలియఁ బలికిన సూతుండు కోపస్ఫురితాధరుండగుచు, బోమముడిపాటు వాటింప
 నిట్లనియె.

198

శే॥ ఏమిపల్కెను భాగిత! నీవివిధమునఁ, బండితస్సన్మన్యదప్ర నీదుఃపక్షిణాలు
 శత్రుండగు బాలునామ్రోలఁజాలఁబొగడ, నీకు నెవ్వఁడుబోధించెనిజమునెపును.

వ॥ ఈక్షణంబ వానిని వధించెద; మదైశ్వర్యబలశోర్యంబులు నిత్యంబు లగుట
 నీవెఱుంగవే? మధుసూదనుండు మత్సరాదరునివైఁ జక్రింబు వలపిన నతనికి
 భూషణం బగుటాజేసి హరి పలాయనంబు నొందె; బ్రహ్మాయ, బుత్సలతోడ
 మత్స్రపచేతం బ్రీతిదినంబును దినశుద్ధి జెప్పుచుండు; నింద్రాదిదేవతలంధలు
 మీలఁగొనితెచ్చి నా కుపాయనంబుగా నొసంగుచు నిరంతరంబు నన్ను గొల్తు
 రింతియకాని మద్విరోధంబు వాటింపనేర్తుకే? నీవు దానపు కులరీతి నించుకేనియు
 నెఱుంగక మూఢబుద్ధింజేసి యిట్లాడందగునే? యింక నీ వివిధంబునం బల్కిన
 నాచేత హతుండ వయ్యెదు నిజంబని పల్కిన,

200

—॥ హితము విసని జరకాజ్ఞ హిరణ్యండు యుద్ధమున కేగుట —॥

ఆ॥ తండ్రిపల్కు లిట్లు ॥ తద్దయు నాలించి, యలహిరణ్యనామఁ ॥ దాత్యలోనఁ
 దాపమందియిరెడు॥ దనమాటవినఁడయ్యె, ఘటితమయ్యెనాశకాలమిపుడు. 201

వ॥ ఇంక నితని మనోరథానుసారంబుగ నుడవలయునని నిశ్చయించి యిట్లనియె. 202

క॥ శ్రమియింపు మదపరాధము, సమధికభవదీయధైర్య ॥ శౌర్యస్ఫురణ
 క్రిమ మరయఁగ నిట్లాడితి, సమరంబున కనుపు నన్ను ॥ సాహసపటిమఁ. 203

వ॥ ఇప్పు డేను సని సకలసేనాసమేతుంబుగా నిర్భరనుడుండగు నర్భకుం జయించి
 వచ్చెద; నేతజ్ఞయంబు నాకు దుర్లభంబు గాదని పల్కి తండ్రికి బ్రాణమిల్లి యతని
 యనుమతిం గైకొని హిరణ్యండు నిజగృహంబున కరిగె; సహస్రసంఖ్యాకులగు
 నాత్మజలతోడ రణోద్యుక్తుండై దివ్యాఽబరాధరణభూషితుండును, దోగి
 పృస్తానమాలికాలంకృతకంఠుండును, సహస్ర హర్యక్షసంబంధసమున్నతరథా
 రూఢుండును, సహస్రసంఖ్యసేనాసమేతుండును నై నిజవిలాసంబు పురీలొసి
 నులమానసంబులకు నుల్లాసంబు సంపాదింప నగరంబు వెడలె; నయ్యవసరంబున
 నెనిమిదివాహినులు రథంబులు, నన్నియ గజంబులు, ద్విశతాధిక సహస్రవాహి
 నులు, హయంబులు, తావత్సంఖ్యాకంబులు కాల్బలంబులు దోడ నరుడంచె
 వయ్యవసరంబున,

204

తంబులజేసి తనివి సనక కనకపుంఖంబులగు శరంబులు నిగుడ్చుచు, నుక్కుమిగి
లిన తేజంబున, మఱియు భూతసైనికుల మొగ్గరంబుల పైకురికె నయ్యెడ భూత
సైన్యంబులు బెగ్గడిలి యథాయథలై పరుగుటం గనుంగొని, 211

శా॥ నీలాఖ్యుండగు భూతసైన్యపతి నిర్మిద్రాకృతాపొగుండై
క్షేల్వలాపూరిత దిబ్బుఖుండగుచు రా ధీశ్రుంబ దైత్యేందు య
ద్యేలపౌగ్ధిమ వానిపైఁబఱచె శక్తిక దత్తహరంబునన్
సేలన్ మూర్ఖులి లేచి యాక్షణమ యానీలుండు కోపంబునన్. 212

తే॥ సాలవృక్షంబు పైకొని ధి చటులపటిమ, దనుజరథముఁజక్కఁజెనఁదైత్యుండంత
నలుకనొండొకర సమెక్కి యుతనియురము, గాడనేసెను సితసాయకము లగముల.

క॥ భూతేశుండలిగి దోడ్చొ, దైతేయుని మీఁదఁ బరవ్రతముఁ బరపె నతం
డాతతబలుండై యదియు ని, శాత శరత్రయముచేత ధి జయ్యన దునిమిన్. 214

వ॥ అంత నీలుండు పరాకృమాభీలుండై పరవ్రతోపమానంబగు తద్రథంబు దాన
పునితోడ నాకసంబున కెగురవైచినవాఁడు పుడమిం బడక నింగినుండి మగుడ
వచ్చి యొడొక రథం బధిరోహించు నంతలోన నీలుం డతని యురంబుఁ బగుల
నడచిన, 215

క॥ అసురుండు పట్టి నీలుని, వెసనెగయగ వైచె వాఁడు ధి వెంటనఁ జనుటెం
చి సముద్ధతిఁ జెలఁగఁగ నయ్యసురుని బదనిహతిఁ జిమ్మె ధి నాకసమంటన్. 216

వ॥ అంత గగనమ్ముననుండి పుడమింబడిన యద్దనుజు నురంబున జయశీలుండగు
నీలుండు కోలాహలోద్వేలంబుగా నార్చి దుమికినం తత్పతనఘాతంబున రక్క
సుం దుక్కుసెడి రుధిరంబు బాళబాళం గ్రెక్కుచు మూర్ఛిల్లి యంతలోన, 217

మ॥ దనుజేందుగ్రిండు నివృత్తమూర్ఛుండయి పోషిద్యత్పౌగ్ధిమాయామయం
బు నిజాకారము నొందు నాక్షణమునన్ ధి బుట్టెంచె యుద్ధార్థమై
యన్మత కృవ్యశుజుండు వేగమ హిరణ్యాభాకృతిగ విస్ఫుర
ద్ధనగర్జారవముల్ సెలంగ నెదురంఁగా జూచి రోషంబునన్. 218

వ॥ నీలుండు తన్మూర్ఖంబు మహోద్ధతంబగు దండంబునం జెండిన స్మిధ్యాసురుండు
ప్రాప్తమోహుండుఁబోలె గర్జిల్లుచు శరసహస్రంబులఁ బ్రయోగించిన నిమిష
మాత్రంబు ధరన్ దోలఁగి లేచి, నభంబున కెగసి పెడబొబ్బలిడుచువచ్చి భూత
సేనాధిపునితోడ, సమరంబుసేయ సమకట్టెనంత, 219

క॥ నీలుండు శౌర్యాభీలుండు, కోలాహల ఘోషమడరఁ ధి గుహనాసురుతో
సాలమొనరైనఁ గోపోద్యేలత నల గార సమర ధి విజయోత్సకుండై. 220

వ॥ అద్దనుజుండు బరవంబు సేయువాఁడునుంబోలె భూతసేనాధిపుం గొనిచని, సము

ద్రోణులు, ద్వీపంబులు, పెర్వతంబులు, వహంతిరంబులు, గుహంతరాళంబులు
లోకంబులు, జలమారుఁ ద్రోష్ణిన నతఁడు కిన్ననైన మనంబునఁ
బడలు వడియు బాలివోని ధైర్యంబున వాని బోసిక దురంబునీయునెడ
హిరణ్యండు ప్రియతమంబు కుహనాదనుజ సమేతంబుగా మగుడ యుద్ధ
సన్నద్ధుడై రథాంతరాహుండగుచు, నాశ్నేయాస్త్రంబు నీలు బయిం
బటపిన, నతఁడు మూర్ఖాగతుండయ్యె, 221

క॥ అతనిఁ గని వీరభాహుం, డతిరోషంబాదవఁ దెలిసి యసురునిమాయక,
జతురత విజ్ఞానాస్త్రం, బతిరయగతిఁ బటపె దివిజ యభినందింపన్. 222

వ॥ తదీయాస్త్రంబున దానవుండు, పరిత్యక్తి మాయాసురుండగుచు, నొంటి నిలచె
నంత సవ్వీరభాహుండు మహామేఘంబునోలె గర్జిల్లుచు శరసహస్రంబులఁ బ్రయో
గించిన నవియు, వానియరంబు నాటఁజాలవయ్యె నయ్యెడ, 2-4

క॥ కోపమున వీరభాహుం, డేపిసంగ నిశిత శరములేసి తరుద్య
చ్ఛాపధ్వజ కవచములు భుజాపతిమఁ జెలంగ దుగించె యక్షమాతృమూర్ఖం.

వ॥ అంత నసురుండు నొండు విల్లు నందుకొనునంతలోన వీరభాహుండు వాని ధను
స్త్రాణంబులు త్రుంచివైచి సారథిసమేతంబుగా నరదంబు నుగ్గు నూచంబు
గావించి వాడినారసంబులఁ దద్వక్షుంబు భేదించి యార్చివేర్చిన, 225

క॥ దానవుండు మఱియుఁ గోపముఁ బూని రథాంతరము నెక్కఁబోవఁగ నతఁడా
లోనన తద్రథమస్త్ర వి,తానముచేఁ దునిమి యార్చె యాదుఁలీలక. 226

—* హిరణ్యండు పిదపఁ బోవోడి నమున్ద్రముఁ దానిగొనుట *—

వ॥ మఱియుఁ, దక్కిన యరదంబు లన్నియుం జక్కడిన, నంత హిరణ్యండు విద
భిరథంబును విగతాయుధంబునునై వీరభాహు బలంబునకు విస్మయంబొం
దుచు మనంబున నిట్లని తల్కించె; నింక భాహులేయుండు శూరపద్మాదుల
సంపాదించఁ గలండు. జనకుండు మహావీరులగు కుమారులం జెక్కండ్రంగనియె;
నాదొక్కండేనియు నతనికిం బ్రత్యక్షబానర్పుటకు లేకుండిన జగంబున నప
యశంబు వాటిల్లు గావున నేనిటమీఁద సమరంబు చాలించవలయునని నిశ్చ
యించి మాయాహుండు వహించి నిమగ్నమాత్రంబున మీనరూపంబై
సముద్రంబుసాచ్చె; నవ్వీధంబులఁ త్రివిధంబగు బలుంబు దస్త్రమృతగణంబుల
చేత హతంబయ్యె నపుడు, 227

క॥ దనుజబలము కరిధవముక, గని భూతములెల్ల సైనికవ క్ష్యులతోక
ఘన కోలాహల రవములు, దనరంగ మోదమునఁ జెలంగె యద్దయు ననిలోక.

తే॥ వేక్కశంఖంబుఁబూరించెవీరభాహుం, చనురబృదంబును మవృష్టలమరగురిసి
నప్పుడావార్త నెంతయు యానంది, యుతముఖమున శూరపద్ముండు పురిని.

ప॥ లజ్జావనత వదనుండై కోఁఘ్నూర్ణిత మానసుడగుచు విన్ననై మిన్నకయుండై
నాసమయంబున, 230

సీ॥ దినకర రథవాజి ♦ దిగ్గజంబులు దెచ్చి, చదరంగమాడెనే ♦ చతురుఁ డెలమి,
హరి పద్మజుల దార్శన్యహంసంబులనుఁదాట, బుధించె నెవ్వొడు ♦ బాల్యమున నె
గర్భంబులోనుండి ♦ కడుతీవ్రతాపంబు, జననికీ జేసెనే ♦ సానానాధ్యుఁ
డగ్నిముఖుండని ♦ యలపితామహిమాయ, యెవ్వని కిభిధాన ♦ మిడెనుఁ బ్రేమ
నర్కునొడిసిన యగ్గిజ ♦ నట్ల తుహిన, కరుని బుధించె నెవ్వొడు ♦ గరిమమీర
నట్టి శౌర్యధురంధరుం ♦ డగ్నిముఖుడు, పుత్రతల్పంబుఁ జనుడెంచి ♦ భూరిమహిమ.

క॥ జనకుఁడగు శూరపద్ముని, గనుగొని చరణాబ్జములకుఁ ♦ గడు నమ్మిండ్లై
వినయంబొప్పంగ నిట్లను, ననుపమ చతురోక్తి మోయి ♦ నాస్థానమునన్. 232

క॥ హరి పద్మాసనముఖులగు, సురలఁగెలిచి వేరుగాంచు ♦ శూరుఁడనకా! 233
శిరమును వంచుక చిత్రాధిరమునఁ గుండఁగ నేల ♦ బలుమరు తండి! 233

ప॥ అనిన సుతునితోడ శూరపద్ముం డిట్లనియె. 234

తే॥ విబుధసేనాధిపతిదూతవీర బాహుఁడనఁగనొక్కఁడ జనుడెంచియలఘుపతిమ,
గోపురంబులుసాధముల్ ♦ గూర్చికఁజిమి, ఘనశరాసలమున ♦ బురిగాల్చిచనియె. 235

ప॥ అప్పుడు మప్రేషితంబులగు మేఘరాజంబులు తద్వహ్ని శమింపం జేయాలక
తద్గుర్జనంబునఁ బరాభవంబునొందె, హిరణ్యుండతనిచేతన సంగరాంగణాబున,
నిర్జితుండై సముద్రంబున మీనరూపంబై వలించె; మఱియు బలపరాక్రమ
శాలురగు, దనుజవరులనేకులు హతులైరని జనకుండు పల్కిన విని యగ్ని
ముఖుం డిట్లనియె. 246

క॥ దూతయగు వాని గెలువఁగ, తాత! విచారింప మనకుఁ ♦ దగునే? వైరి
వాక్రము భీతిలఁ ద్రుంచెద, నాతని నాకాజ్ఞయొసఁగు ♦ మనురాక్షసా! 237

ప॥ అని పల్కి తండియనుమతి వడసి యగ్నిముఖుండు నిజగృహంబున కరిగి మా
యాద త్తందైవ శరాసన బుఁ గొని దివ్యశస్త్రాస్త్రసురంధరుండగుచు, సహస్ర
వాహినులేనుంగులు, నన్నియు నరదంబులు, ద్విసహస్ర వాహినులు దురంగం
బులు, ననేక వాహినులు దైత్యులు, నిరుదేస బలసి చనుడేర, జామరచ్చర్చి
ధ్వజంబులుఁ జెలంగ, నానావాద్య ఘోషంబులు మోయి, సోముండును,
సోమకంటకుండును, మేఘుండును, పింగళుండును, మొదలుగాగల దండ
నాథులు బాసటయై తోడనఁ జనుడేరఁ పృథాతసమయంబున మహావీరప్రతాప
దీపితంబగు సమరభూతలంబు సేరె; నప్పు డుభయబలంబులుఁ జలపడి ఖరస్పరా
హంకృతులు నెలంగ నానాయుధోపలద్రుమపర్వతంబులుఁ బఱపుచు, దుము
లంబుగా సమరంబొనర్చి రయ్యవసరంబున, 238

- క॥ రోషమున లక్షవీరులు, భీమాబలమెసంగ విశిఖ ధృందము మార్చి
ఘోషము లడరంగ బజపి రశేష సురారినృజములు ధృందరి పటవఁగాఁ. 239
- వ॥ అంత సోముండును, సోమకంటకుండును, మేఘుండును, సింహనాదంబు లొన
ర్చుచు, వివిధాయుధ బులుఁ బటపుచు, లక్షవీరులు మార్కొనిరాసమయంబున,
ఉ॥ వీరపురందరుండు పటు ధృందమధుర్యుండు భూతనాథుఁ డే
పారంగ భూరి ఘోరవిశిఖావళిఁ దద్రథముల్ మహాద్భుత
ధారుణిఁగూల్చి దివ్యనిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంచె విక్రమో
దారుని సోమకంటకుని ధారుణీల రణాంగణంబునఁ. 241
- వ॥ ఇట్లు సోమకంటకుండుఁ బడినఁ గనుంగొని సోముండునుం దక్కిన దైత్యనాథు
లందరు రథాయానులై యుక్కుమిగిలిన తేజంబుల దిక్కులకు వెక్కిరింబుగా
సింహనాదంబు లొనర్చుచు, దురంబునకుం దొడంగిన, 242
- మ॥ కని వీరాగ్రణి భూరికోపమడరంఁగాఁ దచ్చరాసారముల్
ధనువుల్ దేరులు ద్రుంచివైచి మిగులఁ ధృందవోర్వంద్య లో
చనయుగ్మంబుల బాణముల్ జొనిపి యా ధృంద్యంబు సంధిల్ల సిం
హనినాదం బొనరించె నిస్తులిత శౌర్యాటోపముల్ మీరంగఁ. 243
- వ॥ అంత మేఘుండమోఘంబగు దండంబున నతని సారథిం దెగటార్చినం గనుంగొని
యవ్వీరు డతిరోషంబున, మహాభయంకరంబగు శక్తిచేతఁ దదవ్యక్తముఁగొట్టిన
నతండు నిహతుండయ్యె; నట్లపుటం గనుంగొని దనుజసైనికు లమృతమహుని
కోల్లలకు నిలువంజాలక పలాయనంబు నొందిరి. 244
- * సేనంబయముం కోర్పరి అగ్నిముఖుడు వీరులనెదుర్కొనుట *—
- క॥ తనసేన పరాజయమై, జనఁ గనుంగొని యగ్నిముఖుండు ధృందకవర్షం
బనుపమగతిఁ గుఱియుచు భూతనివహముఁ దరిమె శౌర్య ధృందమెసంగఁ.
- వ॥ అంత మహావీరుండగు వీరపురందరుండు, రథంబు గదియందోలి కోలాహలంబు
లడం నయ్యగ్నిముఖునిపై నిశితశిలీ ముఖంబులు గురిసిన నద్దానవేంద్రుండు
వాడితూపుల నతని శిరశరాసనంబులం దునుమాడి మనంబునం గనలుచు,
శక్త్యాయుధంబున నవ్వీరవర్యుని మూర్ఛాగతుం జేసిన, 246
- ఆ॥ వీరుతేచ్చరపుడు ధృందపురందరు, మూర్ఛాగించి కోపమునఁ గడంగి
యసురవర్యునుదాట ధృందవోర్వగముల, శరసహస్రములను ధృందగురిసి.
- వ॥ మఱియు, వాడితూపుల నతని శరాసనంబుఁ ద్రుంచిన నద్దానవేంద్రుం డటుక
వొడమిన మనంబున వారిం గనుంగొని యిట్లనియె. 248
- ఆ॥ పోరిలోన మిమ్ముఁ బోరిగొని వేగంబు, వీరబాహుఁ ద్రుంతు ధృందయమెసంగఁ,
గనియెదరు మఱియఁఘనభజావిక్రమం, బనిన వానివచన ధృందంబి. 249

వ॥ మహాబలులగు నవ్వీరాగ్రిణులు కోపాటోపంబున, దద్రీభాతురంగంబులం
దునుమాడి, మహాపలనదృశంబగు తద్వక్షులు వెడద చాడినారసంబుల వ్రక్క
లించిన,
250

క॥ ఆక్షణమున దైత్యేంద్రుడు, వీక్షణముల విస్ఫులింగవిలతులొలుకఁగా
దక్షత వేత్తోక రథమున, నక్షీణబలం బెసంగ ♦ నధిరూఘుండై. 251

వ॥ పౌళయకాలానలజ్వాలాభీలంబగు పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన, నవ్వీరు
నజ్ఞానంబున నాగ్నేయంబని మదిఁదలంచి, దానిపై వారుణాస్త్రంబు నిగుడించిరి.

క॥ పాశుపతాస్త్రంబయ్యెడఁ, బాశధరాస్త్రంబుమింగి ♦ పలుగతి వారిఁ
నాశము నొందించినఁగని, యాశరవరుఁడగ్నిముఖుఁడు ♦ హస్తిం చె మదిఁ. 253

వ॥ అప్పుడు భూతంబులు పరిభూతంబులగుచు, ద్విభూతంబగు భయంబొందున నలు
గడలకు విరిగి చనియె.
254

ఆ॥ వీరబాహుఁడదియు ♦ వీక్షించి రయమున, గర్జితబాహుఁడై ♦ ఘనతరముగ
గజముమీఁద నెదురు ♦ కంఠరవముఁబోల్కి, నాఁకరుగుదేర ♦ నతనిఁజూచి. 255

వ॥ అగ్నిముఖుం డిట్లనియె. 256

క॥ ఓరి! యనేకుల దనుజులఁ, బోరి జయించితివి మున్ను ♦ పొగరుడుగగ మ
ద్భోరశరాపాతి నేడిదె, ధారుణిఁబడఁగూల్తు నిలుము ♦ ధైర్య మెసంగఁ. 257

తే॥ జగతి నిన్ను జయింపఁగా ♦ శక్తి లేని, పురుషుఁడోపు నె యువతిసంభోగమునకు?
ననుచు, బల్కిన విని వీరుఁడౌగ్రహమునఁ, బలికె దానపువ్వుఁగల్గి పరుషఫణితి.

క॥ ఘూకంబు ధరణి సూర్యా, లోకంబునకులికి గొందిఁగో డాగుక్రియఁ
నాకెదుర నిలువ లేక భ, యాకులత హిరణ్యుఁడలఁగి ♦ యంబుధఁ బడియెఁ. 259

తే॥ భానుకోపుఁడు దురమున ♦ బల చెమున్ను, మాయఁగొని నాతోడఁ మగుడననికి
వచ్చెనేనియుఁ బరిమాత్తు ♦ వానినాజి, నీవు నవ్విధి నరుగక నిలుతువేని. 260

వ॥ రణాంగణంబున నిన్నుఁడెగటార్చెద, నప్పుడు నీకడ్డపడు మగండావ్వండాకో చూ
డవలయుననిపల్కి మహాకోపంబునఁ జాపం బెక్కిడి గుణధ్వనిఁజేసిన, 261

క॥ దానవనాథుండపుడు భ, యానకమగు ధనువుఁగొనియు ♦ నదృశముగ మా
ర్వినాద మొనర్చెను, గోపానల కీలామహాగుఁడగుచుఁ బోరిఁ. 262

—* అగ్నిముఖ వీరబాహుల యుద్ధము *

వ॥ ఇట్లు గుణారావంబుఁ గావించిన విని భూతంబులు భీతంబులయ్యె నంత దైత్యుఁడు
నిశితంబులగు చతురశ్ర విశిఖంబులు వీరబాహువయిం బరపిన నశండ్పన్నియు
శరంబులఁ దునిమి బ్రహ్మాండభాండంబు పగులఁ గోలాహలాం బొనర్చెనంత, 263

తే॥ అగ్నిముఖుండంతచలులకోపాగ్నియెసంగ, వీరబాహుని వైమహాదృష్టిఁబఱపె
నిశితపంశతిసంభ్రాంతవిశిఖములను, సింహగర్జారవంబులు ♦ చేసికొనుచు. 264

క॥ వీరుడు వానినన్నిటి, నామాధిం దునిమెఁ దావదంబకరతులఁ

వారక దైత్యేందుగఁ వెస, నారాచస, హస్సములను • నాటించె మెయిన్. 265

వ॥ ఇట్లు నాటించి శంఖంబుఁ బూరించెఁ దదీయ శిరంబులు మేను సొచ్చిపోయిన
వీరబాహుం డలుక మనంబునం దొలుక విస్ఫురితాధరుం డగుచు నన్నివాడి
తూపులఁ దదగ్గింబు విదళితంబుఁ గావించి హయంబులం బరిమార్చి కార్ము
కంబుఁ దునియలుచేసిన, 266

క॥ ఆరోహించి రథాంతర, మారాక్షసవర్యుఁ డదృశః తాటోపమునఁ

వీరాగ్నిణివైఁ బరపెను, సరత దండంబుద్రొప్పి • దిశ లద్రొవంగఁ. 267

వ॥ అంత వీరబాహుండు సముద్ధండంబగు నతని దండంబు నొక్క వాడిశరంబు
నం దునుమాడిన దనుజవర్యుం డదృశ మహోన్నతంబగు కోదండంబుఁగొని
వానువ్య సార వారుణ యామ్యంబులు తోడుతోడనఁ బ్రయోగించె. 268

క॥ వీరుఁ డాదృశ్యముల, వారక సంధించి తునిమెఁ • దద్బాణములఁ

ఘోరమగు నొకమహాస్త్రము, వారక నాటించె నగ్నివస్త్రనిమేరఁ. 269

వ॥ ఇట్లు నాటిన రక్కసుం డొల్లంబోయి నిజరథంబున మూర్ఛాకాంతుండై నిమిష
మాత్రంబునఁ తెలివొంది యారాధితయగు కాళిందలంచిన, 270

శా॥ ప్రేతానీకము ధాకిను ల్గలునఁగా • భీమాట్టహాసంబురు

స్థితాభీల మృగేంద్రవాహయగుచుఁ • బెంపొంద నానాయధ

వ్రాతంబు ల్లయి బూని దిక్షిటములఁ • వాద్యధ్వను ల్నిండఁగా

నేతెంచె న్వస భద్రకాళి దనుజాభీష్టంబు సిద్ధిపఁగఁ. 271

వ॥ ఇట్లు చమదించిన భద్రకాళి బ్రాణించి దానపుండు వీరబాహుం జయింపు మన
పుడు నట్లయగుంగాత మని యంగీరించి మహాకాళి యతిఘోరంబుగాఁ జను
దేర సకలభూతస్థైరకులు మహాభయభ్రాంతు లైరి. 272

క॥ కాళి మహోజ్వలమగు నొక, శూలముఁగొని మీఁదవైవ • శూరత మెఱయన్
లీలఁ దునుమాడె వెసఁ బను, నాలుగుబాణముల వీరనాథుం డలుకఁ. 273

వ॥ మఱియు నక్కాళియు మహాభయానక రణకేళిమై పరుషవచనంబుల నతని
భ్రంజింపుచు నిష్కరంబగు వేటొక్కశూలంబు గీలుకొల్పిన నతండు నోపాటోకం
బున సహస్ర విశిఖంబులఁ దునుమాడె. 274

క॥ కాళిక మగుడిన్ నోపో, ద్వేలత వాహనము డిగ్గి • వెస ఖడ్గంబున్

నేలంగొని భీషణముగ , మోలెన్ సంహారమునకు • మొనయుచురాగన్. 275

వ॥ దానింగని వీరబాహుండు వచితం జుపుట దురితంబని తలంచి తదీయాష్ట
భుజంబులు నొంచునేలం గీలుకొల్పి వేంతుండేల పక్షంబుఁ జదివిన నది రుధి
రంబు బాళబాళం గ్రొక్కుచు నుక్కుచెడి పుడమింబడి రోదనంబు సల్పుచు తేది
యాత్యగతంబున, 276

- క॥ గుహు సోదరుతోఁ బోరిన, మహి జయముఁ గాంచఁదరమె + మాదృశుల కహం
బహుమూఢబుద్ధి యదియని, మహితబలుఁ వీరబాహుఁనుదఁగొనియాడె॥. 277
- వ॥ ఇట్లనేక విధంబులఁ గొనియాడి, దేవా ! భవత్పరాక్రమంబెఱుంగక సంగరంబు
నకుం దొడంగితి మదీయాపరాధంబు సహించి కోపం బురుగవలయు, నిలమిఁద
నీవు పార్వతీయనిపిసాదంబువలన భానుకో పాగ్నివక్త్రప్రభృతు లగు నసురుల
ననేకులఁ బరిమార్చుం గలవని పల్కి సంస్తుతించి యతని యనుమతి వడసి
భద్రీకాళి సింహవాహనారూఢుడై నిజాస్థానంబునకుం జనియె. 278
- ఆ॥ అంత భద్రీకాళి + యరుగుట గనుఁగొని, యగ్నివక్త్రుఁ డాత్మ + నాజయండు
దీని విక్రమంబుఁ + దెలియుట కనిపితి, నింక సేయఁగిన + దేవి నాకు? 279
- వ॥ తిభువనంబులు జయించునప్పుడేనియు నితర సహాయంబు నా కనపేక్షనీయం
బగుటఁజేసి వీరిని జయించుటకు నేన చాలుదుఁ గావున, నిబ్బవరంబున జయిం
చిగాని తండ్రిసముఖంబునకుం బోవనని పృథివఁ బన్ని లేచి యుద్ధసన్నద్ధుడై,
గీ॥ అగ్నివక్త్రుండు పృథివకాళిభీష్ముఁ, దశదశలునిండ సింహనాదంబానర్చి
బహుతరక్రోధమునవీర + బాహుమీఁద, శిరశరంబులుఁబఱపె, నిశీస్సమపటిమ. 281
- క॥ వీరు డన్నియ శరముల, వారిచి తదీయవిశిఖ + వారము మఱియుఁ
దారుణశరములఁ గురిసె న, వారణ దైత్యేందుమీఁద + వరశౌర్యమునన్. 282
- క॥ దనుజుఁడు తద్విశిఖంబుల, వినిశితశరశతముచేత + విదళించి మహా
నినదం బొప్పఁగ శంఖము, ఘనముఁగఁ బూరించె నాజిఁగొతుక మొదవన్. 283
- వ॥ అంతఁ జలంబు పెఱుఁగ మహావీరుండగు వీరుడు పరున్బాల్లు వాడిముల్గుల
నగ్నిముఖుధనువు దునుమాడి దిగంతంబులుచలింప నిబ్బరంబుగాఁ బెడబొబ్బలిడిన,

—* వీరబాహుఁ డగ్నిముఖుని సంహరించుట *

- చ॥ అది విని యగ్నివక్త్రుండు మహాగ్రహమొప్పఁగ సర్వవిద్విష
నృదహరునబ్జజాత్రు మహామానపటిష్ఠతఁబూని వైచె నే
పాదవఁగ వీరబాహుఁ డపు + డుగ్రతరంబగు మైధద్రీము
నృదగతి వానిపైఁ బఱపె + నాకనివాసులు సంతసిల్లఁగన్. 285
- వ॥ ఇట్లు బరపిన వీరభద్రాస్త్రంబు మహారాద్రంబునం జనుడొచి తద్భీష్మస్త్రం
బుం గబళించి యగ్నిముఖుశిరంబుఁ దునిమె; నిది యెఱింగి చతుర్వింశ త్పరాస్ర
సంఖ్యాకులగు సేనాధిపతులు తమతమ బలాబులతోడ నురవణించి నిదాఘ
సమయధారాధరంబులవిధంబున గల్గించు నిశితశరఘరంపరలు గురిసి రంత. 286
- మ॥ తతశౌర్యంబున వీరబాహుఁ డను కేంద్రశ్రేణిపై బాణముల్
శతకోటుల్ నిగుడించుచున్ దరిమె నా + శాపిధికి గొందఱన్
ధృతిమై గొందఱ నాయుధప్రకర మె + లేని విదారించె సు
వాతి గావించెను గొందఱ బృథివకాళిభీష్మదాకృతిన్. 287

ప॥ మఱియుఁగృతాభివందనులగువారిఁ గొందఱ విడిచియు, నిట్లతిభీమంబుగా సంగ్రామంబు సల్పునవసరంబున నతనిశరాహతి కోహతిపంజాలక యసురబలంబులు, కళేబరంబులు మీఁదనిచుకొని తద్భారంబున గతప్రాణులగువారును, నమ్మహావీరునకు బట్ట నడినట్లైన భ్రీమసి మోహపరచగులై నేలంగూలువారును, రక్తనదీప్రవాహంబునంబడి సముద్రంబునంగలిసి నిధనంబునొందువారునునై బహువిధంబుల హతంబులై, రట్టియెడ,

288

గీ॥ బలు నటించె రహోర్విఁగఁబాధతతులు, కాకగృథావళులుమాంసకాంక్షఁదిరిగెఁ బట్టణంబునఁగిలకీలాద్భుతులు మించె, దైత్యకాంతలరోదనధ్వనులు ప్రబలె.

ప॥ ఆసమయంబున దేవతలు సుమనర్షణులంగురిసె; సంఘల్లలోచనులై పుట్టంబులెగయ్యెచుచు గోలాహలంబులు నెలంగ నర్చించి రప్పుడు భూతగణంబులతో సేనాధిపుతులు వీరులు విగతమోహులై విజృంభించి రంత,

290

క॥ మతిమంతుఁ డుగ్రసేనుఁడు, గతమోహుఁ ధీరబాహుఁ ధి గనుగొని పల్కె శరమోజనదూరంబున, స్థితమగు నొకవటము దానిఁచెగట నొకట.

291

ప॥ భవతోద్ధరులు విగతప్రాణులై పడియున్న వారు. వారిప్రాణంబులు కాలుండుఁ దనపురంబునకుం గొనిచనియె; గావున విచారింపవలయు నని పత్కిన, నతని వాక్యంబులు విని దుఃఖితుండై పదంబులుతోటిరిల రయంబున, నవ్వటనికటంబునకుం జని యందు మూర్ఛాకాంతులైయున్న నిజానుజలంబాచి పైఁబడి కొంత రడపు తాను మూర్ఛితి తెలిపినొంది బహువిధంబుల విలపించుచు నిశిత్రాస్త్ర హతులగువారి జముని గొనిపోవ నెల్లసమర్థుడగు నని మనంబున నతనిపై నలుకవొడమి,

292

ఉ॥ “లంతకుఁ డిట్లు కొప్పుచు గుహానుజులం గొనిపోవవచ్చునే?

యెంతవివేకహీనుఁడు మహేశ్వరభక్తి మృకండునూనుఁడొ

క్లింత సుమంబాసంగి భజియించినమార్తె శివాఘ్నితాడనా

క్లాంతతచే మునుంబడిన ధి కష్టము విస్మృతమయ్యెనో మది.

293

ప॥ మఱియుచుశృకదుర్మతులకొఱకు నైన హరపాదతాడనంబదియఁదలంపఁడొకో” యని కోపించి, విభూతిరుద్రాక్షధారులైన మహాత్ముల దాఁబోవకుండు మని కీంకర్యంబేల, సత్వరంబ వారిందెచ్చి యెఱ్ఱించుమని సాయకంబున లిఖించి కాలునిసన్నిధి కనిచిన నయ్యత్తుంబు సకలదిక్పకాశంబై మహాజవంబునం జను దెంచి మ్రోలంబడియున్నఁ గాలుం డది కేలంగొని విస్మయంబందుచు, తల్లేఖ నంబుఁ జదివికొని మహాభయాకులుండై,

294

గీ॥ అధికముదమొప్పుఁ జైలాసంబుండునుండు, వారి సుజ్ఞానదృష్టిచే సారిఁదెలిసి బహుభటాన్వితుండై మహామహిషమెక్కి, శమనుఁడరుదెంచెనవ్వారిసన్నిధికిని.

ప॥ ఇట్లు చనుదెంచి దివ్యభూషణాలంకృతులును, దిరిఱమారిత భూతగణ పరివృతు

లును, దిపిజగంధర్వ విద్యాధరోఽపరోజనసేవితులునునానందిచరిపూర్ణులునునగు
మహావీరులంగని దండప్రణామం బాచరింపుచు, దండధరుండు కృతాంజలిఁ
యిట్లనియె.

—* వీరబాహుండు శైలబాహుమండి వచ్చిన తస్మిన్ములఁజూచి సంతసించుట *—

క॥ వీరవరులార! మిము నే, నూరక కొనిపోయితంచు † నొగి నామీఁదఁ
భూరితరకొధంబున, వారక యున్నాఁడు వీర! బాహుండు గడుఁ. 297

క॥ అతఁడున్నయెడకుఁ గరుణామతి మీ రరుదేఱవలయు † మానుగ ననినఁ
గుతుకమున భూతవీర, ప్రతితియుఁ జనుచుచే వీర! బాహుని కడకుఁ. 298

వ॥ అంత నవ్వీరబాహుం డవ్వీరులంగాంచి యాలింగనంబుచేసి శిరంబులు మూ
ర్ఖుని యాదరపూర్వకంబుగా ననునయింపుచు, హస్తోత్కర్షణంబునఁ జెలంగ
ననిచెప్పె. 299

శ॥ స్వాంకకీర్తిపితృభాస్య, భాసురక రాగ్నిందోఽతాంచ్చ జ్ఞై
ణాంకోత్తంస ముహు స్సముద్ధరణలీలాసక్త హస్తాబ్జమీ
నాంకస్ఫూర్జ దహంయతా, సగభిగో † ద్యధాదినీపాణి శీ
పకీభూత మనోజభూతి శతశోభానిర్జితేచు ద్యుతీ. 300

క॥ దీనాదీనవశమన ని, దానా! దానవ మహాపదతమిస్సనికా
యేనా యేనస్సంఘా, హీనా హీనస్సయాపహృతిపతగేంద్రా! 301

ధృతవిలంబితము॥ నిజపదాంబుజ † నిశ్చలభక్తి కృ
తుజనతా గృహ † సుస్థిరకల్పకా!
రజితశైల విరాజిత గోవర
ధ్వజ విరాజరః ప్రస్తుతపద్మయా! 302

గద్యః

ఇది శ్రీమదిందుధరసుందరపాదారవిందార్పిత హృచ్చతఃత్ర సకల సుకవి
జనానుగ్రహపాత్ర సుగుణస్తోత్రపవిత్రచరిత్ర కాశ్యపసగోత్ర కోదూరి
యల్లనార్యపాత్ర శంకరాచార్యలక్ష్మ్యంబికాతనయ
వినయవిధేయ బాలసరస్వతీనామాక వేంకటాచల
కపిప్రణీతుఁడైన శ్రీస్తాండమహాపురాణాంతర్గత
శంకరసంహితయందలి శివరహస్య
ఖండంబున యుద్ధకాండంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీబాహు గురవే నమః.

శ్రీ స్కాం ద మ హా పు రాణాం రి ద్ధ త

శివరహస్యఖండము.

యుద్ధ కాం డ ము.

ప్రయాశ్చిన్ము.

మహిభావరమానస
సీమసితచ్ఛనిసమస్తచింతితశ్శలదా
శ్రీముఖవాగలుభూప
క్షేమంకర కనదపాంగ శ్రీశివలింగా !

ప॥ అవధరింపుము, సకలపురాణార్థ విచారసమేతుండగు నూతుండు కథాక్షర్ణనావ
ధిక ప్రమాదులగు శౌనకాదుల కిట్లనియె. 2

—* యముడి పీఠపాదముల పార్థింపులు *—

గీ॥ శమనుఁ డవ్వీర బాహునిఁ నరణములకుఁ బ్రణతిఁగావించి భక్తతోఁ బలికె దేవ
భసితరుద్రాక్షధారులఁ పదిముఁ జేరి, చూడ నామది భయమందుఁ సువ్వె యెపుడు.

ప॥ భవత్సహోదరులు వరక్షలాసనగిరంబున సుఖంబున్నవారల నీసన్నిధికిం దోడ్పని
వచ్చితిఁ గోపంబుడిగి మదీయాపరాధంబు సహింపవలయునని వినయంబునం
బల్కినఁ గృతాంతునిం గెరుచించి పీఠబాహు డిట్లనియె. 4

క॥ నీవెపుడు శివప్రియుఁడవు, గావున శివభక్తులకునుఁ గడుప్రియుఁడవు నీ
భావంబున భయమేటికి నీవీటికి నరుగు మింకఁ నిశ్చింతఁ దగఁ. 5

గీ॥ వీరి నెవ్వరఁ గనుగొనిఁ వికలబుద్ధు, నీవఁగొనిపోయి తనుచునుఁ నేను చాల
యాత్మఁగోపంబొనర్చితి నదియునిదు, హృదయముననుంచవలదు, పశితనాథ! 6

ప॥ అని యూరడించి వీర బాహు డిన్నయొసంగిన శమనుండు నిజభటుసమేతుడై
నిజపురంబునకుం బరియె; సత, 7

గీ॥ వీర బాహునిమీఁదనుఁ విరులవాన, గురిసె నెంతయు నిర్జరఁకోటి దివి
భూరికోలాహలంబులఁ భూతవితతి, నైస్యనాథులతోడనుఁ సంతసించె. 8

వ॥ అంతఃదద్వృత్తాంతంబులయందుఁ దెలిసి చారులు శూరపద్మున కెఱిగించిన నతం
డంతయు విని యత్యంతశోకాకాశ్మితుఁ డయ్యె; నసురులందఱుఁ గేశంబునొంది
రయ్యగ్నిముఖుని పత్నులందఱాహారవంబుల చొరయు విలపించిరి. 9

గీ॥ అప్పుడు త్రిసహస్రసంఖ్యచే * నతిశయిల్లు, శూరతనయులులందఱినిఁజూచి తాము
శోకమునుబొంది పలికిరి * శూరముఖ్య! దైవగతి కింత చింతింపఁదగునె మదిని.

మ॥ అలయప్రాంతరలక్షవీరతతితో * నభ్యుతసంఘంబుతోఁ
గలనం బోరగ నగ్నివక్త్రు సనుపంఁగా యుక్తమే యిప్పుడు
జ్వలకౌరువుం డతఁ డాజి నీల్లుటకుఁగ్లేశంబేల చిత్తంబునం
దలఘుస్థేయుఁడు భానుకోపుఁడు హిరణ్యాఖ్యుండు నీకుండఁగఁ. 11

వ॥ మఱియు రణరంగభీము లగు మేము గలుగ నీ కీ విచారంబేల? సముద్రంబు
ఘోషించినను భవద్బలంబు శోషింపనేరదు. వినుఁడు. 12

మ॥ అతిరోషంబున మేరుభూధరము వ్యతిత్యాసంబుఁ గావించుమో
యతులప్రాధి శమింపఁజేతుమొ సను * ద్యద్వాదబాగ్నిం, ద్వదీ
ప్రీతముగ జెప్పుమటన్న శూరుఁ డనియె * శీఘ్రంబ యవ్వీరభూ
త తర్థి బాలకుఁడుగించి రండిటకు దుష్టాంతప్రతాపోన్నతి. 13

వ॥ అనిపలికి శూరపద్ముం డనుమతియొసంగిన మహాభయదారులగు తత్కుమారు
లందఱును యుద్ధసన్నద్ధులై సమ్యక్ప్రణ మాలికాలంకృత కంఠులును, సకల
భూషణ భూషితులును, సముద్యత్తుంగ శతాంగాయాధులును నగుచు, ననేక
శూరులు బాసటయై చను దేరఁ జతురంగబలసమేతులును, చతులవాద్యఘో
షముఖిర హరిన్ద్రులును, ఛత్రచామర ధ్వజపరిశోభితులును, చాపతూణీర
ధారులును నై దురంబున కరుదెంచి రప్పుడు, 14

క॥ శూరసుతులు వీరందరు, బోరిని దెల్లెదరు సత్యము గ నిక తనకుం
భారవిమోచన మగునని, వారక నటియించె ననగ * వసుమతి గదలె. 15

గీ॥ దానవులమీఁదఁగాక గృహంబులాడె, నులక లెల్లెడగురిసె మహోగ్రముగను
కేన్యములు కేతనములపైఁజెలగి తిరిగె, దుష్టశకునాలనేకముల * దోచె నదుర.

వ॥ ఇట్లు భావిమృత్యునూచకంబులైన దుశ్శకునంబులు గణింపక దానవాగ్రి
లును రణాంగణంబు సాచ్చిరి. అత్తఁ నుభయబలంబులు మొత్తంబులై మో
హరించి ముహూర్తములధరాధరంబులును, వివిధాయుధంబులును గురియుచు
సంకులసమరంబు గావించి రయ. 17

—* శూరపద్ముని త్రిసహస్రసంఖ్యుల యుద్ధము *

గీ॥ భూతవీరులచే బరిభూతులగుచు, బర్హిడి రసురవరులు దిక్పటలమునకు
వారిదుర్దశ గనుగొనిశూరపద్ము, తనయులందరు మది * రోష మినుమడింప.

- మ॥ ధనువుల్ సజ్యము లొప్పుజేసి కడునుద్యుష్టోషము ల్మీరఁగాఁ
గనదస్త్రప్రతితుల్ వెసంబరపి యుగ్గస్పూర్తి భూతావళి
ఘనశౌర్యంబునఁ జెడ నద్యుత మెసంగఁగ సంగరోర్వి కలా
యనముం బొందియు భూతసైన్యపతు లుద్యుత్ ధైర్య ఛౌకేయులై. 19
- వ॥ ముగుడి దానవులపై నురువణించి వృక్షంబులు వైచియు, శిలల రువ్వయు, బర్వ
తంబుల బటపియు, దండంబులు జెందియు, నరదంబుల ద్విరదంబుల హయం
బుల సారథుల నుగ్గునూచంబు గావించియు, గొండఱ యురంబులు ముసలం
బుల మోదియు, గొండఱశిరంబుల కుతారంబుల నటియు, గొండఱ శరా
సనంబులు శరంబులం దునిమియు, గొండఱ కవచంబుల కరవాలంబులఁ దెగ
వైచియు, నిల్లు నానావిధంబుల భూత సైనికులు పరాక్రమంబు సూపిన, 20
- క॥ శూరతనూభవు లందఱు, శూరత మెరయంగ మఱియు * సురుచిరహత భు
గ్నారాచంబులఁ బరపి రు, దారతభూతాళిమీఁద * ధైర్యము లొలయఁ. 21
- వ॥ తన్మహాశరంబులవేడిమికిఁ బోడిమి సెడి యెల్లంబోయిన యెల్లంబులు తల్లడిల్లి,
భూతగణంబులం గనుంగొని, లక్షవీరులలోన విజయుండును, జయుండును, మణి
ఘోషుండును, కరవీరుండును, వృషాహ్వయుండును, మహానందుండును, ననం
తుండును, నకలంకుండును, నతిగుణాంకుండును, మారుండును, శశికంటకుం
డును, శతవళియును, నాదిగాగల సహస్రవీరులు వెడలి యద్భురాత్ముల వధిం
చుటకు నాలోచించి వీర బాహుతో విజ్ఞాపనం బొనర్చి తదనుజ్ఞ వడసి, 22
- క॥ శూరతనూజులఁ దార్కొని, వీరసహస్రిం బుదార * విక్రమ మొదవఁ
భూతశరంబులు గురిసెను, వారక పెడబాబ్బలిపచు * వసుధ చలింపఁ. 23
- వ॥ ఇవిధంబున నమ్మహావీరులకుఁ బరస్పరంబు మహాయుద్ధంబయ్యె. 24
- క॥ వీరసహస్రిము రథములు, శూరత నురుమాడి రపుడు * శూరతనూజుల్
వారి యరదములు ధనువులు, వీరవరుల్ దునిమి రుగ్గివిశిఖావళులఁ. 25
- వ॥ మఱియుఁ బర్యతోపమానంబులగు త ప్రరథంబులన్నియు భంజించిన, 26
- క॥ దనుజులు ధరణీగతులై, ఘనభూజమహీధరములు * గైకొని శౌర్యం
బునఁ బరపిరి సురతల్లిపై, ననుపమకోలాహలంబు * లడరఁగ మిగులఁ. 27
- క॥ వీరతతులంత పెటన, వారక నిశితాస్త్రతతులు * పరపి పృథావో
వారస్పూర్తి జెలంగ వి, దారించిరి తద్విముక్త * తరుశైలంబుల్. 28
- క॥ ఇల్లు తునిమి మహాఘోరంబగు నాగ్నేయాక్రంబు నద్రానవులమీఁదఁ బ్రయో
గించిన నిర్వళితాంగులును, నిర్గళదుగ్ధిరపూరులును, నగుచు, గొండఱు మూర్ఛం
జెందిరి. కొంద రసురులు చలంబున నీదంబోక పోరుచు మహాబలులగు వీరవరుల
సంభోనిధిమధ్యంబున నైచిరి. 29

శా! వీరుల్ దోడనవచ్చి సంగర సముద్వేలావలేపంబులో

నామాధాన్య శతాంగులై సునిశితాస్త్రాఘంబు వ్షించినన్
బోరన్ దచ్చరపీడితాంకులగుచున్ ♦ బూర్వామరుల్ కోప వి
స్ఫూర్తోదగ్రతమీర వారి ధనువుల్ ♦ భంజించి రుద్యద్గతిన్. 80

వ॥ ఇట్లనోన్యంబు జవంబున నన్యాదృశంబుగ సల్పునెడ దివిజులు దితిజసంతా
డితులై సంతాపంబును బొందిరి. 81

క॥ అంత విజయుండు విక్రమ, వంతుండు వినయంబు దనర ♦ వరభక్తి నుమా
కాంతుపదాంబుజసేవని, తాంతము గావించె నెలమి ♦ దత్కృపచేతన్. 82

వ॥ అమోఘంబులగు సినుస్తూణబాణంబులు వడసి దానవులపైఁ గోపాటోపంబు
దీపింప శరవర్షంబు గురిసె నప్పుడు తద్బాణంబులు రక్షోవ్రాతంబుల, శిరంబులు
సెండి వానితోడ సకల దిగంతంబుల సప్తసముద్రంబులం బడియె నంత, 83

మ॥ పునరుద్భూతశిరస్కులై దితిసుతుల్ ♦ స్ఫూర్ణనృహగర్జనల్
దనర్ణ సంగర కేళికి దొడర నుద్యత్రైప్తి వీరుండు బల్
కినుక వారిశిరంబు లంఘికరముల్ ♦ గీలాలముల్ జొత్తిలన్
దునిమెన్ దారుణసాయకప్రతతులన్ ♦ దోస్సరి మేపారగన్. 84

వ॥ మఱియు దానవులు పూర్వంబట్ల సముత్పన్న సర్వాంగులగుచు ననేక విశిఖంబుల
నిగుడింప విజయుండు మనంబున విచారంబునొంది. 85

ఆ॥ స్వామి! కాక్తికేయ! ♦ సకల శత్రువిదార, యిమృహాచితిత్రీ ♦ మేమొ యసుర
మస్తకంబులెన్ని మాదులు దుగించిన, పుట్టించుడు మరల ♦ బూర్వమట్ల. 86

వ॥ వీరల జయించు నుపాయంబు కరుణింపవేయని గుహునిపౌత్రత్వమలంబు
దలంచిన నక్కొంచభేది ప్రసన్నుండై వాని కిట్లనియె. 87

క॥ విజయా! శీఘ్రమ నీకున్, విజయంబగు నన్యదాజ్ఞ ♦ నీవిక దనుజ
వ్రజములఁ బరిమార్చుము నిజ, భుజవిక్రమగరిమ దివిజపుంజము వొగడన్. 88

వ॥ ఇద్దరాత్ములు పద్మజవరంబున మహాబలాఘ్యులై యుండుటంజేసి వీరలశిరంబు
లేక కాలంబున నొక్క బాణంబున నెవ్వండు ఖండించు నప్పుడు నాశంబునొందు
దు రిందులోపల నొక్కంతులేక్కిన వధ్యులుగా రదిగావున, 89

గీ॥ ఒకపరియ నీవు నిశితహానొకశరమున, శిరము లురువడి దునిమి నిశ్శేషముగను
కదనతలమున వీరిఁ జక్కాడవలయు, నంబుజాసనువర మిది ♦ సార్థకముగ. 40

వ॥ అని పలికి సకలశత్రుసంహారభైరవం బగు భైరవాశ్రుంబు నొసంగి పార్వతీ
సుతుం డంతర్హితుండయ్యె. 41

—* విజయుండు త్రిసహస్రకుమారుల జయించుట *—

క॥ గుహువరలభాస్త్రుండై, బహుబలుడగు విజయుడవుడు ♦ కటురవమెసంగ
దహనజ్వాలలు నిగుడంగ, నహితులపైఁ బరపె నమృహాశ్రుముఁ బెలుచన్. 42

- వ॥ అదియు ననేక భైరవాకారంబుల మహాభయంకరంబై చనుదేరం గనుంగొని
సకలరిపునికరంబు వికలంబయ్యె నప్పుడు, 43
- క॥ ఘనబలుఁడు మత్తుఁడనియెడు, దనుజేంద్రుఁడొకండు దాని ♦ దళితమునర్హు
సునిశితమగు మాయాస్త్రముఁ, దనరఁ బ్రయోగించె రోషతామృతముండై.
- మ॥ జనముఁ మీరఁగ భైరవాస్త్రమురుభాస్వదీప్తిప్రసయ్యస్త్రముఁ
లవమాత్రంబు గణింప కాక్షణమ కీలల్ గ్రీక్కుచుఁ వచ్చి యా
హవరంగంబున నేకకాలమున ప్రయ్యోగ సేసి మూర్ఖంబులఁ
భువిఁగూల్చెం దిసహస్రదానవగణంబుల విస్మయం బొప్పఁగఁ. 45
- వ॥ ఇట్లు తిసహస్రదానవగణంబులుఁ బడుటంజేసి విజయుండు సమరలబ్ధవిజయుండై
స్కందుని నుతించె, భూతవ్రాతంబులు కోలాహలంబులఁ జెలంగిరి; చిలింపులు
గుంపులుగూడి సాంపలర సుమపరంపరలు గురిసి రయ్యవసరంబున, 46
- క॥ అదియంతయుఁగని దూతలు, పదపడి శూరునకు విన్నపం బొనరింపఁ
మది వికలుఁడగుచు దానవ, మదకుంజరుఁ డపుడు శోక ♦ మగ్నుండయ్యెఁ. 47
- వ॥ అప్పుడు ధర్మకోపుండను మంత్రీవర్యుండు శూరపద్మన కిట్లనియె. 48
- క॥ జనక, సుత, సహజ, బాంధవ, జనమతి జగతీశశ్రృంగళాలురు వీరుల్
మనమున భేదము నొందరు, దనుజేశ్వర ! వంతనొందఁదగునే నీకు? 49
- క॥ దిలిసుతులకెల్ల విభుఁడవు, మతిమంతుఁడ వనుదినంబు ♦ మాబొంట్లకు ధీ
చతురతఁ గరపఁగఁ జాలిన, ధృతిశాలివి నీ కిదేల ♦ ధీరత వదల? 50
- మ॥ సకల ప్రాణహరుండు కాలుఁడు త్వదాష్టాధారియై యుండు ద
ప్పుక నీకుఁ వశవ యై విధిగత ♦ ప్రాణంబులుఁ దోడనే
ప్రకటప్రాధి నృజించు నిట్లయి, యహో ♦ పృష్ఠావిహీనుండవై
యకటా దీనునివోలె నా యైబడు టన్యాయంబు దైత్యేశ్వరా! 51
- మ॥ విలసద్రీత విచిత్రితంబయి రణోర్విఁ దిగ్జయశ్రీసము
జ్జ్వలతం గాంచిన నింద్రలోకరథ మెంఁచఁ నీయధీనంబగుఁ
ప్రళయాభీలమహాగ్నులట్లు కలనం ♦ బాటిల్లు నీపై నయ్యముల్
బలమైశ్వర్య ముదారవీర్యమహిమల్ ♦ బాటిల్లు నీకెంతయుఁ. 52
- క॥ సేనాధిపతులు మఱియుఁ బ్రధానులు బలయుతులు గలరు ♦ తావకవిభవం
బేనాటి కక్షయంబగు, దానవకులనాధ ! యేమి ♦ తక్కువ నీకుఁ. 53
- వ॥ అని మఱియు బహువిధముల మహామతియగు ధర్మకోపుండు దుఃఖాకాంతుం
డగు శూరునకుఁ గ్రీమంబున సాంత్యనవచనంబులం దెలియం జెప్పిన విని శూర
పద్మండు విగతశోకుండగుచు ధైర్యం బవలంబించి కార్యోద్యక్తుండై సమరంబు
నకు సకల సేనాధిపతులబలంబుల నేనే కలంచెదం గాక యని పలికి, రోష

రూక్షేక్షణుండై వెడలునప్పుడతనితోమహామనీషోద్దీపుండగు ధర్మకోపుండిట్లనియె.

క॥ అనుజన్ము లస్మదాదులు, ఘనతరబలు లుండ, నీవు ♦ కదనంబునకుఁ
జన యు క్తమె బాలునిపై, తన కనుమతి యొసంగుమిపును ♦ ధైర్యాచార్య! 55
వ॥ దేవా! భవదాజ్ఞ శిరసావహించి యేన చని నిమిషమూత్రంబున శత్రువులం
జయించి భవత్సన్నిధికి జనుదెంచెద నని పలుకు నతని వచనంబులు విని సంతో
షం బొదవ శూరపద్ముం డతని కనుజ్ఞ యొసంగి మగుడి సింహాసనాచూఢుండై
యున్న, 56

—* ధర్మకోపుడు వీరబాహు నెదిరించి నుడియుట *—

సీ॥ ధ్వజపతాకాఘముల్ ♦ ధవళాతపత్రంబు, లాదిత్యమండలం ♦ బావరింప
పటహాకాహళముఖ్యుఁబహువాద్యరవములుఁ ప్రళయార్భిఘోషంబుఁ పగిదిమ్రోయ
చతురంగబలములు ♦ సత్ప్రధానాగ్నిలు, చనుదేర వెంబడి ♦ సరభసమున
సకలాస్త్రధారియై ♦ చండత పుండరీకాఖ్య దిగ్దేవదండ ♦ మర్ధి నెక్కి
యుల్ల మలరంగ పురవీధుఁలెల్లఁ గడచి, పైన్యధుతఘాతతి నభఃస్థలము గప్ప
వందిమాగధసంస్తుతుల్ ♦ గ్రిందుకొనఁగ, ధర్మకోపుండు సంగరఃస్థితికి వచ్చె.
వ॥ ఇట్లు వచ్చు నతనింగని భూతంబులు పరాక్రిమోపేతంబులై గంతులువేయుచు,
సముద్రోహోషభీషణంబు లగు మహారవంబులు చేసిన నగ్నుహాధ్వనులు విని
విచారాకాంతమానసుడై, 58

ఉ॥ అంతట ధర్మకోపుఁ డరుఁదార దురంతనితాంతకోపదు
ర్దాంతత కార్ముకంబుఁ గొని ♦ దాసుణలీల గుణారవంబు ల
త్యంతమొనర్చి తీవ్రవిశిఖావళులం గురిసెఁ మహాఁగ్రి క
ల్పాంతఘనాఘనపకరఁమట్టులను భూతగణంబుపై వెసఁ. 59

సీ॥ లేజంబు రాజ్యం ♦ దివ్యాస్త్రసంఘముల్, పటుతరపౌఢిమఁ ♦ బరపి పరపి
నిపుణత మీరంగ ♦ నిజనామధేయముల్, విడువక వేర్వేర ♦ నుడివి నుడివి
బహుతరసింజినీభయదటంకారముల్, చెలరేగి వేమారుఁ ♦ జేసి చేసి
యరుతరహంకారఁహంకారముల్ మీర, నసదృశస్ఫూర్తిచేఁ నార్చి యార్చి
భూతములు దానవవౌత్రములును లక్ష, వీరులును దైత్యమంత్రులు ♦ వికృమించి
పోరి రన్యోన్యమప్పుడొద్భుతమెసంగ, దురము గన్నట్టై నత్యంతతుములమగుచు.

వ॥ ఇట్లు మహాఘోరంబుగాఁ బోరునెడ లక్షవీరులు నక్షిణబలఁదారులగుచు యమ
దూతలుంబోని నిశితభల్లపరంపరల దానవులపొగింబులు గొనం గనుంగొని
కొండలు నిశాచరులు దిశాంతంబులకు విరిగి చని; రంత, 61

క॥ కోపమున ధర్మకోపుం, జే పెసఁగఁగ భూతసేన ♦ నెదిరించి కన
ద్రోపంబులు గురిసె రవా, తోపంబు సమస్తది క్తఃకులు నిండంగఁ. 62

వ॥ అంతః బుంధరీకవేదండంబు పరాక్రమోద్బంధంబై తలవడి యఖండసాహసంబునఁ
దక్కిన రిపుమండలంబు శుండాదండంబునం బెడి బెడువడం జేయుచు బరి
మార్పం దొడంగిన, 63

ఉ॥ వీరు లుఁగికోపమున ధిన్మురదాశుగన ఘముల్ మహా
దారుణలీల వైచిరల ధంతి పయి నృసింహపుతాంగమై
వారణము న్మహాగ్రిగతి వ్రాలి యయోముసలంబుఁబూని యే
పారఁగఁజెండ భూతముల నద్భుతలీల రణాంగణంబునఁ. 64

వ॥ తత్ప్రహారంబుల సారంబుల నెత్తెడి భూతంబులు పరిభూతంబులగునవియు,
మూర్ఖాగతంబు లగునవియు నై తొడబడియు, బడలువడియు మఱలఁ బరి
కొనంజాలక వెఱచఱచియు నలుదెసలుం బఱచిన, 65

క॥ అది గాంచి వీరబాహుండు, మది రోషావేశ మడర ధిమాతంగమువై
బ్రదరంబులు గురిసిన గజ, మదియంచుక బలముఁదగ్గి యలమటనొందె. 66

వ॥ ఇట్లు హీనబలంబైన దిగ్గజంబుఁ గని సేదదీర్చి ధర్మకోపుండు కోపంబుగదుర
నవ్వీరుపై నిశితభల్లంబులు శతాయుతంబులు నాకించిన వీరబాహుండు భిదుర
సదృశదేహుండయ్య నవ్వాడిముల్కుల బోడిమిసెడి రుధిరంబుదొఱఁగ నిజ
రథంబున విన్ననైన మనంబునం జేయునదిలేక నిమిషమాత్రం బూరకుండిన,

క॥ తనుజుం డది గని శక్తిని, ఘనశౌర్యము మెఱయఁ బఱపఁ గనుఁగొని వీరుం
డును దాని దునిమి రయమున, మునితెలివీఖమున దివిని సురలు నుతింపఁ. 68

వ॥ మఱియు వీరబాహుం డయోధుంబులగు శతౌధుంబులం దత్కవచంబు విదళిం
చిన గతవర్మంజై ధర్మకోపుండు కోపంబున దండపాణి యగు దండధరుండువోలె
దండంబు భుజాదండంబునం బూని సమాద్గండంబుగా దిప్పివైచిన, 69

క॥ వీరుడు తద్భూతంబునఁ, బోర నిమిషమాత్ర మార్తి బాంధె నసురుఁడు
వీరాలాపము బలముఁ, శూరతఁ బేర్కొనుచు సారఁ శుంభత్పృథ్వి. 70

వ॥ అదేవనాయకునిపైన ననేకసాయకంబులు గురిసిన నవ్వీరుండును బలంబు జలంబు
మెఱయ మహాకోపంబున నన్తనుజుపై నస్త్రంబులు నిగుడించె నయ్యస్త్రంబుల
నతండుధౌర్యంబు వదలమిండేసి యసదృశం బగు శక్తి బ్రయోగించిన నద్వరా
త్ముం డగు నయ్యసురుం డొక్కశరంబునం దాని దునియలుసేసి. 71

క॥ కని యదియు వీరబాహుండు, గనలుచు దానవునియరము కతిసతరంబు
దునుమాడ విశిఖమొక్కిడు, గొని శౌర్యము దివిజగణము గొనియాడంగఁ.

వ॥ అయ్యెడ దనుజపుంగవుం డేనుంగుపై మూర్ఖాకృతిం డయ్యె; నంత కోపం
బున మహాబలసాంద్రం బగు నగ్గతేంద్రంబు శుండాదండంబున ముసలంబు లిసవి
స విసరి వది వీరబాహునిసూతుని విగతిప్రీతినిండేసిన గనుఁగొని, 72

- ఆ॥ వీరబాహుఁ డంత ♦ వేగంబయరదంబు, దిగ్గి మదిని కోప ♦ మగ్గులింప
దిగ్గజంబు గండఁదేశంబు వడిఁ జెండి, యూర్ధ్వమునకుఁ జిమ్మె ♦ నురుపటి మను.
- వ॥ ఇల్లు చిమ్మిన దిగ్గజు శీత్యురచేత గజాసుదుండువోలెఁ బుడమింబడి మూర్ఛిలై;
నంత మగుడిలేచి యచ్చాపాత్ము డగు నిశాచరుండు దండంబున వీరబాహునురం
బు వైచిన నతండు విహ్వలుం డగుచు నది కరంబునం గొని తునియలుఁ జేసిన గని
- క॥ దానపుండు మహాకులిశము, వానికయిం బరప వీరవద్యుండు కేలం
దానిని గొని కోపం బెం, తేనియుఁ జనియింప నేనె ♦ దితిసుతుమిఁడగ. 76
- వ॥ ఇట్లేసిన దాన దానపుండు పుడమిం బడిమె; నంత నవ్వీరబాహుండు నతనిం బా
దంబున దన్నుటయు, రక్షింబుఁ గ్రక్కుచు ధర్మకోపుండు నిహతుండయ్యె; నంత
వైత్యు లతనిమోల నిలువంజాలక విస్సెస్త కేశధరులును, విగళితాయుధులును,
వివ్లచిత్తులు నగుచు, వివిధదిగంతంబులకుం బాడిరి. 77
- గీ॥ దిగ్గి జేంద్రంబు మూర్ఛనుఁదెలిసియంత, వీర బాహునిగనిమొక్తై వినయమొప్పు
బలికె నేను దిగ్గజమను ♦ భవ్యచరితఁ, నన్నిలులఁబట్టి తెచ్చెదుఁర్నయఁ దీలెండు.
- వ॥ నిగళబంధనంబుఁ గావించి వలసినయపుడు బంధంబులు విడిచి న న్నధిరోహించు
చుండు సితనియాజ్ఞ నుల్లంఘింప వెఱుతు. 79
- తా॥ దైతేయాధము వీనిదుర్మదముఁ జెంఁడగ జేసిన న్నివిధి
జేతోహర్షమెసంగఁ బోచితి దయాఁచిఁజెంబునన్ నీకు నెం
తో తానుగ రచితాపరాధుఁడ త్వదీయోద్యత్ప్రభావంబు పృ
థ్వాతం బే నెఱుంగఁ త్మమింపఁ దగు నయ్యా వీర! నానేరముల్. 80
- వ॥ ఇప్పు డనుమతి యొసంగిన పూర్వంబుపగిది మడియస్థానంబున కరిగెద నని పలికి
దీనవచనంబుల నతని నమస్కరించి తదాజ్ఞవడసి పుండరీక వేదండంబు స్వప
దంబుఁ జేరె నయ్యవసరంబున వీరబాహునిపై సురలు సుమవర్షంబు గురిసి రథుల
భూతసేనలు సంతోషంబుం బొదిలిరి. 81
- క॥ అది సకలము విని దుఃఖా, స్పృహఁడయ్యెను శూరుఁ డపుడు ♦ శమనం డెలమిగ
గదనహతులైన వైత్యులఁ, బదపడి కొనిపోయి మిగుల ♦ భయపడుచుండగ. 82
- వ॥ తదనంతరంబా భానుకోపుండు పూర్వదిహంబున మాయా బన్ని రణాంగణంబు
వాసినది మొదలుకొని నడచువృత్తంబును, ధర్మకోపునిమరణంబును, భూతసైన్యం
బులు నిజపురంబు చూరఁగొనుటయు, నిజసూతునివలన విని దుఃఖానలదండ
హ్యమానమానసుం డగుచు నాక్షణంబ నిజగృహంబు వెడలి తండిపాలికిం జని
నమస్కరించి యిట్లనియె. 83

—* భానుకోపుండు నీతినినిలఁచియాజ్ఞ నని కరుగుట *

- క॥ బలవంతు లగు విరోధులఁ, గలనం బేర్కొనఁగ ♦ దరమె కడిమిని మనకుగ
బలశాలి ఏవు మును చని, బలుగాసి బొందిరావె ♦ పరిభూతుండవై. 84

- క॥ జనక! మఱి నీదుముండట, దనకుం భయ మగును సెప్ప ♦ దానవబలమె
ల్ల నిహతమయ్యెను గుహుచే, మన మింక జీవించునట్టి ♦ మార్గ మెటు లొకొ!
వ॥ అయినను బ్రతుకుఁదొవ వచించెద వినుము; బందీకృతు లగు బృందారకుల
నందఱ విడిచి స్కందుని చరణారవిందంబులు శరణంబొందిన నతండు గృపాక
టాక్షంబుల మనలనందఱ సంతక్షించు, నిదియ కర్జుం బనినఁ దనయువచనంబులు
విని శూరుండు కోపంబుఁ గదుర నిట్లనియె. 86
- గీ॥ బ్రహ్మవిష్ణుమఘామర ♦ పృథ్వీమెల్ల, ననుదినంబును ననుగొల్తు ♦ రథికోభీతి
నట్టి యేనిక జౌరుషముకట విడిచి, శరణుజొచ్చుట యెట్లు నాశాత్రువునకు?
వ॥ పాణింబులు కంఠగతంబులైనను నాశపథంబు విడువనేర; నీవు రేపటియుద్ధ
ప్రయాణంబుఁ దలంచి, 88
- క॥ ఎంతేని యధీరత నా, చెంత న్నీవిట్టల న్వచించెద వోసఁగొ
భ్రాంత! దివాభీతుఁడ వ, త్యంతము శయనింప నరుగు ♦ మట నందైనఁ. 89
- క॥ నేను రణాంగణమున రిపు, సేనలఁ బరిమార్చి వత్తు ♦ శీఘ్రం బనుడుఁ
నూనుండు భానుకోపుఁడు, మానుగ జనకునకు ననియె ♦ మది రంజిల్లఁ. 90
- క॥ క్షమియింపు జనక! నావా, కృము మిన్నక నీ మనంబుఁ ♦ గన నంటిని స
త్యముగాఁ దలఁపకు మిది మది, సమరమున జయింప నేనఁచాలుదు రిపులఁ. 91
- వ॥ నా కనుజ్ఞయుసంగు మను తనూభవుని వచనంబు విని రాత్రించరపుంగఘండు
సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు, నప్రతిమప్రతాపాటోపు డగు భానుకోపునకు
దురంబున కిరుఁగ ననుజ్ఞయుసంగిన నతండు స్వగృహంబున కేతెంచి, 92
- మ॥ జనకాజ్ఞ న్వస భానుకోపుఁడు మహాసంగ్రామసన్నద్ధుడై
ఘనదివ్యాస్త్రధనుర్ధరుం డగుచు వీకం దేరుపై నెక్కి చెం
తను ఛత్రధ్వజము లైలంగ బహువాద్యధ్వనము లోర్చియఁగాఁ
దనరంగఁ జతురంగ వైద్యములు గుప్తస్వందనాస్వీతుడై. 93
- వ॥ ఇట్లు సమరప్రయాణోత్సుకుండై తండ్రి నెడబాయుటకు విషాదంబు నొందుచుఁ
బురవీధులంగడచి సంగరాంగణంబుఁ జేరి యందు హతులై పడియున్న త్రిసహస్ర
సంఖ్యాకు లగు నిజానుజులను, నితరదనుజులం గనుంగొని శోకాకాంత
వృద్ధయుం డగుచు, గోపంబు దీపింప శూరతనయుండు దన మనంబున, 94
- క॥ ఈ శత్రుప్రజమెల్ల వి, నాశము నొందితు వెస రఁగిక్షోణి నిశా
తాశుగమల లేకుండిన, నాశౌర్యము మెత్తురే జనంబులు జగతి? 95
- క॥ వైరులను గెలువనేనియు, దారిద్ర్యముఁ బొంది మన్మథవ్యధచేతఁ
వారవధూసంగమమును, గోరిన జరునట్లు నన్నుఁ ♦ గుంభిని నగరే? 96
- వ॥ అని విరల్కించి కోపభీషణుం డగుచు రిపుసేనలం ధాకిన నతని గని భూతంబులు

మహాభయసమేతంబులై వీఁ డెవ్వం డొకో మహానురుం డొక్కం డనేకమహా
నై న్యంబులతో నరుగుదెంచె నని మనంబుల గలంగుచు, బీరంబు సెడక ధైర్య
ధోరేయులై తలంపడి, రప్పు దుభయదళంబులుం గడిసి మహీధరమహీరుహ
మహాపలంబులును, గదా ముద్గర ముసలంబులు మొదలుగాగల యాయుధం
బులు గురియుచు నతిభయంకరంబుగాఁ దురంబు సేయునెడ, 97

మ॥ హతులై శూరు లనేకులుం బడిరి పోరిద్యల్లల వర్తిం చె నా
జితలంబందు కబంధసంఘములు దాసె న్నాంసకాంక్షా శివ
పృతతు ల్లిద్దలు కాకము ల్లిరిగె ధైర్యంబెంతయు న్లేక య
ద్విజితశ్రేణుల మోలె బారె బెలుచ ధిక్ష్మేణికి భూతముల్. 98

వ॥ ఇట్లు పాటిన సేనలం గనుంగొని భూతసేనాధిపులు బలంబులం జేయూచి కినుక
వొడమిన మనంబున దనుజబలంబులపైఁ గడిసి నిశితశరంబుల మర్మంబుల
గాడనేసిన భిన్నభిన్నాంగు లగుచు నసురులు కనటువడి పలాయనంబు నొందినం
గని భానుకోపుండు కోపంబున నిశాతభల్లంబులఁ దన్ముక్తమహాతరుగిరులు
చూర్ణంబుఁ గావింపుడు నబ్బురంబుగా నిబ్బరంబు లగు పెడబొబ్బలిడుచు మిడు
గురులుఁ గడల సెదర నాగ్నేయాస్త్రంబు లనేకంబులఁ బరపిన నవి యొడలం
గాడిసనుటయు భూతసేనాధిపులు రక్తసిక్తాంగులై తద్బాణఘట్టనల నెట్టుకొని
నిలువంజాలక పలాయనంబు నొందిన, 99

—* భానుకోప వీరబాహుల తృతీయ యుద్ధము *

చ॥ అది గని వీరబాహుండు మహాగ్రహ మొప్పుంగఁ జేరుదోలి య
క్కడన ధరాతలంబునకుఁ ధిక్కుకము న్లయిఁబూని విస్ఫుర
త్ప్రదరచయంబులం గురిసి ధిక్కు మొనర్చి తదాయుధావళి
మదమణిగించె దానవుల మాఁగొని నిస్తులశౌర్యధుర్యుడై. 100

వ॥ అంత భానుకోపుం డమ్మహామహునిం గని కనలుచు నిట్లనియె. 101

శా॥ దూతత్వంబున వచ్చి పూర్వము మహాదోర్దర్శము స్మీరఁగా
దై తేయావళి దుగించివైచితివి నీధైర్యంబు నీశౌర్యము
ఖ్యాతిం జెందుటఁ జూత మిప్పు డిట సంఘామంబున న్నిల్వమా
నాతో నీ విక, నెందుఁ బోయిన నహానపాధిమ స్త్రిచెడఁ. 102

వ॥ అని యిట్లు గర్వోక్తులాడు నిశాచరునకు వీరబాహుం డిట్లనియె. 103

క॥ మనమిరువుర మాహవమున, ఘనధృతిఁ బోరుడము దివిజగణములు నింగి
దవరుచు పంతోషంబులఁ, గనెదరు జయమపజయంబు ధిగిమదలిర్పఁ. 104

వ॥ రిత్తమాట లాడిన దాన నేమియగు; మగంటిమిగలవాడ వగుదువేని నాతోడ
నిమిషమాత్రంబు రణంబుసేయఁబూను; మనవుడు భానుకోపుండు కోపంబు

గడుర భిదురసదృశం బగు నమ్మహావీరు నురస్థులంబు లీవ్రంబులగు నారాచసహ
స్రంబుల నొప్పించిన, 105

క॥ కోపించి వీరబాహుండు, పాపాత్ముం డగు నిశాటు + బాహుయుగమున
కోపసహస్రము గుచ్చెఁ బ్రతాపము మెలయంగ సమరఃఛాత్రీస్థలిలో. 106

క॥ అసురుం డంత మహాగృత, నసదృశగతి దునిమె నతని + యంబులపొదియుగ
వెన వీరుం డాదైత్యుని, నొసటబ్రయోగించె శక్తి + మాత్మోచుకడిమి. 107

వ॥ తచ్చక్తిఘాతంబున నమరవిరోధి శిరోధి వేలవైచి కొండాకసేపు మూర్ఖా
గతుండయ్యె; నంత వీరబాహుండు వాయవ్యంబుఁ బ్రయోగించె. 108

అ॥ కడిమి మెలయనాజిఘనరోషవిస్ఫూర్తి దనుజుఁ డడియవైచి + తునిమె దాని
వీరుఁ డలుక నగ్నివిశిఖంబుఁ బరపిన, దాని దాన దుంచె + దానపుండు.

వ॥ ఇట్లు తుంచి రోషంబున సారాత్మ్రంబుఁ బ్రయోగించిన వీరబాహుండయ్యత్త్రం
బున దాని విదళించె, నంత భానుకోపుండు గోపంబులోడ రిపుభయంకరుండగుచు
సర్వసంహారకారకంబగు బ్రహ్మాత్మ్రంబుఁ బ్రయోగించిన, 110

గీ॥ అదియు వారించె బ్రహ్మాత్మ్రమడరసేసి, వీరబాహుండు సాహసోద్వేలుండగుచు
నంత నఖిదివ్యాత్మ్రములే + వర్షముగనుఁ, బోవ దానననాఘండుఁ భూరిపటిమ.

వ॥ మఱియు మహాఘోరంబగు నారాయణాత్మ్రంబు సంధించివైచిన నది ప్రభావిభా
సిరదశదిశాంతరాళంబై మహాకరాళంబగుచు, బరతేర వీరబాహుండు గనుంగొని
తాను నయ్యత్మ్రంబుఁ బ్రతిసంధానంబుఁ జేసెనంత, 112

క॥ అవియుఁ బరస్పరఘర్షణ, జవమడరఁగఁ బోరిపోరి + సడలుచు నిలిచె
దివిజపరిపంథి యంతట, దవశిఖసంకాశరోషదారుణుండగుచు. 113

వ॥ ఇంకేను సర్వశత్రునిషూదనంబైన పాశుపతాత్మ్రంబు విడిచిన, నతంబు నదియ
నిగుడించుంగాన, దానఁ గార్యంబు నిరర్థకంబగు నని వితర్కించి, 114

క॥ మాయావిగాన దనుజుండు, మాయ నదృశ్యుండునగుచు, + మారుతమువలె
సాయకవృష్టిని నలుదెసఁ, బాయక తిప్పించుచు వీరుపై వర్షించె. 115

వ॥ అసమయంబున వీరబాహుండు భిదురసదృశదేహుం డయ్యును నమ్మహాశర
ఘాతంబుల రక్తిసిక్తాంగుండగుచు నిర్గురాత్ముం డగు దనుజుం డెదు చదియెనో,
తద్విశిఖంబులు నాపైఁ దొలఁగుచున్నవి; వాఁ డలక్ష్మ్యుండయ్యు బాణంబులు
లక్ష్మ్యంబగుచున్నయవి యని వ్యాకులచిత్తుండై నలుగడలు గలయ విలోకించి,
రిచ్చపాటాదవం జేయునది లేక విన్నవై మిన్నకయుండె; నయ్యవసరంబున దేవత
లును, భూతసేనాధిపతులును భయభ్రాంతులై. 116

మ॥ అనయం బత్రరి వీరబాహుండు నిజఃస్వాంతంబునఁ దైత్యమా
యనిరూఢిఁ గని సర్వమోహకము జ్ఞానాత్మ్రంబు సంధించి త

ద్వనదీప్తి స్తగనంబున స్వరభుండై ♦ కన్పట్టు రాత్రించరుం
గని కోపంబునఁ దేరుతో గదిసి సంఘామంబునర్చె న్నడుగ్.

117

వ॥ అప్పు డయ్యిరువురు పరస్పరంబు రథంబులు వివిధగతుల నలుగడలం దిక్పంచు
జయఘోషంబుల రొప్పుచు బ్రోయకాలఘనాఘనంబుల పగిది శరవర్షంబులు
గురియుచుఁ బ్రథమానశౌర్యధైర్యంబుల మెఱయుచుఁ బ్రదరంబుల విడు మిక్కుడ
మద్బాణంబుల భవత్ప్రాణంబులఁ గొనియెడ; నాముందర నీ మెదు సనియెడని
యన్యోన్యంబులు శపథంబులువెలయ పృథావంబు లుగ్గడింపుచుఁ బౌరుషం
బులు మించి నిజనామంబుల నుడివి పరాక్రమంబులఁ బ్రకటింపుచుఁ బలు
మరు నొండొరుశరంబులు ఖండించి మైపై నిశితకాండకాండంబుల నించుచుఁ
బరస్పరంబ పటుశీలీముఖౌఘంబు లమోఘంబులు గావించుచుఁ బాణితలం
బుల దొడలుదట్టి బెట్టగ నట్టహాసంబులు నెలంగఁ దార్కొనుచు, బగర
కుత్సాహంబాదువ బరనామంబులుఁ బేర్కొనుచుఁ బ్రతిఘటించికోలాహలంబు
లడర శంఖంబులఁ బూరింపుచుఁ బరుహేస్తు లడర నీనున నితరేతరంబు భర్జింపుచు
బహువిధంబులఁ బోరి రప్పు డారణం బతిదారుణం బతితుమాలంబుగాఁ జూపుట.

క॥ భూతలము తత్కడంబ, వాత్సలంబులుఁ గప్ప వసుధ ♦ వాత్సలిక వైత్యుల్
భూతములుఁ దొఱఁగె నట్లన, భీతిలై రణంబుఁ గాంచి ♦ వెలుచో గ్రహముల్.

వ॥ మఱియు దాహకత్వంబునఁ బ్రోయగ్నిసమంబులును వేగంబున వాయు
తుల్యంబులును మారకత్వంబున సంతకోపమానంబులును ప్రకాశంబున
నాదిత్యసంకాశంబులును మహారవంబుల నశనిసదృశంబులును సహారకత్వం
బునఁ ద్రిపురాంతకాస్త్రనిధంబులు నగు నానావిధకాస్త్రంబులం బోరి పోరి
పరపియుఁ దనివిసనక మల్లులగుచుఁ దలఁపడి హరిహరియును గిరిగిరియును కరి
కరియునుంబోలెఁ బరస్పరంబులం బెనంగిరి.

120

క॥ గగనంబు దిశలు వనధులు, నగములు నిండెఁ దదీయఁనారాచంబుల్
భుగభుగమంటలు గ్రోక్కుచు, ధగధగ మెలుఁగుచును మిగుల ♦ దారుణభంగిల్.

గీ॥ అంబుడంబులు గొన్నిభిఁష్టంబులయ్యె, గ్రాలె నుడువం కై చెడరెదిగ్గజములపుడు
నంబునిధులెల్ల శోషిల్లె ♦ సచలములును, గంపమొందెను దద్బాణఘర్షణమున.

వ॥ తచ్చరానలధూమం బజ్జుచి భాండంబు మొడుగనిండె.

123

క॥ ఆరణకేళిం గనుఁగొని, మూర పరాక్రమము ధైర్య ♦ మూర బంబుల్
వీరికి వీరే సము లని, వారక కొనియాడి రమరవర్షము మునులుగ్.

124

వ॥ అంత భానుకోపుండు కోపాటోపంబున శరసహస్రంబుల వీరబాహునరదంబు
వ్రయ్యలు చేసిన,

125

గీ॥ వీరవర్షుండు రోషించి ♦ వేగ దునిమె, నసురునరదంబు బాణసహస్రములను,
మఱియు దనుజుండు ముప్పదిమార్గముల, వీరువక్షంబునాటె సోవిస్మయముగ.

వ॥ వీరబాహుం డవియఁ గేలం దునిమి పదునాల్గునిశితప్రదరంబుల నిశాటుని మకు
టంబు పుడమిం బడవైచిన, 127

క॥ అసురుం డన్నియు శరముల, వెసఁ దునియలుగా నొనర్చె ♦ వీరుని కవచం
బసురవిలు వీరబాహుండు, లనమడుగతి నేడుశరములను దునుమాడెన్. 128

క॥ శకలీకృతకార్ముకుండై, భృకుటీకుటిలతను దానఁపేందున్ దుద్దీ
ప్ర కమలజడత్రశక్తి, బ్రకటితముగఁ బరపె వీరబాహునిమీఁదన్. 129

క॥ వీరుం డాశక్తిపయిన్, వారక శతకోటిశస్త్రపర్వము గురిసెన్
నారాచము లవి నడుమ ని, వారించి సమీపమునకు ♦ వడి నది రాగన్. 130

క॥ అనుపమబలుఁ డా శక్తిం, గని వీరుండు కార్తికేయుఁ ♦ గారుగ్యపయో
ధిని దలఁచి యుగ్రిఖడ్గంబున దానిం నిమె సురలు ♦ బాగడముదమునన్. 131

వ॥ అంత నవ్వీరపుంగవుండు కోపంబున ఖడ్గంబు నిడి యూరకుండె; నయ్యెడ మహాపా
పుండుగు భానుకోపుండు కొపంబుగదురఁ గరాళంబగు కరవాలంబుఁగొని త్రిప్పి
సింహనాదంబానర్చుచు వీరబాహుపయిం గవిసినం గని యతండు సునిశితవిశిఖం
బుల వజ్రనిష్ఠురంబగు తద్వక్షస్థలంబు భేదించె. 132

క॥ దనుజుం డదియు గణింపక, తనువున రుధిరములు దొఱఁగ ♦ దద్దయు వేగం
జనుదెంచి వీరబాహుని, ధను వరిమరిఁ ద్రుంచె ఖడ్గధారన్ గిన్నన్. 133

వ॥ ఇట్లు త్రుంచి సింహనాదంబులు సేయుచు నలుగడలం దిరుగుచున్నంత వీరబా
హుండు ఖడ్గంబుఁ గొని చూపరులు వెఱగండ నతనితోడం దలఁపడియె; నప్పు
డయ్యరువురకు దహనశమనులకుం బలె ఖడ్గయుద్ధంబు మహాభయంకరంబై
చెల్లె; నంత, 134

క॥ పాపాత్ముఁ డసురుఁ దురుతర కోపం బడరంగ వీర ♦ కుంజరుభుజమున్
దీపితకరవాలంబున, నేవెసఁగఁగ నేసె దోస్సమిద్ధప్రాధిన్. 135

—* వీరబాహుండు భానుకోపుని యాకసంబున చిత్రవధ సేయుట *—

వ॥ వీరబాహుండు వాని నిరర్థకంబుజేసి తద్ధాతంబు సరకుఁగొనకు సంగరకళాకాశ
లంబు మెఱయఁ గోపోద్దీపితుండై కాక్షేయకంబున నతనిదక్షిణహస్తంబును ఖం
దించిన, 136

గీ॥ మఱియుదనుజుండుడాకేలమండలాగ్ర, మలరఁగొని మీఁదఁజనుదెంచునంతలోన
వామకరమును దునిమె నవార్యపటిమ, వీరవద్యుండు దివిజులు వినుతి సేయ. 137

వ॥ అంతఁ గోపంబున సంతకోపమానుం డగుచు నద్దానవుండు మాయాత్మ్రంబుఁ
బ్రయోగింపం దలంప వాత్మణంబ యుదారబాహుం డగు వీరబాహుం డాహ
వంబున నతనిశిరంబుఁ బర్వతశిఖరంబునుం బోలెఁ గరవాలధారం దునిమి
కృన్వీరలంబునం బడవైచె; నంత. 138

క॥ హతు భానుకోపుఁ గనుఁగొని, యతిశయముగ గురిసి రమకు ధిలరులవానఁ
గుతుకమున నార్చె భూత, ప్రతితియు హర్షించె మిగుల ధానుడు దివిఁ. 139

వ॥ ఆసమయంబున వీర బాహుండు గగనంబు విడిచి భూతలంబుఁ జేరి సహోదరులు
తన్ను నలంకరింప సొంపెసంగుచు నిచ్చాపాత్ముం డనురుండు నీల్గుట నాచేసిన
ప్రతిస నెల్లె; పూర్వదిసంబుగదా గుహునియుక్తుండనైతి నని పల్కి నంతో
పంబున వాద్యఘోషంబులు మొలచు పేమకూటపురంబున కరిగి స్కంధు
మందిర ద్వారంబున నిజరథారోహణంబుఁ జేసి యంతఃపురంబున దివ్యమంగళ
విగ్రహుండు గుహునిం గని యతని పాదారవిందంబుల కతివినయంబునఁ బునః
పునః ప్రణామంబులు గావించిన, 140

క॥ సేనాని వీర బాహుని, మానుగ హస్తముల నెత్తి ధిమన్ననఁ దనరఁ
దేసియసోనలు గురియఁగ, ఏనుల విందుగను బల్కె ధిరునితోడఁ. 141

క॥ చలపాది భానుకోపుని, గలనఁ బరిమార్చి మిగుల ధిగాసిలితి వహా
బలు సంతసెల్లె నామది, చెలువుగ భవదీప్తితంబుఁ జెప్పము వీరా! 142

వ॥ అంత బాహులేయునకు వీర బాహుండు కృతాంజలిపుటలు డగుచు నిట్లనియె.

క॥ నీకృప శూరజుఁ గెల్పితి, నాఁకేమి ప్రయాసలేదు ధి నాఁకొప్పితముఁ
జేకూఁడె గరుణ నొసఁగుము, ప్రాకట భవదీయపాదపంకజభక్తిఁ. 144

వ॥ నాకు హరిబ్రహ్మాదిపదంబులేనియు నకాంక్షితంబు లగుచుండు; సకలశ్రేయః
ప్రదం బగు భవద్భక్తియ నా సదభీప్సితంబై యుండు నని ప్రార్థించినఁ బార్వ
తేయుం డతని కనన్యసులభం బగు నిజభక్తిఁ బ్రసాదించె; నంత వీర బాహుండు
గుహునకుం బ్రణమిల్లి సహోదరసమేతంబుగా నిజగృహంబునకుం జనె నని
చెప్పి సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. 145

క॥ ఈ వీర బాహువిజయము, భూవలయములోన వినిన ధి పురుషు లభీష్ట
శ్రీవెలయుచు సమరోర్వి మహావిజయము గాంతు రీశ్వరాత్మజకరుణఁ. 146

వ॥ వినుండు తత్కథాశ్రవణంబునఁ బాండవులు రణంబున దుర్యోధనాదులం
జయించి ధర్మమార్గనిరతులై వెలసిరి; జామదగ్నియు నిది విని బలపరాక్రమ
సంపన్నులైన కార్తవీర్యుదులం గెల్చె; ఋషిముఖంబున నాకర్ణించి వాలియు
మారుతాత్మజుండును నజేయు లగు ననేకశాత్రువుల సంహరించి రని పల్కి
మఱియు నిట్లనియె. 147

గీ॥ అంత శూరపద్ముఁ ధి డాత్మజనిధనంబు, నెలమి దూతముఖమువలనఁ దెలిసి
శోకభరముచేత ధి సుగ్రీకుచుఁ గడుమూర్ఛ, నొంది పడియె నత్పండివమీఁద.

వ॥ ఇట్లు మూర్ఛాగతుండై కొండొకడడవునకుఁ బరిచారకులవలనం దెలిపొంది
యిట్లని విలపింపం దొడంగె. 149

—* శూరపద్మాదులు భానుకోపుని మరణము విని విలపించుట *

క॥ హాపుత్త్ర! భానుకోపుండ! నీపటుతరభుజబలంబు ♦ నే డడగె నొకో
నీ పేరు నుడువ భాను, డీపట్లను వెఱచుభీతి ♦ నిక మా నకదా! 150

క॥ నీ కిట్టులెనచో నిక, నాకులు సుఖయింపఁగలరు ♦ నారాయణుడుఁ
భూకమల లూరు లొత్తఁగఁ, జోకఁ శయనింపఁగలఁడు ♦ సుఖముగ నభిఁ. 151

క॥ త్రిద్రవంబున గిరిభేదియు, సుదతీమణి శచినిగూడి ♦ సాంపుగ నోహణ
ముడమందఁగలఁడు కడు నభ్యుదయంబునుఁ బొందఁగలరు ♦ భువి దిక్పతులుఁ.

ప॥ అని మఱియు, 153

ఉ॥ పాయనిమోహబుద్ధి ననఁపాయనిశాతశిలీముఖోగ్రిచా
పా యనివార్యఛైర్యనగఁపా యనిమేషవిభంగసుపృతా
పా యనిశాశితస్థితకృపా యనిహాపమవేగ భానుకో
పా యని యేడ్చు బీదహృదు ♦ పాయని రూఢిని బొందతే కొగిఁ. 154

ప॥ ఇవ్విధంబున విలపించు సమయంబున, 155

క॥ దనుజులు కొందఱు తన తన, యని శీర్షకబంధపాణు ♦ లొగిఁ గొనిపోరం
గని యాయవయవములఁ గ్రమ, మున సుధించి యసురపతిఁపొగిలెమనమునఁ.

ప॥ అయ్యవసరంబునఁ బద్మకోమల సపత్నులతోఁ జనుదెంచి కుమారునాగంబులు
గని భూతలంబునం బడి లేచి తడవయవంబులఁ గరంబుల నంటి మూర్ఖునుచుఁ
గన్నీరు దొఱఁగఁ గచధరంబు నెదర దురంతోకాకాక్రింత యగుచు నిల్లని విల
పించె. 157

క॥ కమలాకరసంస్థిత మగు, కమలముఁ గావలయు ననుచుఁ ♦ గాంక్షించిన శీ
ఘ్రిమ తెచ్చి నా కొసంగెను, కొమరుఁ డితఁ డివ్విధమున ♦ గుంభినివడనే? 158

క॥ సురలెల్లఁ దనకు నివ్వఁగి, బరితాపమొనర్చి రకటఁ ♦ బ్రాపించెదె యీ
కరణి మహాభేదము నిజ, తరుణుల కీ దోష మింక వృధా చనునొక్కో. 159

ప॥ అని యీవిధంబున శూరుండును యెల్లదానవులును గాంతాజనంబులును హతుం
డగు సుతుం బెల్లని విలపించి రంత దానవేంద్రుండు లేచి కోపోద్దీప్తితుం డగుచు
నీక్షణంబున తాన కయ్యబునకుం జని సకలశత్రుసంహారంబుఁ గావించి తదుగ్రి
రంబున వీరయజ్ఞంబు సల్పి తనూభవుని బ్రీతికించెడగాక యని పల్కి తన్ను
తక శేబరమును సంరక్షించుకొనియుండ రాక్షసులకొండఱ నియోగించి పద్మ
కోమలాది భార్యల నంతఃపుంగంబున కనిచి, మాతలిం గనుగొని యిట్లనియె. 160

గీ॥ అమితవిభవమొప్పు ♦ నసురాఖ్య పట్టణ, మునకు నేగి సింహముఖునితోడ,
భానుకోపముఖ్యు ♦ బహుచైతన్యనిధనంబు, నెప్పి తోడి తెంచు ♦ శీఘ్రి మతని.

ప॥ అనిన విని దూత లతిత్వరింబునం జని నానారత్నచిత్రితంబగు నసురపురంబు సేరి
మహాబలుండగు సింహవక్త్రునిం గని ప్రణమిల్లి సవినయంబుగ నిలిచి యిట్లనిరి. 162

క॥ దానవవర నీశ్వేష్ఠుఁడు, మానితబలశాలి దనుజహాళియు నిపు డెం
తేనియు నినుఁ దోడ్తమ్మని, మానుగ నిట కనిపె మమ్ముఁ మహితబలాఘాః!

ప॥ కావున నాలస్యంబువలదు; శీఘ్రం బరుదేర వలయు; ననవుడు నతండు శృత్తాంతం
జేమి యని యడుగుటయు దూతలు భానుకోపుని వధంబు సెప్పిన విని రాక్షసేం
దుగ్రిండు శోకాకాంతవృద్ధియుం డగుచు, శిరంబు వాంచి కొంఱాకసీపు
చింతించి, 164

మ॥ అతిరోషంబున లేచి తేరుపయి బోధ్యత్వప్రేక్షి నారూఢుడై
చతురంగంబులు వైన్యముల్లోలువఁగా * ఛత్రిధ్వజశ్రేణికా
యుతుడై సయ్యన వాద్యఘోషములతో * గోర్యపీఠి నేతెంచె న
పత్రిమానం బగు శూరపద్మపురికి * భాన్యత్ప్రభావోన్నతి. 165

ప॥ ఇట్లు వచ్చి సింహవక్త్రుండు శీఘ్రంబ రథంబుడిగి భ్రాతృమందిరంబు సొచ్చి
కక్షాంతరంబులుగడచి యంతఃపురంబున కరిగి యందు పుత్రికోకాకులుం డగు
నగ్గిని శూరుం గని పదంబుల కెరగిన నతండు సోదరుని బాణిలంబునఁజేర్చి
కాఁగిలించుకొనియె. 166

అ॥ అంత సింహవక్త్రుఁ * డనియె నగ్గిజతోడ, శౌర్యధర్మములకు * సదన మీపు
భేదపడియె దేల * కేవల మీరితి, తెలియ నుడువు నాకు * దితిజవర్య! 167

ప॥ అని యడిగిన సహజన్మనకు శూరపద్మండు నఖలంబును దెలిపి, శీఘ్రంబ
నీవు రణంబునకుం జని సకలశత్రుసంహారంబు గావించి మగుడ నాసముఖంబున
కరుదేరవలయు; నేతదర్థంబు నిన్నిటను రావించినది యనవుడు, 168

—* సింహవక్త్రుండు శూరులకు పితంబునెప్పి యని కరుగుట *—

క॥ శూరునివచనము విని కడు, వారక సింహస్త్వం డనియె * వ్యర్థం బకటా
పోరం జంపితి నిశిచర, వారంబు నొకింత నాదు * వాక్యము విసక. 169

ప॥ సాక్షాత్పరశివుండు సత్యజ్ఞానానందమయుండునగు వానిం బాలిశుం డనుచు
బల్కితి; తత్ఫలంబివ్వడ యనుభూతంబయ్యె; నేరి కేనియు దైవగతిదుర్లంఘ్యంబు;
నావాక్యంబు నీకు సత్యతదాహకం బగు విషం బయ్యె; నింక నేమిసెప్పనగు;
నా కనుజ్ఞయొసంగు మేను కయ్యంబునకుం జని సకలరిపుల జయించివచ్చిగాని
నీముఖంబుఁజూడననిపలికిన విని శూరపద్మండ్లు కాక యనియచుజ్ఞానో సంగ,

క॥ తనవిడిదిఁజేరి సింహ, ననుడు డధిక్షీరరుద్ర * నానామధువుల
వననిధులట్లన గోలుచు, దిని మాంసపు రాసులెలమి * దృష్టండును. 171

క॥ కొతుక మొప్పుగ బరిమళజాతంబులు మేన సలది • సగిలంకృతుఁడై
నూతనవస్త్రాధరగా, వ్రాతంబులఁ దాల్చి యతులవైభవ మెసఁగఁ. 172

ప॥ ఈశ్వరదత్తంబులైన దండచక్రకులిశశూలంబులును నితరదేవతాస్త్రంబు
లును మహాఘోరంబగు మాయాపాశంబునం గైకొని దశలక్షతురంగంబులం
బూన్చిన రథం బధివసించి పరాక్రమసహితం లగు సేనాపతులును, సుతులును,
శాసటయై చనుదేర భయదనినదాబు లెసంగ నానాయుధభాసమానంబు
లును లక్షనాహినీసంఖ్యాకంబులును నగు చతురంగబలంబులతోడ శూరా
నుజుండు పురంబు వెడలె; నంత, 173

మ॥ గజవాజప్రకరంబులుఁ ఘనశతాంగశ్రేణులుఁ సైనిక
వజ్రముల్ భూతల మానరించె మొరసఁగ • వాద్యప్రఘోషంబులుఁ
విజతాంభోధిరవంబులై దెసలఁ బట్టెన్ ఛత్రము ల్బాచుర
ధ్వజకోట్ల పై ననేకము ల్బలురజోవ్రాతంబుఁ గప్పెన్ రవిఁ. 174

ప॥ ఇట్లరుదెంచుసమయంబున, 175

గీ॥ అరదములమీఁదగృధ్రంబులలాడె గూసె, కాటసంఘంబు శుష్క-వృక్షముల నెక్కి-
యల్కలెల్లదవ్రాతనియ్యోజమిగుల, దుర్నిమిత్తంబులెంతయుఁదోచె నెదుర.

ప॥ అంత హరిచతుర్ముఖములు లగు నిఖిలబహ్మర్షులు సమరాభిముఖుం డగు
సింహముఖునిం గని కాంచినీకు లగుచు స్కందనిమరువుఁజేరి తత్పాదారవిందం
బులకు వందనంబుచేసి కృతాంజలులై యిట్లనిరి. 177

క॥ దేవోత్తమ! కరుణాంబున, గాఢము మా కభయమొసఁగి • ఘనశౌర్యమ శూ
రావరజుఁడు సింహాస్థుఁడు, వేవే చనుదెంచె సమరవిజయోత్సుకుఁడై. 178

ప॥ దేవా! వీడు సహస్రమూర్ధుఁడును, ద్విసహస్రభుజుండును, సహస్రయోజనా
యామద్యస్తెర భుజాంతరుండును, బ్రహ్మాండసహస్రశాసనుండును, నఖిలవైరి
సంహారకుండును, మహేశ్వరదత్తమాయాపాశశూలాద్య నేకాయుధధరుండును,
మహాబలపరాక్రముండును నగు; మఱియును, 179

క॥ కులనగములు దిక్కుంజర, ములు కూర్మం బష్టనాగముఖ్యులు బలంబు
త్త్వలగుచు దాల్చు వసుంధర, బలయుతుఁడితఁడేకదినముఁభరియించెబయిఁ. 180

మ॥ భువనవ్రాత మితం డగ్రంధసహితంబుఁ వేగ భక్తిఁడనా
పు, విలాసంబుగ నొక్కనాఁ డితిఁడు విఘ్నాక్షిద్ధతి స్రవేష్ఠ మే
రువొగిఁ దండముగాగఁ గేలఁగొని నాహుఁగిఁ దదాస్థాలనం
బు వడివేయ నసారమైన నునిచెఁ • బూర్వప్రకారంబునఁ. 181

ప॥ అదియునుంగాక నిచ్చాపాత్ముఁడు ఛాయావిరాజితపార్శ్వద్వయంబును, శంఖ
దత్తంబును నగు నాశీలంబు శూలంబు భరియింపుచుండు; నితని యగ్రజుండు

హరుని, నేకాదశకోటికుదులను, నీశానుని దక్కఁ దక్కిన యాదేవగణంబుల నెల్లఁ గృషినియుక్తులంజేసి శాధింపుచుండు; నిన్మరాత్ముల మరంబున వధించి మమ్ము రక్షింపు మను వేల్పులదీనాలాపంబులు విని వారి కిభయంబు లొసంగి సుబ్రహ్మణ్యుం డాక్షణంబు,

182

క॥ సారథియైన సమీరుని, తేరుం దెమ్మని ప్రయాణానీవీతమతియై

ధీరత లేచుటఁ గాంచి యపారబలాఘ్నము వీరశాహుండు వేగఁ.

183

వ॥ సత్యజ్ఞానానందలక్షణుండు నగు స్కందునిపదారవింధంబుల తెరిగి నాకన్ముష్ణ యొసంగు; మేను సంగరాంగణంబున సకలశత్రుభంగంబు గావించి వచ్చెద ననిన విని గుహుండు మందహాసవిలసితముఖారవిందుం డగుచు నాహవంబున కన్ముష్ణ నిచ్చిన నతండు నిజగృహంబునకుం జనుచెంచి,

184

మ॥ ధృతనానాయకుఁడై విభూషణలస్యవ్యాంబరోపేతుఁడై

యతులపౌర్ణిధిరథంబు నెక్కి బహుశైల్యాధ్యక్షుల న్నాహుశా

న్విత లస్తాధికలక్షనీరులుచు, శిఖి దోచునూప స్మరణ

ద్ధతి నేసెంచెను వీరశాహుండు సమీదస్రింబు సేరం గూఁ.

185

వ॥ అయ్యవసరంబున సహస్రీవాహినీసఖ్యుంబు లగు సకలభూతములుచు సర్వా యుధసమేతంబులై లోడంజనుడెంచి మించె.

186

క॥ సేనాంఘ్రిభవపరాగము, భానుం గబళించె, మొరిసె శిభయదంబుగ భే

రీనిసానిస్వనములు, మానితకేతనము లభ్రామండలి మెరసె.

187

వ॥ ఇట్లు చనుడెంచి యసురబలంబులం గవిసిన యయ్యుభయదళింబులు పరస్పరా హంకారజనితహుంహారభయంకరంబులును, బ్రకటితభేరిభూరిభాంకారపూరితహరి న్ముఖరంబులును, బ్రస్ఫురితధన్వన్త్యాటంకారధీమణంబులును, బ్రసారితనానాస్త్ర ఘూఘ్న త్తారఘోషితంబులును, పరిభ్రాజితకేతనపటపక్షాత్తారభయానకంబు లును, బరిభ్రమద్రథనేమీనినదభయదంబులును, బవనజవనకంకణహేమారవ్యభ్రావంబులును, బటుగజఘటాబృంహితధ్వజ భాసురంబులును నగుచుఁ ద్రవ్యతోపల భూరుహంబులు గురియుచు, నిశితవిశిఖింబులు నిగుపించుచుఁ బరశుపక్షాస కరవాలశూలకులిశితోమరాదులు బలపుచు ఘోరంబుగాఁబోరు నవసరంబున,

క॥ దనుజులు రణకోవిదులై, మునుకొని తన్ముక్తిశైలంబులు భూరుహముల్

దునిమి దిగింతవ్రాతం, బునకుఁ దరిని రథలభూతపుంజమాల వడి.

188

వ॥ ఇట్లు రక్కసులచే నుక్తు సైని దెసలకుఁ దిరిగి చను మూకలం గని, సెలునిలుం డని చేవీచి నిజబలంబులం బురికొలిపికొని భూతసేనావిధుం డగు సింహుండు సింహ నాదంబుసేయుచు మదగజంబుపై కురుకు కొదమసింగంబునోలె నసురవీరుల పంఠం గవిసి మహోద్ధండం బగు దండంబున రిపుమండలాలుఁ జెండి చెండి దండ భరుదండ కనిపె; నంత,

190

—* దశముఖాసురుడు సింహులొద్దము నేసి మడియుట *

క॥ హరిశ్చంద్రుడు దశముఖుఁ డను, సురవైరి చమూవిభుండు ♦ శుంభద్గతిచే నరుదెంచి రోషమడరఁగ, శరవిత్తుల సింహు నేసె ♦ సమరక్షోణి. 191

వ॥ భూతసేనావిభుండు నవియన్నియు దండంబునం జెండి పెండియుఁ గోపంబడర దానును దద్వత్తుంబుపై వైచిన నావ్రేటునం గవచంబు నుగ్గునూచంబయ్యె; నంత దానవుండు ప్రతిదండుంబుఁ గొని యుద్దండంబుగాఁ గేలం దిప్పము సింహుని వత్తుస్సలంబున వైచిన, 192

క॥ దండము తత్పటువత్తో, మండలి సంఘృష్టి రణమయమై పడియెన్ మెండొడ్డి మటియు దనుజున, రుండును పరశువునుఁ బరపె ♦ రోషం బడరఁ. 193

వ॥ అప్పరశ్వధంబును భూతసైన్యాధిపుడు దండంబునం జూణంబు గావించి తూణంబుగా నతని బాణాసనంబుఁ దునిమిన, 194

క॥ దానవుఁ డతికోపోజ్జ్వల, మానసుఁడై శక్తి బరపె ♦ మహిమ సెలుంగన్ దానిని భూతగణాగ్రణి, మాతచక్రమునఁ దునిమె ♦ మగఁటిమి దనరన్.

వ॥ అంత దానవుండు ఖండితం బగు శక్తి గని ప్రచండకోపంబున మండుచు, దోర్లం డంబున వేళొందు దండంబునం గొని దండధరుని పగిది నుద్దండంబుగా భూత సేనావిభుం జెండిన, నతండు రుధిరంబు దొటఁగ నిమిషమాత్రం బూరకుండి పెండియు నరుదెంచి కినుక జనింప రెండుచేతుల దండంబులఁ గీలించి దశ ముఖు నురంబుఁ జదిపె; నెంతయు, 196

గీ॥ అద్భురాత్ముఁ డప్ప ♦ దాననంబున రక్త, భార లొలుక ధరణిధరమువోలె ధరణిగూలె నిర్గతప్రాణుడై యంత, నసురులెల్ల గదిసి ♦ రతనిమీఁద. 197

వ॥ ఇట్లు రక్కసులు పెక్కు డొక్క మొగి నమ్మహావీరుం డగు సింహునిపయిం గవియునేడ మహాబలుండును, శ్రీమతుండును నగు కనకనాభుం డనుకనకుండు లక్షవీరులలో నుండి యెడసొచ్చి కనకపుంఖంబు లగు నిశితసాయకనికరంబులఁ గనికరంబెడల నొడలఁబఱపినం గని కరంబు భయఁపడి కంపితాంగు లగుచు నసు రులు నలుదెసలకుం బరచి; రంత, 198

ఉ॥ దానవసైన్యనాయకుఁ డుదాఁబలాశ్వుండు దుర్ముఖుండు, కో పానలభాసమానుఁడయి ♦ యద్దనుజప్రజమ్లెఁ దిప్పిఁ గ ర్జానినదంబు లొప్ప శిలసాయకము ల్లరిసె న్నిహోర్వి నె తేని భువాపరాక్రమ వినిగ్ధితభాస్కరకోటితేజుడై. 199

వ॥ అత్రత భూతంబులు మొత్తంబులై మహారథంబు లొనర్చుచు భూధరభూచూహ శిలాప్రకిరంబు లద్భురాత్మునిపయిం గురిసిన, నద్వర్ముఖుండు కోభారుణముఖుం డగుచు శతభాదళితగాత్రుండై రణవంచకుండు గావున భూతసైన్యంబును

మాయాగపై; వప్పు డప్పాచాత్తుని మాయం దెలిసి వీరమార్తాండుఁ డగు
దెంచి జ్ఞానాత్మంబు సంధించె. 200

గీ॥ అంతదానవవిభుఁడుమాఁయనుదొలంగి, యలుకబాడమంగనొక్కఁడఁయాజిలోన
నిలిచిబాణసహస్రంబుఁనిష్ఠరముగఁ, బరపె నవ్వీరుపై భుజాఁప్రాధిమేరయ. 201

గీ॥ వీరమార్తాండుఁడసహస్రవిశిఖములను, నవియుఁడునుమాడిన త్తశితాత్మములను
వానిధనువును ఖండించి ♦ వాడిములికి, గంచుకంబును గడు వ్రక్కఁలించిమించి.

వ॥ మఱియు నిశితవిశిఖంబుల నతని గాత్రంబు నొప్పించిన నద్ధానవుండు రక్షిస్తాం
గుఁ డగుచు నొల్లఁబోయి యొక్కింతసేపు మూర్ఛాకాంతఁడై మఱలఁదెప్పిరి
లి యమ్మహామహునితోడఁ గయ్యంబున కియ్యకొనక చయ్యన మాయ నదృ
శ్యుండై పలాయనంబు నొందె; నట్లుగుటం గనుఁగొని దనుజునైనికులందఱు యథా
యధంబుగా బారుటం జూచి భూతంబులు విజయసమేతంబులై పరాజితులతోడ
సమరంబుసేయఁ దగ దని సింహనాదంబు లొనర్చుచు మఱలె; నప్పుడు. 208

క॥ దనుజుల పలాయనంబుం, గని సింహముఖుండు వేగ ♦ కడురోషమునఁ
జనుదెంచి భయదగ్ధా,ధ్వను లడరఁగ సమరమునకు ♦ దారుణహామి. 204

వ॥ ఇట్లరుదెంచు పర్వతోపమానకాయుండును, మహాభీముండును, సింహనాద
ముఖిరతిజ్ఞు ఖుండుచు నగు సింహముఖుంగని భూతప్రాతంబు లుత్తంగంబు లగు
మహీధర తరువండంబులు గురిసిన, నద్ధానవుని కరాస్థాలనంబునం గంపితంబులై
తరుగిరులు గొన్నిచూర్ణంబులై యెగసి తారాగ్రహమార్గంబుఁగప్పె; గొన్ని
చిదువ్రలై నేలంబసిన నచట సింహవాక్రఘాది మృగంబులు బెడరి నలుదెసలం
బరచె; నంత, 205

శా॥ భూతవ్రాతము భూరిభూరుహనగంబుల్ నింపఁగాఁ జూచి సు
జాతకోద్ధత తేరు దిగ్గి స్థిరుఁడై ♦ చండపృతాపంబునఁ
డై తేయాధిపుఁ డమృహీధరము లుద్యతాస్థలజాలంబులఁ
జేతంబట్టి జవోన్నతిం బఱపె నాఁజిం గొన్ని భూతాభివై. 206

—* సింహముఖుండు భూత సేనల చిత్రగతుల వధించుట *

వ॥ మఱియుఁ బ్రచండరోషంబున నన్నిశాచరుండు భూతంబులం గొన్నింటినిగేలం
గీలించి నేలంగొట్టి కొన్నింటిని సూర్యరథంబునఁ బర్వతసముద్రద్వీపంబులం
గొన్నింటినిం బడవైచియు, వెండియుఁ జలంబురెట్టింపఁ గొన్నింటిని ముష్టిప్రహా
రంబులం బొడిచియు, గొన్నింటిని వ్రయ్యలుగావించియు, బ్రహ్మాండకటాహంబు
దాటం గొన్నింటిని వెగయనేసియు, గొన్నింటినిం బిరబిరం ద్రీప్తి దెప్పరంబు
గా మోదియు, బ్రహ్మవిష్ణులోకంబుల దొఱఁగఁ గొన్నింటిని వడివిజ్ఞుయు, గొన్నింటి
నింద్రాద్యప్రదిక్పాలకులసదనంబులం బడఁ గెడపియు, బడబానలం

బునం గొన్నింటిని గూలంద్రోచియు, గొన్నింటిని బాతాళంబున నణచియు, గొన్నింటిని దునిమియు, గొన్నింటి భూతలంబున నెఱిపియు నమ్మహాబలుండు భూతవ్రాతంబుల సకలదిశలు సర్వభువనంబులు నింది మించినరోషంబునం జరణ తలంబున మెదిపియుఁ జదిపియు, యేచియు, జేరేచియు, శిరంబులఁ ద్రెంచియు, రూక్షక్షణంబుల నవలోకించియు, హంకారముల భంజించియు, గరతలంబుల నలిసలి గావించియు, గోపంబునం గరగర నమలియు, మగుడ నగ్గరాత్ముండు పరుశుశ్చైసముసలముద్గరకరవాలశూలాద్యాయుధంబులఁ జక్కఁగాచియు, నుక్కుమిగులం గులాచలంబులుం బ్రయోగించి నుగ్గునూచంబులుసేసియు నిట్లు ననేకభంగుల సంగరాంగణంబున భూతములన్నింటిని బరిమార్చె. 207

క॥ అపుడు హరిబ్రహ్మాదులు, విపులభయభ్రాంతులగుచు † నేగమ చని రా జిహ్వానంబుఁ బొందుచు, నపరిమితానందులైరి † యసురులుఁ బేర్చెన్. 208

వ॥ సింహవక్త్రం డత మఱల నతిసుందరరథారూఢు డయ్యె; నయ్యెడ నగ్నికోపుం డను భూతేశ్వరుడు చనుదెంచి కోపాటోపంబున నిజపరాక్రమంబుఁ బ్రశం సించుచు మహాభీలంబును, నతిదృఢంబును నగు శూలంబు సురవిరోధిపయిఁ బరసిన నదియు నతని వక్షంబునం బడి భగ్నంబయ్యె నయ్యెవసరంబున, 209

ఆ॥ మఱియు భూతవరుఁడు † మది రోషమొదవంగ, సింహదమెలమి † జేసి కేల దండమొకటి నిప్పి † తత్సారధిజెండి; దండిపురికి ననిచెఁ † దక్షణంబు. 210

వ॥ అదియుంగని సింహవక్త్రుండు నిజభుజాదండమండితం బగు దండంబునం బరా క్రమోద్ధృతుం డగు నగ్నికోపునిం జదిపిన నతడు మూర్ఛాగం డయ్యె;నంత,

గీ॥ దానమేచుగ్రిండుమగుడరఁగంబునందు, వేటొకనిసూతునియమించి † విక్రమమున భూతనాథసుమాలినిఁబోరఁగదియ, నసురపై నేసి నతఁడు మహానగంబు. 212

వ॥ అప్పర్వతా బఖర్వభూర్వహం డగు నమ్మహాసురుండు బాలుండు కందుకంబు నోలఁ గేలా గీల్చి మగుడ సుమాలివక్షంబునం బరసినఁ దత్పతనంబున నతం డించుకసేపు మోహవరవశుండై పడియె. 213

ఆ॥ ఇట్లు పడిన నతని † నీక్షించి దండియు, వజ్రకలితమైన † వానియరము దండమునను మోచెఁ † దద్గట్టనంబున, నదియుఁ జూర్ణమయ్యె † నాక్షణంబు.

వ॥ మఱియుఁ గోపంబుగదుర భూతసేనావిభుం డగు దండి మహాసింహులు వేదండ తుండంబుం దెంచుపోల్కి బ్రతాపోద్దీపితుం డగు నస్తైత్యనాథునికరంబులఁ జెండిన నమ్మహాదనుజుం డలిగి పాదంబునం దన్ని యతని నేలఁ బడవైచి నభో మండలంబున కెగయజిమ్మిన, 215

క॥ దివినుండి దుమికి దివిజుడు, జనమొప్పంగ వైత్యబాహుఁశాఖలమీఁదగ్లవఁగవఁ ద్ర్యామబోలెను, వివిధగతిం గంతులిడియె † వేమరు బర్చెన్. 216

గీ॥ మఱియు లతలను ద్విమ్మరు మధుపమట్ల, నంసమండలిఁజరియించునతనిదాన
వుండు మక్షికను నరుండు * వోలె గేలఁబట్టి నలుపుచు దవ్వనఁ * బారవైచె. 217

వ॥ ఇట్లువైచిన భూతేశుండు మూర్ఛాగతుం డయ్యె నంత, 218

క॥ సేనాపతు లివ్వధమున, దానవుచే విజితులైన * దత్తణమే య
బృహనుతశౌర్యులు వీరులు, మాచుగఁ జనుదెంచి సమరమండలి కెలమిన్.

ఆ॥ నిశితసాయకములు * నిగుడింప దనుజువై, నవియుఁ బుష్పవృష్టి * యయ్యెనతని
కపుడు చైత్రనాథుఁ * డరదంబు దిగి వేగ, సింహనాదమెలమిఁ * జేసి కినుక. 220

క॥ కేసరివోలె గజంబుల, భాసురశౌర్యమునఁ గేల * బరిపంథుల నెం
తే సమరమున నొడిసికొని, చేసెఁ బరస్పరహతుల విశీర్ణాంగులుగన్. 221

వ॥ మఱియు రథంబులతోడనఁ గొందఱు వీరులఁ బాదఘాతంబుల నింగి కెగయఁ
దన్ని నిహతులంజేసె; నిట్లు బహుప్రకారంబుల వీరవరుల నేవణించినం గనుం
గొని భూతంబులు భీతంబు లగుచుఁ బరిభూతంబులై మృగంబులవగిది దిగంతం
బులకుం బాతె; నెంతయు, 222

శా॥ వీరాధ్యక్షుండు వీరబాహుఁ డది తా * వీక్షించి కోపంబునన్
నారాచంబుల నారిగూర్చి పఱచెన్ * నానారిపు శ్రేణిపై
బోరన్ గ్రీష్మఘనాఘనంబు సలిపంబున్ నిమచందంబు దే
వారుల్ ధారుణి గూలి రత్తిరి సమస్తానీక సంయుక్తులై. 223

క॥ భూరిక బంధంబులు స్పృక్పూరముల నటించి మించె * ఘోరపీశాచో
ఘోరవములు మఱికంకము, లాహూధిఁ బలాభిలాష * మడర భ్రమించెన్. 224

వ॥ అవియుం గని సింహవదనునితనూజలు నూర్పు రమర్షంబున శరవర్షంబులు గురి
సిన వీరబాహుం డలిగి సింహనాదం బొనర్చుచు ననేకసాయకంబులు వారిపైఁ
బఱచె. 225

గీ॥ సింహవక్త్రసుతులు * శితశరంబు లనేక, కోటిసంఖ్య తెలమి * గురిసి రాజ
తావదంబకముల * తచ్చరంబులు విల్లి, నరదములుచు దునిటు * యార్చెనతండు.

వ॥ అంత దనుజుసేనలం గల బలుమగలు పలుపురుం గూడికొని యతనితోడ ధను
ర్యుద్ధంబు సేయ మనబలంబుల నెవ్వండు సాలంఢని యాలోచించి ఖడ్గభేటకంబుల
ధరించి మెరవట్లుఁ జూపుచు నొక్కపెట్టన నవ్వీరాగ్రణిజట్టుకొని పోరి; రయ్యెడ,

మ॥ ఘనరోషంబున వీరబాహుండు మహోగ్రజైవ ఖడ్గంబు గొ
బ్బున సంధించి రణాంగణంబునకు విఘ్నార్జ్యదృఢజాప్రీతి మా
ర్కొనిరాఁ గల్గని సింహవక్త్రసుతులుం * గోపంబు దీపింప నా
తనిఖడ్గంబున నొంపఁజాలమి సముద్యతప్రీతిఁ దా మందఱున్. 226

వ॥ అతనిపైఁ బడి సుహరింపఁ దలంచు సంతలోన నవ్వీరబాహుం డొక్క నిశితకర

వాలంబున నప్పాపాత్ములగు సింహాస్మృతనయుల నూర్వరం దునిమివైచి శీఘ్రంబ
పరమమంగళం బగు రథం బధిరోహించిన నప్పుడు సురవరులు విరులవాన గురిసి
రెంతయు సంతసంబున,
229

ఉ॥ అంతట సింహానన్త్రుఁ డది ధి యారసి పుష్కరివియోగ శోక మ
త్యంతము దుర్నివారమయి ధి యక్కట పీఠాకరుండ నిర్ణయ
స్వాంతత పీరినాదటనుఁ సంహృతిఁ జేసె నటంచు సిగ్గుచే
నెంతయుఁ జింతనొంది మది ధి సేపెసంగంగ మహాగ్రహంబునన్. 230

వ॥ ధైర్యభారేయుండు గావున విక్రమంబు నెక్కొలుపుచు, సకలభూతంబుల
నిమ్మహామహునితోడంగూడ దిగమిగిలెద; నిఖిలలోకంబు లణించెద; నట్ల
కాని నాకోపం బుపశాంతంబు గా దని తలపోసి రహాయాధుడై వీరబాహుం
గదిసిన.
231

—* వీరబాహుండు సింహావక్త్రు లర్చి గోసతి భనుర్బుద్ధిమ సేయుఁ *—

గీ॥ వీరబాహుండపుడు ధి వేగంబు యెదిరించె, బాహు శౌర్యమెసంగ ధి బ్రధనమునకు
నంత నతని జూచి ధి యాత్మలో నత్యంతదర్పమశరఁ బలికె ధి దానవుండు. 232

క॥ ఏరా యెవ్వండ వీవు కు, మారుండవో లక్షవీరమండలిలోనన్
వీరుండవో గాకను నవ, వీరులలో వాండవో భువిన్ దూతవోకో. 233

వ॥ సత్యంబుగా నా కెఱింగింపు మనవుండు వీరబాహుం డిట్లనియె. 234

ను॥ విను మో దానవ! దేవదేవుండు మహాపీరుండు నా క్కాక్షి
యనకున్ దాసుండ దూతభావమున ము ధి న్నుద్యస్థితి వచ్చి డై
త్యనికాయంబుఁ గలంచు లో వెలుంగివే ధి తా వీరబాహుండు సంత
క్షను నే నెవ్వడనైన నేమిపుడు పృచ్ఛజేయ నీ కేటికే? 235

వ॥ అని పల్కిన వీరబాహునకు సింహావక్త్రుం డిట్లనియె. 236

ను॥ కరమున్ దుర్బలులైన దానవుల సంగిగాఁచుక్కిరి గూల్పుటన్
వరిశౌర్యం బగు నొక్కొ నీకు నరయన్ ధి మత్పత్తిలన్ బాలురన్
ధరఁ ద్రేల్పించుట దొడ్లపౌరుషమున్ ధి దిప్పించగా నేల సంత
గరమందున్ నిలు ని న్నవధించి ముదము ధి న్నావెతుఁ గంకారికన్. 237

వ॥ విను మింతమాత్రంబుకాదు; నిన్నుఁ బరిమార్చునెడ, నెడనాచ్చి భవన్నాథుం
డగు గుహుండు భూతసేనాసమేతుం డై దేవగణంబులఁ గూడుకొని వీరవరుల
తోడ నరుదెంచె ననియు సంగి రాంగణంబునం బరిమార్చెద నని సాహంకారుండై
పలుకు నతనివచనంబులు శ్రుతిపుటంబులకు నతికటువు లగుట నించుకించుక
విని మనంబునం గనలుచు నేల్గింబుల నుగ్గిం బగు కోపరసంబుఁ గ్రమ్మచు
నుక్కెసంగ వీరబాహుండు నిశితంబు లగు దశవింశతింబులు గైకొని సింహముఖుని

- కఠినం బగు నురంబునఁ జొనిపిన నవియు భగ్నంబులై పడియె; నంత, 238
- క॥ దండముఁ గొని దానవుఁ డుద్ధండత నవ్వీరుమీఁద ధద్దయువైవఁ
గాండంబుల నాల్గింట నది, ఖండించె సుకేందుఁ డలుకఁ గడలుకొనంగఁ. 239
- వ॥ మఱియు శరసహస్రంబు లసురశిరంబులఁ జొనిపిన నవియుం బొడిమై నేలం
బడియె నంత, 240
- క॥ దనుజపతి మఱియు శూలము, గొని భీకరపటినైవఁ గొబ్బున నదియుఁ
దునుముటకు వీరవర్షుడు, కనదస్త్రసహస్రములుచు గడువడి గురిసె. 241
- క॥ శూలాం బది తత్పాయక, జాలము ఖండించి యెదుటఁ జయ్యన రా, నా
భీత వీరుడు మఱి శర, సాసహస్రంబు గురిసెఁ బటిమ నెసంగఁ. 242
- వ॥ అదియును శరసహస్రంబులఁ బ్రతిహతాబు గావించి శూలంబు సత్వరంబుగా
నవ్వీరుం గదిసిన నతుడు ససంభ్రముం డగుచుఁగర వాలంబుఁ గొని తచ్చూలంబుఁ
దునియలుగాఁ జేసె నప్పుడు వేల్పులు నవ్వీర గాఁజుపరాక్రమంబు నగ్గింపుచు
సంతసించిరి. 243
- మ॥ మఱియుఁ రోషణాశ్రుణు డగుచు సుభిఁప్పిఞ్చి నవ్వీరుఁ డ
స్తరి సంధించె మహాగ్రహశుభతముఁ ధైత్యేంద్రుఁ డాతండు నే
తైర తద్బాణముఁ బూని యేసె నపు డాశే నవ్వీయుఁ డెండు డ
గ్గరి యన్యోన్యరణంబు సేసి మగుడఁ గొరిగ్యంబులుఁ పీనుచుఁ. 244
- వ॥ వీరజాత్యుం డస్త్రైత్యుపరాక్రమంబునకు మనంబున నాశ్వర్యంబు నొందుచు
గుహుండుఁ దక్క నా కిరస జయింప నశక్త్య బిరసి సేనల నేన సంహరించెద నని
కోపోజ్జ్వలితుండై మహాసాహసంబున, 245
- క॥ కదనంబునఁ దత్పూతుని, బదునాలుగు విభిన్నములను బడవైవ భుజా
మదమున నది గని డైత్యుడు, గడఁగొని నవ్వీరు నేసెఁ గడుకోపమునఁ. 246
- వ॥ ఇట్లు పరపిన నదియు వీరవరుని శరీరంబునఁ బడి సహస్రభా భగ్నంబు నొందె;
నంత నవ్వీరుండు శరసహస్రంబున నతనిరథంబుఁ దునిమి యార్చిచేర్చిన, 247
- క॥ భూతంబులెల్ల శైల, వాతంబులు వృక్షతతులు బ్రస్తరములుఁ బ్ర
ఖ్యాతబలంబులు దనరఁగ, దైత్యేంద్రుఁ డేంద్రుమీఁద ధద్దయుఁ గురిసె. 248
- వ॥ అంత సింహముఖుండు కోపోద్బేషితుండై పోకర్కరథం బధిరోహించి ధనుస్సు
హస్రంబునుం గొని భయదంబుగ మాన్వీచినదంబుఁ జేయుచు, బహుకోట్లశరీ
ముఖంబులు కోలాహలంబు లొనర్చుచు భూతవాతంబులపై నమర్షంబున
వర్షించి మించె. 249
- గీ॥ తచ్చరాహతి మడిసి భూతవృజంబు, శైలవిహినసరిద్వీపసాగరముల
భానుమండలిద్వభాభాగములను, బడియె నీరంధ్రముగ మహాప్రళయమట్లు.

వ॥ మఱియు జ్యోతిశ్శక్తింబును, బాతాళంబును, లోకాలోకంబును, బ్రహ్మాం
డంబులు నిండె; నయ్యవసరంబున జగత్ప్రియంబునందు నతని బాణంబులు బడసి
చుండెను లేదయ్యె నెందు. 251

గీ॥ వీరబాహుండు నతులితవిక్రమమున, నిశితపటుసాయకంబులనేకగతులఁ
గురిసి దురమున నత్యగ్నికోప మడరఁ, దద్భటావళి నెల్లనుఁధరణిఁగూల్చె. 252

క॥ ఎందెందు దైత్యసాయక, బృందం బరుదెంచు నధిక * వేగంబున, నం
దందు నపుడు వీరుఁడు శరఃసందోహముఁ బరపెనదియు * సారెకుదునిమె. 253

వ॥ ఇట్లు మహాసాహసంబు నూపు నవ్వీరబాహుఁడనుద్విద్యాకౌశలముఁ గని వియ
చ్చురు లచ్చెరు వాడిరి. 254

గీ॥ అంత సింహవక్త్రుఁ * డధికరోషంబునఁ, బలికె వీరవరుని * బరుషభణితి
శ్రుతికటాక్తు లొప్ప * నతఁడును భజించె, దనుజవిభుని సరకుఁగొనక మదిని.

వ॥ అంత దనుజవల్లభుండు సింహనాదంబు లొనర్చుచు దశసహస్రశిఖంబులు మహా
ఘోరంబుగా వీరబాహుఁడై గురిసిన నతఁడును దశలక్షశరంబుల నవియన్నియుం
దునుమాడి కోలాహలంబులడర మఱియు, బాణసహస్రంబుల సంధించి గ్రీష్మ
కాలఘనాఘనంబు చందంబున నస్వరాత్మ్యపై పవించె; నాసమయంబున, 256

క॥ అది గని దనుజుఁడు రోషముఁ, గహరఁగ దశలక్ష విశిఖఁకాండంబులచే
విదళించె నవియు మఱియును, బ్రదరంబు లనేకకోట్ల * పటపె వీరువై. 257

వ॥ అంత వీరవసుండు తద్విముక్తింబులగు సహస్రకోటిసంఖ్యాకంబులైన శిలీము
ఖంబు లాక్షణంబ తునిమివైచె; నంత సంచలితహృదయుండై దైత్యుండు ద్వి
సహస్రశరముల వీరబాహుని దృఢతరం బగు చాపంబుఁ దునిమినఁ గోపంబున,

క॥ వీరుండొక చాపము, ధీరతఁ గొనునంతలోనఁ * దీక్షాంబకముల్
వారక ననేకకోట్లులు, ఘోరంబుగఁ బటపె దనుజకుంజరుఁ డలుక. 259

వ॥ తద్బాణఘాతంబుల రక్తిస్థింత్రుండయ్యును బీరంబునెడక వీరబాహుండు
శరాసనంబునం గొనయం బెక్కించి దుర్వారంబుగా శతసహస్రసంఖ్యాక
నారాచంబులు నిశాచరులైఁగురిసిన, 260

క॥ అనుచుందుఁడు కోలాహల, మెసఁగఁ ద దస్త్రములు రోషఁజేక్షణుఁ డగుచు
పెసఁ దునిమి లక్షశరముల, దెస లనుగ్రహణ మఱియుఁబటపెఁదీప్రశరంబుల్. 261

వ॥ అంత మహాబలుఁడగు వీరబాహుండు వియన్నియు ఖండించి శస్త్రసహస్రంబుల
నత్యున్నతంబును, నతిసుందరంబు నగు నతనియరదంబు భగ్నంబుజేసిన, 262

కా॥ అంతవ్యతీక నేరుపై నిలిచి సింహస్వండు భూభాగ మ
త్యంతంబుఁ జలియింప వేగముగ నుద్యతప్రేరణిమం దోలె దు

ద్ధాంతస్తేముడు వీరబాహుఁ డురుశఃశ్రుశ్రేణి ఖండించె నా
శాంతంబుల్ వణిక్క శరాననసహస్రింబుల్ దదీయం బూగి.

263

వ॥ అప్పుడు సకలభూతంబులు కుతూహలసమేతంబులై కోలాహలంబు లొనర్చె.

—* సింహవక్త్రుఁడు వీరబాహ్వనుల యుద్ధయాద్రొలి బహిష్కరింపబడుట *

మ॥ అది వీక్షించి దురాత్ముఁ డద్దనుజఁ డుద్వత్క్రోధుఁడై భూతలం
బదర్శ భూకుటి బెట్టి ఘోరమగు మామూలాపశముంబూని య
యుద్ధయాద్రో రిపుకోటిన్లెల్లఁ బతనం బొందింప మంత్రించిచి యే
పాదవఁ డశ్మణముడ వైచె సమరఃత్వోద్వస్వహాశోరుఁడై.

265

వ॥ అదియు నత్యంతఘోరంబును నతిగాఢతమోవృతంబును, ననవదధికారవం
బును, నతులవేగంబును నఖరిపుయభంకరంబును నగుచు చనుదెంచి, దేవ
దూతలు విఠోకించునంతలోన నవ్వీరబాహుప్రముఖులగు సకలసేనాపతుల బం
ధించి పూర్వాచలంబునఁ బడఁదొచ్చె.

266

గీ॥ అంత సింహస్త్వం డత్యంతహర్ష మొదవ, నతులకోలాహలధ్వను బలమరఁజేసి
భండనక్షోణివెడలియర్చకుఁడు గుహుఁడ, తండ్రిచటనుండుననుచుదూతలనునడిగె.

వ॥ అప్పుడు సింహవక్త్రునికు దూత లిట్లనిరి.

268

మ॥ అనఘప్రీధిమ హేమకూటనగరంబంచుఁ డవాస్యుండు పా
వనచర్యుండు మహాబలుం డెపుడు దా బంతుచు సాహసినా
హినులుఁ భూతగణంబుఁ గొల్ప ననుఁడు బీనాత్ముఁ డాదైత్యుండు
నివి వానిం బరిమార్చి వత్తు ననుచుఁ బే పోయె నవ్వీటికి.

269

వ॥ అయ్యవసరంబున నిఖిలదనుజబలంబు లతనివెంబడిం జనియె; నదియుం గని పవ
నుండు శరవణోద్భవున కిట్లనియె.

270

గీ॥ వీరబాహుముఖులు బీరులందఱు నేడు, భండనమున బాహుపతిమ దొలఁగి
ప్రాజ్ఞుగంబునందుఁ బడిరి మాయాపాశ, బద్ధులగుచు నింకఁబలుకు లేమి?

క॥ బానవవిభుఁ డిదె నీవై, నేనానివ్వితుఁడగుచు వచ్చె బీశ్రుమ యనుఁడు
నేనాని పవనువచనము, వీనులవిని చటులరోషవిస్ఫురణమెయి.

272

వ॥ అపుడు సింహాసనంబు డిగ్గి దానవుం డెందున్నవాఁడని యుద్ధసన్నద్ధుం డగుచుఁ
బద్ధభవావీతంబులైన మణిపాదుకలు మెట్టి కఠోంతరంబులు గడచి నిజమందిర
ద్వారపురోభాగంబున సమీరప్రేరితం బగు మహాన్నతస్యందనం బధిరో
హించి,

273

సీ॥ విధితైటభారులు బిరులసేసలుజల్ల, సురరాజ ధవళచామరము వీవ
చంద్రాంకు లిరువంక బభ్రముల్ ధరియింప, ననలుండు కరదీపికను వహింప

దండి ఖడ్గముఁ బట్టి ♦ దండను చెలువొండ, నసురవల్లభుఁడు కాశీహారము నూద
వరుణుండు కాళాంజి ♦ వల నొప్పుఁబూనంగ, ధనముండు వీటికాధరుఁడు గాగ
శూలమీశానుఁడుధరించిఁమ్రోలనడున, నమరులొగినేఱలోపచారములొనర్ప
భాసురఁబుగ దివ్యవైభవముదోప, వెడలె సేనాని శాత్రువశవిజయయాత్ర.

మ॥ చెలఁగె న్వాద్యరవంబులెల్లడల భాసిల్లె ధ్వజోఘంబులు
వెలసెఁ మానిగణంబు సంప్రవములు ♦ విద్యాధరు ల్పాడి ర
త్యలఘుప్రాణిమ వండిపంక్తి నిజశౌర్యాదార్యగాంభీర్య కౌ
శలము వీడ్చుల విందుగాఁ బొగడె నుత్సాహంబు రెట్టింపఁగఁ. 275

గీ॥ నారదాదులు వేడ్క గాఢము లొనర్ప, నలర ధ్వజముల బట్టిరి ♦ యక్షవరులు
భూతబాలంబు లాయుధములును గేలఁ, ద్రిప్పు చెల్లడవచ్చి రుద్వృత్తిమెఱయ.

మ॥ అదె వచ్చెఁ గిపురాణ్ణదద్విపసుతోద్యద్గర్వసర్వంకపో
న్యకంఠరవ మద్గిరాద్వహితృశుభచ్ఛుక్తిముఁ ధలం
బది యేతెంచె నటంచు నిగిని సుపరాద్వానికముఁ జూచి స
మృదము స్థిరఁగఁ బుష్పవృష్టి గురిసెఁ ♦ బల్లారు నద్వేపువై. 277

ప॥ ఇవిధంబున నఖలజగజ్జీయమానుండు నఖలేశ్వరుండు, నశేషభువన స్పృష్టితి
సంహారకారకుండు, ననంతకళ్యాణగుణాభిరాముండు, ననవధికసంపత్కుండు,
నమరబృందసంరక్షకుండు, నసురకుల తిక్షకుండు, నణిమాద్యైశ్వర్యోపేతుండు,
నఖలస్వతంత్రుండు, ననునమత్రైద్రాద్యాయుధపశితస్తహస్తుండు, నద్రీకోదండ
సమానుండు, నంచి కాసూనుండు, సుకుమారుండు నగు నక్కుమారుడు మహా
బలు లగు వీరులతోడ నతివైభవపురంధరుండై పటహాదివాద్యరవంబుల నధఃక
రించి మనోహరంబులగుచు, జగత్ప్రియంబు నిండిన సకలజనకలకలధ్వనుల
వినుచు సాగ్రామరంగంబు సేరె నపుడు, 278

క॥ హరిచతురాస్యపురోగమ, సురలక్ దూరమున నుచిచి ♦ సుబ్రహ్మణ్యం
దురుశౌర్యనిధులు వీరులు, పరిసరమున గొలువనొక్క ♦ పజ్జ వసించెఁ. 279

—* ఏదికించి ఓచూరసేల సించువక్త్రుఁడు మృంసుట *

ప॥ అయ్యవసరంబున భూతంబులు బలపరాక్రమోపేతంబులై మహీరుహావ్యధరో
కులంబుల గురియుచు నసురసైనికులతోడ దురం బొనర్చిరి. 280

గీ॥ దనుజు లవ్వేళ భూతసంతతులచేత, భంగమొందిరి సంగరరంగమందు
నదియుఁగనఁగొనిసింహస్యండాగ్రహమున, ఘోరవిగ్రహుఁడగుచును భూరిమహిమ.

క॥ అనికిఁ బరతెంచువానిం, గనుఁగొని భూతంబులెల్లఁ ♦ గడురోషమునఁ
ఘనశైలభూజశిలలుఁ, గొని దానవుమీఁదఁ బటవెఁ ♦ గూడి యొకమొగిఁ.

మ॥ అసదృశ్ప్రీతిమభూతసంఘముల సింహాస్త్వంబు రోషంబునన్
 ద్విసహస్రోజ్జ్వలభాహుదండముల నెంతే పట్టి యొక్కుమృతీన్
 వెన నించెన్ వదనంబులుం దెరచి యాభీలంబుగాఁ గుక్షిన్
 దెసలున్ ఘూర్నిల హుంకియార్పటులు నుద్వేలంబు గావింపుచున్. 283

వ॥ అయ్యవసరంబున భూతంబులు బలపరాక్రిమోపేతంబులై తదీయనానా
 పుటంబులనుండియుఁ, గర్జరంధ్రంబులనుండియు గొన్ని వెడలి దిగంతంబులకుం
 బరచెఁ; గొన్ని వెలువడ నలవిగాక యుదరంబుననయుం ; గొన్ని మహాసాహ
 సంబున నిజాయుధంబుల నతనియుదరంబు నేడింపఁ బూనియుండెఁ; నిట్లు దురి
 తాత్ముం డగు దానవుండు సహస్రవాహినీసంఖ్యాకంబు లగు భూతంబులం
 గబిరించి, మణియు వీరులను సేనాపతులను గ్రీమంబునం గ్రీసించె; నలత
 గుహలుం డొక్కరుండ నిలిచి తన్నెచు న్నం బాస్పర్శ బుగా నిక్షింపుచుండె; నట్టి
 యెడ; 284

క॥ ఆవృత్తాంతముఁ దెలుపుచు, వేవే చని దూత లవుడు ♦ విబుధానువనీ
 దావానలనిభశౌర్యవిభావముం డగు శూరుతోడఁ ♦ బలికిరి వరుసన్. 285

క॥ నీ యనుజన్ముండు వీరని, కాయంబును వీరభావం ♦ సున బలహీమన్
 మాయాపాశనిబద్ధులఁ, జేయుచు భూతముల మ్రింగె ♦ తరిపురీరా ! 286

వ॥ అనిన విని శూరపమ్మం డత్యంతసంతోషభరితాంతరంగుం డగుచు, నద్భుత
 లకు దివ్యభూషణాంబరములు బహుమతి నొసంగి సహోదరునికడఁ కనేకదాన
 వులం బనిచి తానును సింహాసనంబు డిగ్గి, సకలశత్రుభక్షకుం డగు నిజానుజం
 గనుంగొను నుత్సాహంబున సముత్తుంగం బగు గోపురశృంగం బెక్కి రణాంగణం
 బున నొంటి నిలిచియున్న గుహుని జూచుచు, భీమహపుండును మహాకాయుం
 డును నగు సింహవక్త్రునిం జూచి యెడతెగని ప్రమోదంబున వారలసోరు జూచు
 వాఁడై యందు వసించె నని సూతుండు శౌనకాది మహామునులకుఁ దెలిపె. 287

కా॥ కీదాశంబరచారుహస్తపరిమంక్రీర్వాణమౌళిపరిభా
 భాద్రంఘ్రిద్వయ యోగిపుంగవమనఃపద్మస్ఫురద్భృథరా
 త్వేదాహరవిసోదమోదిత జగతిక్కిన్ద్రిప్రభావోదయా
 చూడాకల్పితచంద్రీభూషణ జటాజూటస్ఫురద్యోధునీ. 288

క॥ లింగత్కౌపాలక తన, యాంగణసురభూజ శైలజాలింగన హా
 రాంగదవలయాకారభుజంగ ! యనంగావలేపసంతమసురవీ ! 289

మయూరవృత్తము॥ కంజభవసేవ్యపదఃకంజయుగలీలా
 రంజితనిమజ్జననిఃరంజనవిలాసా
 మంజులదరస్మితసఃమంజసముఖాబ్జా
 కుంజరమదాపహరఃకుంజరముఖాంకా.

290

గద్యః

ఇది శ్రీమదిందుధరసుందరపాదారవిందాద్వితహృచ్చతఃత్ర సకలసుకవి
 జనానుగ్రహపాత్ర సుగుణస్తోత్రపవిత్రచరిత్ర కాశ్యపసగోత్ర కోడూరి
 యెల్లనార్యపాత్ర శంకరామాత్యలక్ష్మ్యంబికాతనయ
 వినయవిధేయ బాలసరస్వతీనామాంక వేంకటాచల
 కవిప్రణీతంబైన శ్రీస్తాందమహాపురాణాంతర్గత
 శంకరసంహితయందలి శివరహస్య
 ఖండంబున యుద్ధకాండంబునందు
 తృతీయాశ్వాసము
 సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—

శ్రీవాయు గురవే నమః.

శ్రీ సాగ్రం ద మ హా పు రాణాం తి ర్గత

శివరహస్యఖండము.

యుద్ధ కాండము.

పల్లవ శాస్త్రము.

భరకూడినిలయ

వైబలరిపుతనయసేవ్యచరణాద్భవ

నీబంధురపరిరంభ

శ్రీబహుకుతుకాంతరంగి శ్రీశవలింగా.

1

వ॥ అనధరింపుము సూతుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

2

గీ॥ రాక్షసేంద్రుండు గోపురాగ్రమున నిట్టి, లండ సేనాని శీఘ్రంబ యుద్ధమునకు వెడలె సింహాస్య నెదిరించి విక్రమమున, సింధురముమీఁద బర తంచు సింహామట్లు.

వ॥ అయ్యనసరాబున దనుజునైన్యంబు పెడవోబ్బలింపచు గుహుని బట్ట కొనియె.

4

మ॥ అనదృక్కౌన్యండు కాక్షకేయఁ డపు డుద్యోల వద్దత్యనీ

రసమూహంబులు పారజూచి మశకఃపాయంబుగా నెంచుచు

వెన నుత్తరగమట్లు చెన్నొసంగు మాండ్వి వింట సంధించి యే

పెసంగ క్షేపె రమ బండ్ మొగిల బే తున్ది మహోగ్రంబుగఁ.

5

వ॥ అప్పు డమృహారవఃబు విని దానవేంద్రుని రక్షతురంగంబు లధోముఖంబులై నేలగానై నిట్లుగుటం గనుంగొని సింహముఖండు మనమునఁ దారకసూహారకుం డితం డని నిశ్చయించి యమ్మహాబలుండు గుహుని సమీపంబునకుం జని యతనిం గిని యిట్లనియె.

6

క॥ భవదాగమనం బేటికి, బవరంబునఁ దుగ్రితు నిన్నుఁ బ్రతిరోధతర్కి

ధ్రువ మిది ననుఁ జెనకఁగ నీ, కవునే నీ వచ్చు, త్రోవనరుగుము బాలా!

7

వ॥ అనిన నతనివచనంబులు విని దేవసేనావిభూష మొగంబునం జరునగవుఁ బాలుక వాని కిట్లనియె.

8

- క॥ దుష్టజనుల శిక్షించుట, శిష్టుల రక్షించుటయును ♦ ఓమంహరి మా
కీర్తన బెంతయు గానఁ బ్రహ్మజ్ఞత్వత నరుగఁదెంచి ♦ శే నిచ్చటికి. 9
- క॥ పాపాత్ములైన మీచే, నాపన్నతఁ గాంచె మీగుల ♦ సమరగణా బో
హో పలుమాట లి కేటికి, నేపణఁగఁ మిమ్ము వచ్చి ♦ తిచ్చటి కెలమి. 10
- వ॥ అనిన సింహవక్త్రుఁ డిట్లనియె. 11
- క॥ వీరకౌ సర్వసుపర్యా, నీకము విడిపింప నిపుడు ♦ నీచే నగునే?
మాకు బలరహితమగుచో, నీకామితముఁ ఘటించు ♦ నిక్కం బరయన్. 12
- వ॥ ఇంక బహుక్తు లేటికి; భవజ్ఞనకుండేనియు సమరంబున మమ్ము జయింప నన
మథుండు: నీవు బాలుండవు; సంగరకళాకౌశలంబుఁ గలమిందేసి మద్భజపరాక్ర
మంబు సహింపంజాల వట్లు గావున నాదు వచనంబు విని శీఘ్రం బెందేని పలా
యనంబుకొందు; మింతకుమున్ను భవదీయు లగు నీరబాహుపృథ్వీతుల ను
దియించలంబున మాయాపాశబద్ధులం గావించుటయుఁ దక్కిన భూతగణంబుల
గ్రహించుటయు నిఖిలసురలను గారాగృహంబున గాలియందెట్లటయు నీవెఱుం
గవే? బక్కండి పిప్పు డవశిష్టుండవై యున్నవాడవు; తాదృశంబు లగు శౌర్య
ధైర్యంబులుంగల నన్ను సర్పకుండగు తారకుని విధంబున మనంబునఁదలంపకు 13
- క॥ కొందఱు దురమున హతులై, పొందిరి యమసదన మిపుడు♦పోయిరి దెసలం
గొందఁ అసంఖ్యాతంబుగ, నిందుండియు నీ వెఱుంగవే నాబలము? 14
- క॥ బుడీకృతమగు నిర్జీర, బృందముఁ గలనైన విడుతుంనే యిరకహిందఁ
స్కంద! భవచ్ఛౌర్యము నా, ముందర విడు మింక సమరమున ని న్నణఁతున్.
—* సింహవక్త్రుఁడు మ్రొంగిన సేనల కుచూరింపఁ జరికి లేయట *—
- వ॥ అని యివ్వధంబున గురాలాపంబు లాడు నన్నరాత్మునిం గని భగవంతుం డగు
బాహులేయుండు దంతప్రభాచంద్రికలు సాంద్రంబుగా వెలుంగ దరహాస
సుందరవదనారవిందుండై యొక్క నిశిత విశిఖంబున నతని వక్షంబును గాద
నేసిన కుధిరంబుతోడ నారంభంబువలనఁ గొన్నిభూతంబులు వెడలి సత్వ
రంబుగా దిగంతంబులకుఁ బఱచె; సస్యము. 16
- క॥ దినుకొను కుధిరంధ్రము, దనకిరిమున మూసి యుదరతలమున వెనఁద
క్కిన భూతంబుల సంస్తంభన మొనరింపుచుఁ బ్రచండఁపట్రోషమున్.
- వ॥ అతిభీమం బగు దండముం గొని సుహార్వరాతి శైలేంద్రిజు
సుతుపై నేసిన నమ్మహాబలుండు విస్ఫూర్ణప్రేతాపంబున్
జతురస్త్రంబులుఁ గూరము ల్పఱచెఁ దఱచ్యస్త్రంబు లాదండము
ఛ్చితి ఖండించి లెదీయ సాలమున నత్యంతంబు నాఱెన్ వెసన్. 18
- అ॥ దాన బల మొకింతదక్కి వైత్యేంద్రికుండు, జరిరచిలముఁ గప్పశయము విడచి
వ్యగ్రహృదయుండయ్యెనఖిలభూతంబులు, వేగ రంధ్ర మిపుడువెడలిచనియె.

వ॥ తదనంతరం బంతకుమున్ను సింహవక్త్రాది నిశిచరులచేత నిహతంబులైన భూత
సైన్యంబులు గుమారకృపాకటాక్షంబున సంభాతచైతన్యంబులై లేచి యెల్ల
డల వెల్లివిరిసె నంత. 20

అ॥ వీరబాహుముఖ్యుఁ ధీరుల నందఱ, తోడితేర కరుణఁబోడ నపుడు
పాశమోచన మగు ధాణంబు బఱపెను, పార్వతీసుతుండు ధటిమమెఱయె. 21

వ॥ అదియుం జని యుదయాచలంబున మోహితాత్ము లగు యోధుల సముత్పన్న
బోధులం జేసి మాయాపాశంబు నాశంబు నొందించి యాక్షణంబు వారలనెల్ల
పుష్పకంబునోలె వహించుకొని సుఖంబునఁ దోడితెచ్చి గుహం గానుపించి తదీ
యానుమతిఁ నుగుడ నబ్బాణంబు దూణంబుఁ బ్రేవేశించె; నంత. 22

తే॥ వీరబాహుండు మొదలైన ధీమతులు, పార్వతీసందనునిపాదఃపద్మములకు
భక్తిఁబ్రణమిల్లినంస్తుతులఁ పరంగఁజేసి, రాన్తులనుచుమ్మ రక్షించితనుచుమిగుల. 23

క॥ దనుజుఁడు పాపాత్ముండు మి, మృను మాయాపాశబంధమున గాసిలఁ జే
సె నకట; యని గుహఁ డెంతయు, ననుపమకృప వీరవతుల ధాన్యఁ జేసెఁ. 24

వ॥ మెడియు స్కందునకు వార ల్కొనిరి. 25

క॥ ఏ మొక పుత్రుఁడను మోక్షుఁడము, స్వామీ! మోక్షిరూపచేత ధర్మపదలుఁ
వేమారుగొలఁగె సకల, తేమాభ్యుదయంబు మాకు ధర్మచే గడుఁ. 26

వ॥ అని స్కందు డానందధరితుండై మోక్షీనాదంబుఁ జేసిన భయదగ బగు నమ్మ
హాధ్వని విని సకలదానవులు మూర్ఛిల్లి తోడనం దెలిసి కడిమిమెఱయఁ బెడ
బొబ్బలిడుచు గొబ్బన సేనానిపై నుగ్రశరంబులు గురియచుం జట్టముట్టిరి. 27

క॥ శరవణసంభవుఁ డెంతయు, స్ఫురితామర్షమున చైత్యపుంజముమోదఁ
శరవర్షంబులు నించెను, నిరుపమ బాహుపుత్రాపనిపుత్ర మెరయఁ. 28

వ॥ అప్పు డయ్యమోఘశిలీమఖంబు లతితీవ్రదండఖడ్గ శిశువరశుశూలాద్యా
యుధసముత్పాదకంబులు, నాగమధర్మసంస్థాపకంబులు, నసురసంహారకంబులు,
ననిలమనోవేగంబులు, నబ్ధిశోషకంబులు, నాబుధరవిదారకంబులు, నర్కరథ
విభేదకంబులు, నపాస్తబడబానలంబులు, నజాండమేరుస్ఫోటనకరంబులు, నతి
భయదారావంబులు నగుచు దానవుల శిరంబులుఁ గరంబులు నేత్రం
బులు గాత్రంబులుఁ జెక్కులుఁ బిక్కలుఁ జెక్కాడి, మదావళంబుల మద
మణిఁగించి, రథంబులు శిథిలంబులు జేసి, తురంగంబుల భంగంబులొనర్చి,
బ్రహ్మాంధాంతరాళంబుల నెఱపుచు, పార్శ్వంబగు కమలజాండంబు భేదించి రక్త
క్షోదపంకిలం బగు నాశరవణోదకంబులు సొచ్చుచు నితరాజాండుంబులం బ్రే
శించి, దేవర్షులుదక్క నందలి రక్కసులనందఱ నొక్కనిముసంబున నుక్క
ణంచె. 29

- మ॥ ఇల నాశ్చర్యము కాక్షేయుమహిమం ♦ బెన్నంగ సంగ్రామభూ
స్థలి నాతం డొక బాణముం దొడుగ ద ♦ చ్చక్ర బహో వేలు ల
క్షులు గోట్లద్దుడ పద్మ శంఖము లసంఖ్యాతంబులై మార్గమం
దలరగ బద్ధభవాండుము ల్పెరసి వైత్యశ్రేణిఁ గూల్చెన్ గనుగ. 30
- న॥ అప్పుడు హరిబ్రహ్మాదిసకలదేవతలు గంపితశరీరులు, నుస్మిలితనయనులు నగుచుఁ
గృతాంజలులై దేవా! దురాత్ములగు దానవులం బరిమార్చుము; కృపాకటాక్షం
బున భవద్భక్తుల మగు మమ్ము సంగ్రహింపు మని ఘరమమంగళుడు, నచింత్య
మహిమాధారుండు, నసలత్ప్రభువునకు నగు కాక్షేయుని సంస్తుతించిరి. 31
- మ॥ క్షణమాత్రంబున నిట్లు దైత్యులు గుహాస్త్రవ్రాతభిన్నాంగులై
రణభూమిం బడినం గబాధములు ఘోరస్ఫూర్తి నల్పించె, దో
షణముంగాంచెను మాసలాభమున భావోత్తేజ్యవకంకాళి, భీ
షణతగ మోసెఁ బిశాచికాకిలకలఁసావనంబు లెంచేనియుగ. 32
- క॥ శరవిధ్ధంజై పూర్వము, పరితాపమునొంది మోహాపరవశుఁ డగు న
ద్వరితాత్ముఁడు సింహస్వయం, పరగ స్తతమోహుఁడగుచుఁ డ్రాధిమమెరియె. 33
- గీ॥ సమరమండలిఁ దెల్పిర ♦ స్వభటకోటి, భూరిదోహ్రిణిఁ గూడిన ♦ భూతతతిని
విక్రమాస్యతఁజెలువొందఁమీ నరుల, గాంచుదిలోనలోమంబుఁగడలుకొనఁగ. 34
- మ॥ దనుజేంద్రుండు సహస్రకాయకము లుద్వల్సేస్పృధిమం బూని చ
య్యన నేనె దశలక్ష గాణములు దేవాధ్యక్షుపై నాతఁడు
ఘనరోహస్త్ర సహస్రసాయకచూరగ ♦ ఖండించి తచ్ఛక్రము
ల్పానిపె దైత్యునిమేను గాడ మఱియు ♦ నూన్పెచ్చర వ్రాతముల్. 35
- వ॥ మఱియును, 36
- క॥ పిశితాశియుఁ గోపంబున, దశలక్షలు బహు శక్త్రుతతులుం గుహుఁడు
భృశరోషత్క్లితాప, ద్విశిఖంబులు దునిమివైచె ♦ వెసఁ దచ్ఛరముల్. 37
- వ॥ అంత సింహస్వయం కోపావేశంబున సహస్రసాయకంబులు గుహుసారథియు
రంబున నాటించిన నతండు పుష్పితపలాశంబునోలె రుధిరధారారుణితాంగుం
డయ్యె. 38
- క॥ అది గని మల్లుఖుఁ డలుకి, బ్రదరశతం బుగ్గిముగ్గను ♦ బహు రహస్వి
విదళితముఁ జేసె వైత్యుని, రథమున్ శూర్యప్రభాఘోరంధరుఁ డగుచుగ. 39
- వ॥ అంత సంచలితహృదియుఁడై నిలిపవైరి కరకుటుంపగములు సుగ్ధకాలపయో
ధరంబుఁబోలె దారకానినై న్నీచిన, 40
- క॥ గుహుఁ డవ్వానిని నడుమన, బహుశరములఁ దుగ్గించి మఱియుఁ ♦ బ్రదరసహస్రం
బహితునినై బహు ధను, సహస్రమును దునిమె నొక్కసారె నిరూఢిగ. 41

అ॥ దశితచావుఁ డగుచు † దానవనాథుడు, శూల ముగ్ధితరముఁ † గేలఁ బూని
కోపమడర రచితఃకోలాహలండుఁ, విడిచె దివిజనై న్యవిభునిమీఁద. 42

వ॥ అరుదెంచుదానిఁ జూచి. 43

క॥ ఫాలాక్షతనూజుఁడు పడు, నాలుగుబాణములు బటిపి † నడుమన దునిమెఁ
శూలముఁ బటుతరకోపా, భీలుండు సకలదిశలు † భీతి జనింపఁ. 44

వ॥ మఱియు దేవసేనావిభుఁడు నసురవిభునిపై శరసహస్రంబులు గురిసిన నద్దను
జాధముండు దుండంబున వారించి కృతకోలాహలం డగుచు హాలాహలకంసు
తనయునిపైఁ జనుదెంచె. 45

—* కుమారుఁడు సింహవక్త్రుఁడౌ శరములఁ ద్రుంచుట *

క॥ చనుదెంచుదనుజుఁ గనుఁగొని, సునకౌద్రీవినిదుర్గిఁ డగుచు † గౌరీసుతుఁడుఁ
సునిశితశరముల నేటిట, దునిమెఁ దక్కరిముఁ జటుల † దోర్బల మెసఁగఁ. 46

వ॥ మగుడ యుత్పన్నం బగు కరంబున దంపంబుఁ గొని దానిపుడు కోపంబున
దేవవల్లభునిపైఁ బటిపిన సు శత్రుఁడు దాని సహస్రశరంబుల భేదించె; నంత,

క॥ ప్రేరితమయ్యుఁ మఱియును, ఘోరం బగు పాశ మసురకుంజరుచేతఁ
వారక నదియుం దునిమెఁ గు, మారుఁడు పటిమ నసహస్రహింసములచేతఁ.

క॥ దెసలఁ నిండెను ఘోషము, లసద్వశముగఁ జేసికొనుచు † నసురవిభుఁడుఁ
ద్విసహస్రకరంబులతో, వెనవచ్చె విజనైన్యవిభుఁ బట్టకొనఁ. 49

వ॥ ఇట్లు కరంబుల సాదికొని చనుదెంచు నద్దనుజుం గని గుఱుండు కోపంబు
గదురఁ జచ్చురపిఱుగులవోని దెండువేల శరంబులు దొడిగి సింహవక్త్రు
ద్విసహస్రకరంబులం దునిమి పుడమిం బడవైచిన నవియు మహీరుహంబులు
వోలె మగుడ నతనికి సముద్భూతంబు లయ్యె. 50

క॥ భిన్నము లగు కరముల ను, త్పన్నకరంబులను గొనుచు † దనుజు డంతఁ
మిన్నదర నార్చి పటుగ, రోష్ణిన్నతి గుఱుపై నదిరెప్ప † నురురోషమునఁ. 51

వ॥ ఇ ట్లదిర్చినం గని, 52

మ॥ అసద్వక్త్రుఁడు బాహులేయుఁ డపు డుద్వబ్ధబాహుసాహస్రము
న్వస సంధించి తదీయశీఘ్రముల నుద్వీగూల ఖండించి, పో
ల్లనదుతానాధురంధరుం డగుచు లీలం ద్రుించె ఘోరంబుగా
ద్విసహస్రప్రదరంబులు బటిపి యెంతే తచ్చుజామండలిఁ. 53

వ॥ అప్పుడు మూర్ఖంబులు భుజావ్రజాబులు తోడన పునరుద్భూతంబులై పూర్వం
బుల్ల పూర్వగీర్వానునకుఁ జెలువొందినం గనుఁగొని సర్వసుపర్వ లత్యంతా
శ్చర్యనిమగ్నులై యయ్యాకులమానసు లగుచు దవ్వలం బారి రయ్యవస
రంబున సుబ్రహ్మణ్యఁ డాత్మగతంబున, 54

- క॥ వటభూరుహనికటంబునఁ, గుటిలాత్ములు దనుజవరులు † ఘోరంబుగ ముక్కు
ఘటించిరి వీరాధ్వర, మటుగావున నతని కిప్పు † జాహవమందుఁ. 55
- వ॥ విదళితంబులైన పాణిశీర్షంబులు పునరుద్భూతంబు లయ్యె నని తలంచుచుండ, 56
- క॥ అనుకుండు బల్కెను గుహుతో, నసదృశ మగు భూరిబలము † నైశ్వర్యం బిం
పెసఁగ జరామరణాది, వ్యసనవిదూరతయు మాకు † నలవడె జగతిఁ. 57
- వ॥ అది గావున ఛిన్నంబులైన శిరఃపాణులు మగుడ జనియించె; నస్మద్బలంబు నీ
తెలుంగ నోపుదువే? కారాగృహబద్ధు లగు సుపరువుల నింక స్వప్నంబుననైన
విడువనేర్తునే? బాలుండ వగుటంజేసి నిన్ను మన్నించెద; నెందేనియు శ్రీఘ్నంబు
యథేచ్ఛం జను మనవుఁడు నతనివచనంబులు విని కోపంబుగదుర దివిజసేనా
విభుం డిట్లనియె. 58
- అ॥ ఓమరాత్మ! రజ్జు † లొగి బల్కుట చితంబె, నిలుపు మాడి నింక † నిమిషమాత్ర
మప్రయత్నముననుననఁగింతు నీకొిప్పు, నరయ నిది యథార్థమనురవినుము.
- వ॥ అని శంభుసూనుడు గంభీరముగాఁ బల్కిన విని దనుజసింహుండు కోపోబృంభి
తుండై సమరసంరంభం బెసంగ సింహనాదంబు సేసి ద్విసహస్రకరణంబులఁ
దావత్సంఖ్యంబు లగు పర్వతంబులఁ బెకలించుకొని సువర్ణసేనానిపయి
బలపిన, 60
- క॥ శరజన్ముఁడు తద్గిరులఁ, శరశతమునఁ దామురు సేసి † చయ్యన మఱియుఁ
స్ఫురదత్రుసహస్రంబులు, నురుతరగతిఁ బటపె దైత్యు † నురముఁ గాడఁ.
- క॥ దిరిసుతుఁడు రుధిరధారా, పులకవత్సంజయ్య నగములును మఱియు మదో
ద్ధతిఁ పెకలించుటయు గని, యతనిశిరములెల్లఁ దునిమె † హరసుతుఁ డలుకఁ.
- వ॥ తచ్చిరంబులు పూర్వప్రకారంబున మొలుపునూపె; నంత నద్దానవేందుగ్గిండు
బలపరాక్రమాసాధ్యుం డగుచు నాహులు నిగుడ మగుడి తద్గిరులు గిరిజాకుమా
రువై వైచిన, 63
- క॥ నగజాసుతుఁ డయ్యున్నత, నగములు ద్విసహస్రసంఖ్య † నారాచములం
దెగటార్చి యొగి సహస్రా,శుగముల ఖండించి మించె † సురరిపుభుజముల్. 64
- అ॥ మగుడ నవియుఁ దొంటిపగిది జవించిన, నవియుఁ దునిమెఁ గినుకఁహరసుతుండు
మాటిమాటి కనురమ ప్రకబాహువుల్, పొడమె సారెసారెఁ † గెడపె నవియు. 65
- వ॥ ఇ ట్లఘోత్రసహస్రవారంబులు దునిమివైచిన నమ్మహాభుజభుజశీర్షవ్రజంబులు
సకలదిశలును, భూనభోంతరాళంబులును, బాతాళంబును, ఋతసముద్రంబు
లును నీరంధ్రంబుగా నిండె; నప్పు డళిలనిలింపులు గుంపులై తత్పతనమహా
ధ్వని విని భయంపడిరి. 66
- క॥ వివృతాస్యములై యెల్లెడ, నవిరళముగ వ్రాలినట్టి † యాశిరములు సా
చ్చి పెసఁ గుహుని భయంబున, నవి నోరులుమూయ ఖగమృగదులుమడిపెఁ.

—* కుమారస్వామి సింహవక్త్ర హతంబు సేయుట *—

వ॥ అంతః బార్యతీసుతుం డిది మాయాకృత్యం బని మనంబునం దలంచి యొక శిరంబును బాణిద్వయంబును దక్క తక్కిన వన్నియుం జక్కడినఁ దత్కర శిరోవ్రాతంబులు గ్రమ్మట నుద్భూతంబు లగుటం గనుంగొని నానాగ్రంబున దర్జనిం జేర్చి భర్జింపుచు శాసించిన నతనిబాహుమస్తకంబులు మఱలఁజులుపు నూపక నిలిచె; నన్నును, 68

గీ॥ అహహగుహునాజ్ఞజగతి నేమనఁగవచ్చు, ముడిచికొనిపోయెదా బేల్లఁమోములట్లు
తన్మహాభీతివలనహాస్తములుఁ దలలు, మగుడ వెడలక దానవఃపూర్ణ కలమి. 69

వ॥ ఆసమయంబునఁ బాణిద్వయోపేతుండు నేకవక్త్రుండు నగు నద్దనుజపురందరుం గనుంగొని స్కందుండు కించిత్ప్రహసితవదనారవిందుం డగుచు నిట్లనియె. 70

క॥ ఛిన్నంబులు మఱల సముత్పన్నంబులు నగు నటంచుఁ ♦ దద్దయు నతిద
రోష్ణన్మతి నుంటివి భ్రాంతుఁడ!; కిన్నారఁగ నస్మదాజ్ఞా ♦ గన్గొంట భద్రా! 71

చ॥ అనుఁడు తదూక్తుల నివ్వని మఃపాదరితాత్ముండు దానవుండు న
త్కెను గడురోష మొప్పు నవలీలప మి దేటికి రోరి! నీమనం
బున నిలు మాజ ♦ నేకశిరఃముం భుజయుగ్మమతోడనేనియుం
జెనకి భవన్మదం బఁగఁగ ♦ జేసెదఁ జాడుము నాపౌత్రాపముగ. 72

వ॥ అని మహారావముఖరితహరిన్ముఖుం డగుచు సింహముఖుండు షణ్ముఖునిపై నొక నగంబుఁ బెకలించివైచిన నతం డొక బెడిదంపుటంకగోలన నది విదాఱించె. 73

క॥ శరములన సమరనైపుణి, యరయఁగ నీకుం బ్రశస్త ♦ మన్వాయుధసం
గరముం గర మలవడ దని, నిరసింపుచు దానవుండు ♦ నిష్కరభంగిగ. 74

క॥ రోహిణీకీల లడరఁగ, నాషణ్ముఖమింద వైచె ♦ నత్యంతంబుగ
భీషణ మగు దండముఁ గడు, ఘోషం బడరంగ సమరఃకుంభిని యదరగ. 75

వ॥ అప్పు డపార్యతీసుతుం డనేకకోటిమార్తాండసదృశ తేజోవిరాజితంబును, నతి భయదంబును నగు శక్త్యాయుధంబుఁ బఱపిన జగంబులు వణఁకంజేయుచు మహా రవంబడర వెడలి తదీయదండంబు ఖండంబు గావించి యురోమండలంబు భేదించి నిమిషమాత్రంబున నన్తరాత్మునిప్రాణంబులు గ్రసించి గంగాతోయంబులఁ గృతావగాహంబై మఱలి పూర్వవిధంబున స్కందుని కరారవిండంబునఁ బాలుపొందె. 76

క॥ రుధిరములు నోటఁ దొఱఁగఁగ, గుధరంబులెఱుంగు వ్రాల్చి ♦ కుంభిని నానా
విధముల నటునిటు బొరలుచు, నిధనంబునుఁ బొందె వేగ ♦ నిశిచరుఁ డంతగ. 77

వ॥ ఇట్లు విగతప్రాణుడైన యప్పాపాత్మునిం గని దివిజలు సంతృప్తాంతరంగు లగుచుఁ బుష్పవృష్టి గురిసిరి; సమస్తభూతంబులును బ్రభూతకోలాహలసమే తంబులై చెలంగె. 78

శా॥ రాజద్వైభవః డద్రిజాసుతుఁడు వీరవాక్రము ల్భూతముల్
 జేజేలుం గొలువంగ వాద్యరవముల్ ♦ జెన్నొంద మాణిక్యరే
 ఖాజాంబూనదదీ ప్రిబాధురమహాః॥ గారాననీనిస్తుల
 భ్రాజితైస్సధము హేచుకూటపుర మొప్పుం జేరె నుతానిహియై.

79

వ॥ ఇట్లు నిజమందర ద్వారంబుఁ జేరి రథంబు దీగ్ని భూతవీరులను యథాస్థానంబుల
 కనిచి దివిజులతో నంతఃపురంబుఁ బ్రవేశించి రత్నసింహాసనాసీనుండై యుండె;
 నాసమయంబున నఖిలవీరభూతగణంబులును, దివిజులును గుహుననుమతి వడసి
 నిజాస్థానంబులకుం జని సుఖం బుండి; రేతదాఖ్యానం బెవ్వఁ డేనియుఁ బఠించిన
 వినిన నతండు సకలాభీష్టంబులం బొంది శత్రువిజయంబుఁ గాంచు; పూర్వకాలం
 బున నగస్త్యునివలన నిక్కథ వినియకాదె దశరథాత్మజుం డగు రాముండు సంగ
 రాంగణంబున రావణాదుల జయించె; నని చెప్పి సూతుండు మఱియు శౌనకాది
 మహామునుల కిట్లనియె.

80

క॥ అంతట శూరుఁడు దూతము, ఖాంతరమున సింహవక్త్రు ♦ నంతిమదశ న
 త్యంతము విని బహుశోకా, కాంతిత ధరఁ బడియె గోపురమునుండి వడిక.

81

గీ॥ హరిచతుర్ముఖపుముఖులొనఖలసురలు, నిజపదంబులు బొందంగ ♦ నేడుగలిగె
 మత్స్యతివిధాన భేదంబుమానిరకట, ననుజయిద్యౌశావస్థ రానగునె నీకు?

82

వ॥ అని యనేకప్రకారంబుల విలపించి కొండొకతడవున కనురేమ్మిండు సంత్యక్త
 శోకుండై లేచి శీఘ్రంబు సింహాసనం బధిరోహించి యత్యంతకోపవిస్ఫురితలో
 చనుండై,

83

గీ॥ తనయజాండంబులందలి ♦ దనుజవరులు, సింహవక్త్రునికంటె విశేషముగను
 బలపరాక్రమధారేయులలఘయశులు, గలరువారలరావించింగరిమమెఱయ.

వ॥ ఏనుసంగరరంగంబున కరిగి యబ్బాలుని జయించి కృష్ణుర మత్పురంబు సేరెద
 నని తలంచి సహస్రకోటిదూతల నఖిలబ్రహ్మాండంబులకుఁజననియోగించిన వార
 లాక్షణంబ చని తద్భ్రహ్మాండసంస్థితులైన దానవులకు శూరవచనంబులం జెలిపి
 సత్వరంబుగా మఱి రయ్యజాండంబున కంత,

85

మ॥ సకలాజాండములందు నుండు పలభుత్తైస్సన్యంబు లుద్యద్రోహో
 త్సుకతక నిర్భరభూతిఘోష మడరక ♦ దోర్లర్పము స్థిర వా
 రక యేతెంచె హరోత్తమాంగతటిసీరంగ త్తరంగచ్ఛటా
 ప్రికరంబు ల్బురతెంచువై ఖరిని శుంభతృప్తి ఙ్గాపట్టగక.

86

వ॥ పెండియు బరమేశ్వరేచ్ఛాసంజాయమానచరాచరజంతుసంతానతంతన్యమాన
 జగజ్జలంబునుంబోలె నజాండబలపథంబున పెడలి విసీలనిజతనుతమఃపటలంబు
 లాదిత్యాదిప్రభావుంజంబు లాక్రమించి లోకంబులు గప్ప జవసముద్భవ

పవనమహారవంబుల భువనంబులు వణంకఁ జరణదంతపరాగవరంపరల సప్తార్ణవంబులుశోషిల్ల పాదన్యాసయోగంబున బ్రహ్మాండంబు పరిస్ఫృటితంబుగా నైనన్యంబులతోడం జనుదెంచి మహాబలు లగు దనుజవీరులు భూనభోంతరాళంబు పాతాళంబు నిండి; రంత,

87

క॥ చరియింపఁగ నచ్చోటను, హరివిధముఖసురలు తమకు † నవకాశము లేకురుతరభయముం బొందిరి, గిరులుం దుములయ్యె బలము † గిక్కిరియుటచేఁ.

క॥ దానవసేనాముఖ మది, యానెఁ బ్రహ్మాండభిత్తి † నవకాశం జెంతేని యొసంగక యాగత, దానవకోటులకు నపు డుదగ్గిస్సూర్తి.

89

వ॥ తదాగమనంబు విని శూరుండు పరమామోదాబున నంతఃపురంబున కిరిగి కృతస్నానంజై భోజనాదులం బరితృప్తిజెంది భస్మత్రిపుండ్రుద్రాక్షమాలికాలంకృతుండును, దివ్యచందనమాల్యభూషితుండును, దివ్యాంబరాభరణశోభితుండును, మహేశ్వరదత్తపాశుపత్రబాహ్మ్యద్యనేకదివ్యాస్త్రధరుండును నగుచు రణోద్యుక్తుం డయ్యె; నయ్యెడ.

90

సీ॥ అధర్మకృతాప్తకులీచలాయతచక్ర, నేమికానిర్ఘోషనిఃపిడభయదమభ్రంకషసముద్యుదమితసింహధ్వజ, బహుళశస్త్రాస్త్రవిభ్రాజమానమరుణప్రభాడంబుః † రాంబుజప్రియలింబ, దురుశాతకుంభకుంభోజ్జ్వలంబు సప్తసాహస్రశిఖరాహులహర్యక్ష, భూతపిశాచసంఘాతబంధమనిలమానసతుల్యవేఘాన్వితంబు, వీరయాగోద్భవము మహాఘోరతరము నైన రథమును సింహవాహనము నొకటి, దెచ్చి రవ్వేళఁ దోడ నన్మితిజవరులు.

చ॥ అపుడు రథాగమంబునకు † నదులు చాల చలించె, శీతం దపనుండు గాంచె, బొందె శమనంబొగి బాడబవహ్ని, యెంతయున్వీపులతరంగఘోషముల † నిండి కలంగెఁ బయోధులేడు, దిగ్విపములు గంపమొందె బృథివీతల మల్లలనాడె సారెకుఁ.

92

—* శూరచక్రుండు కుమారస్వామిని జయించి కరుగుట *

వ॥ అంతఁ దద్రథాహుండు దావవేదుండు సకలదనుజకృతాశీర్వాదుండును, పటహఘోషకాహాదమహారానముఖరితహరిన్ముఖుండును, దనుజసువాసిన్ప్రళయస్తానారవిందవిక్రీస్తుమబృందశోభితుండును, వందిమాగధసంహారహాళితనిజబిరుదావళివిభాసమానుండును నగుచు రథచోదనంబున సారథుల నియోగించి మేరుసంగతం బగు నీలశైలంబుచెలుపునం జెలువొందుచు నిరుగెలంకులఁ గొందఱు చిత్రీచామరధ్వజపాణులును గొందఱు తాంబూలపేటికాపాణులును గొందఱు గళాచికాథారులును గొందఱు గనకభృంగారువశస్త్రహస్తములును నై చనుదేర నిఖిలసముద్భుటభటకోలాహలంబు లడరం బురవీధుల గోపురమంటపంబు లతి

కృమించి ప్రధానగోపురద్వారంబు సేరె; నయ్యెడ,

93

గీ॥ కూడియున్నట్టి దానవకోటులెల్ల, దనుజకులసార్వభౌముని ♦ గనిరి ప్రేమఁ
గిలకిలార్పటెఁ జేయుచుఁ ♦ గేల నాయు, ధముల ధగధగఁపులుఁతెలుచుమెఱయ.

వ॥ అంత శూరుం డఖిలబలసమేతుండై గంధశుండాలఘటాగంధనివ్యందమాన
దానధారాపూరితం బగు పురపథంబువలనం జని రణాంగణంబుం దాసె; నప్పుడు,

క॥ జనమునఁ జని కొందఱు దా, నవభటు లాహేమకూట ♦ నగరము నుద్య
ద్రవమెసఁగ నిరోధించిరి, వివిధాయుధపాణు లగుచు ♦ విక్రమమొప్పు. 96

వ॥ ఆసమయంబున మహాభయంకరాకారు లగు సురవైరులం గని బ్రహ్మవిష్ణు
వక్రముఖ నిఖిలదివిజులును మూర్ఖిల్లిరి; వీరులును భూతంబులతోడ భయంపడి;
తంత బ్రహ్మకులు కొండాకసేపునకు దెప్పిలిచి చనుదెంచి మహామహుం డగు
గుహుని చరణారవిందంబుల కెరగి యిట్లని విన్నవించిరి. 97

క॥ దుర్వారమహిమ శూరుఁడు, సర్వాండంబుల నసించు ♦ సకలదితిజులఁ
దుర్వహతఁ గూడి యిప్పుడు, గర్వమునఁ నచ్చెఁ గంటె ♦ కదనంబునకుఁ.

గీ॥ అతని సేనాముఖం బిదె ♦ యడ్లగించె, దేవ! తావకనగరంబు ♦ దృఢతరముగ
నమ్మహాపాపిదానవు ♦ నాజి దునిమి, కరుణఁ బాలింపు మమ్ము విక్రమధురీణ!

వ॥ అని యిట్లు విజ్ఞాపనం బొనర్చిన వారి వచనంబులు విని పరమకారుణికోత్త
ముండైన కార్తికేయుండు శవనం బిలిచి రథం బాయితంబు గావించి తెమ్మ
నవుడు నతం డట్లసేసినఁ బార్వతేయుండు సింహాసంబు డిగ్గి, 100

క॥ బహురత్నచిత్రితంబును, మహితజవోన్నత దురంగఁమణిబంధంబుఁ
మహానీయం బగు రథముఁ, గుహుఁ డధిరోహించె సమరఁకోవిదుఁ డగుచు. 101

అ॥ చక్రదండముసలఁశరశ రాసన హూల, కులిశఖడ్గఫటఁకుంతపాశ
శక్తితోమరాది ♦ సకలాయుధంబులు, గడు ధరించి శౌర్యగరిమమెఱయ.

సీ॥ నవవీరులును మహాఁన్నతలక్షనీరులు, వినయంబు రంజిల్ల ♦ వేడ్కఁ గొలువ
ద్విసహస్రవాహను ♦ లెసఁగంగ భూతంబు, లతులవిక్రమలీల ♦ నరుగు దేరఁ
బద్ధగర్భాదిసుఁపర్వులు నత్యంత, సంతృప్తిఁ బుష్పవర్షములు గురియఁ
గల్పారథునఁఘనాఁఘననిదానములను, పటహఁచేరీ ధ్వను ♦ ల్బరిఫల్ల
చామరచ్చత్రకేతనఁసముదయములు, వారితార్కాతపంబులై ♦ వరుసఁజెలఁగి
వందిగణముకై వారము ♦ సందడిల్లఁ, గదనమండలి కరుచెంచె ♦ శౌచచేడి.

వ॥ అప్పు డఖిలభూతంబులు కూర్కకర్ములగు నమ్మహాదానవులంగని వెఱఁగుపడి పర
స్పరంబు భయంబు నొందుచు నిట్లనిరి. 104

క॥ కరములు శిరముల నేకముఁ, లరయగఁ జూపట్టి భీకరాకృతి నట్టే
త్తరసాహస్రాండంబులఁ, బఱఁగు మహానైత్యులీపుడు ♦ పరతెంచి రొగి. 105

సీ॥ లోకంబులన్ని పృ॥త్యేకంబు శాసింపఁ, జాలిన, నిరుపమ॥సాహసాఘ్య
లబ్జభాండంబుల ॥ నలఘువిక్రమలీలఁ, గలగింప నిపుణులౌ ॥ కర్మశాస్త్రు.
లంభోనిధులువోలె ॥ నలరారు వక్త్రముల్, గల్గిన భీకరా॥కారయుతులు
రవిచంద్రతారకా॥గ్రహమార్గముల మించు, శిరముల రాజిల్లు ॥ పరుషతనులు
చటులతరవహ్నిఘనశిఖా॥చ్ఛటల నెనయు, నేత్రములుగల్గిమెరయునిర్మిదశౌర్యు
లహహవీరల నెదిరించి॥యాహవమున, సాహసముఁజూప నెవ్వఁడు॥శక్తుడగును?

ప॥ మఱియు భానుకోపతారకసింహముఖాగ్నిముఖయాశీముఖులును, సుందోప
సుందులును, మధుకైటభులును, జలంధరమహిషాసురులును నెట్లట్లన వీరం
దలు మహాబలపరాక్రమసంపన్నులు మహాకూరులు బ్రాహ్మవైష్ణవేంద్రా
గ్నేయాద్యాదుధసమేతులు ననంతకోటిసంఖ్యాకసేనాసహితులు నై యేరికిం
దలసూపరా కుండఁ బ్రకాశింపుచున్నవారలు; తొల్లి మన మిందట మొక్క
బ్రహ్మాండంబునం గల దానవులచేఁ గోలుపోయినవార మట్లుగుటంజేసి యిచ్చా
పాత్ములమోల మనకుఁ బ్రాణసంరక్షణంబు సందియం బగు; నద్దనుజనైనికుల
లోన నొక్కండొక్కండ మనసేనలం గల బలుమగలనందటం గెలువనోపు; నట్టి
మహాబలు లెందఱేనియు ననేక బలంబులతోడం గూడికొని సమరంబునకు సమక
ట్టియుండ శిలామహీమహంబులతోడఁ గయ్యంబుసేయు మనశ్చేత్తి వారిపై నెల్లు
గెలువనేర్పు; మహావీరుం డగు వీరబాహుండేనియు నోర్వఁజాలం దని తోచుచు
న్నయది. ఇంక సాతాత్పరబ్రహ్మం బగు బాహులేయుండు వీరలనందఱఁ జంప
సమర్థుడగుటంజేసి మనకుఁ దొలగిసనుట కవకాశంబులేదు; కావున దావానలం
బువైఁ బడు మిడుతలవడువునం బడి మడియవలయు నని పరస్పరంబు నుడివి
కొనుచు భూతనైనికు లొకరికొకరు ధైర్యంబులు బురికొల్పుకొనంజేయుచు
నిశాటనైన్యంబులవైఁ దలపడి రాసచుయుంబున,

107

క॥ సేనాధిపులును వీరులు, దానవులఁ గని యపు డణఁగె ॥ దమభుజబలమెం
తేని యని పరస్పరముం, బూనిరి సంగ్రామమునకు ॥ భుజశౌర్యములఁ. 108

ప॥ అప్పు డింద్రాదినిలింపులు గుంపులై మురవైరిం గని యిట్లనిరి. 109

చ॥ అరిదురితాత్మలైన దను॥జాధిపులందఱ వీరి నాజిలో
హతులనొనర్ప కిట్లు దివ॥సాన॥ బుచ్చె గుహుం డదేవోకో
దిరిజనరుండు శూరుఁ డనిఁ ॥ ద్రోహు టదెన్నఁడో? సర్వదేవతా
తతి॥ విమోచనం బెపుడో? ॥ తాము సుఖించుటఁ గల్గు తెన్నఁడో? 110

ప॥ దేవా ! నిజపదప్రాప్తి యెన్నఁడొకో? యేమునొడలఁ బ్రాణంబులు గలిగి యే
తత్సర్వంబుఁ జూడఁగలమే యని దైన్యంబునం బలికిన విని హృషీకేశుడు సురల
కిట్లనియె.

111

- క॥ సాక్షాత్పరశివుఁడౌ నిట, లాక్షుఁడు మన కెపుడు కర్త॥ యాభ్యక్షుఁడునై
రక్షించు గుహావృతిచే, నీక్షణమునఁ జంతసేయ॥ నేటికి మదిలో॥. 112
- మ॥ సకలజాండఃకులు॥ జగంబులు విలసంబాప్తుగాఁ జూపె బా
లకుఁడై యెవ్వఁడు రోమజాలముల లీలం బంచ్యత్వంబులం
బ్రకిటించు న్నడు నెవ్వఁ డాగుహున కీప్రత్యర్థనిర్వాహణం
బాక భారంబాకొ? తుంచు నీక్షణమునం॥ బోధ్యద్గతిం దైత్యుల॥. 113
- క॥ సురలార! మీర లివ్వీభు, నిరుపమమహిమ మఱచితిరో॥ నీవుఁ దివిజే
శ్వర! చూడకు శిశుబుద్ధిని, శరజన్ము మహానుభావు॥ జగదీశ్వరుని॥. 114
- క॥ ఏతపముఁజేసినార ము, యీతండు మహానుభావుఁ॥ డిశ్వరతనయుం
డేతాదృశశుభరూపస, మేతుండై మనలఁ బోవ॥ నేతెంచె గృహ॥. 115
- క॥ నగియైనఁ గినుక నైరళ, మిగులఁ శాపములనైన॥ మేదినిలోనఁ
జగడముననైన శూరా, దిగఁ బొరింగొన శక్తుఁ డితఁడు॥ దిటిజల నెల్ల॥. 116
- వ॥ ఇన్ముహూమహు నదృశ్యులబగు బలం బెవ్వఁ డెఱుంగనోపు; ధృతాయథంబు లగు
భూతంబులును, బలపరాక్రమసంపన్ను లగు వీరులును, వినోదంబునఁ గూడి
కొని యిపుడు యుద్ధంబునకుఁ జనుదెంచి నిమిషమాత్రంబున ననురులందఱం
బరిమార్చి శూరకద్యుని సంహరింపంగలందు; మద్వచనంబులు సత్యంబు; లని
మునుందుండు వలికినఁ బురందరాదిబృందారకులు సందియంబు మాని డెందం
బుల పకలశత్రుబృందసంహారకుండు సత్యజ్ఞానానందమయుండు నగు స్కందు
నిం దలంచుచుండి; రాసమయంబున, 117
- క॥ హరివిధులతోడ సత్వర, మరుదెంచి సమస్తదివిజ॥ లా గుహువెంటం
బరమప్రేమను జని రా, నారసూనుఁడు జూచి మండఃహాసము మీర॥. 118
- వ॥ సర్వగీర్వాసమేతుండై వీర బాహుళ్యములులతోడ గుహుం డాయోధనస్థలంబుఁ
జేరె; నయ్యెడ, 119
- క॥ భూతంబులు రాత్రించర, వ్రాతంబులతో నొనర్చె॥ రణ మపుడు మహీ
జాతంబులు పర్వతసా, భూతంబులు గురియుచును బ్రోగల్భిత మెఱయ॥. 120
- వ॥ ఇట్లు రణంబొనర్చి నంతె, 121
- క॥ ఒకచో సేనానాయకు, లొకచో వీరులును దనుజయోధులచే వా
రక పరిభవ మొందుచుఁ గడు, వికలత నాశాంతములకు॥ వెనఁ బఱచి రొగి॥.
- ఆ॥ వీర బాహుఁ డపుడు॥ వేగంబ యున్నత, ధనువుఁ బూని ప్రచురఃప్రైర్యమెసఁగ
బాతతులుఁబరపింపఁబడెత్వతనించుచి, మఱియువారితోడఁమార్కొనంగ.
- వ॥ సమర్థుండుగాక పరాభవంబునొంది గుహునిప్రాపుఁ జేరె నప్పు డద్దురాత్ములగు
నమ్మహాఘోరదైత్యులు నక్కుమాదుం జట్టముట్టి యబ్బలుం డాలంబుసేయ

శక్తుండగునేయని పచింపుచు, దండ, చక్ర, కులిశ, శూల, శక్తి, పాశ,
తోమరాద్యాయుధంబులు వర్షింపుచు, బెడబొబ్బలిమచు నొక్క మొగి
నుర్వవడించిన,
124

—* కుమారస్వామి విజృంభించి దనుజుల దనుమాడుట *

మ॥ కని యాదైత్యులుఁ గార్తికేయుఁడు మహాఁగ్నివైన రోషంబున
స్థనువు నుజ్యముఁజేసి చయ్యన యుగాంత స్ఫూర్ణదంభోధర
స్వనముల్ వోలెను, సింజనీరవము భాస్వత్ప్రేధిఁ గావించె ద
న్నినదంబుల్విని మూర్ఛనొందె దనుజానీకంబుఁ గంపింపుచుఁ. 125

వ॥ ఇట్లు మహామహుండైన గుహుండు దుర్వారంబుగ మార్వీనినాదంబు జేసి నిశిత
శిలీముఖంబుల గురిసి రక్కసుల ముక్కులుఁజెక్కులును, మూపులు వీపులును,
కాళ్ళు, ప్రేళ్ళును, శిరంబులు నురంబులును ఖండించి కొండలం జెండు నాఖండలు
విధంబున భండనమండనంబున, నఖండ పృతాపంబు సూపుచు, 126

సీ॥ వాలంబు లంఘులుఁపదనము ల్లురుమాడి, ఘోటక సంఘంబుఁ గూల్చికూల్చి
చక్రింబులును ధ్వజఁ స్త్రాభము ల్జక్మాడి, స్వందనబృందముల్లదిపి చదిపి
గండసలంబులు ఁ తుండముల్లంపించి, శుండాలతండము ఁ లైండిచెంపి
ఛత్రచామరములు ఁ శత్రుముల్ బాడిచేసి, రమ్యభూషణ రాజి ఁ రాల్చి రాల్చి
ఘోరదైత్యుల శిరములు ఁ గొట్టికొట్టి, బిట్టగ రఘోర్విగుట్టలు ఁ వెట్టివెట్టి
గట్టరాపట్టిముద్దులఁపట్టి యాజి, విక్రమక్రీడఁ జూపట్టె ఁ విస్మయముగ. 127

మ॥ ధర పాతాళము దిక్పటంబులు, వియఁద్యాగంబు స్వర్లోకము
స్తారిలోకంబును బ్రహ్మలోకమును బ్రహ్మాండోర్ధ్వభాగంబు వి
స్ఫురణ న్నిండి యుమాకుమారు పటు దోశ్శృంభచ్చరాసారము
లృరిమార్చె గ్రిమమొప్ప సంగరకళాపాండిత్యులఁ దైత్యులఁ. 128

గీ॥ తాపసామరసంఘంబుఁ దక్క గుహుండు, దానవులన్ని నెల్లెడ ఁ దర్పమణఁప
దచ్చిరంబులు రాహుమఁ ప్రకము పగిది, నీ చరాచరమగు జగంబెల్ల నిండ. 129

క॥ దితిసుతఖండిత హస్త,స్థితములగు మహాయుధములు ఁ శివతనయుశర
వృతతిం బ్రేరితములునై, హతముం గావించె బోర ఁ నసురగణంబుఁ. 130

వ॥ ఇట్లు నానాప్రకారంబుల దానవగణంబులు హతంబగుట ప్రధనంబు గనుం
గొని హరిబ్రహ్మాదిదేవతలు వీరసేనాధిపులు సంతోషధరితాంతరంగులైరి. మణియు
బూర్వంబట్ల వేతం డజాండంబులనుండి చనుదెంచి నిండిన సకలదనుజులం
గనుంగొని మున్నువచ్చినదానవు లని వారు బ్రమసియున్నంతలోననదితిజల
గుహుండు విగతపాణిలంజేసె; నట్టి యమృతానుభావునిం భరమామోదంబున
స్ఫురగణంబులు సంత్రవంబులుఁ జేసిరి. 131

- క॥ దివిజారులెల్ల సంగర, భువి నీల్గిన నియ్యజాండమున నాక్షణము
దవకాశ మలరి నిండెను, జవమునఁ జనుదెంచి యసుర † సైన్యము పెలుచున్.
- వ॥ ఇట్లునిండి పాపకర్ముడైన శూరఁడొక్కని జేరి కోలాహలంబొనర్చుచు, 133
- మ॥ ధరణీమండలి నమ్మహాసురకబంధశ్రేణిపైఁ బాదము
ల్లరిమ న్నోపి తదీయశోణితమహాఃకల్లోలిను ల్లాటి స
త్వరత మ్మార! భవద్విరోధి నతనిన్ † దర్పం బణంగింతు మం
చు రహిం బన్ని పృతిజ్ఞ విక్రమములున్ † జూపట్ట నెంతేనియున్. 134
- వ॥ సకలవైసంహారకుం డగు హరకుమారుం గని యిబ్బలుండు రథ, గజ తురం
గంబు గేమియును లేక యొక్కరుండ బ్రహ్మాండాంతరాగత రక్షోవీర సమూ
హంబులం బరిమార్చె నని యతని సాహసంబున కాశ్చర్యంబు నొందుచు నమ్మ
హామహుం జుట్టుకొని దనుజునైనికులు శూరాగమనంబునకు మున్నె యాతని
సంహరించెద మని వివిధవిశిఖాయుధంబులు వర్షించి రంత, 135
- క॥ భూతగణంబులు వీర, వ్రాతము సేనాధిపతులు † వారక చింతా
దూతాశయులై రెంతయు, నాతటిఁ గరుణాసముద్రుఁడగు గుహుఁడెలమిన్.
- వ॥ సారథియగు గంధహుం గనుంగొని మందస్మితవదనారవిందుం డగుచు గంభీర
వచనంబుల నిట్లనియె. 137
- క॥ అనిలా ! నీ నైపుణ్యం, బనితరసాధారణముగ నరదము నాజి
ఘనమతి నడుపుము ముందఱ, వెనుకను బార్శ్వమున నడుమఁ వెస నెల్లెడలన్.
- వ॥ అని పల్కిన నమ్మహారథు వచనంబులు విని యనిలుండు భూనథంబుల, నదీ
సముద్రంబుల, లోకాలోకంబుల, సకలదిశల, దన సారథ్యకౌశలంబుమెరయ,
నరదంబు సత్వరంబుగా బరవె; నాసమయంబున సకలశాత్రవ జయుం డగు
నబ్బాహులేయుండు రక్కసులమూకలపై నిశితవిశిఖరంపరలుపుంభానుపుం
ఖంబులుగాఁ బరపిన, నమ్మహాశరంబుల నురంబులు గాడి పోడిమిసెడి రథంబులఁ
దొడుగు రథికులును రథికుల బాసటయై వచ్చి తద్బాణంబులు తనుత్రాణంబు
లుచ్చిపోయిన పాణంబులు నిలువరింప నోపక వారణంబులపై నొడుగు ధోర
ణులును, నా ధోరణులకుఁ దోడు సూపుడు పిడుంగులవోనిఁ బెడిదంపు నార
సంబుల తాకున నీరసంబులు దక్కి యుక్కెడలి కరంబులగల్గెంబులునడలియొడలి
పాటవంబు సాలక మొల్లంబుసెడి యొల్లంబోవుచు నెత్తురుజొత్తిలఁ బుడమింబడు
రాహుత్తులును, సహాయంబుగా మొత్తంబులై చనుదెంచి పరుషతరశిలీముఖంబుల
ఘట్టనలకు నెట్టన నిలువలేక సొమ్మసిలి సేలంగూలుకాల్చలంబులును, మఱియు
నమ్మహామహుని సాయకంబుల తుండంబులు ఖండితంబులైన జరజరం దిరిగి ధరం
దొడుగువేదండంబులును, ముందటి పదంబులు దెగిన మెడలుఁ బెడమఱి మొగ్గ

రిలంబడు నశ్వంబులును, ఘోరనారాచంబుల సారథులతోడ, నుగ్గునూచంబు
లగుశకటాంబులు నై దనుజబలంబులు వెఱచఁజిది తఱచి యెందుఁబోయిన నెట
సాచ్చినఁ, దద్బలంబుల పెల్లుఁ దప్పించుకొను వెఱపు సాలక యెందెందు నుండు
దనుజయోధులు నా యోధనంబున హతులై రయ్యవసరంబున, విస్సౌవదుర్ధిర
జలంబులును, విదళితధవళాతపత్రీఘనంబులును, విస్సౌవరోజాత వైవాలంబు
లును, విలూనపతాకమీనంబులును, విదారితహయకబంధమకరంబులును
విఖండిత శిరఃకమఠంబులును, విచ్చిన్నవేదండ గండశైలంబులునుం గలిగి
రణాంగణంబు సముద్రంబుసాంపు సంపాదించె నయ్యెడ,

189

క॥ మృతదైత్య నైవ్యధరమున, క్షీణితలమెల్లను జలించె * శేషునితోడఁ
గుతుకమున సారమేయ, ప్రతితియు ఘేరువులుఁ గుణకఃపంక్తులు మెసవెఁ. 140

గీ॥ ఉషపభాస్కరబింబముల్లడుగ్రసించు, రాహువులువోలె నెంతయుఁరహితెలంగ
భేటయు క్తంబులైవోయ్మఁవాటిదనుజఃకరములెంతయు బహుభయంకరములగుచు.

వ॥ మఱియు దైత్యరథాకర్షణయంత్రంబులై మహాఘోరంబులగు భూతప్రీతిపిశా
చంబులు మాంసభక్షణాపేక్షం బ్రవర్తిల్లె.

142

గీ॥ అఖిలజగముల వ్యాపించె * నస్త్రచయము, నస్త్రవేగంబుకంటెను * సతిశయముగ
బటరయంబునఁ బవనుండు * బరపెరభము, దరమెగుహువిక్రమంబెన్నఁభారతైనఁ

వ॥ ఇట్లు తద్రీభవేగంబును, శరాసనపాటవంబును, సారథ్యకౌశలంబును, గినుం
గొని యిది మహాముహూం డగు గుహుని సామర్థ్యంబో, సారథి నైపుణ్యంబో
లేక శస్త్రాస్త్రమహిమంబో యని బ్రహ్మవిష్ణుప్రముఖు లగు వియచ్చరు
లచ్చెరువందిరి.

144

క॥ ఈకరణి గుహుండు దైత్యా, నీకముఁ బరిమార్చుఁ గుణపఁనివహము రుధిరా
స్త్రాకప్రవాహములు భూ, లోకంబును మఱియు నరగఁలోకము నిండెఁ. 145

వ॥ ఇట్లనేకకోటిసంఖ్యాకులును, మహాభయంకరాకారులును నగు దనుజవీరులు
హతు లగుచుండ, నవ్వేళ మఱియు వేకొండు బ్రహ్మాండంబులవల్లనుండి
మఱలఁ బూర్వంబట్ల సర్వాయుధపాణులును, సమరాంగణభయంకరులును నగు,
నసురు లరుదెంచిన వారి నాక్షణంబ గుహుండు రోషభీషణుడై పరిమార్చె.

క॥ ఈరీతి మాటిమాటికి, నారాక్షసు లరుగుదేర * నాజఁ దునిమి వే
మారు కుమారుఁ డజాండ, ద్వారంబును గప్పె విశిఖఁతితులం గినుకఁ. 147

వ॥ అంత మార్గాభావం బగుటజేసి నిశాటవర్గంబు నిర్గమింపక నిలిచె నజాంధిత్రి
పర్యంతంబు గతస్త్రాణులగు నసురులకుఁగపంబులు పరవ్రతంబులట్ల తదీయర క్తంబు
లర్ణవంబులుంబోలెఁ జూపట్టె.

148

—* కుమారస్వామి ఫాలనేత్రంబుచే రాక్షస శవంబుల దహింపంజేయుట *—

గీ॥ కుణపత్రైలంబులం గాంచికొమరుసామి

మందహాసంబు చెలువొందఁమహిమమెఱయ

ద్వాదశదృశాగ్నికీలల † దానినెల్ల

భస్మములుజేసె దుర్వారఃపటిమ మిర.

149

ప॥ అంతః బూర్వప్రకారంబున నవకాశం బెల్లెడలంగల్లె; దాన హరిబ్రహ్మదిసకల
దేవతానికరంబులు సర్వసుఖర్వాగ్నిగణ్యం డగు సుబ్రహ్మణ్యమహామహిమకు
నానందించి రుధిరార్ణవపరిపుతంబుగా నీ దురాత్ముల వధించినేత్రానలంబున
భస్మీభూతంబులంజేసె, నింక నమ్మహామహునకు శూరపద్మసంహారం బేమి
భారంబని పరస్పరంబు నుడివెకొనుచుబ్రణమిల్లి స్తుతిశతంబు లొనర్చి; రంత, 150

గీ॥ శూరపద్మండు కోపవిఃస్ఫురణ మెరయ, శివకుమారు నెదిర్చి భక్తిం చెమిగుల
నద్దురాత్మునిచటులతరాగ్రహంబు, గడలుకొనఁగా నెదిర్చె శ్రీకంఠసుతుఁడు.

ప॥ అంత డైత్యవల్లభుం డగు శూరుండు గుహున కిట్లనియె.

152

క॥ పరమేశ్వరుఁ డగు శంకరు, వరమహిమంబునను నా కఠినధృత దనరుఁ

బరులెవ్వరేని నాతో, దురమొనరించినను బొందుదురు పరిభవముఁ.

153

ప॥ అనిన విని కుమారుండు గంభీరవచనంబుల నిట్లనియె.

154

క॥ పాపివినితో నే నే,లా పలుకఁగఁ గరుణ మర్కటంబమ త్వత్వా

ణాపహతిఁ జేయకుండుట, నూపల్లరు గర్వమహిమ † నూ పెద విటులఁ.

155

ప॥ ఇప్పు డస్మద్భులపరాక్రమంబులు సూచుమని పల్కినఁ బాపాత్ముం డగు దాన
వుండుఁ గోపంబు దీపింప నున్నతల బగు శరాసనంబుఁగొని గొనయుఁబెక్కించి
యు క్కెసంగ విడుగులువోలె బెడిదంపు టంపగములు గుహ్మసైన్యంబులపైఁ
బటపె.

156

క॥ సేనాపతులును వీరులు, నానాభూతములతోడ † నారాచంబుల్

దానవుపై నొక్కఁమొగి న, నూనబ్రోధిమను గురిసిరున్నతపటిమఁ.

157

క॥ శూరవిముక్తశరంబులు, నారించి తదీయబాణ † వర్షంబు గడుఁ

ఘోరతగంబుగ దాఁకెను, వీరవాగ్రతంబు భూతఃపితృ వరుసఁ.

158

ప॥ అప్పుడు కొండలు విదారితసకలాయుధులై పలాయనంబు నొందిరి. కొండలు
మూర్ఛాగతులై పడిరి.

159

ఆ॥ వీర బాహుముఖ్య † వీరులు గొండలు, ఘోర బాణతతులు † గురిసి రపుడు

రాక్షసాధినాథు † వక్షస్ఫలంబును, దాఁకి యవి యకుంతితంబులయ్యె.

160

క॥ భూరితర బాహుబలుఁడగు, శూరుండు కోపమునఁ బరపె † శుంభచ్చరమూల్
వీరులు మఱియును బరపిన, దారుణశరములను దొనిమొ † దద్దయఁ గడిమిఁ.

వ॥ ఇట్లు తునిమి మఱియును ననేకశిలీమఖంబులఁ దద్రీభంబులును ధనువులును
నిదళితంబులు గావించి బాహువక్షోమూర్ఖంబులఁ బరశ్వతశిలీమఖంబులఁ బఱపి
మహాభీలంబుగాఁ గోలాహలం బొనర్చుచు నలుగడలం దిరుగుచు వీరవసుల
భంజించె. 162

గీ॥ రక్షధారాపుతాంగులై * రణములోన, విగళితాంబుల లగుచు * నవ్విరులెల్ల
వెఱచి పఱచిరి దెసలకు * వీరబాహుల, డదియుఁగన్గొని బహుకోప*చుడెర మదిని.

వ॥ ఎదిరించి రాక్షసుని రథంబును, శరాసనంబును, గరవాలంబును ఖండించె. 163

క॥ పరిసరగతుఁ డగు వీరుని, సురవైరి యమర్షమడర * శుంభత్వతిమఁ
గరతాడనమున జదిపిన, ధరణిం బడి మూర్ఛకొండె * దద్ద నలెండఁ. 164

వ॥ అంత శూరుండు దూతహాసనంబు శూరులకు యుక్తింబుగా దని యతని పాదం
బులు కేలంగీలించి గగనతలంబున తెగయవైచిన నతం డాకాశపథంబుననుండి
నిమేషమాత్రంబున విగతమోహుండై గుహంతికంబు సేరె; నంత, 165

—* కుమారార్జును శూరపద్మాసురుల యుద్ధము *—

మ॥ ఉరుశౌర్యుడు సురారివల్లభుఁ డమన్వోత్కర్షము స్మరఁగా
గరిమఁ నొగ్గించికిం ద్రీసన్నిభము నుగ్గింపైన కోదండముఁ
బరఁగ నొప్పి మహాభయంకరముగా * భాస్వర్గణారావముల్
విరచించె న్గనావనీతలములు * న్వేమారు గంపింపఁగఁ. 166

వ॥ అంత గుహుండు మున్ను హరిబ్రహ్మాదిసంహరణసమయంబున బ్రహ్మాండ
పర్యంతప్రవర్ణమానం బగు కైలాస బుకంటె మహోన్నతం బగు నొక్కబాణా
సనంబుం గొని సజ్యంబు గావించి యచటకోటివజ్రాభీలరవంబులుంబోని
మహారావం బడర గుణాస్ఫాలనంబు సేసె. 167

ఆ॥ అంత శూరపద్మఁ * డంతకాకారుడై, కోపవహ్నిశిఖలు * ఘూర్ణలాగఁ
బ్రశయకాలమేఘ*పటలంబు విధమున, భయదరవ ముసర్పై * బటుతరముగ.

వ॥ వసునిం బోలె నత్యంతజవంబులును, నగ్నికరణి నతిదాహకంబులును, నంతకు
వగిది మహాసాహారకంబులును, మేరుప్రముఖవిదారకంబులును, బ్రహ్మాండభేద
కంబులును, డ్వేషదాహ్యలాభీలంబులును, సకలజగద్వాప్తపకంబులు నగు శరం
బులు కోటి దశకోటి వంతకో నుట్యర్పదంబులుగా వ్వంచిన, దేవగణంబులు
భయభ్రాంతంబులై సత్వరంబుగాఁ జని కరుణావర్షిష్టం డగు విష్ణువుం కేరి శూర
శరసారవత్రీస్తుల మగు మాకు నిలువ శరణం బెద్ది యని ప్రార్థించిన హరియు
సురలకు నుత్తరం బిచ్చు నంతలోన, 169

క॥ శరజన్మని శస్త్రావళు, లురుతరగతిఁ దచ్చరమ్ము * లొగి ఖండించె
సుర లవియును గనుఁగొని భాసురముగ హస్తించి రెంటు * సుముగ్ధతఁదనరఁ.

- క॥ శూరుండు మతియు నంబక, వార బులు గుహునిమీఁద ♦ వర్షించెగడున్
ధీరత నతఁ డవియన్నియు, వారక బూర్ణములు సేసె ♦ నరశౌర్యమునన్. 171
- వ॥ మతియు నేమనూరు భాణంబులు దానవునినై నిగుడించిన నతండు తద్బలంబు
తెల్లను సఫలంబులైనను విఫలంబులు గావించి, ద్విసహస్రవిశిఖంబుల నగ్గు
హునిపైఁ బఱపిన, 172
- క॥ ద్విసహస్రశిలీముఖముల, నసదృశగతిఁ దచ్చరముల ♦ నణఁచి నిశాత
ద్విసహస్రశరంబుల మఱి, యసురపయి బఱపె గుహుఁ డుదగ్గిన్సూర్తిన్.
- వ॥ నిశాచరేంద్రుండును తోడన ద్విసహస్రమహావిశిఖంబులఁ దదీయనారా
చంబులు ఖండించి, శేషభాగములనుగా నశేషభూమండలంబుఁ గ్రక్కెదల
సింహనాదా బానర్పుచు, ననంతకోటిసంఖ్యాకంబు లగు శరాసేకంబులు వర్షిం
చిన పద్మంబు డవియన్నియు నడుమన నునిమి నైచె; నిట్లయ్యెనుపుడు బరస్పర
విదారణంబుల దారుణంబుగాఁ బోరిరి. 174
- మ॥ అపు డన్యోన్యసహస్రఘట్టనసముద్రద్వహ్నికీలంబుల
భ్రష్టదంబులై వియన్నదీముఖసరిఁతాప్తాశ్రితులున్ శోషిల్క
విఫలస్త్రైములవారిబాహుబలము ♦ ల్వీక్షించి యవ్వీరల
క్లిష్ట పురస్సీను వసింపె నెవ్వని నహో ♦ చేపట్టె దురుష్కన్. 175
- వ॥ అపుడు వారి గాత్రంబులు శరవిధ్ధంబులై నేత్రోగోచరంబులుగాకుండె; నంత
శూరపద్మండు మహాసాహసంబున నమృతరధికు రథధ్వజంబులు భగ్నంబులు
గావించి సింహనాదంబు లడర శంఖంబులు పూరించుచు మఱియు, 176
- క॥ అతిఘోరము తొ శరములు, దితిసుతపుంగవుఁడు గురిసె ♦ ధీరత నగజా
సుతుఁడును దన్నారాచ, పశ్రతులఁ దనుమాడె భుజిపరాక్రమ మొప్పున్. 177
- వ॥ పెండియు గుహుండు నిశితంబు లగు సత్తావిశిఖంబులు సంధించి యద్దానవేంద్రుని
రథకీతనంబుఁ దునిమి సముద్రంబునం బడనైచె; నంత, 178
- గీ॥ భూతగణములలోనుండిఁ భూరిబలుఁడు, భానుకంపాఖ్యుఁడగు దెంచిఁ భవునిమహిమ
వేయిముఖముల శంఖము ♦ లేవెయ్యునొత్తె, భూరిఘోషంబునిండారఁ భూనభముల.
- వ॥ అమృతరావంబు బ్రహ్మాండభిత్తిఁ బ్రతిధ్వను లీచుచు, సర్వవిఘ్నంబుల
నాశ్రమించుచు ననేకయుగవర్యుని బెడతెగక మ్రోసె; నప్పుడు హరియు
సంతోషంబునం బొడలుచుఁ బొంచెజన్మంబు పూరించె. 180
- క॥ అమరగణప్రాప్తిఁజేసె, యమరగి దహనంబు కుక్కుటాకృతి యగుచున్
గొమరొప్పుఁ గొమరుసామికి, సుమహితరథకీతనమునఁ జూపట్టెగడున్. 181
- వ॥ ఇట్లనలుండు తామ్రచూడంపై పశ్రయఘనాఘనంబులొలె మహాధ్వనికేసె;
నప్పుడు హరిబ్రహ్మాది సకలదివిజగణంబులు సంతృప్తమనస్కులగుచుఁ గోలా
హలా బానర్పి; రానమయంబున, 182

గీ॥ అన్యహాధ్వనియాలించి యతిదురాత్ముఁ డనుర నాశుండునుత్కృషి యందునుండి నిర్జరాఘంబుదన మ్రొల నిలిచియుంటు, చటులకోలాహలంబులు * సలుచనగునా?

వ॥ ఇప్పు డీ వేల్పుమూకలచేకణించి బాలునాలంబున దూలించెదఁగాక యనిక్రతినఁ బన్ని రథస్థుండై నభస్థులగతుం డగుచు దేవతల నుద్దేశించి కోపంబున శరవర్షంబు పుంఛభూత బుగా వర్షించె; నట్టియెడ, 184

క॥ విశిఖంబులవియుఁ దోడన, విశకలితంబులుగఁజేసి * వినువీధికి నా శశిధరసూనుం డరదము, గుశలతతోఁ బాపె వైత్యకుంజరుమాఁదఁ. 185

వ॥ ఇట్లు నభంబునకుం జని మహామహ్నుడైన గుహ్నుడు దేవతల కథయం బొసంగి కొండాకదూరంబున వారి నునిచిన వాయు గుతూహలంబునఁ దదనుజ్ఞ నట్ల యుండిరి. 186

క॥ మ్రోలను శూరుండు గని గుహు, నైలింపగిణంబు వారె * నాశరములకుఁ బాలిశుండు నిలిచె నెదుటను, హా లెస్సయ్యె న్నదీయ * మగు బల మిచటఁ. 187

—* శూరుండు కూచూచున్నటుతో నున్నుముట్ట ముసరించుట *

వ॥ అని చింతించి నిర్గరారి దాగుణంబు లగు నారాచంబులు నిగుడించినఁ గుమారుండు బ్రీత్యస్త్రంబుల నవియుం దుమురుసేసె; ని ఖిచ్చివలదిరువురు నరదంబుల పవన జవంబునకుఁ గులాచలచక్రింబుకరణి రాశిచక్రింబుఁబోల్కి పరిభ్రమింపం జేయుచు నిమేషమాత్రంబునఁ బాతాళంబును, భూనభంబులును, శైలసాగరం బులును, స్వర్గంబును, బ్రహ్మాంకంబును, చక్రవాళంబును, తపోబోకంబును, బ్రహ్మాండకటాహంశంబును, సకలదిశలును దాసి చలంబు బలంబు వాసిం జేసి యలపుసాలపు లెఱుంగక పోరుఁ ఘోరంబుగా సలిపి; రయ్యెడ, 188

క॥ జలధులుఁ గలగె నేదెని, చలియించెఁ దుమురు లయ్యె * శైలములెల్లఁ జలజభవాండకటాహము, దలితం బయ్యెఁ ధరితి * దారలు దుల్లెఁ. 189

అ॥ శూరపద్ముండపుడు * శూరతమెఱయగ, ఘోరశరచయంబుఁ * గురిసెఁ గడిమి. పౌళయకాలదహన * బహుకీలఁడిధాబు, పిండమగును బెగడె * నిఖిలదిశలు.

వ॥ మఱియుం బలుమారు నస్పాపాత్ముండు బరశుకులిశముద్గరముసలశ క్తితోమరపరి ఘులాంగలభిండివాలశూలాద్యాయుధంబులఁ బ్రయోగించె; వానినెల్ల గార్తి కేయుండు వాయుదేవతాకంబు లగు నస్త్రంబుల దుచుమాడి వాడిగల పదు నాలుగు బాణంబుల రథాశ్వంబులఁ బరమార్చె; నప్పుడు, 191

క॥ దలితరథాశ్వంధై ఘన, బలుఁ దా దానవుఁ డనేక * బాణప్రాతం బుల నిగుడించె గుహునిపై, విలసత్క్రథానలమున * విపులస్మితుఁడై. 192

వ॥ హరసూనుండు తదస్త్రసాఘములఁ బోద్యత్రెప్పి ఖండించి ని ఘ్నర బాణంబులు దైత్యులైఁ బఱపినఁ * శూరుండు దత్నాయుకో

త్కరము ల్లోడనఁ దుగ్గించె సంతస ముదఁగ్రస్ఫూర్తి వడ్వక్తుఁ డా
శరుబాహుద్యయి భాసురాంబకసహస్రం బేసె నుగ్రంబునన్. 193

ప|| ఇట్లేసిన మహాపలకర్మశంబు లగు నతని బాహులం బడి యయ్యత్ప్రంబులు
పర్వతంబులకయి గుఱయు వర్షధారలువలె నిరర్థకంబు లయ్యెడ, నయ్యెడ,

క|| శూరుం డనుప పుత్రువా, కారుండై రెండువేలకాండంబులు దో
స్సారప్రాధిమం డనఁ గు, మారుభజము లేసి యార్చె * మహి కంపింపన్. 195

ప|| అమృతసాయకంబులు దేవనాయకులై బడి భస్మీభూతంబు లయ్యె; నట్లగుటం
గనుంగొని దానవేంద్రుండు రాద్రోద్రోకంబునఁ గడలుచు నతని కిరుగడల
నురవణించు భూతసేనాధిపవీరగణంబులపై ననగతంబులయిన నిశాశలీలముఖం
బులు త్వరితగతిం బడినె. 196

క|| అమితపరాక్రమధన్యు, డమరచమూవల్లభుండు దంబకచయముల్
దుమురుగఁ జేసి సహస్రప్రముల నతనివిల్లుం దునిమె * దారుణభంగిన్. 197

క|| దనుజవరేణ్యుం డప్పుడు, ధనువొండు రయంబ పూని * తా రధముకయిం
జని యాకసమున నెలకొని, సునిశితబాణముల నేసె * సుబ్రహ్మణ్యన్. 198

ప|| అప్పుడు గుహుం డంబరంబునకుఁ దోడనచని యతనితోఁ దలపడియె; నంత శూ
రుండుఁ గయ్యంబునేయువాడనలె నందుండి మగుడ మాయావియై దేవసేనా
విభు వంచించి నిమిషమాత్రంబున మహితలంబున కరుదెంచె. 199

క|| శరజన్ముండును తోడన, ధానితలమునకు వచ్చి * దానవుతో భా
సురశౌర్యోన్నతిఁబోఁచెను, దురితాత్ముం డనురుఁ డంత * దుర్గాంతగతిన్. 200

ప|| పాతాళంబు, బాహోధియు, జక్రవాళంబును, మేరునగంబును, దిక్పాలనగరం
బును, బ్రహ్మవిష్ణులోకంబులును మాయావియై సోదిఁ గుగ్రమృగిన, 201

క|| అందండు రయమునం జని, యిందుకళాధరతనూజుఁ * డెలమిని జయ మిం
పాండఁగ నిశించుతోడ న, మందపరాక్రమము నెలఁగ * మార్కొనిపోరన్.

ప|| అంధభ్రష్టిహన్తి * యసురుండు మఱియును, విశిఖవృష్టి గురిసె * విక్రమించి
యచటి కాక్షణంబ * యరుదెంచి శివసూనుఁ, డతని రథముగూల్చెనంబకముల.

ప|| అంత వేఱొండు రథం బెక్కి శూరపన్నుం డనంతశలీముఖంబుల బ్రహ్మాండబల
విధాయకంబులైన శరజన్ముని శరవిసరంబులఁ దునుమాడి, పూర్వంబట్ల మార్గం
బొసంగ నజాంఘాంతరంబులనుండి దనుజవ్రజంబులు మొత్తంబుగా గంతు
లేయుచు నరుదేరఁ పొచి బ్రహ్మాదిదేవత లాత్మగతంబున, 204

క|| హాలాహలపుంజంబో, కోలాహల మడరవచ్చు * కులిశవ్రజమో
కాలాగ్నిధూమతెలియో, యాలోకింపఁగ ని దేమి * యదృశమొక్కో? 205

ప|| వెండియు బ్రహ్మాండకటాహబహిర్జలపరీవాహంబులో యని మనంబున విత

ర్కించి భయభ్రాంతులై హరిబ్రహ్మాదినిఖలసురలు దిగంతంబులకుం బరచు
నంతలోన నదైత్యభటులు పరాక్రమోద్భటు లగుచు నత్తారకారిం జుట్టుకొని
కట్టలుకఁ బెట్టిదంబు లగు శరంబులు గురిసిన, 206

క॥ మందస్మిత మెనయఁగ సుర, బృందాధీశుండు గుహుండు † భీషణవతిమఁ
బృందారకపరిపంథుల, నందఱఁ గోపాగ్నిశిఖల † కాహుతి నొసఁగెన్. 207

వ॥ ఇట్లు పల్కరు నరుగుడెంచు నిశాచరబలంబులఁ గోపవీక్షాగ్నిశిఖల దహించి
యఁ, జలం బుడుగక మఱియు గుహుండు చక్రదండముసలపరశుకరవాలంబులఁ
గొని సకలాజాండంబులం గల మహాబలు లగు దైత్యుల మదాఙ్గ వధిపు యని
యప్పుచాయుధంబులఁ బఱపిన నవియు ననంతకోటిమూర్త్యాండవిరాజమానంబు
లు మహానావఘోరంబులు నగుచు నజాండంబులు సొచ్చి యవ్వొటనుండు
రాక్షసతతుల హతంబుఁ గావించె; నట్లగుటం గని శూరుండు మనంబునం గన
లుచు సర్వసంహారకంబును, సకలచక్రాధిదైవతంబు నును చక్రంబు నిర్వకృ
పరాక్రమధౌరేయుఁ డగు నబ్బాహులేయుడైఁ బఱపిన, 208

క॥ శరసంభ్రుత దాచక్రముఁ, బరగం గై సాచి కొనియెఁ † బ్రిత్యస్తాగో
చర మగుటం గని దనుజే, శ్వగుడుం బరితాప మంది † వారని కినుకన్. 209

వ॥ మాయావి యగుచు ననేకరూపంబులు ధరించి యన్ధరాత్ముండు వహ్నిసంభ
వులతోఁ బవరంబుసేయ సమకట్టిన, 210

—* కుమారస్వామి శూరుని మాయను హరించుట *—

క॥ నానారూపయుతుం డగు, వానిం గని నగుచు దివిజగద్యుండు వేగఁ
జ్ఞానాస్త్రంబు నిగుడ్చినఁ, దానన్ గతమాయుఁ డగుచు † దానవుఁ డలుకన్.

వ॥ ఒక్కండ నిలిచె; నంత హరిబ్రహ్మాదిసకలనిలింపులు హస్తోత్కంఠంబునఁబువ్వు
వక్షంబులుఁ గురియుచు గలకలధ్వనులఁ జెలంగి; రయ్యెడ, 212

క॥ శూరుం డజాండ మవ్వలఁ, జేరి రణోద్యోగి యగుచుఁ † జేరెను గుహునిఁ
ధీరుండు సేనానియు దో, స్సారత రాక్షసు నెదిర్చె † శౌర్యం బెనఁగన్. 213

వ॥ ఇట్లు గుహుండు నజాదాంతరంబునకుం జని దానవేద్యునితోఁ బోరు ఘోరం
బుగా సలిపె; మఱియు నందుండి వేఱొందు బ్రహ్మాండంబునందు నమ్మహాభుజ
లిరువురు ననన్యాదృశం బగు జన్యం బన్యోన్యం బొనరించిరి. 214

క॥ ఈరీతి నబ్జజాండము, లాహుఢిగఁ జొచ్చి కడిమి † నయ్యిరువు రొగిన్
బోరఁగ నది గని భయమున, వారిజగర్భాదివిబుధావర్గం బెల్లన్. 215

వ॥ హరిం గని యిట్లనిరి. 216

క॥ గరుడధ్వజ! శూరుం డిత, డరయఁగ మాయావి దుష్టుఁ † డతివంచకుడై
సురవిభు సుబ్రహ్మణ్యం, దురమునకుం బిలిచెఁ బెలుచ † దోర్గర్వమునన్. 217

వ॥ తద్వచనంబులు విని దేవదేవుడైన గుహుండు నజాడాంతరంబునకుం జనియె;
నందుఁ బాపకర్కుండు నతివంచకుండు నగు నద్వైత్యేశుని గన్గొనియెనో లేదో
కని దురం బొనర్చునెడ జయ బెద్రెసం గల్గునో యెఱుంగము; మనంబున సంది
యంబు మహాభయంబు నయ్యెడు; నని పల్కిన,
218

క॥ వారివచనములు విని మధు, వైరియుఁ దలపోసి గుహుని వైభవమహిమ
భూరి కుతూహలయుతుండై, సారసుధాఫణితిఁ బల్కె ♦ సవభుక్తతితో. 219

క॥ సురలార! వినుఁడు సాక్షాత్పురశివుఁ డాషణ్ముఖుడు ♦ తప్త్యం బరయ
శరవిద్యాకౌశలమునఁ, బరిగు మహాబలుఁ డతండు ♦ ప్రౌఢిఁ దలిర్ప. 220

ఆ॥ దేవవిధుని మహిమ ♦ దెలిసియుండిన మీకు, సందియం బిదేల ♦ డెదమందు?
నిఖిలపద్మజాండనివహముల్ గ్రుమ్మరి, వచ్చు సత్వరముగ ♦ వగవ నేల? 221

వ॥ అని యిట్లూరడిలం బల్కిన హరివచనంబులు విని సురలు ముదంబునం బొదలి;
రంత శురపర్మంబు సకలాజాండంబుల మహాఘోరంబుగా సంగరం బొనర్చి
మగిడి నిజపురంబు సమీపంబునకుం జేరి కార్తికేయుఁ గయ్యంబునకుఁ బిలిచిన,

క॥ వీరమహేంద్రపురంబును, జేరి గుహుం డంత దనుజసింహునితోడ
బోరికిఁ దలఁచడె నప్పు డు, దారభుజావిస్ఫురత్ప్రతితాపప్రౌఢి. 223

వ॥ ఇట్లు తలపడినం గనుంగొని దానవ సైనికులు రోషావేశంబున బాణవర్షంబులు
గురియుచు గుహుని జట్టుకొనిన,

క॥ మందస్థితముఖుండై గుహుఁ, డందటఁ దెగటార్చె నాజి ♦ నాక్షణమందు
నందకధరముఖ్యమర, బృందం బవ్వేళఁ గురిసె ♦ విరుల ముదమున. 225

వ॥ అంత శూరుడు హతులైన నిజసైనికులను సైన్యంబులతోడ సమీపగతుం
డగు షణ్ముఖుం గని శోకాకులుం డగుచు నేమిసేయం గలవాఁడ నని కొంత
తడవుఁ జూపించి,
226

క॥ తన జనయిత్రీ స్థాయను, ననవధికతపోగర్విష్ట ♦ నాక్షణమందు
మనమునఁ దలంప నదియు, దనయునికడ కరుగుదెంచె ♦ దద్దయుఁ బ్రీతి. 227

వ॥ ఇట్లరుదంచిన తల్లిం గని కూర్చికొమరుం డగు శూరుండు వదంబుల కెఱిగి హతు
లగు నిద్రనుజుల మఱల బ్రదికించు మని ప్రార్థించిన నమ్మాయ తనూజాతున
కిట్లనియె.
228

గీ॥ కార్తికేయుండు దలఁప సాక్షాత్సహేశుఁ, డతని నిందింపవచ్చు నేయదియటుండ
నస్మదుక్తులు విన కింత ♦ యతనితోడఁ, గయ్యమునకుఁ దొడంగితి ♦ గర్వనిష్ట. 229

వ॥ అది గావున నన్నితండు శక్త్యాధుంబున సహరింపంగలఁ; డది యట్లుండ
నిమ్ము; హతులైన దైత్యుల బ్రదికింపవలయునేని సముద్రంబులో సుధామయం
బగు మందరాచలంబు గలదు; దానిం గొని తెచ్చినఁ దద్వాయుసంస్పర్శనం

బున నిమేషమాత్రంబున మృతులెల్ల సజీవిత లగుదు; రని చెప్పి యమ్మాయ చనియె. 230

క॥ శూరుఁడు తద్వచనము విని, భూరి కుతూహలము దనరఁ జ్రోన్నత మగు కంఠీరవవాహన మెక్కి యు, దారత సురలోకిరక్తముఁ జాఁగిని పల్కెన్. 231

—* శూరపద్ముఁడు పచ్చిచరమములనునట ప్రదీపించుచునుట *

ప॥ నీవు సత్వరంబుగా సాగరంబునకుం జని సుధామందరనగంబుం గొని తెమ్మనవుం డదియు నట్ల చని యప్పర్వతంబు శీఘ్రంబుఁ దెచ్చిన నయ్యనసరంబున శూరపద్ము పుత్తు లగు భానుకోపపృచ్ఛాఖులును దత్సోదరులు సింహవక్త్రాదులును మఱి యుం దక్కిన రక్తసులును దత్పననంబు సోకినమాత్రంబున నిద్రామేల్చును నట్లు లేచి, యిదేమి యుద్ధస్థలంబునలె నున్న దని కలుచు, ఘోరంబుగాఁ గోలాహలంబు లొనర్చుచు, 232

క॥ పరిసరపతితాయుధములఁ గరముల స ధించి వేగఁ జాయ్యంబునకుం దొఱకొను నాత్మీయులఁ గని, పగమానందమున తుర్రుపడ్యుండుండెన్. 233

ప॥ అంత నింద్రలోకిరథంబుఁ గనుంగొని బహుశిరించి నిఖిలదివిజయ నిందించిన నదియు దూరంబునం గని మహాభయాన్వితులై యింక వీరి బాధ తప్పె నని యిదియె మనకుఁ బదప్రాప్తి యని పల్కి తమతమ యాయుధంబులు విడిచి నిజపదంబులపై నిరాశులై కొందఱు చక్రివాకరూపంబులు, గొందఱు మయూరాకృతులు, గొందఱు హంసపారావతశుకపికాద్యాకృతులు ధరించి దిగంతంబులకుం బగచి; రాసమయంబున వీరులు భూతసేనలు సేనాధిపతులు నడలుచు; సత్యంతచింతాసాగరంబున బిట్లు మునింగిరి. 234

చ॥ అది యఖలంబు జూచి దరహాసవిభాసురనన్త్రీపద్ముడై నదయుఁడు గార్తికేయుఁ డురుశౌర్యఘరీుఁడు నిల్చె నచ్చటం బదపడి శూరు నాజ్ఞ బహుపాపులు సింహముఖాది శూరులుం గదిసిరి వజ్రుఖుఁ శలభశౌండము చిచ్చునుబోలె నుద్ధతిన్. 235

ప॥ ఇట్లు కవిసి యన్తరాత్ములు నిశాతవిశిఖాబులు గుహుపై గురిసిరి. 236

గీ॥ వారియాటోపములుగాంచివీరులెల్ల, భయమునొందిగుహుఁడంతఁ బాశుపతము విమతగర్వాపహరమును జేగఁదొడిగి, పటపెరణభూమి దానవప్రతేదియైద.

ప॥ అదియు నుదీర్ణసర్పంబు నుత్పాదితకులిశంబు నుద్భూతవిషంబు నుదయదనంత రుద్రావినిద్రితంబు నుజ్వంభితదివ్యాస్త్రంబు నుచ్చావచజలధికల్లోలకాలంబు నుద్ధాతపశ్రయకాలానలకీలంబు నగుచు నరుదెంచి తదస్త్రంబుల నిమిషమా త్రంబునం దునుమాడి యప్పర్వతంబును బాగ్లంబుజేసి దానవులనెల్ల నొక్క పెట్ట నిర్మూలనంబు గావించి మఱి నిలింపసేనాధిపతిపాణితలంబునొండె; నా సమయంబున, 238

- క॥ శూరుం డొక్కడ నిలిచె మ, హరణముడలమునందు * నది గని దివిజల్
శౌరికమలాసనులతో, భూరితమం బగు ముదంబుఁ * బొందిరి మదిలో. 239
- ప॥ అంత శూరుం దుత్కటకోపాటోపంబునఁ గనలుచు వికటభూికుటికుటిలేక్ష
ణుడై యింద్రలోకరథంబుం గని వీరులను సకలభూతంబులను సేనాధిపతులం
గని చని యుడగోళంబున నిలిపి కాచికొని యుండు మని యానతిచ్చిన, నదియు
నతిజవంబున వారినందఱ మోహకాింతులం జేసికొని పోయి యుచ్చట నుంచి
కాచుకొని యుండె; నంత, 240
- అ॥ శూరపద్మఁ డపుడు సుప్రీతుఁ డయ్యెను, వేల్పులెల్ల దుఃఖవివశులైరి
సదయవృద్ధయఁ డద్రుజాతనూభవుఁ డాత్మ, సకలమదియు నెఱిగిసత్వరముగ.
ప॥ అనేకంబు లగు మహాస్త్రంబులఁ బ్రయోగించిన నవి యతిరయంబునఁ జని తద్ర
ధస్థు లగు వారి మేల్కొల్పి యరదంబుతోడ నగ్గుహాంతికంబునకుం గొనితెచ్చె
నిమేషమూత్రంబున, 242
- అ॥ అంత రథము డిగ్గి * యవ్వీరపుంగవుల, సైన్యవరులు భూతసంతతియును
కార్తికేయుచరణాకంజంబులకు మొక్కి, ప్రిణతఁజేసి రెలమిధక్తిఁదనర.
ప॥ అయ్యవసరంబునఁ బరమాత్ము డగు నప్పార్వతీయుం డారథంబుం గని నీవు
దురాత్మకుం డగు దానవునిచెత కరుగవలదు; ఇందె వసింపు మని పల్కి-న యిం
ద్రలోకరథంబు సంస్తంభించె; నంత, 244
- క॥ శూరుం డది కని కనలుచు, నారాచంబులను గురిసె * నగజాసుతుపై
ధిరత గుహుఁ డవ్వని విదారిం చె శరాని గురియఁ * దద్దయఁ గురిసె. 245
- క॥ దానవుడు గుహుని శస్త్రవి,తానము దళితముగఁ జేసి * తత్సారథి నెం
తేని శితాశుగవితతుల, నో నాటంగ నేసె గడు ననూనప్రాిధి. 246
- ప॥ తదీయాస్త్రఘాతంబులఁ బవనుండు రక్తసిక్తాంగుం డగుచు రథచోదనంబునందు
నశక్తుండై మొల్లంబుఁడక్కి నొల్లంబోయె; నయ్యెడ, 247
- క॥ కని యదియఁ గార్తికేయుఁడు, దనుజుని గార్దుకముఁ దునిమె * దారుణశిరశ
స్త్రునికాయంబుల నంతట, ననుపమశౌర్యుండు శూరుఁ * డతిరోషమునక. 248
- అ॥ సింహవాహనంబు * శీఘ్రింబ డిగి శూల, మఖిలరిపువిఘాల * మలరఁ బూని
ఘోరతరముగాగిగోలాహలముఁ జేసి, కొనుచు నరుగుచెంచె * గుహునిమోద.
ప॥ అప్పుడు తదీయం బగు సింహవాహనంబు గర్జింపుచు షణ్ముఖరథావ్వంబుల
హతంబు గావించె; దానవుండును శూలంబుఁ గుమారుపైఁ బ్రయోగింప నదియు
ఘోరానలజ్వాలమాలికలు నతికరాళహాహలజాలంబులు నతిభయద హూత
జాలంబులు ననేకాయుధవాిత్రంబులును సృజింపుచు మహావేగంబునఁ జరు
దెంచు సమయంబున, 250

ఆ॥ గుహుండుదానిమీఁద ♦ ఘోరసాయకకోటిఁ, గురిసెనదియు వాని ♦ సరకుఁగొనక
నచ్చుచుండ మఱియు ♦ వారక కులిశంబుఁ, బఱపె నెవనుతుండు ♦ గూలుపటిను.

వ॥ అక్కులిశంబు తదీయశూలాబును గరాళం బగు నిజముఖాబునం గీలించి
గుహుపాతేతలంబుఁ జేరె; నప్పుడు సుపద్యోగ సంతస్థుఁడైరిగను లగుచు, 252

క॥ శరజస్త్వ ! కృపా భోనినీ!, నురితాత్మని ప్రైత్య నతని ♦ నుచుమాశ్చిరభో
ర్వర ! మము రక్షింపవె న, త్వరచుగ నని పొగడి రీతతనయుఁ భర్తా. 253

వ॥ అయ్యనసరింబునఁ గుహుండు ద్విసహస్రంబు లగు ఘోరనారాచంబులు దాన
వుని వాహనంబులపైఁ బ్రయోగించిన నవియుఁ గతప్రాణంబులై నేలంగూలె;
నసురుగు సూహృతవాంఛకయ్యును బాలివోని ధైర్యంబునఁ జలంబు
నూల్కొల్పుచు భూతలంబున నిలిచి యత్యద్భుతాబును, ఘోరతరంబును, నత్య
న్నతంబును నగు రథాగి నామకవిహంగమాపంబుఁ డైకొని సభంబున కేగసి,

క॥ ఆతతపట తరవతో, ఘాతంబుల సకలభూతఃకరింపఁగల పీఠ
వ్రాతముల నెల్ల మోహనీప్తితులఁ గావించె జలాలాదికి మిమెనగి. 255

వ॥ మతియు దండప్రహారంబులఁ గొందఁజరి జరాఘాతంబులఁ గొండఱ విగతజీవు
వులం గావించును నుపరితలంబునఁ భ్రమించుచు న బృహులేయుసారభర
రస్యంబులఁ బుడుచు ఘాతంబులఁ గొట్టి చిరిపిం బరిమార్చి నీరాయధంబుల
భంజించి విహారింపుచుండ. 256

క॥ ఇది ప్రైత్యని చేడ్లెత్త మని, మది నోగి గుహుండునేతీతమార్గాణకోటలో
గదియించిన తూరుఁ ద్రుద్వదరవ్రాతముల నణఁచె ♦ బహోహతులఁ. 257

—* కుమారి స్వరూపిణీ శూరవర్మల గంగచురు చిత్తము సేయుట *

వ॥ వెడియుఁ దుండంబున ఖండిచియు బాదంబుల విదారిచియు మహాజవంబున
సరిత్రాగగ్రైలంబులను జక్రివాళాచలంబులను భూనభంబులను బాతాళం
బును దాయుచుఁ జెలగుచు మెలంగుచు నిఖలభూతగణంబుల వీరులఁ గబళించి
మగుడఁ బక్షవిశేషణంబుల దిగంతంబులు చలింప నిలిపనేనానిరభావరిభా
గంబున మహారవంబున నెంతయు బరిభ్రమించు, 258

క॥ విహగేంద్రిబురు గెల్పెని, గుహుండుదృఢత మంది యింక శతకుసిలో రణముఁ
విహితముఁ గాడని యయ్యెడ, మహిమై దేను డిగి నిలిచె ♦ మానుగ నికటఁ.

వ॥ ఇందుఁ నవభాకించిన నతండు నయ్యాశ్వశేష్యుననుజ్ఞ వడిసి యత్యద్భుతరూ
పంబుగా మయూరరూపంబు ధరించి నిజస్వామికిఁ బ్రణమిల్లి వినయంబున
నిట్లనియె. 260

క॥ వేగమ దేవా! మదుపరి, భాగంబున నిల్చి ప్రైత్యపరివృథుతోడఁ
బ్రాగల్భ్య మడరఁ బోదుము, నా గుహుండుఁగీకరించె ♦ నగుచు న్వేషకఁ. 261

వ॥ ఆమ్మయూరం బధిరోహించి కోపంబుఁ గడుర నవక్రొవరాక్రిమోదేక్రికంబగు
చక్రవాకంబుపైఁ బఱపిన, 262

మ॥ పటురోహదృతిఁ జక్రివానము నుహతిఁ బడెనొద్వృత్తి ది
క్తము ల్లఁపము నొంద సిఘరసముఁ ద్విచ్చుచుఘటంబులఁ
జటులప్రాశ్నిమఁ బాదఘట్టనల భాస్వల్లిలఁ బక్కాడ ను
ద్భుత న్నాని మయూరము నెవ్వరి సంతాపంబు బొందె న్నదిగ. 263

వ॥ అదియుం గని గాంగేయుండు కోధాంతరంగుడై యారధాంగంబు శిరోవక్షోం
ఘ్రీవదేశంబుల బహునిశితశీలీనుఖంబులఁ బఱపిన దద్బాణఘాతంబులం బడలి
యొడల రుధిరపూరంబుఁ దొఱగఁ బక్షంబుల విదర్చుచు నెగసి సకలలోకం
బులు భయంపడ సంచరించె. 264

ఉ॥ తారకవైరి యత్తరి నుదగ్గిత నెచ్చట నున్న నచ్చటఁ
సారెకుఁ బక్షిపై నిశితసాయకము ల్లరిసె యుగాంతవి
స్ఫారఘనాఘనంబుక్రియఁ ద జయ్యన నంత ఖగంబు మణ్మఖం
జేరి ధనుర్విభంజనము త సేయఁ గడంగి మహాజవంబున. 265

వ॥ ఇట్లు సవిధగతంబైన దానిం గని మహామహుండైన గుహుండు మండలాగ్రంబున
రెండుఖండంబులు గావించి మహీతలంబునం గడపిన, 266

ఆ॥ మగుడి యద్వరాత్ముఁ దొగి లేచి బ్రహ్మాండభీతి నంటఁ బెరిగె త భీషణముగ
నరుణచంద్రపథము త లనిలక నంబును, నక్కిరించె రోష త మతిశయిల్ల. 267

క॥ అప్పు డబ్బయంక రాకారంబు గనుగొని శరజన్ముడు భర్తంపుచు నతనిపై నిశిత
విశిఖంబు లేచు బఱపిన నవియు మహాసముద్రరూపంబు లగుచు భూమండ
లంబు నిండి తద్భీషణాకారంబు నణంచె. 268

ఆ॥ అంత నసురుఁ డలిగి త యంబుగ్రహవస్త్రైఘ్ననతరంగములను త గిదిసె గుహుని
దానిమోద నతఁడు త దావానలాంబక, శతముఁ బఱపఁ బీల్చె త జలఁగఁ బెలుచ.

వ॥ అప్పు డన్ని శాచరుండు పహ్నిరూపంబై పహ్నిసంభవు నెదిర్చిన నమ్మహాను
భావుండు సహస్రవిశిఖంబులుం బ్రయోగించె; నవియుఁ బ్రచండవాయు
రూపంబై తద్వహ్నిం జల్లార్చె; నంత, 270

క॥ వారక నైత్యుండు ఘోరస, మిరాక్యోఁ బూని రా త మీఁదికి గుహుండు
నారాచంబుల లక్ష ను, చారిప్రాశ్నినును బఱచెఁ త దక్షణ మవియు. 271

వ॥ మహాఘోరసర్పరూపంబులై వానిం గ్రహించె; నిట్లు తద్బాణంబులన్నియు
దానవుల త్రదూఁపంబులన్నియు హరించి మఱలం గార్తికేయునిం జెందె; నివ్వి
ధంబున నద్దేవదానవులకు నాల్పదిసంబులు పోరు ఘోరంబుగాఁ జెల్లె; నంత
శూరుండు మాయారూపంబున, 272

సీ॥ మూర్తిప్రియాకృతి • నన్తించు నొక్కడ, నొక్కడ దనుజుడై యుక్కుమీరు
నిందాదీ రూపంబు • లింపించు నొకచోట, నొకచోట భూతమై యుండుమిగుల
పైశాచరూపమై • భాసిల్లు నొకచాయ, నొకచాయ ఘోరపాపకుడు నగుచు
నంతకాకారమై • యలరారు నొకకేస, నొకకేసఁ బవనమై • యుద్భవిల్లు
నుదధిరూపంబు గనుపట్టునొక్కపట్టు, మేఘరూపంబునగుచును మెఱయుఁజాల
నొక్కకడభూధరంబట్టి యొప్పుమీరు, శూరుఁడవహమునమహాశూరుఁడగుచు.

వ॥ వెండి దిగంతదంతావళిరూపంబులును శరభసింహశాస్త్రాలమ్మగవిహంగరూపం
ములును సింహస్యతారకభానుకోపాస్త్రిముఖాదిరూపంబులును మంత్రిసేనాపతి
రూపంబులును ధరించియు నొక్కొక్కచోట నిజరూపంబులు దాల్చియు నొక
ప్రదేశంబున నుండి వేరొక్కదిక్కునం గనుపడుచు నగ్ధానవ్రాచు మహారావం
బున లోకంబుల శోకంబు నొందఁజేయుచున్న యెడ నశిలబృందారకులు గాంచి
శీకులైరి.

274

క॥ సకలం బదియుఁ గనుంగొని, సకలేశుడైన గుహుఁడు • సంస్థితుడై సా
యకములు సహస్రకోటిలు, బ్రకటితముగ దైత్యుమీఁద • బలపె న్గడిమిగ.

వ॥ తచ్చరంబులన్నియు ననురాత్ము నొక్కొక్కరూపంబునకు సప్తగుణింబులై
వేర్వేరం బొడిగొని మగుడి గుహునిజేరె; నంత శూరుఁ డొక్కఁడు డవశిష్టుండై
యడవుచేత నిలిచె.

276

—* కుచూపిస్త్యులు పిక్వరులు సంపిక్వరులు *

క॥ పరమదయాంబుధి గుహుఁ డా, దురితాత్ముని దైత్యుఁ జూచి • దోహచర! భా
సురముగ నీరూపంబుక, బరికించిలిఁ జూడు మిగ • నారూపంబుక. 277

వ॥ అని పలికి విబుధాగ్రిగణ్యుఁ డగు సుబ్రహ్మణ్యుఁ డవాఁడైనసగోచరంబైన
విశ్వరూపంబు సూపె.

278

సీ॥ అంఘ్రితలంబున • నవనీధరంబులు, పాశోధులేపను • ప్రవదములును
చరణాంగుళుల నుడువల్పహదైత్యార్కచాన్ద్రులు ననంతర్వహిగ్గల్పములను
జంఘల మానులు • జానుల సురముఁగి, యింద్రజయతులు • నెలమిఁదొడలఁ
గటిబంధములయందఁ • గాలంబు యముఁడును, కటిసీనువసువులుగరిమఁడనరఁ
బార్వ్యములను సురలుఁఫణులుగుహ్యులున, శేషమననుసుధయుఁజెలువెసంగ
జగదుదయము నాభిశాస్త్రంబులురమారు, బ్రహ్మమాధవులును బాహువులను.

వ॥ మఱియు యజ్ఞోపవీతంబున జ్ఞానంబు, కరంబున భోగంబు, గోమరూపంబున
నజాడంబులు, నంగుళుల నప్పరలు, కంతదేశంబున శబ్దంబులు, వక్త్రంబున
దేవతలు, దంతంబుల నక్షత్రంబులు, జిహ్వయందు శివాగమంబులు, నోష్ఠదేశం
బున సప్తకోటిమహామంత్రంబులు, నాశికను వాయువు, నేత్రంబుల నిదు

భాస్కరులు, శ్రోత్రీబుల దిశలు, లలాటంబునఁ బ్రణవంబు, శిరంబునఁ
బరమాత్మ యగు సాక్షాత్ప్రభుడు గలిగి యనేకాదిత్యసంకాశ తేజోవిరాజ
మానంబై గుడికిం దేరిమాడ నలవిగాని యత్యద్భుతం బగు విశ్వరూపంబు
సూపిన, 280

క॥ శరజన్మువిశ్వరూపము, బరికించి సుపర్వతెల్ల ♦ భయపడి యెంతే
శిరముల నంజలిపుటములు, విరచింపుచుఁ జేసి రెలమి ♦ వినుతులు భక్తి. 281

వ॥ అప్పుడు పరమపావనుండు గృహభుండు నగు షడాననుండును వారలం గని
భయంబు వల దని యాదరించె; సంత తారపద్ముండు తద్విశ్వరూపంబు విలో
కించి తనభాగ్యవత బుర లభ్యున్నానుండగుచు నాత్మగతంబున, 282

క॥ ఘోర మగు దుర మొనర్చి యు, దారపోగ్గిను సమస్తదనుజులఁ గూర్చె
ధారుణి నీతని మహిమ, గాఢాక్షి సంతతింప ♦ నాశ్వర్య మగు. 283

వ॥ అదియునుగాక మున్నిద్రోహకరణం బితనికి నశ్యం బయ్యె; నామాయ
యీశనిమోల వ్యర్జింపఁ బనియె; మఱియు ననంతకోటిబ్రహ్మాండకృతనివా
సంబు నఖిలసురాసుగమానుషసహితంబు ననన్యసామాన్యంబు నగు రూపంబు
సూపె; నింతకుమున్నకాదీ మాత్రయు సింహముఖుడును బహువిధంబుల నితని
మహామహిమంబు నెప్పిన వినక మూఢబుద్ధి జేసి యజ్ఞుండనై యిమ్ముహా
మహుని బాలిసు పని కలంచె; నితని పాదకోమంబుల సకిలబ్రహ్మాండం
బులు గనుపడుచున్నయది; ఇతడు పరమాత్మ యగు సాక్షాత్ప్రభువు; సకల
చరాచరాశ్యకర్తైన యితనివిశ్వరూపం బాపాదమస్తకంబును నేత్రోత్పవం
బుఁగా నవలోకించె; మోయు నిమ్ముహాత్ముని ననవధికసౌందర్యంబు గనుం
గొనుటకు బుద్ధియొడమి యుపగిగున్నయది; పురాకృతం బగు మత్తపాపలం
బునం జేసి నాయుండుఁ గృపాభుండు యిమ్ముహానుభావుండు యుద్ధింబున కరు
దెంచె; సర్వాతిర్యామి యగు నిప్పురమాత్మనకుఁ బ్రదక్షిణనమస్కార
స్తోత్రీబు లర్పించుటకు నామనంబు రాజ్యుచున్నయది; మోయు నమేయశ్రీ
యఃప్రాప్తిసూచకంబు లగుచు మగీయాబు లగు వక్షిణనేత్రీభుజంబులు
స్ఫురించుచున్నవి; శత్రుసంహారార్థంబుగా నిత్రుండగుదెంచి నన్నుఁ గృతార్థం
జేసె. 284

క॥ అరుదెంచె నన్నుఁ దురమున, హరియొకఁడు నిమ్ముహాత్ముఁ ♦ డదిభార మొకో
ధరణిని లీలామాత్రీ, బరయంగ నీదేవభువన ♦ కలలాఘ్యనకు. 285

క॥ దేవప్రతితికి బ ధము, గావించుటవలనఁ గాదె ♦ కలిగెను నా కీ
దేవవరేణ్యుని పదిరా, శివనవ్వనువర్తకంబు ♦ శ్రీయ బలయ. 286

ఆ॥ కొందఁ జెప్పె లగుచుఁ ♦ గూడ దరి మిన్ను, దివిజంభనంబు, ♦ దీన కాదె
యిప్పు డితనితోడ ♦ నే యుద్ధి మొనరించి, పొందఁగంటి జగతి ♦ భూరికీ. 287

వ॥ అని యివ్వధంబున దానవేందుగ్రిండు విలక్షింపుచుండ నాసమయంబున సుబ్రహ్మణ్యుండు వాని జ్ఞానంబుతోడఁ గూడ విశ్వరూప ముపసంహరించి పొచ్చినంబగు నిజరూపంబుఁ గ్రహించె; నంత,

288

క॥ జ్ఞానవిహీనుం డగుచు, దానవుఁ డతికోప మడర • దారుణగతి నెంతేని హసింపుచుఁ గరములు, మానుగఁ దట్టచును శౌర్యమహిమ నెలంగ.

వ॥ నాతోఁ గయ్యంబునకుఁ దొడంగ నెవ్వండు సమర్థుం డగు నని పరుషంబులుఁ బలుకుచు ననన్యాదృశం బగు మాయారూపంబు గ్రహించి నిమిషమాత్రంబు లోననఁ జేరెను లగు సుపర్వలం గబళించి బాలకు వధించెద నని మనంబునం దలంచి దురాత్ముం డగు నయ్యసురుండు విధిచోదితుండై,

290

మ॥ జగమెల్లఁ దిమిరంబు నిండఁగ నమశ్లస్మాన్తై నత్యద్భుతంబుగ నేకాంఘ్రు లనేక పాణివదనంబు ల్భాసిల్ మామికంబగు రూపంబు ధరించి యంబరమునం • దా దైత్యవర్షుండు దేవగణంబు వెస మింగ హస్తములు శశ్వత్ప్రేక్షి సాచె న్నడుగ.

291

వ॥ ఆసమయంబున సకలదేవతలు భీతచేతస్కులై భక్తిశరణ్యుం డగు సుబ్రహ్మణ్యుని శరణుం బొందుచు దేవా ! దయాసముద్రుండవు భక్తాభయప్రదుండవు నీవు దనుజధయాకులచిత్తుల మగు మమ్ము రక్షించి మహాఘోరుం డగు నిన్దురాత్ముఁ దెగటార్చు మని ప్రలాపించుచు నెల్లడలం బరచిరి; మయూరాకృతి యగు నిందుగ్రిండును శౌర్యధైర్యధోనేయుం డగు నబ్బాహులేయు నట్లనంబొచ్చించె; నయ్యవసరంబున,

292

క॥ సురగణములవచనంబులు, శరజన్ముగ డాలకించి • సంపూర్ణకృపాభరితాత్ముం డగుచు శాత్రువ,హరణోగ్రింబైన శక్తి • నాక్షణమందుగ.

293

వ॥ అద్దానవుని రెండుతునియలు గావించి రమ్మని పఱపిన నదియు నాదిత్యకోటిసమ ప్రభాభాసమానంబై యగ్నికణంబులు గురియుచు మాయారూపం బగు తిమిరం బణించి శూరపద్ముపై మందమందగతి నేతెంచు నప్పు డతండు,

294

గీ॥ నాశరహితుండ వై నట్టి • నన్ను శక్తి, యేమి చేయంగఁ గల దని • యే పెసంగ నట్టహాసం బొనర్చుచు • నలిగిమిగుల, నుగ్రుండగుచు దురాగ్రహః మొదవనతండు.

వ॥ సకలోకంబులు సంహరించి నిమిషమాత్రంబున నర్భకుం దెగటార్చెద నని తలంచి సత్వరంబుగాఁ జని సముద్రమధ్యంబు నొంది,

296

సీ॥ చటలానలజ్వలఃజ్వలాప్రవాళంబు, బహుళధామచ్ఛటాభాసురంబు కమనీయకాంచనశునపుష్పధరితంబు, శ్యామరక్తశలాటుసంయుతంబు పద్మరాగోపలభవ్యవతానుంబు, మేఘశౌభావశీమేదురంబు పద్మజాండకటాహాపర్యంతగతమూల, మురుతరచ్ఛాయ మభ్యున్నతంబు

లక్షయోజనదూరసంఘట్యమాన, మగుచు దిక్పాలపురముల † నాక్రిమించి
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిలోకము † ల్భయపడంగఁ, జాతభూజాకృతి ధరించ † సురవిరోధి.
వ॥ అప్పుడు తదీయస్కంధంబుల ఘ్నీతంబు లగుచు మాతృకన్యాలోకసంబులు
భయాకులంబు లయ్యె; సకలజగంబులు గంపించె; భూతలం బడరె; నధోభువన
జాలంబులు వణకె; నాదికూర్మవరాహానంతహరిదంతదంతావళంబులు సంత్రా
సంబు నొందె; తారకలెల్ల నెల్లెడలం దుల్లె; చంద్రసూర్యాది గ్రహంబులు
గతులు దప్పె; సప్తమ, 298

ఆ॥ కాందిశీకు లగుచుఁ † గొండలు దివిజాలు, మేరుభూధరంబు † సేరి రెలమి
కొండ అమరనరులుఁ † గొబ్బనఁ, గ్రీలాసపర్వతంబునకును † బద్వలిడిరి.

—* కుమాంబులు శూరచక్రని శక్తిచే రెండుతంపియలుగాఁ జేయుట *—

వ॥ ఇట్లు గురాత్మునిమాయంగనిగుహుపేరితంబైనయాశక్తి కోపంబునఁ బ్రళయ
కాలాగ్నిసదృశయు మహారావభీషణయు నగుచు సముద్రంబులు ఘోషిల్లం
జనుదెంచి చూతాగ్రింబు రెండువ్రయ్యలుం జేసిన, 300

ఆ॥ అంత దానవేంద్రుఁ † డాభూరుహాకృతిఁ, దొలఁగి స్వస్వరూప † మలరఁదాల్చి
కడిమిమెఱయఁ గేలఁగరవాలము ధరించి, యరుగుదేర మోల † నతని గదిసి.

వ॥ ఆక్షణంబ యాశక్తి తద్వక్షంబు విదారించి నిజప్రభాజాలంబుల జగంబులు
వెలుంగఁజేయుచు మఱల సురగణంబులు నుతింప గంగాతరంగిణియందుఁ గృతావ
గాహయై కృతార్థ యగుచు దేవదేవుం డగు గాంగేయునిపాణితలంబున † లిచె.

ఆ॥ అంత రెండుదునియ † లగుచు దానవుఁ డుద్వేఁ, బడిన నందునొకటి † బర్హియగుచు
మఱియుఁ తామ్రచూడ † మగుచు వేళొక్కటి, వెడలిగుహునికడకు † వేగవచ్చి.

వ॥ అప్పు డవియు లబ్ధజ్ఞానోదయంబులై పరమభక్తఁ గాల్చి కేయనకుఁ బ్రణమిల్లి
సంస్తవంబు లొనర్ప సంతసిల్లిన సుబ్రహ్మణ్యం డింద్రాగ్నిరూపంబు లగు ఒర్హి
వాహనకుక్కుటకేతనంబుల వీడ్కొని యమ్మయూరవాహనం బధిరోపించి
యత్రామ్రచూడంబును నిజరథధ్వజంబున నుండ నియోగించిన నదియు నట్లు
నిలిచి ప్రళయంబుదంబుభంగి మహాభయంకరంబుగా నినదం బొనరింపుచు,

—* శూరచక్రండు కుమాంబునికి వాహరరేచములై సేవించుట *—

మ॥ గుహునిం బై నిడి భూనభంబులు దిశల్ † గోత్రంబు లంభోనిధుల్

మహితప్రాణిమఁ జాట్టి సత్వరగతిం † బక్షంబు లల్లార్పచున్

విహరించె న్నడు నాశిఖానళము తఁద్యేగంబున స్మేరువున్

మృహి వ్రాలె న్నలధుల్లలంగె ధర కంఠంబొందె నొకేనియున్. 305

వ॥ మఱియు దిగంతంబులు నిండఁ గైవారంబు లొనర్పుచు శేషరాహుప్రముఖోర
గంబులకు భయం బొపాదింపుచు మయూరంబు మేఘరూపం బగు హరి పర
మేశ్వరు నెట్లు వహించె నట్లు దేవసేనావల్లభుం డగు సుబ్రహ్మణ్య వహించె.

క॥ సకలదిగంతములందును, బ్రకటితజవమొప్పు దిగ్విప్లి ♦ బర్హిరవంబు
సక లేతుడు గుహుండు జయోత్సుకుడై రణభూమి జేరె ♦ సురలు నుతింపఁ.

వ॥ అప్పు డాసమరభూమిని వహ్నివాసవులు గుహాజ్ఞ గుక్కుటబర్హిరూపంబులు
విడిచి నిజరూపంబుల శరవణోద్భవునకు భక్తిపూర్వకంబుగాఁ బ్రణమిల్లి సంస్తు
తించిరి; భూతంబులు వీరులు సేనాధిపతులు బ్రహ్మవిష్ణుప్రముఖనిఘాదేవతలు
సంతుష్టహృదయులై దేవదేవుఁ బరివేష్టించి కోలాహలంబుల సెలంగిరి. 308

క॥ కరుణాపూరితదృష్టిఁ, హరసూనుండు వారినెల్ల ♦ నవలోకించె
శరవణసంభవు నాశ్రిత, భరణంబును బాగడఁ దరమె ♦ సజిపతికైనఁ? 309

గీ॥ అంత శూరుండు హతుఁ డౌటఁ యాలకించి, పద్మకోమలమొదిలై నశపత్నులెల్ల
పటవియోగంబునఁ దుఃఖభరము నొంది, పావకజ్వాలలందును ♦ బడిరి వేగ.

వ॥ అంత శూరపద్మతనయుండగు హిరణ్యుం డపుడు జనకుమరణంబు విని శోకా
క్రాంతుండై, 311

క॥ హా! తాత! సనితె లలి విన, వైతివి నాపలు కొకింత ♦ హలెబుద్ధి ద్విష
త్రేతనమునఁ కుక్కుటమై, యీతెరిఁగున నుండవలసె ♦ నీకుఁ గటఁ! 312

వ॥ మఱియు మయూరంబవై శాలివుని వహించితి వక్క టకటఁ యని వగచి
యతం డంత సైనికులం గనిన బాధింతు రని మనంబునఁ జూతించి నిజగురుం
డగు శుక్రునికటంబుఁ జేరి పితృకృత్యంబులు నిర్వర్తించి ధ్రువశ్రవ్యము శ్రుణ్వం
గుర మని నిందించి మోక్షార్థి యగుచుఁ బరమేశ్వశ్వరుంఁగూర్చి తపంబుఁజేయు
చుండె; నీకథాశ్రవణంబు సేయవారలకు సుబ్రహ్మణ్యకృపాలంబనంబున
శత్రుబలంబు దొలంగు; ఋషిముఖంబున నేతదాఖ్యానంబు విని విష్ణువు మురా
సురకాలనేముల నాజిం గలిచె; పితామహుం డగు శుక్రునివలన విని ముని
శ్రేష్ఠుం డగు దక్షిణి శత్రు డగు యువుని జయించె; నని సూతుండు శౌనకాది
మహామునులకుఁ జెప్పె. 313

శా॥ పాశ్రేయాదిసుతాపయో ధరతః*బాహు*పగూఢక్రియా

లోలాభీకనికామభాసురకృపా*లోక్తకసంతర్పితా
త్రైలోక్యాఖిలభక్తలోకనిటలో*దృఢదృష్టికీలచ్ఛటా
తూలీనీనవతాకజంతుపటలీ ♦ దుఃఖాభిసంతారకా!

314

క॥ వ్యాధాభరణ! కరాళ, క్షేవ్యాభ్యవహార నిపుణ! ♦ శీతాంశుకళా
హారి! సముజ్జ్వల! నిరుపమ, కేళిధృతహరిణ! విబుధాకీర్తనచరణా! 315

—* ఖండ్య బంధము *—

ప్రశాంతవృత్తము॥ హఃరహితారకాంబుఃజారి హఃరి భూరిభూ
భారతీవరేందీరేశభావితాఙ్గిసారసా !
సారమేరుశైలచాపః సర్వలోకవల్లభా !
భారతప్రవీణ భృంగిభవ్యనాట్యలాలసా !

316

గద్యః

ఇది శ్రీమదిందుధరసుందరపాదారవిందాద్వితహృచ్చతఃత్ర సకలసుకవి
జనానుగ్రహపాత్ర సుగుణస్తోత్రపవిత్రచరిత్ర కాశ్యపసగోత్ర కోడూరి
యెల్లనార్యపాత్ర శంకరామాత్యలక్ష్మ్యంబికాతనయ
వినయవిధేయ బాలసరస్వతీనామాంక వేంకటాచల
కవిప్రణీతంబైన శ్రీస్తాండమహాపురాణాంతర్గత
శంకరసంహితయందలి శివరహస్య
ఖండంబున యుద్ధకాండంబునందు
సర్వంబును జత్తుర్థాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీవామ గురజేనమః.

శ్రీ సాగ్రం దమహాపురాణాంతర్గత

శివరహస్యక్షిరద్రవము.

దేవకాండము.

ప్రథమాశ్వాసము.

రమణీయగుణాకర;

భైరకురీలింగతనయః పన్నగగోత్రా

ధార! ములువాగభుధిరి

తీరమణ దయాంతరంగః శ్రీశివలింగా!

1

ప॥ అవధరింపుము శౌనకాదిచూహమునులకు సూతుండ్లినియె.

2

—* కుమారస్వామి బందిరులగు జయంతాదుల విషుదలసేయుట *

క॥ అంత నుమానందనుఁడు జయంతప్రముఖామరాభిః పన్నపమకరుణా
స్వాంతరః దోడ్కొని రమ్మయ, జెంతయువిని వీరబాహుఁడెలమిఁ దదాజ్ఞా. 3

ప॥ అతిరయంబునఁ జని కారాగృహబాహులగు జయంతప్రముఖనిఖలనిలింపులం గని
తదవృత్తాంతబంతయు నెఱింగించి వారిచే వందితుండై వీరబాహుఁడు వారి
నల్ల గుహుసన్నిధికి దోడ్కొనివచ్చిన, 4

క॥ ఆ దివిజవాతము గుహు, పాదాంభోజాలములకుఁ బ్రణమిల్లి మదిన్
మోదంబు దనర నుతు లా, పాదించిరి శ్రుతిమనోజ్ఞః ఫణుతులు సెలఁగన్. 5

ప॥ అంత దయాఘం డగు కుమారుండు వారల క్లింపియె. 6

క॥ సురలార! యొక మీరలు, సురభోకమునందు దొంటిఁ బొప్పన సుఖులై
స్థిరభోగభాగ్యసంపద, లురుతరముగ ననుభవింపుచుండుండు వేడ్కన్. 7

ప॥ అనిన జయంతాదు లత్యంతసంతోషాంతరంగులగుచు, సంత గుహంతికంబున
నివసించు యిందునిం గని యతని చరణాబుల కెఱిగిన నతండు వారలనుం బుత్తు
నిం గొనిలించి పరమామోదంబునఁ దేలె; నప్పుడు, 8

క॥ హతులైన వీరగణములు, క్షితిఁ దొలఁగిన భూతవసులుఁ శీతాద్రిధవా
సుతు నాజ్ఞను పునరుజ్జీవితులై పూర్వోబుపగిది పెనఁ గూడి రొగిన్. 9

- చ॥ అలఘుదయాసముద్రిం డగు ♦ నగ్గిజాతనుజం డనుగ్రహం
బలరంగం జూచె నాక్షణము ♦ యాజి మరాత్మనిచేత ఖండితం
బులయిన యంగముల్ మగుడఁ ♦ బుట్టెను మిక్కిలి కోమలంబులై
యల నిఖిలానురావణి ♦ సగ్భృత మొప్ప గఁ దొటి పొప్పనఁ. 10
- వ॥ తదనంతరంబ సకలశత్రుసంహారకుం డగు బాహులేయుండు సముద్రిని
బిలిచి యవ్వీరమహాద్రపురంబు గబగిపు మనిన నప్పయోనిధి తదనుజ్ఞ
నప్పరంబును దరంగి సంఘంబుల ముంచివేసె. 11
- ఉ॥ అంత వడననుగు సకలీశురవర్గము వీరబృందముఁ
చౌతను భూతసంతతులు ♦ జేరి భజింప మనోజ్ఞవాద్యముల్
వింతగ మోయఁగా మఱి ♦ వేగమ చారులీలాసమూర్తిఁడై
శాంతిపురాబుఁ జేరె బుధసంఘము లెల్లెడ సాస్తుతీంపఁగఁ. 12
- ఉ॥ అంత సరోజబంధుఁ డదయీచలమందును బొత్తుఁ బూర్వది
గ్గంతకరోధృతప్రకటఁ కాంచనకుంభ మనంగ ద్దును
ధ్యాంతనిశాటఘాటసుదఁ చారణకారణచండకాండవై
త్యాంశక చక్రమో యన ధరామరవర్గకృతార్థ్యపాతుఁడై. 13
- వ॥ ఆసయయింబున గుహుండు జగన్మహా డగు మహాదేవుని పోడశోకచారంబులం
బూజించి, యప్పరంబున నుండి, 14
- సీ॥ స్వందనానూనుతై ♦ సకలసేనాతతుల్, సరుదేర వెంటడి ♦ సరభసమున,
వలనొప్పు దమతమ ♦ మాహనంబులమీఁద, నజముగుండాదులు ♦ నరుగుదేర,
నిర్జరతాపసంనివహంబు లిరుదెస, శ్రుతినినోగారముగా ♦ నుతు లొనర్చ,
చలేధ్వజంబులు ♦ చామరంబు లెసంగ, వివిధవాద్యధ్వను ♦ ల్వి స్థిలఁగ,
నశని ముక్కున గీలించి ♦ యరుణ మాడ, మరుగుదెంచును ఘాతకేళికారవప్ర
కంపితావనియగు కేకి ♦ గరిమనెక్కి, నరనగుంబున కరుదెంచె ♦ భస్మసుతుఁడు.
- వ॥ అప్పుడు, 16
- క॥ మృగవక్త్రీభూతముల రొద, మిగుల బెదరి గుహల దూరె ♦ మృగవితతులువె
ల్లుగబడ్డకుక్కుటద్వని, బెగడి భుజాగములగములు ♦ బిలములు సాచ్చె. 17
- వ॥ అంత వజ్రహస్తలు బ్రహ్మాదిదేవతలును గుహుని గనుగొని దేవా! యీపర్వ
తరాజంబున వసింపవలయు నని పోలించిన విని సుబ్రహ్మణ్యుడు పూర్వోబ యే
నిందుడవలయు నని యాహ్వానించిన యది మీరు బలికితరి మేలయ్యె నని యంగీ
కరించి యప్పర్వతం బెక్కి విశ్వకర్మచ రావించి యి దొక్క రమ్యంబగు పురం
బు నిర్మింపు మనవుడు, 18
- క॥ శరవణసంభవుననుమతి, సురశిల్పి సృజించె మిగుల సొంపు ♦ దలిర్పఁ
పురవర మొకనిమిషంబున, సురుచిరమఃశివేమధామసందరత దగఁ. 19

వ॥ అంతః గుమారుండు పురవీధుల నెల్లెడల సేనాధిపుల నఖలభూతంబుల నుండ నియోగించి మయూరంబు డిగ్గి దివ్యంబైన నిజమందిరంబు బ్రేవేశించి సింహాసనామాభ్యుదయై కమలాసనపరీముఖు లిరుగెడల బలిసికొలువ ననవీరులు సకలోపచారంబు లొనర్పఁ గుతూహలంబున నూడి యంతి షణ్మహాస్థలచే బూజతుండై వారి కాత్మచిహ్నం బుపదేశించఁ దలంచి బ్రహ్మాదులం దను తమగృహంబుల కరుగ నియోగించి తదనంతరంబు,

20

క॥ మునులకు నాత్మచ్ఛానంబును దెల్పుచు నట్లయ్యుండఁ ♦ బురహరసుతుఁ డౌ త నిలిపానీతుఁడు హరి, వనజభవాదులకు ననియె ♦ వరమృదుఫణితిఁ.

21

క॥ కర మ్మనామనోరథ, సరణిఁ వినుపింతు వినుచు ♦ సకలేశ్వరుఁ డీ శరవణభవుండు మనల, స్వరమృదృచావీక్షణములఁ ♦ బాలించెగదా!

22

వ॥ అదిగావున,

23

మ॥ కరికుంభస్తనిఁ గంబునన్నిభగళిన్కంజాతపత్రేక్షణాఁ గరభోర్మగనకోపమాంగలతికఁ ♦ కాంతామణిఁ మత్పుతఁ గరుణావాఙ్మిఁ గార్తికేయునకు లోకతాత్ర కే నిచ్చి వి స్ఫురణం బొల్ల మొనర్చు మామకులంబుఁ ధన్వత బుండగఁ.

24

వ॥ అనుడు శ్రుతిమధురంబు లగు నప్పలుకుల కభినందింపుచు నంగీకరించి ముకుందాదులు నిజమందిరంబుల కరిగి; రంతఁ బురుండరూపు నిజమందిరంబు జేరి శ్రీఘ్రం బగృహనివాసు లగు హస్తనూజులం దోడ్కొనివచ్చుటకు భటులనియోగించిన వారతిరయంబునఁ గనకాచలంబునకుఁ జని పురోమజుగని నమస్కరించి శూరపద్మాదిదానవసంహారంబును దేవవిమోచనంబును దెల్పుటయు విని యద్దే వి పుత్రికతోడై రావతాయాశయై యపరాధిగరుడొచ్చి నానాలంకారయుక్తం బగు నింద్రభవనంబు బ్రేవేశించె; నాసమయాబున,

25

క॥ బుడీకృతిమోచనులగు, బృందారకతరుణుల్లెఁ ♦ బ్రేమ స్ఫులభి త్సుందరి గని పగిమిల్లెరి, నందనుఁడు జయంతుఁడు స్ఫురింప మొనర్చెన్.

వ॥ అట్లు పగిమిల్లెన శవీపురాధి పుత్తుల గని కాఁగిలించుకొని సకలదివిభాంగనల నూరడించె; నంత,

27

క॥ శరజన్ముని కళ్యాణము, శరమప్రేమఁ సుశర్వంపతి నిజసతికఁ సురసతులకుఁ జెప్పిన భాసురతఁ హ్నించి రథలంసుందరు లపుడు.

28

వ॥ అంత నంతఃపురంబు వెడలి శవీకాంతుండు నిపిజగణసమేతుండై షణ్మఖుల జేరి తత్పాదారవిందంబుల కభినందనంబుఁజేసి విసయంబున నిట్లనియె.

29

గీ॥ శూరపద్మాది దనుజులంబోరనణచి, సకలసురలను బోరిచి ♦ సాఖ్యమెనఁగ తమ రొసంగితి రస్మత్పదంబు నిపుడు, నీదయారసమహిమ వర్ణింపఁదరమె?

—* ఇందుగఁడు కుమారస్వామికి కుమార్తె నిచ్చి పెండ్లిసేయి యత్నించుట *

వ॥ దేవా! నీవు దివ్యమంగళవిగ్రహుండవు దేవదేవుండవు భీష్మభీష్మప్రదండవు. నీకే
ము ప్రత్యుపకారము సేయ నెంతవార; మస్మదాదిసకలదేవతలం గటాక్షించి
యిప్పుడు మత్పుత్రిం బాణిగ్రహణంబు సేయవలయు నని పునః పునః ప్రణా
మంబులఁ జేయుచుఁ బ్రార్థించిన విని యిందుకఁ బ్రధరనందనుండు పురందరు నను
గ్రహించి భవన్మనోరథానుకూలంబుగా నెల్లియ తనకుం గల్యాణం బగుం గాక
యని యంగీకరించి శీఘ్రంబ లెమ్ము పొమ్ము తత్ప్రయత్నంబున నుండు మని
వలికి యిందుని సంతోషభరితునిం జేసిన,

31

క॥ అంత సురేందుగఁడు సని సు, స్వాంతత నిజధామమునకు * చారుల సకలా
శాంతములకు వెనుక బనిచెను, సంతసమున నిఖిలబంధుజనమాలఁ బిలువఁ.

32

వ॥ మఱియు సురతక్షకునిం బిలిచి కల్యాణమంటపంబును వాపీకూపతటాకాదులను
నిర్మింపు మని నియోగించిన,

33

సీ॥ మహనీయతరచిత్రమాణిక్య భిత్తికా, చకచకదీధితిఁ జ్ఛాయితంబు,
బహురత్నకీలితభాసమానోత్తుంగ, శాతకుంభస్తంభసంభృతంబు,
కుద్దురాగచ్ఛటాపటలవజ్రకవాట, హరినీలపాలశోభాస్పదంబు,
చంద్రకాంతోత్పలసాంద్రప్రభారమ్య, వేదికాసోపానవిలసితంబు,
భవ్యమరకతక్టమిదివ్యతరమ, శిఖరగతహేమకుంభవిజృంభితంబు,
నిమిషమాత్రంబు స్పృజియించె * నమరశిల్పి, మంగలతరంబుకఁ బ్యాణ * మంటపంబు.

వ॥ మఱియు ననేకంబులగు వాపీకూపతటాకంబులు నిర్మించె; నిట్టిందుండు కల్యాణ
సంబారంబు లొనఁగూర్చుచు; నట జని భటజనంబులు ముచికుం దాది
భూపాలకబృందంబును దిక్పాలకాదిబృందారకసందోహంబును స్కందోత్సవం
బుం జూడ ర మృనవుడు,

35

ను॥ ముచికుందుండు మహోత్సవంబు విని సమ్మోదాంబుధిం దేలుచుఁ
నిచయాలంకృతు లిచ్చి తబ్బట్టులకు * శీఘ్రంబ దంతావళ
ప్రచయంబుల్ రథఘాటకప్రతతులఁ * పాదాతనుల్ వెంటరాఁ
బ్రచురైశ్వర్యము మీఱ బంధుజనముల్ * జారావళుల్లోల్వంగ.

36

వ॥ నిజపురంధ్రీజనసమేతంబుగా నానాలంకారయుక్తు డగుచు ననవద్యవాద్య
ఘోషంబులతోడ వజ్రుఖనివాససంశోభితం బగు నవ్వురంబున కరుదెంచె; నట్లన
శిబికాందోళికారాధులై సకలభూపాలకు లఖిలదిగతంబులనుండి వచ్చి; రవ్వడు,

క॥ అనలుండు దండి దనుజా, గిణియన్ బాణోవిభుండు * గంధవహుండుఁ
ధనదుం డీశానుండు, జనుదెంచిరి పెండ్లిజూడ * సంతోషమునఁ.

38

సీ॥ పత్నిసమేతులై * పరతెంచి రవ్వడు సత్ప్రభుంగవుల్ * సరథసముగ,
సంభోజబాంధవుం * డమృతకరుండును, జనుదెంచి రతులితోతాహముపు

సకలబృందారకఃసందోహ మరుదెంచె, నీప్తితఫలసిద్ధి • యెసకమెనఁగ
సప్తమరుత్తులు • సాధ్యులు సిద్ధులు, బిర్రులు వచ్చిరి • ప్రేమదనర
గరుడగంధర్వకిన్నరఁగఁగము లురగ, యక్షవిద్యాధరశ్రేణి • యఖిలబంధు
సముదయంబును నేతెంచె • సత్వరముగ, నిబుధసేనాని కల్యాణవిభవ ముజయ.

వ॥ ఇట్లు సనుదెంచి సకలజనంబులు సపరాచలబహ్నిశంకుల సరిదుద్యానప్రసా
మంటపంబులఁ గిక్కిరిసి; రంత, 40

మ॥ అనురాధ్యక్షుఁడు ప్రేమమీఱ ముచికుం • దాది క్షమాసీతులఁ
గ్రామమొప్పఁ సురమానిపంక్తి నుపచారప్రక్రియం దేల్చి యో
గ్యమణిమందిరసీమల నివృడుదులఁ • గావింప వారెల్లరుఁ
బ్రమదం బుది తగ న్వసించి రచట • నృవ్యప్రభావాబులఁ. 41

క॥ సురభూతతతుల యువతులు, సురరాజపురంధ్రిఁ జేరి • సాపలరఁగఁ ద
ద్వరసుతను దేవసేనను, పరికించి ప్రణమ్యుతైరి • భక్తి దలిర్పఁ. 42

వ॥ ఇట్లు ప్రణమిల్లి యక్కామినీజనంబులు గజగామినీమతల్లి యగు న య్యమృత
వల్లినిం బెండ్లికూతుం జేసి రప్పడు. 43

క॥ పాటలుబాడిరి ముద్దుగ, పాటలగంధులు నినాదఃపాటవ మొప్పఁ
బాటవాకాహారవములు, పాటిలైను శ్రుతిపుత్రకఁబంధురలీలఁ. 44

అ॥ గరిమ ముగ్ధుపెట్టి • కల్యాణవేదికఁ, బద్మనయన లపుడు • భద్రాపీఠ
ప్రాప్తిఖుంబుగాగ • పరాధిని గూర్చుండఁ, బెట్టి వేడ్క నలుగుఁబెట్టి రెలమి. 45

చ॥ కరముల కంకణధ్వనులు • ఘల్లు రసంగ నటంప వేణి ని
బ్బరపుమెరుంగు చన్నుగవఃభారమునఁ నడుముఁ వణంక వి
స్ఫురితవిలాస మొప్ప నొకఁసుందరి సంపెఁగనూన నమ్మనో
హరశుభగాత్ర కప్పు తలఁయంట పికధ్వని పాటఁ బాడుచుఁ. 46

క॥ గండపుటటుకలిచే నొక, యిందునిభాననప్రమోద • మెసఁగగ సమదిం
దిందిరవేణిఁ జలకము, పొందుగఁ గావించి విమలఃపుణ్యంబువులఁ. 47

క॥ తడి యొత్తె నోర్తు కోమలి, పడతికి మృదుపటిమచేత • బాగుగ చిక్కుఁ
నడలించి దువ్వి కురులఁ, జడవేసెను చానయోర్తు • చంద్రాననకుఁ. 48

నీ॥ దివ్యాంబరంబును • తెరవయొక్కతె దెచ్చి, కమలాయతాక్షిఁ • గట్ట నిచ్చె
యెలనాగయోర్తు కంఠులపైఁసీరవి, కె దొడుగనిచ్చెను • సుదతి కెలమి
కలికియొక్కతె వేడ్క • తిలకంబు దిద్దెఁ గ్రొ, న్నెలదాలు తిలకించు • నెలతనుకట
మంజువాణియొక్కరు • సంజనంబును దీర్చె, గంజాస్యలోచనఃకంజములకు
కంబుకంఠి చెలువొంద • కర్ణయుగళి, రత్నతాటంగములు బెట్టె • రమణియొక్కతె
నవఘనాఘన వేణికిఁనాసనిడియె, నాణిముత్యంబుముక్కెర • నరివ యోర్తు.

- క॥ హారంబు లునిచె గళమున, సారసనేత్రీకు నొకర్తుఁ సతియొక్కతె సిం
గారించెను గరముల చెలు, వారంగ మణికంకణంబు ఁ లంబుజముఖకిఁ. 50
- క॥ చంచలనేత్రీకు నొకతె సమంచితనవరత్న కాచి, మధ్యంబునఁ గీ
లించెను మగువయొక నెరాఁగించఁగ నూపురము లునిచె ఁ నెలతఁదములఁ. 51
- క॥ యావనపంకం బొకయిం, దీవరదళనయన యలదె ఁ దిన్యప్రౌఢిఁ
లావణ్యవతీమణికి శుభావహముగ పాదయుగళి ఁ నంచితలీలఁ. 52
- వ॥ ఇట్లలకరించిన యనంతరంబ,
53
- ఆ॥ పద్మసంభవుడు ఁ ప్రౌఢిమ జనుడెంచి, త్రిదశవల్లభుఁడుఁ దెలియఁ బలికె
గరిమ సిత్యయిచి ఁ కళ్యాణలగ్నంబు, సమయ మిది యటంచు ఁ సంతసమున.
- వ॥ ఆసమయంబున తద్వచనంబులు విని యిందుల్గుడు హరిప్రముఖనిఖలసురగణం
బులతోడ సురాగ్రిగణ్ణు డగు సుబ్రహ్మణ్యభవనంబున కరుడెంచి తత్పాదార
విందంబుల కెఱిగి కృతాంజలి యగుచు నిట్లనియె. 55
- * కుమారస్వామి యింద్రుఁడయను పండ్లియాచి తలలి వెడలుట *—
- క॥ దేవా! మధ్యహమునకుఁ, రావలయు విలాసవతిని ఁ రహస్యీయాంగిఁ
బావని నాతనయను జేరి, మావహమున జెండ్లియాడ ఁ ననుచుమలీలఁ. 56
- వ॥ అని పలికిన పురందరుం గని యిందుధరనందకుండు మందస్థితనదనారవిందుం
డగుచు నానందంబు డొడఁబున గండవింపం బాణిగ్రహణోత్సక్తుండు సింహా
సనఁబునుండి లేచి యతిరయంబున, 57
- సీ॥ అంజలిచామ్రలై ఁ యమరులు సేనింప, నజముకురులు ప్రసూనాళి జల్ల,
గంధర్వకిన్నెరల్ ఁ గానంబు లొనరింప, పలు వాద్యరవములు ఁ బరిసెల్లి
విప్రసాదోహంబుఁ వేద ఘోషము సేయ, మునిపాక్షిసంస్తోత్రీములు ఘటింప,
వృషదన్యవస్థలుఁ వింజామరలు వీన, రవిచంద్రు లాతపఁత్రీములు దాల్చ,
దండధరుండు ఖడ్గముఁ బట్టి ఁ దండనిలున, లలి నవాసకలక్షవీరులును గొల్వ
రమ్యతరమగు సునమయూరింబు నెక్కి, వెడలె నిర్జరసేనాని ఁ వేడుకలర. 58
- వ॥ ఇట్లు వెడలి వెడియు నిజధ్వజవిరాజమానచరణాయుధభీషణస్థోమముఖరిత
హరిన్ముఖుండును, విద్యాధరవీణాగానవినోదమోదితాంతరంగుండును, రంభో
రవ్వసేవనకాద్యపసిరోజనలాస్యకేవీలసవిలోకి నోత్సకుండును, పూర్ణకుంభ
సముజ్జృంభమాణ కరాంభోరుహ కలిత మునిగణసేవితుండును, లక్ష్మీవాణి
ప్రముఖ బృందారక సుమంగళ నీరాజన దీపికావిరాజితుండును, విబుధజనసమ
ర్పితసకలోపచారుండును నై మణ్ముఖుండు రాజసేధులు గడచి యింద్రమందిర
ద్వారంబుఁ జేరి మయూరంబు డిగ్గి శుద్ధాంతంబుఁ బ్రవేశించె; నాసమయంబున,
సీ॥ తన విలోచనలసఁ హృదయధ్యక్షుల్, నలుదెస పండువెఁన్నెలలు నింప,
తన సమున్నతపయోధరకుంభయుగళంబు, గరిమ కొండంతవైఁఖరిని మెరయ,

తన పాదమండీరః పునకింకిణీధ్వనుః, వ్రీలుకుమ్మోయలతో • గలిసి మోయి,
తన కబరీమిళితకల్పనూనానఘత, ఘుచుఘుచుచాననలో • గుమ్మరింప,
శతమఖునిరాణి యపురశతముగొలువ, గా నెడకొని నీ దాస్యశకమలయుగము
క్షీరధారలం గడిగి యిట్టించి విమల, నొసఁగె నీరాజనము సొంతపెసఁగ మిగుల.

వ॥ అంత నబ్బగవంతుం డగు నాంబికేయుండు నవరత్నఖచితంబు లగు సునన్దపాదు
కలు మెట్టి మందగతులం గల్యాణమండపంబుఁ జేరి యందు దివ్యసింహాసనా
సీనుం డయ్యె నయ్యెడ; హరిబ్రహ్మాదిసకలదేవతలు తదనుమతి యథాహ్వాసనం
బుల పసించిరి; ముచిక్కుదాదులు కృతప్రణాములై యంజలిబంధంబులు జేసిరి;
వీరభాషులప్రమాఖులగు వీరులు నుపచారంబు లొనర్చుచు బరివేష్టించి; రంత.

మ॥ సుతుకల్యాణమహోత్సవంబు నరయఁ • శుభ్రా శుభ్రాధరం
డతులప్రాధిమ్య వ్రజాసహిత్వం • హ్యోన్మతిఁ రన్నచి
త్రితమైస్య మహావిమానమహయం • దేవబుతో నచ్చ న
ప్రతిమానం బగువాడ్యధోమూలం దిగ్భాగంబునఁ • మోయఁగఁ 62

వ॥ అప్పు డమృహదేవునిం జూచి సకలగీర్వాణులు లేచి కృతప్రణాములగుచు నత్యం
తభక్తిబంధులై నిలిచి రంత, 63

క॥ గిరితనయతోడఁ బరమే, శ్వరుండు విమానంబు డిగ్గఁ • జయ్యన నపుడఁ
శరజన్మండు నలిదామ్రం, చరణాభోజముల కెఱిగి • సంతోషమునకే. 64

వ॥ సవినయంబుగా సంతృప్తిచిన నక్కమాచుని గంగాధరు డాలింపనంబుఁజేసి
మాటిమాటికి శిరంబుమూగొని స్పృహండఁడయ్యె. 65

క॥ హరిసరసిజగత్పాలు, పరమేశుపదాఙ్గములకుం • బ్రణమిల్లి నిరం
తరభక్తితోడ సంతృప్తు, లుకుతరముగఁ జేసి రనద్భక్తోత్సాహమునకే. 66

వ॥ ఈశ్వరుండును వారలఁ గరుణావిశేషనంబునగా గమంగొనుచు వారితోడం గల్యా
ణమండపంబున కరుదొచి నిజాహమాగతదివ్యసింహాసనాసీనుండై తనూజ
నంకంబున నిడుకొని సంతోషంబునంజెలగునప్పుడు సకలనిలంపులుం గుమార
సమేతుండ డగు నుమానాథునిం గని ప్రణమిల్లి రంత పద్మభవుం డిట్లనియె;

గీ॥ స్వామి! పరమేశ! భవదాఙ్గ • పద్మఖండదేవతాద్రోహులైనట్టి • దిలిజవరులం
బ్రభవమునఁగూల్చివిక్రమఃపతిమమమ్ము, బాధముల్లఁ గావించె • బరమకృపను.

వ॥ అప్పు డమృహదేవుఁడు పరాచలంబున కరుదొచిన నతని సంప్రీతుండైయు
వాడై యింద్రుండు నిజతనూజ నిచ్చి పాశ్రిగహణంబు సేయఁ బూన ననితద్వృ
త్తాంతంబుతయు శశాంక శేఖరున కెఱిగించిన 69

మ॥ శశిఖండాధరంబుండు శంకరుండు శశ్వత్ప్రేమ నాలించి చా
ల శిరఃకంఠముచేయు చిట్లనియెఁ గల్యాణోత్సవం బీ తిలో

కళరణ్యం డగు మత్కుమారునకు వేడ్క స్మీరు సేయంగ నీ
దృశసంతోషము జూడ వచ్చితిమిగాఁజే యిప్పు వాణీశ్వరా !

70

చ॥ అని పలికె; న త ముకుందుండు పురందరుదిక్కుం జూచి సుందరీత్నం బగు భవ
న్నందనిం గళ్యాణవేషంబుతోడం దోడ్కొనిర మృనపుడు,

71

క॥ బృందారకపతి నందని, నందం బలరార మిగుల † నట దోడ్కొని తె
చ్చెం దనప్రియసుందరితో, నిందిర వాణీయును గొలువ † నిరుదెసలందున్.

72

చ॥ అప్పుడు,

73

శా॥ బంగారందెలుమోయి పాదయగళిం, † బల్గబ్బిపాలిండ్లపై
రంగుల్గుల్కెడు కంచుకంబు సెలగన్ † రాణించు వాఱ్ఱపులం
సింగారం బెసంగంగ మందగతితో † శీతాంశుబింబాస్య వ
చ్చెం గల్యాణవిత్తికిం బయిపయిన్ † సిగ్గు మనం బారంగన్.

74

సీ॥ కలికికడదమీలఁకలువరేకులలీల, బురణించు చెలికన్ను † లరసి యరసి
కనకకుంభంబుల గంతుఁకంబులమించు, కామినిపాలిండ్లు † గాంచి కాంచి
యెలదేటిపించును † జలదమండలిగేరు, సుందరీమణివేణి † జూచి చూచి
తొలుకారుమించును † తఱుకుబంగరుమించు, నెనయుగోమలిమేను † నంచి యెంచి
యుత్సహించునుమడిగోనఁనుబ్బు చెలగు, మూర్ధపట్నంబుగంపించు † మోహమంటి
భవుతనూభవుఁ డాకరఁపంచశరుని, బాహుపటిమకుగోనయ్యెఁబలుక నేమి? 75

క॥ శ్వశురు లగు నైలకన్యా, శశిమాఘలకుం బ్రీపుల్లఁజలజాక్షిసతిం
గుశలత ఘటించి లజ్జావశతం దలవంచుకొనియె † వల్లభునెదుటన్.

76

చ॥ అప్పుడు నిఖిలగీర్వాణులు లేచి యద్దేవికి నమస్కరించి; రంత గిరికోదండపాణి
యక్కిరవాణిం గృహవీక్షణంబునం గనుంగొనియె; గారియు నక్కోడలిని నిజ
కరంబున స్పృశించి యమ్ముద్రియనిద్దంపుచెక్కుటద్దము ముద్దిడియె.

77

క॥ మానుగ నాజగదంబిక, యా నెయ్యపుఁగోడలి నృహదర మెసంగన్
సూనుమణి పీతమున నెం, తేనియుఁ గూర్పుండఁబెట్టె † దివ్యహృద్ధి.

78

ఉ॥ ఎన్నదరంబె యింతిసాబఁగెంతయు సిగ్గున మోము వచి యా
కన్నులకల్కి కంబునిభఁకంధరచారువిలాసమొప్పుఁ గే)
గన్నుల దాయి నించి నిజఁకాంతు షడానను దివ్యమూర్తిపై
చెన్నుగ నల్లగల్పవిరిఁసేసలు జల్లంగఁ జల్లె నయ్యెడన్.

79

క॥ అబాహులేయు వదనం, బేబదిసాల్మయ్య నూటఁయెనిమిది యయ్యెం
బో, బాహువులం జిత్రం, బాబెడ నవరత్నహర † మపు డేసివచోన్

80

చ॥ ఇట్లు దేవసేనాసేనాను లేకసింహాసనాసీనులై చెలంగుటం గని నురలు మ్రొక్కి
సంతోషభరితాంతరంగులైరి.

81

ఉ॥ అంత సురేందురీ డిందుమకుటాత్మజుడివ్యపదారవిదముల్
స్వాంతము రంజలంగ విలసన్మణిపాత్రిక జేర్చి చెంగట
గాంత పసిండిగిండి గొని ధృతక మొప్ప జలంబు నింప న
త్యంతము భక్తితో గడగి ధృతచరణాంబుజతోయ మొత్తయ్యున్. 82

—* ఇందుడు కుమారస్వామికి కన్యచాసము సేయుట *—

వ॥ అనంతరంబ గ్రహించుటకు నొక్కచో నునిచి; మఱియు గంధపుష్పధూపదీపాది
సకలోపచారంబులం బూజించి, 83

సీ॥ నవరత్నఖచితకనకకీరీటంబుల, నారుశిరంబుల ధనలరఁ బెట్ట
మాణిక్యమయముతా ధమరకతకుండలాల, కర్ణభాగంబుల ధరిమి నిడియె
పచ్చరానిగ్గులఁపతకముల్ ముత్యంపు, సరులును గంతదేశముల నునిచె
నతులితవజ్రకీలతకంకణంబులు, ద్వాదశకరముల ధవసఁ జేర్చి
పద్మరాగాంగుళీయకప్రతతి వేళ్ల, నిండ సంధించె భూషణనివహ మిట్లు
వేడుకనలంకరించె నఁవేల్పువేడు, ప్రీతిమీఱఁగఁ గూర్చి జామాత కలమి. 84

క॥ దివ్యాంబరము లొసంగెను, భవ్యంబుగఁ ద్రిదివవిభుడు ధవళాద్రిసుర
స్రవ్యపదాంబుజయుగళున, కవ్యయునకు సకలదేవతాధ్యక్షునకున్. 85

క॥ మధుపర్క మిచ్చి కన్యను, విధిపూర్వక మొప్ప దివిజవిభుఁ డురుకరుణా
బుధికిఁ గుమారునకున్ జగదధికర్తకు నిదియ భార్య ధనియెడి భార్య. 86

వ॥ అంత నిచ్చామాత్రాంబునఁ బద్మగర్భుండు మంగళసూత్రంబు సృజించి గుహుని
కిరంబునం దిడిన, 87

క॥ అంగనగళమునఁ గట్టెను, మంగళసూత్రంబు భువనమండలికల్ల
మంగళము న్దనరగ నయ్యంగజహరసుతుడు హర్ష మాత్మక జలంగన్. 88

వ॥ మఱియు సుగంధికుసుమమాలికల నద్దేవికంఠంబు నలంకరించె. 89

సీ॥ తెరలఁ బట్టి వేగ ధవ్యదుకూలముల్, క్షీరవారాసివీచికలరఁ
దీపాలపఢ్యెరాల ధెచ్చిరి చెన్నంద, సుందరీజనములు ధసాంపుగులుక
మంగళాష్టకములు ధమానుగ నుడివిరి, మానివఢ్యెలు ధమంభణితి
గీతము ల్బాడిరి ధకిన్నెరకామిను, ల్పమదకోకిలకలసన్వసము లొప్ప
నమితూర్వమృదంగవాద్యములుమ్రోసె, నిందిరాభారతీప్రముఖేందుముఖులు
ఘమఘమామోదమందారకుసుమములును, సేసలునుజల్లిరెంతయుఁజెలువెసంగ.

మ॥ నెలఁతా! దోయిట నింపు ముత్తయఁపుఁ బాఠి ధీదేవుమూర్ఖంబులన్
బలుసిగ్గేటి కటంచుఁ బాఠసఖులన్ ధబల్బురు భాషింపఁగా
లలి మందస్మిత మొప్ప నీవదుదయల్లజ్జోన్నతాస్యాబ్జమై
తలఁపాఠి ల్పించెను కాంత కంకణరూపతార్కరంబు తోరంబుగన్. 91

వ॥ మణియు సుగంధికుసుమమాలికలు నద్వైతకంఠంబునందు నలుకరించె. 92

క॥ ధవళంబులు స్వచ్ఛానులు, ధవళాక్షులు బాడి రపుడు ♦ దైవతగణముల్
దిపినుండి పుష్పవర్షము, నవరశముగ గురిసి రతుల ♦ హావం బెసంగ. 93

క॥ కమలభ్రుండు పుష్ప వహ్నిని, సురుధాద్యాహుతుల వేల్చె ♦ చతురత విధ్యు
త్తముగా దంపతు లగ్నికి, గ్రమమొప్పు బ్రవక్షణాంబు ♦ గావించి రొగి. 94

క॥ లలనాలలామ మృదుపద, జలజముఁ దనకేలఁ గొనుచు ♦ శంభుతనూజం
డలన వొలయఁగఁ జెంగట, శిలయుం దాకించె వేడ్క ♦ చిగురొత్తంగ. 95

క॥ ఆనంద మలర మది నెం, తేనియు దంపతు లరుంధతీదర్శనమున్
మానుగఁ గావించిరి స, స్వానితవిభవాధ్యు లగుచు ♦ మహిమ సెలంగ. 96

క॥ సురలోకాధ్యక్షుఁడు భా, సురముగ నై వేద్యమొసంగె ♦ సుధయు ఫలంబుల్
వరహేమపాత్ర నుచెచు, బరగ వధూవరుల కపుడు ♦ పరమప్రేమ. 97

వ॥ అంత జగజ్జననీజనకులైన యప్సార్వతీపరమేశ్వరులకుఁ బ్రదక్షిణత్రయపూర్వ
కంబుగ నమస్కరించిన వారు గోడలిం గుమారునిల గారవయున గాఁగిలించి
కృపావల్లకనంబుల నాదరించి; రంత, 98

గీ॥ పార్వతీశంకరులతోడ ♦ భద్రప్రీతి, బరగ వసియించి రవ్వఘావరులు ప్రేమ
నేత్రపర్వంబుగా నంత ♦ నిఖిలసురలు, వారలను జూచి మొక్కిరివాంఛలార.

సీ॥ ఈజగద్బాంధవు ♦ రాజత్కరస్పర్శ, మెనసి యీపక్ష్విని ♦ యిప్పెసంగె
యిమ్మహాఘనుతోడ ♦ నింపొందగాఁ గూడి, యీతటిన్నిభగాత్రీఖ్యాతిగాంచె
ఈకళానిధితోడ ♦ నేకీభవించుచు, నీచంద్రికాహాస ♦ యొంచదనరె
నీసుధామందారు ♦ నీప్రీతు బరంగఁ, బొంది యీననఁబోడి ♦ పాలుపెసంగ
నీకుమారుని వరియించి ♦ యీకుమారి, పాకుమార్వంబు రహిమిరెచారులీల
ననుచుఁగొనియాడి రెల్లదానతిశయముగ, దాపతులఁజూచిఁచనోత్సవముగాగ.

వ॥ అంత సకలదేవత లాశ్చర్యంబు నొంద నుమాశంకరు లంతరానంబు నొందిరి. 101

ఉ॥ అంత వధూయుతుంబుగ మఱిదాన్యుడు మంగళవాద్యఘోషముల్
స్వాంతము రంజిల న్వినుచు ♦ సర్వసుఖద్యులఁ బంచి యిట్ల క
త్యంతము ద్వారపాలకుల ♦ ద్వారముల న్నియమించి నెమ్మది
సంతసమొప్పు కేళిసదానంబుచు తేరి విలాసధుర్యుడై. 102

—* కుమారస్వామి దేవతలతో కేళిగృహమున సుఖించుట *

చ॥ చికిలివసిండికాంతిగల ♦ చిల్లలకోర్కెను దీర్చివచ్చి మే
ల్నకి నెలపట్టెమంచమున ♦ హజులపానుపుపై గుహుండు కో
రిక కుచచంచరీకచికురక రమణీమణి దేవసేన గో
రికచిగురొత్తఁ గూడి చెలకేగ మనోహరకేళి దేలుమ.

- సీ॥ అతివకు నొకకేల ♦ హారంబు లునిచెను, కలికిమై నొకకేల ♦ ♦ గంధ మలదె
కొమరొప్పు నొకకేల ♦ కొప్పును సవరించె, పొందుగ నొకకేల ♦ పూలుముడిచె
నొకకేల తాంబూల ♦ మొసకెను పణికి, చెక్కి లి నొకచేత ♦ నొక్కమిగుల
మకరికాపత్రము ♦ లొకచేత లిక్కియించె, కళ లాటి యొకచేత ♦ గడుజెలంగ
రవికముడియును నొకకేల ♦ రక్షి విడిచి, నీవి సడలించె నొకచేత ♦ నెలత శలమి
యొక్కచేతను, గిలిగత ♦ లొనర సలిపి, కాంతనెంతయు నొకకేల ♦ గాగిలించె.
- వ॥ ఇ ట్లంతఃపురంబున దేవసేనావిభుండు ప్రియాంగనతోడ కేవినోదంబున నుండ;
నంత పురందరుండు ముచికుందాది భూపాలకులను, బృందారకులను, ఋషి
వర్యులను యథాయోగ్యులుగా కల్పవృక్షసముద్భవంబు లగు ననర్థమణి
భూషణాంబరాదుల సందాపించి వారలనందఱ యథాస్థానంబుల కనిచి తానును
శచీసుందరితోడ గృహంబున సంతోషంబున వసించె; నంత, 105
- క॥ కతివయకాలం బచ్చట, సతితోఁ గీడింపుచుండి ♦ శరసంభవుఁ డా
శతమన్యునకుం గరుణా, మతితోఁ బట్టి బుద్ధివంతుడై దలంచె వెనక. 103
- క॥ భూతగణంబులు వీర, వాతంబులు గొలువ వివిధఁవాద్యంబులతో
ఘ్యాతిగ గృహంబు వెడలెను, శాతుకమున నిద్రినగరగమనోత్సుకుండై. 107
- వ॥ అప్పు డవాద్యధ్వనులు విని హరి బ్రహ్మదేవతలతోడ దేవసేనానిదండకుం
జనుదెంచె; నంత మనోజవా బగు రథం బధిరోపించి పల్కులుండు కృతస్తోత్ర
ప్రశాము లగు నిఖిలవిజయం దనుతమవాహన బు లధిరోపింప నియోగించిన,
క॥ వారందరు వాహనముల, నారోహణముఁ గుఱించి ♦ యరిగిరి వెంటఁ
వారాసి ఘోషమట్లెను, వారక మోసెన్ సమస్తం నాద్యస్వనముల్. 109
- క॥ అరుదెంచి రపుడు కొండఁబు, వరధనశ్చక్రశ్రీశతులు ♦ ధ్వజచామరముల్
కర మర్చి గొనుచు వెంబడి, సరసీకుహరాసుబింబఁసంరోధముగఁ. 110
- వ॥ ఇవ్విధంబున విమధసేనావిభుం డమరావతిపురంబున కిరి యగ్నిదగ్ధంబును
శూన్యంబును నగు దానిం గనుగొని సురశత్రుకుని బిలిచి యిది పూర్వప్రకారం
బుగా రచియింపు మనవుడు నతఁడు నిమిషమాత్రంబున నట్లన నిర్మించె;
నయ్యవసరంబున, 111
- క॥ మురవైరిముఖ్యుడివిజలు, సురవర్ధకి శిల్పినుహిమఁ ♦ జూచి ప్రియోక్తి
గర మాదరించి యతనిని, నరుదెంచిరి వానితోడ ♦ హరసుతుకడకుఁ. 112
- వ॥ ఇ ట్లరుదెంచి యదియు విన్నవించిన, 118
- గీ॥ వారివచనంబు లాలించి ♦ తారకారి, వాహనము డిక్కి భాసురోత్సాహ మొప్పు
నతిమనోహర మైనట్టి ♦ యాత్మగృహము, తేరి యుడు సింహసనాసీనుడయ్యె.
- క॥ సుగుచిరమణినిర్మితమై, నిరుపమ మగునట్టియాత్మనిలయం బపుడు
సురరాజవధూమణి శచి, పరమామోదమున జేత ♦ పణతులతోడఁ 115

ప॥ అప్పుడు మణ్ముఖుండు పార్శ్వవర్తి యగు చతుర్ముఖుం గని శతమఖునకుఁ బ్రాభిషేకంబుఁ జేసి శీఘ్రంబ రమ్మని యానతిచ్చినం గమలాసనుండు తదాఙ్గ శిరంబున నిడికొని యపేక్షితుంబులైన ద్రవ్యంబుల సంపాదించి యింద్రసద నంబున కరిగె; పుణ్యతరంబు లగు స్వచ్ఛదకంబుల జంభభేది నభిషిక్తుం జేసి పట్టంబుఁగట్టి వాసచేతఁ బూజితుండై మగుడ గుహుసవిధంబున కరుదెంచె; నంత, మ॥ చెలువొందఁ సకలర్షిబృంద మొగి యాశీర్వాదముల్ సేయ, రం

ధ లసత్ప్రేధి నటించఁ, గిన్నరవరు ♦ ల్బాడంగ గీర్వాణులుం
గొలువంగా నిఖిల్పచారములతో ♦ గోత్రాగ్రి కొలువొండ సాం
ఘలరం గొండొకకాల మంత మదిలో ♦ హర్షంబు రంజిల్లఁగఁ. 117

ప॥ దేవదేవుం డగు గుహుం జేరి తత్పాదారవిందంబుల కెఱగిన సంక్రిందనుం గరుణించి యపార్వతీనందనుం డిట్లనియె. 118

క॥ పూర్వప్రకారమునను న, ఖర్వశ్రేయఃకం దనరఁ ♦ గాంచును మిగులఁ
స్వర్వైభవ మని పలికి సు, పర్వాధిపు ననిచె నపుడు ♦ భవనంబునకుఁ. 119

ప॥ మఱియు హరిబ్రహ్మాండలను యథాస్థానముల కరుగ నియోగించి, నిజభవన ద్వారంబుల పీఠుల నిలిపి, కాంతాసమేతుం డగుచు, తారకాంతకుండును శుద్ధాంతంబును జేరి, యత్యంతసంతోషంబున నుండె; నిట్లు చిరకాలంబు స్వర్లో కంబున వసియించి, యంత స్కంధాచలంబున కరుగ నిశ్చయించి, 120

క॥ వైకుంఠాదులఁ దమతమ, లోకంబుల కనిచె సకలలోకేశ్వరుఁ డా
శ్రీకంఠసుతుండు కరుణ, లోకనమున వారల నిష్ఠిలోకించి యొగిఁ. 121

ప॥ ఇట్లు వనిచి మణ్ముఖుండు దేవీసమేతంబుగా నతిసుందరం బగు రథం బధిరో హించి మహాబలుం డగు వీరబాహుండు సారథ్యం బానరింప వీరసేనాధిపుల తోడఁ బ్రలాసంబున కరిగి యందు రథంబు డిగ్గి యాత్మజననీజనకు లగు పార్వతీ కరమేశ్వరుల పాదపద్మంబులకుఁ బరమభక్తితోఁ బ్రణమిల్లి వారలచేత నుప లాలితుండై తదనుజ్ఞ నిజపరివారంబుతోడ స్కంధాచలంబుఁ జేరి యందు దివ్య సింహాసనాసీనుం డయ్యె. పరమశ్రావ్యంబును, పుణ్యతరంబును నైన యగ్గిజా కుమారునివాహం జెప్పఁడేనియు శ్రీధ్వాసమన్వితుండై వినిన, పఠించిన నతండు దీర్ఘాయుష్మంతుండును, పశుపుష్కరికశ్రాధిసకలభోగధురీణుండును నగుచు వర్ణిల్లు; నిది సత్యం బీయర్థంబునకు గుహుండు సాక్షి యగుచుండు; సందియంబు లే దని చెప్పి సూతుండు మెడియు నిట్లనియె. 122

అ॥ హరకుమారు నాఙ్గ ♦ నబ్జహరిముఖ్య, సురవరేణ్యు లరిగి ♦ సుఖము దనర
నిజపదంబులందు ♦ నివసించి రెంతయు, గుహుని మదిఁ దలంచుకొనుచు నెలవి.

క॥ శూరుండు బెట్టిన బాధలు, సారెకు మదిఁ దలంచి తలంచి ♦ శక్కుండు మహా
వైరాగ్య మొంది నిందిత, నారీసంభోగుఁ డగుచు ♦ నతపదనుండై. 124

వ॥ మానంబున పుణ్యఖచరణకమలధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుం డగుచు నుండె. 125

మ॥ అపు డాభావ మెఱింగి గీమృతి సుపార్యధ్యక్షునిం జేరి తా
నుపదేశించె రహస్యమందు రమణీప్రాప్తుగవత్తోజకుం
భపరీరంభస్థైరకారణము విభ్రాజిత్వీనూనాస్త్రశా
స్త్రపరిజ్ఞానము సర్వము స్పృటువచఃప్రాగల్భ్య మింపారంగఁ. 126

వ॥ ఇ ట్లుపదేశించిన విని పంచశరకళావిజ్ఞానధురంధరుండై పురందరుం డాత్మిలోన,
చ॥ కలికిమెరుంగుచన్నగవఁ ♦ కౌఁగిటఁ జేర్చుచు వాంఛ లూరఁగాఁ
బలుచనిమోవికిం జగురుఁపానక మాని విలాసిసీమణిఁ
గలయుట సౌఖ్యమెన్న మణి ♦ కామినిఁ బాసిన సౌఖ్య మున్నదే
యిల నది గాన జన్మఫల ♦ మిందునిభాననపొందుఁ జూడఁగఁ. 128

క॥ జ్ఞానైశ్వర్యబలంబుల, లో నెన్నఁగ పరమసుఖము ♦ లోకంబుండుఁ
మానినిభోగమె సత్యము, మానిని నెడబాయ న్యాయమా ధన్యలకుఁ?
క॥ కొందఱు ధనలోభంబును, బొందుచు కామినులపొందు ♦ పొసఁగ దని వృథా
నిందింతురు నీరసులై. సుందరిభోగంబుకన్న ♦ సుఖముం గలదే? 130

వ॥ అని యిష్టధంబున వితర్కింపుచు, నిజగురుం డగు గురుని గృహంబున కనిచి
స్వారాజ్యంబునకు జయంతుని బట్టఁభిషిక్తుం గావించి యహోరాత్రంబుల సురేం
ద్రిండు సుందరీసురతక్రీడాపరాయణుండై యుండె; నవ్వును, 131

క॥ స్వారాజ్యభరణమందు ను, దారనయప్రాధి మెఱియఁ ♦ దనరుచు సానా
సీరియు నశేషవిద్యా, పారగు సురగురుని జూచి ♦ పలికె నొకతటిఁ. 132

మ॥ హరిపద్మాసనముఖ్యతా సురల నుద్యచ్ఛర్యధౌరేయుండై
దురితాత్ముం డగు శూరుఁ డాత్మకృషియందుం బంచి బాధించుటల్
ధర నేకర్మఫలంబుఁ జెప్ప మఖలాఽర్హజ్ఞానపారిణ ! కాం
తురె యీషత్ఫలమేమియుం బురుషు లెండుఁ గర్మముం జేయకే. 133

వ॥ అని యిట్లు జయంతుండు వినయనమ్మి డగుచుఁ బ్రణామిల్లి యడిగిన సురగురుం
డి ట్లనియె. 134

—* దేవతలకష్టములకుఁ గారణము సురగురుఁడు నెప్పుట *—

మ॥ మును డక్షాధ్వరమందు యజ్ఞవిధు శంభుఁ సర్వలోకైకనా
థుని వర్జించి ముకుందుతోడ మనముఁ ♦ దుర్బుద్ధి హవ్యంబులఁ
గాని భక్తించిన తత్ఫలంబు సమరోగింగుండైన యవ్వీరభ
దునిచే గంటిమిగాదె నాఁడె యది వాఁకువ్వంగ ఘోరంబుగఁ. 135

వ॥ తత్కర్మశేషంబు శూరపద్మవ్యాజంబున నిట్టిబాధం గావించె; గర్మగతి నెవ్వా
రికిం గడవ నశక్యం బగు ననిన విని జయంతుండు మగుడ సురాచార్యున
కి ట్లనియె. 136

- క॥ నలువకుఁ బ్రభమతనూజం, డల దత్తుఁడు హదుని బిలువ • కధ్వరదీక్షా
జెలఁగె నతఁడ పాండక త,త్ఫల మమరులు వొంద నేల • తత్వజ్ఞనిధి! 137
- చ॥ ఈయర్థంబునందు నాకు సంశయం బయ్యె. దీనిం బరిహరింపు మని యడిగి
నిలింపరాజసుతుండు తద్వృత్తాంతంబు క్రమంబున గురుముఖారవిందంబున
నెఱింగి సంతృప్తాంతరంగుడై హృదయకమలంబున మహాదేవుం దలంచి శివని
దకుల నిరసింపుచు నానందంబున రాజ్యపరిపాలనంబుఁ జేయుచుండె నని
సూతుండు నెప్పిన విని శౌనకాదు లిట్లనిరి. 138
- క॥ స్కందగిరిఁ జేరి గిరిజా,నందనుఁ డట నేమి చేసె • నవ్యసుధాని
వ్యందం బిటు గులుక వచిం,పం దగు నోసూత! యదియు • మాకు వినంగఁ. 140
- చ॥ అనుఁడు రామహర్షాణి యిట్లనియె 140
- గీ॥ వినుఁడు ఋషులార! శ్రీధాని, విష్ణులగుచు, వరగుణమతల్లి సౌందర్యవల్లిలవలి
కన్యకను గాక్షకేయుండు • గౌతుకమునఁ,బరిణయించినకథఁ దేటఁపరతు మీకు. 142
- చ॥ అనిన శౌనకాదు లిట్లనిరి. 142
- క॥ అచ్చెలువజనకుఁ డెవ్వం, డెచ్చట దానిఁ వరించె • నీశతనూజం
డచ్చపలాక్షికి నెందున, వచ్చెఁ లవలీసమాఖ్య • పల్కుము సూతా! 143
- చ॥ అనిన మునిపుంగవులకు సూతుం డిట్లనియె. 144
- మ॥ పరగు న్వాఁడి గాంచి కాంచి నగరఃప్రాంతంబున స్వంతఁగాఁ
బరిపూర్ణాఖ్యపురంబు కాంచనమణిఃప్రాకారసాధావ?
స్ఫురదుద్యానవసీసరోవరమహాఃపూభృన్మనోహరియై
యరుపుణ్యాస్పదమై శుభప్రదమునై • ప్రోద్యద్రమావాసయై. 145
- మ॥ ఒనర్క త్వష్ట యనంతరత్న మగు ఖద్యోతుఁ బ్రయత్నంబుతో
ఘనకాంఠిఁ దగ సానదీర్ప గరిమం • గల్పించుచక్కభ్రమం
బన సాలంబు దనర్చు నప్పురమునం • దభ్యున్నతస్ఫూర్తి న
ట్లను గాకుండిన దానితో నొరయ నేలా • భానుఁ డశాంతముఁ. 146
- చ॥ అనుగతపుష్పసత్వసముదంచితమై ఘనపత్రీధామరం
జనమునఁ బూని భేటవిలసద్విటపాలికి నాటపట్టునై
యనిశము చూడ్కికిఁ సఫలమై కనుపట్టుచు భూరిశాఖలఁ
జననుతిఁ గాంచు నప్పురము • సాలము సాల మనంగఁ శెల్లదే? 147
- చ॥ పరగఁగఁ దత్పరీపరిఖఁ • బద్మముఖుల్ జలకే? సల్పు త
గ్గురుకుచకుంభసంకుమదఃకుంకుమపంకఘుమంఘుమాలివి
స్ఫురదురుసారభోన్నతులఁ • బొందుచు సారె రసాతలంబునం
దురగలు భోగు లంచుఁ జెలువొందఁగఁ లేరు వహింతు రెంతయుఁ. 148

సీ॥ బహుమనోహరములౌ ♦ పద్మాకరంబుల, పద్మాకరంబులౌ ♦ భవనములును
భవనగప్రతిమానభవ్యసాధంబుల, సాధాశనదుర్మాసారవలె
సారవనిఖలవాద్యోరుమార్గంబుల, మార్గదాగముల ♦ మనుచు ధనుల
ధనురుదారప్రీతి ♦ దనరు ధార్మికులను, ధార్మికగోష్ఠికి ♦ దగినఘనుల
ఘనసమీరనదృశకరిహారిరాజుల, రాజులకును మనసు ♦ రంజిలంగె
జేయు నప్పరంబు ♦ శేషాహితై నను, బొగడ నలవియగునె ♦ భూతలమున. 149

సీ॥ అరయ జడాత్మత ♦ నంబుదానకులంద, దోషాకరాసక్తితోవలయాద
ఖలసంప్రయోగంబు ♦ కలనురాఖులయంద, యప్రతిష్ఠయుఁ బంకజాకులంద
బహుతరభంగాప్తి ♦ పాథోనిధులయంద, వరగ ద్విజిహ్వత ♦ ఫణులయంద,
పాటింప వక్రత ♦ బాలచంద్రునియంద, స్నేహక్షయము దీపశిఖలయంద,
యురుతమోయోగ మద్రుకంధరములంద, కార్యమితయుఁదిలకింపగగనమంద
కానఁబడుగాని యొక్కింతయైన కొనునగనఁజడచును వై తత్పరీజనములుందు.

వ॥ ఆనగరంబున కనతిదూరంబున, 151

క॥ నానాతరుశోభితమై, మానివ ర్ణ్యులకు నాశ్రమింపదం బగుచు
భానుపద మంటి ప్రోన్నతి, మానుగ లవలీనగంబు ♦ మహిమఁ జెలంగె. 152

క॥ ఆనగము సమీపంబున, మానితధనధాన్యపూర్ణమందిరుఁ డలరు
భానునిభభుజవిరాజిత, నానారిపుతముఁడు శిబరీనాయకుఁ డొకఁడు. 153

క॥ నిరపత్యుండై యాతఁడు, నిరపాయవిషాదమునను ♦ నిరతము సుగుణ
కరయైన వధూమణితోఁ, జిరకాలము పుత్త్రవాంఛ ♦ జేయుదు నుండె. 154

మ॥ అతిరిమ్యం బగు నమృతానగవనప్రాంతంబునందుఁ జగ
న్నతచారిత్రిఁడు బ్రహ్మబోధపురిపూర్ణుఁడు మహాసత్వసం
యుతుఁ డీశార్చనసక్తచిత్తుఁడు శివాఖ్యుం డొక్కమాసింద్రుఁ డం
చితనిష్ఠ బరమాద్భుతంబుగఁ దపశ్శ్రీధుర్యుండై యుండెగ. 155

క॥ అత్తరి మునిచెంగటికిం, జిత్రము రంజిల్ల వింతచెలుపు దలిర్పు
గొత్తపసిండినగల్ దను, కొత్తెడు మేన నొకహరిణి ♦ గొబ్బున వచ్చె. 156

వ॥ ఇట్లు వచ్చిన యక్కురంగిని మునిపుంగవుం డంగజానలపరిపుతాంగుండై కనుం
గొనియె; తడవలోకనమార్త్రంబున నద్యోగి గర్భంబు ధరించి యాశ్చర్యంబుగా
లవలీకుండమధ్యంబున బాలికామణిం గనియె. 157

గీ॥ కని విహితీయయైనట్టితనయ నపుడుఁ గాంచి భయవిహ్వలత గోణి ♦ గానఁ బలుచె
నంత నబ్బల లవలీకుండాంతరమున, రోదనం బిడఁ గలకంఠనాద మొప్ప. 158

—* లవలీకన్య యానసిపాడునింటఁ జెరుగుట *

వ॥ ఆసమయంబున నిషాదపుంగవుండు ప్రియంగుకేదారంబుఁ గనుంగొన నచ్చటికి

వచ్చి రోదనధ్వనిం జేయు హేమరుచిరాంగి యగు నబ్బలికం గనుంగొని
కుతూహలాశ్చర్యభరితుండై. 159

గీ॥ దానిఁ గొనిపోయి వేగంబుదయదలిర్ప, నిజవధూమణితై నిడిఁ నెయ్యమునను
పుత్తికోర్కెనమొనరించెఁబాలతితోడ, పుత్తికనుభూమిపోషించెఁబాలెప్పసంగ.

క॥ బాలామణి నానాటికి, లీలాగతి వృద్ధిబాంధె • లేచీవ వలె
బాలేండులేఖ చందము, లాలితలావణ్యసుగుణలక్షణనిధియై. 161

మ॥ చెలులం గూడును, బంతులాడు, పదమంజీరధ్వనుల్ మ్రోయఁగా
జెలగుం బాటలు పాడు, ముగ్ధగులుకుఁసంగారము లేపును, బా
మృలకుఁ గుజ్జనగూఢృవండు, లతలం • బల్లారు పోషించు నా
కలకంఠీమణి తల్లిదండ్రు లలరంఁగా బాల్యలీలారతి. 162

వ॥ ఇట్లు బాలకీడల ద్వాదశవత్సరంబులు బెరిగె. 163

ఉ॥ అంతఁ బులిందహాళితనయ న్నయనద్వయనిర్జితాంబుజ
జెంతకుఁ జేరఁబిల్చి కృపఁ • జేసి మృదూక్తుల బుజ్జించుచు
సంతస మొప్పుఁ గొట్టిమడిఁచక్కీకిఁ గావలిబంచె, బంపినం
గాంత వయస్యతోడ నటు • గగ్గిర్కునఁ బోయి విలాస మొప్పుఁగన్. 164

శా॥ మంచం బెక్కి ఝణఁఝాణారవరణఁనొనరియై కంకణో
దంచన్నికర్షణము లైలంగ విలసఁధమ్మిల్లముల్ వీడఁగాఁ
జంచల్లోచనచంద్రికల్ బెలయ నాఁ చంద్రాస్య చాతుర్యముల్
మించం జారువివందికాధ్వనుల నెంతే దోలె నప్పక్షులన్. 165

క॥ మునులార! వినుఁడు నెప్పెద, ననుపమలవలీనగంబునందు జసింపన్
వనితకు లవలీనామము, దనరెన్ వినుతింప మానిఁదైవగణంబుల్. 166

క॥ నవవికచపద్మనయనను, లవలీకన్యాలలామ • లావణ్యవతి
భువిఁ బరిణయింప శరవణభవుఁ డాస్కందాద్రినుండి • పరమప్రేమన్. 167

క॥ పరిపూర్ణపురనగంబున, కరుదెంచెన్ జలువెసంగ • నాసమయమునన్
సురమాని యథేచ్ఛాసం, చరుఁ డగుచు న్వచ్చె లవలిఁజై లంబునకున్. 168

ప॥ లావణ్యవతి యగు లవలిం గనుఁగొని గుహుకున్ని యని మనంబునఁ దలంచి
పరమభక్తి నర్జేవికి నమస్కరించి యప్పుర్యతంబుననుండి పూర్ణాఖ్యనగరమహీ
ధరంబున కరుదెంచి యందు దేవదేవుండైన స్కందునిం గని కృతవందనం
డగుచు బృందారకమునిపురందరుండు తారకాంతకునకు నత్యంతసంతోషంబుగా
లవలీకాంతవృత్తాంతంబునంతయుఁ దెలిసి యంతరిక్షవధంబునఁ గగ్గిమ్మటి యథే
చ్ఛం జనియె; నంత, 169

—* కుమారస్వామి లవలీకన్యను వివాహమాడ యత్నించుట *

- క॥ సుకుమారమూర్తి గుహః డా, సుకుమారతనూవిలాసః సుదతీమణిని
వికచాబ్జముఖని లవలీ, శుకవాణి వరింజః దలఁచి • సురుచిరలీలః. 170
- సీ॥ బాలేందుసంకాశః ఫాలభాగంబుతో, కర్ణాంతనేత్రీయుః గ్ంబుతోడ,
కంబురేఖను గేఱు • గళవిలాసంబుతో, చంద్రికాచారుహః సంబుతోడ,
శ్రీవణకుండలిమణిః చ్చవిసముత్కరముతో, సురుచిరకాంచనాంబరముతోడ,
ధృతబాణకార్ముకః తతభుజలతలతో, నతులవిస్ఫురదలంకృతులతోడ,
మదనశతకోటిసౌందర్యః మహిమతోడ, కొనురుప్రాచయంపురాజః రూపమునుబూని,
లవలిగిరికిని జనుదెంచి • లవలిఁ గాంచి, శరభప్రఁడు వల్కె వరసుధాసరసఫణితి.
- ఉ॥ ఎవ్వతె నీవు చంద్రముఖ • యెవ్వనిపుత్రివి నామ మెద్ది ని
న్నివ్వని కొట్టపైరుకడ • నీగతి కావలియుండఁ బంచువాఁ
డెవ్వఁడు తేనెలూర వచియింపుము లజ్జఁ దొలంగి నీదు లే
నవ్వు ముఖాబ్జ మెత్తి లలనా! ననుఁ జూపము సుప్రసన్నతః. 172
- వ॥ నీవు విజనం బగు కాననంబున నుచితం బెఱుంగుదువు గాన, 173
- క॥ మృగయాయాసముచేతను, మగువా! శ్రీమపడితి నీదుఃమధురాధరదీం
బగతం బగు సమృతం బానఁగ నిమ్ము రహస్య మగు వఃసస్థలి నిచటఁ. 174
- వ॥ అని యిట్లు కుహనారాజకుమారుం డగు కుమారుండు నర్కాలాపంబులు పలుకు
సమయంబున, 175
- మ॥ ప్రేమదం బొప్పుగ వాద్యముల్ మొఱియ దర్పస్ఫూర్తిమై సారమే
యములుఁ వెంబడి రా ధనుర్ధరులు కూఁగిరాకారుతా భిల్లుతె
ల్ల మహాభీకరలీలఁ గొల్పి మృగఫేలఁ వ్యాధనాథుండు వ
చ్చె మదిం గూర్చి దలిర్ప • నాత్మజను వీక్షింపంగ నచ్చోటికిఁ. 176
- ఉ॥ అత్తఱి గార్తికేయుఁ డఖిలామరనంద్యుండు దానిఁ జూచి యు
ద్యత్తరలీలఁ జింత శమితాతపమై తగ నీడఁ జేయుచుఁ
గొత్తగ వేగివృక్షమయి • గొబ్బున నిల్చె మహాద్యుతంబుగఁ
నత్తరుశాఖలెల్ల నఖిలాగమజాలము లయ్యెఁ జయ్యనఁ. 177
- క॥ వచ్చిన యాశబరాగ్రిణి, మచ్చిక దనరంగ తనకుఁ మారీమణికిం
దెచ్చిన మధుఫలపిష్టము, లిచ్చి సుధాఫణితి ననునఁయించె గూర్చిఁ. 178
- కం॥ వానిథటబలము చెంగట, మానుం గని చోద్య మంది • మన మెన్నడు ముఁ
గానము గడ యీతరు వని, దానిఁ ఖండింప మదినిఁదలఁచిన యంతఁ. 179
- వ॥ వారల వారిచి యుప్పుశిందవరుండు పుత్రినిం గనుగొని యిట్లనియె. 180
- క॥ ఈతరువర మిచ్చుటి కేరీతి జనుదెంచె నమ్మ! • పీఠిసెలంగఁ
శీతలతఁ జేయునే యిది, శీతాంశునిభాస్య! నీడఁచే నీ కెపుడఁ? 181

ఆ॥ అనుదుర్లండ్రజూచి యాచంద్రముఖ పల్కె, నీమహిజ మన్నెడఁజూగ నిచట
నేమిమాయయొక్కొ ధి యిప్పుడు సూపల్కె, భానుకిరణపంక్తి భారకుండ. 182

ప॥ అనిన తనయహుకులు విని నిషాదనర్మం డిట్లనియె. 183

మ॥ వనమధ్యంబున నిచ్చొంగుహము భస్మప్రేక్షితు మించి నీ
కనపాయంబుగ నీడఁజేయుచు సహాయంబై యభీష్టార్థముల్
దనరం జేయుట కల్గినాఁకలెదగ్గఁ తనవంగి! చిత్తంబునం
దు నొకింతేని భయంబు దీనివలనం దోషంగ నీ కేటికి? 184

ప॥ అనపాయం బగు నీడఁజేయుచు, సహాయంబై యుండ నిమ్మని యిట్లు భిల్లవల్ల
భుండు వల్లదేవియల్లులు రంజిల్లు బలికి యంత వనాంతరంబునకుం జనియె;
నట్లతండు సపరివారంబుగాఁ జనెన యనంతరంబు, 185

ఉ॥ ఆనగజాత్యజండు గుహం దాతరుహాపము మాని తోడనే
మానవనాథరూపమయి ధి మంజులంబు మెసంగ పూర్వము
ట్లనలినాయతాక్షి గని ధి యవృతచాటువచోధురీణిత
మానిని గాఁగి లిమ్మనుచు ధి మాటికిఁ బ్రార్థనఁ జేసె నర్థిల్గి. 186

ప॥ ఇట్లు ప్రార్థించిన యిందీవరనయన నయవినయభరితాంతరంగమై నదనారవిం.
దంబు వాంచి మరందంబులు ధి వ నిర్మలమె. 187

మ॥ జగతీమండలి నేను హీనకులజ్ఞ ధి సంతోషి నాతండ్రి పం
పంగ నిచ్చట ప్రియ గి సన్యదయమగ్ధ ధి బాలితుఁ బ్రభాతిమిం
చంగ నీ పుత్తమరాజన ధి వ మస్మత్ప్రారథమ్య గాకిం
త గణింప న్వలదే వచింప నలలగ్ధ ధి కీయెడగ్ధ? 188

క॥ బలగర్వోన్నతి మీఱఁగ, వెలయుదు రిచ్చట పులిందఁపీరులు నిను వా
రలు గాంచిలేని నోర్వరుఁ, బలువడి దండితు రవల ధి బరుచిమము వడిగ్ధ. 189

ప॥ ఇద్విధంబున నక్కలకిం కడలరాజకుమారుం డగు నక్కుమారునితో బలుకు
నంతలోన, 190

క॥ నానామృగముల బాగిగొని, మానితవాద్యములు మొలయ ధి మగుడి యచటికి
నేనాన్వితుడై వచ్చెను, భూనుతవిక్రమంబు శబరఃపుంగవుడు వడిగ్ధ 191

ప॥ తదాగమనం బెఱింగి, 192

తా॥ కేళం దండముఁ బూని తోగ్గిలగి నంభోద్వంద్వముల్ మైవసుల్
వేలాడగ్ధ పలితోస్తమాంగము సముద్వలంబు కంపిపంగా
మౌలిగ్ధ వృద్ధుఁ హీనురాక్ష్మినిని సాపుగ్ధ మీఱఁగాఁ చాల్చి వ
ల్లీలావగ్యవతిమనోహరుడు నిత్యైగ్ధ పిన్నయం బాప్తుగ్ధ. 193

ప॥ ఇట్లు నిర్దగరామవేషంబున, నావల్లనల్లభుండు పెల్లమెల్లనం జనుదెంచి భిల్లవల్ల
భునకు విభూతి యాశీర్వదించి యిచ్చిన నతం దావృక్షసిం గని బ్రాహ్మణ! 194

నీ మెదుఁ బోనలయు నపేక్షితం బెఱ్ఱుని యని యడిగిన,

194

—* కుమారుఁడు వృద్ధభూమినుండై లవలిని పూర్యించెను *

అ॥ అనియె వృద్ధవిప్రుఁ డ డా నిషామనితోడ, వాంఛి పుట్ట దెట్టివస్తువందు
కూర్చి దీర్ఘమునకుఁ డగునికఁగ వచ్చితి, నిన్నగే దీర్ఘమునకు డ సన్నుతగుణ! 195

క॥ అనవుఁడు విని శబరాగ్గిరి, యనియె న్విజవర్య! కుక్కురు డ మఘటంగత్పా
వన మగు నీతీరబున, ననుదినము సహాయ మగుచు డ సన్నుత్పుత్రకుఁ. 196

క॥ అని పలికి కూర్చొననయకు, మురునలెను ఫలాను లాసఁగి డ మోదా బెసఁగఁ
దనభటసముదాయముతోఁ, జనియెఁ బులిచాఘ్యుఁ డాత్మసదనాబునకుఁ. 197

ఉ॥ అంతట వృద్ధభూమినురుఁ డ డంగజతాపయుతాంతరంగుఁ
కాంతను జూచి, యోవికచఁకంజదళాక్షి! బహుశుభార్థత
శ్రాంతి జనింప నన్నిపుడు డ సత్కరుణానుతి బోవు మన్న న
త్యంతకృపామతిఁ మధుసూలాదులు వల్ల మొసంగ వేడుకఁ 198

వ॥ తాను భుజించి పానీయా బడిగిన, 199

అ॥ వనిత యనియె విప్రినయ్యనితోడ నీ, యద్రిసప్తకంబు డ నవలఁ బోవ
వికచపద్మయుక్తి డ మొకసరోవర మొప్పు, నందు మధురజలము డ లాని రమ్ము.
వ॥ అనిన వృద్ధుఁ డిట్లనియె. 201

అ॥ మార్గ మెఱుంగ నేను, మధుకరనిభవేణి, ముసలివాఁడ నాకు డ మోదమెసఁగ
త్రోవఁ జూపు మిపుడు డ తోడను జనుదెంచి, తరుణి! నీకు చాలధర్మమగును.

చ॥ అన విని కీరవాణి కనుఁగార్చమనస్కత వృద్ధవిప్రుఁ డో
హ్లాని చని చూపెఁ జెంగటను డ గోమలపుల్లసరోరుచోల్లస
ద్భవమకరందబిందునవఁగంధధురంధరతుండతుండిల
ద్భవదళిపుంజయంజరచఁధామము నల్ల సరోలలామముఁ. 203

క॥ జరరద్విజుఁ డాకమలా, కరమున నాకంఠపూర్తిగా సలిలాబుల్
గర ముద్గిఁ గోలి కృమ్మట, నరుదెంచి సరోజనేత్రి డ కనియెఁ బోమఁ. 204

మ॥ కమలాక్షి! జలతృప్త డరె నిపు డొక న్నీరు సఁభోగరూ
పమహాత్మ్య జనించె మాస్పఁగదవే డ బాహు నీయోష్ఠలిం
బమరందంబులు గ్రోల నిమ్ము కరుణఁ డ బర్వేందుబింబాసనా!
ప్రమదారత్నమ! నీపదాబ్జమునకుం డ బల్మారు నే మ్రొక్కదఁ. 205

గీ॥ మారుఁ డలరుతూపులు బంబుమారు మీఁద
నేయఁ దొడఁగ నుపేక్షింప డ న్యాయమగునె?
కాంత! కౌగిటఁ జేర్చు మేఁకాంతమందుఁ
గొమ్మ! విడనాడ కిపుడు డ కొమ్మ సన్ను. 206

శా॥ ఏలే సిగ్గు కురంగలోచన ! పరా • కేలే సరోజాననా !

యేలే నిర్దయబుద్ధి నాశయి చలం బేలే కటాక్షింపవే

యేలాతాలరసాలసాలవనిలో • నెట్లొర్తు నీమన్మథ

జ్వాలాపాలికి సన్నగాలికిని కూజన్మత్తభృంగాళికి.

207

ప॥ అని యివ్వధంబున ననంగళరసంఘాతజర్జరితాంగుండై జరద్ధరామరుండు
వలికిన విని యక్కలికి యిట్లనియె.

208

క॥ భాసురుండ వీవు వృద్ధువు, భాసురవిజ్ఞాననిధివి • పలుమరు ప్రణతి

జేసెద నని పల్కెను నా,తో సరసములాడ నీకు • దోసము చనుమా.

209

క॥ అదిగాక యస్మదీయులు, కదపడి నినుఁ జూచిరని • భర్జింతురు నే

నిదె ముందరితోవను బో,యెద నీవును వెనుక రమ్మ • స్వేచ్ఛ జెలంగ.

210

ప॥ అని యిట్లు పలికి యలరువిలుకానిములికి యగు నక్కలికి రాయంచనడ లడర
ప్రియంగుకీదారంబు సేరె నని సూతుండు వలికిన కౌసకాదులు విని యవ్వలి
వృత్తాంతం ఒడుగుటయు.

211

మ॥ మరుదారాధ్యపదాబ్జభక్తిజనతామందార! కారుణ్యసా

గర! కాల్యాణనిధానమూర్తి! భుజగప్రియేయభూషోజ్వలా!

మురభిత్పాజిత! దానశౌర్యవిలసన్మృశ్వాగలక్ష్మింద్రీ భా

సురచిత్రాంబుజపద్మభాంధవ! భవా! • స్ఫూర్ణత్రైభావాన్వితా!

212

క॥ చంద్రాప్వాకుండశారద, చంద్రార్కమణిప్రకాశ • చారుశుభాంగా!

చంద్రార్కవహ్నిలోచన! చంద్రీకాభరణ! మోక్షసంపత్కరుణా॥

213

మాలిని॥ దృహిణముఖదురాపా • ప్రోకదివ్యస్వరూపా

బహుళజనితకోపాపాస్తత్రైత్యవలేపా

తుహినఘృణికలాపాదూరితాశేషపాపా

మహితకుఢరచాపా • మూనిచిత్రప్రసాదా!

214

గద్య:

ఇది శ్రీమదిందుధరసుందరపాదారవిందాద్వితహృచ్చతకలీ సకలసుకవి

జనానుగ్రహపాత్ర సుగుణస్తోత్రపవిత్రచరిత్ర కాశ్యపసంగీత కోడూరి

యెల్లనార్యపాత్ర శంకరామాత్యలక్ష్మ్యుంబికాతనయ వినయ

విధేయ బాలసరస్వతీనామాక మేకటాచలకవి

ప్రణీతంబైన శ్రీస్తాందమహాపురాణాంతర్గత శ్రీశంకర

సంహితయందలి శివరహస్యఖండంబున దేవ

కాండంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము

శ్రీకవాయ గురితనము.

శ్రీ సాగ్రం ద మ హా పు రాణాం త ర్గ త

శివరహస్యక్షిరద్రవము.

దేవకాండము.

ద్వితీయాశ్వాసము

దేవాంబానందన

మోదపద భక్తిలోకము క్షిరధానా !

వేదాంతవేద్య కలుష

చ్ఛేద శశాంకామలాంగ ధీశివలింగా!

1

ప|| అవధరింపుము శౌనకాదిమహామునులకు సూతుం డిట్లనియె.

2

శా|| ఆలీల లవలీలతాంగి జన నాయ్యం బౌప్పుగా వెంటనే
యాలోకైకశరణ్యుఁ డీశతనయుం ధంచర్గతిం బోయి పో
స్థిలతామశరాగ్నికీలములకుఁ ధీ మనోర్వుకే జ్యేష్ఠ నా
ర్తాళితాగ్రకృపాగరిష్ఠుని గజేంద్రాస్త్రియం దలంచె న్నృధి.

3

ప|| ఇట్లు తలంచినమార్తెంబున,

4

సీ|| మధుసారభభ్రమఁ ధీ మధుకరర్పుంకార, కమనీయగండభాగములతోడ
కులమహీధరకూటకుట్టాకపటుతర, ధవళాంశుదంతకుంతములతోడ
గగనకల్లోలిసీకమలనాళోచ్ఛేద, చటులపశ స్రహస్తంబుతోడ
భుజగలోకాధీశభూరిస్సుటాభార, కరపాదవిన్యాసగరిమతోడ
ప్రళయకాలాంబుదనినాదభాసమాన, భీషణోదారఘ్రింకారఁ ఘోష మొప్పు
మత్తవేదండరూపమై మహిమ నిలిచె, నెదుటగజముఖుడదృశ్యతంబొదవనపుడు.

మ|| కరిరాజాననుఁ డవిధింబున మహాగంధర్వపాకారమై
యరువేగంబున రాగ పద్మముఖ యాయుద్ధండవేదండవి
స్ఫురణం గాంచి భయంబున గుహఁ గృపాంభోరాశిని జేరి సిం
ధురభీతిం బొలంగింపు దేవ ! యిదె సీతఁ తానదాజ్ఞంగడు.

6

—* కుమారుడౌ నిజరూపమున లవలీతో నుభించుట *

ప|| అని శరణాగతయై దరిజేరినం గట్టొంది యక్కార కభయపదాతయై వృద్ధ

భూసురుడైన యాషట్కృతుడు గణనాథునకు నమస్కరించి వేడిననగ్గజవదనండు
తద్రూపంబుపసూహించి యాతర్థానంబు నొందె; నంత నిజభూపంబుఁ

మ॥ తమణియం బగు నవ్వనాతరమునన్ ♦ రాజీవపత్రేక్షణః.

గొనురొప్ప న్నెరిగొప్ప దువ్వి నగుచెక్కు ల్నొక్కి సీతార్థనా

దములం గొల్కొగ పల్లవాధరమునం ♦ దంతక్షతల్ జేసి నె

య్యము మీఱంగను గొంగిలించె గుహలుఁ యాహ్లాదంబునా దేలుచున్.

8

న॥ ఇట్లుండు షట్కృతుడు గను నర్చనదేవుని గని భయంకరీ లేచి పరమామోహంబు
నం బ్రణమిల్లి మ జలిహస్త యగుచు నమ్మంబువాణి యి ట్లనియె.

9

క॥ కందోవవిందుగ నీదృశ్యసుందరరూపంబు మున్న ♦ చూపక సీ వి

ట్లుదుకు వంచించితి నను, నిందుక చాధరకుమార! ♦ యిష్టార్థకరా!

10

వ॥ అనుమానింపకు; భవద్విలాసంబు గనుంగొన నాశ్చర్యకరంబైనయది యని
సుధారసంబులొలుకఁ బలికి లవలీదేవి శరవణోద్భవుని సంగతులైన స్కందండు
మందస్మితవదనారవిందు డగుచు ని ట్లనియె.

11

గీ॥ తరుణి! వినుము విష్ణుతనయపు మును నీవు! నన్నుగూర్చి తప మొనర్ప భక్తి
యేను మెచ్చి సీయభీష్ట మీడేర్పంగఁ, గూర్చితోడ నిన్నుఁగూడి తిప్పును.

12

క॥ రమణి! ప్రియంగుకేదారమునకుఁ బొ మ్మిప్పుడు సీవు ♦ రయమున నేనున్

గ్రీమమున వచ్చెద ననవుడు, కమలానన యాలకించి ♦ కడురాగమునన్.

13

వ॥ ప్రియవల్లభునకు నమస్కరించి యతనికిము న్నాకేదారంబుఁ జేర నచట,

14

ఉ॥ కాంతను దద్వయస్య కని ♦ కలజవిలోచన! యెందు బోయితే?

యిత విలాబ మేల? మదిఁ కేక్షణ! సెప్పుగదే యటన్న నా

యితి వదించె నోసకియ! ♦ యేను వినోదముగా తఱాకమం

దెఱయుఁ గుంకు వాంఛ జనియింపఁగఁ బోయితి నమ్మ నావుడున్.

15

సీ॥ చక్కట లూనునీచక్కెర నమ్మొవి, పరిశుద్ధి బా గయ్యెఁ ♦ బద్ధగంధి
నించుచుండుఁబోలు ♦ నీమోమునంచున, స్వేదబిందువులొప్పుఁ ♦ జగురుబోణి
వెన్నెల వెదజల్లు ♦ వెదదకన్నగవ, కెప్పుసొంపు వహించు ♦ కీరవాణి

ఘననీలరుచు లొప్పు ♦ కప్పువె న్నెరిగొప్పు, వదలవితగ యయ్యె ♦ వారిజాక్షి

గీ॥ యెంతఁ బడలితిన్ బాల! ♦ యేకతంబ, యరిగియకేళి కాసార! పరమునకును,
అధికసాహసమును బూని ♦ తబ్బనయన! యనుచు నర్మొక్తు లాడవయస్యయంత.

వ॥ ఇట్లాడిన చెలిక వైపల్కులు విని వల్లీపల్లవాధరి నిజకృత్యంబు శంకించుచు నన్
రుణి కి ట్లనియె.

17

క॥ ఇందునిభానన! నాపై, నిందారోపణము సేయ ♦ నీతి యగున? నీ

గండ్వోయికి నకటా! నా,యందము వెగటయ్యెనే నావాంబుజనయనా!

18

- వ! ఇవ్విధంబున ననోన్యంబు నానుందరులు వివాదించు నవసరంబున, 19
- కీ! మృగయావ్యాజు బలరంగ, జగదీశుడు మణ్ముఖుడు • శరచాపధనుం
డగుచుఁ జనుదెంచి యట న,మృగువల గని యిట్లు లనియె • మంజులఘటితి.
- ఉ! బాలికలార! యిచ్చటికి • భద్రగజు బరుదెంచె మద్భుజా
భీలక రా సముత్తశరఃబృందవిరాజితసర్వగాత్రమై
చాల పరాభవంబునను, • బాడ నెఱింగితిలేని మీర లి
వ్వేత వచింపుఁ డన్న నలివేసి వయస్య వచించె నెంతయున్. 21
- క॥ నీసరిశూరునితోడను, భాసురముగఁ బల్కు పొమ్ము • భవదీయభుజో
ద్భాసితశౌర్యం బేటికి, మాసన్నిధియందు నుడువ • మాటికి నీకున్. 22
- వ॥ అని పల్కి సఖ తనమనంబున, 23
- మ॥ ఇతఁ డేతే యిథరాజమార్గమును • బెంపొంద నేతెంచి యీ
యతివం జూచుచు నున్నవాఁడు మదిమోహం బొప్ప యిక్కంతయున్
గుతుకం బొప్పగఁ జూచుచున్న దితనిం • గోర్కెం దగ న్నీరీయం
దతిసందేహము దోచుచున్న దని రోమావేశము న్నీలఁగన్. 24
- వ॥ అత యాసఖ నిజకేదారంబునకుం జనియె; మయూరధ్వజుండు దానివెంటం
జని మృదుార్తుల ని ట్లనియె. 25
- క॥ వలవదు కోపముఁబుడిగో, చెలువా! మీయిరువురకును • జిత్రం బలరన్
వలయు నభీష్టము లొసఁగెద, నళినాక్షి కటాక్షదృష్టి • ననుఁ జూడఁగదే! 26
- వ॥ అనిన నద్దేవదేవునివచనంబులు విని వనజబోచన యి ట్లనియె. 27
- క॥ లోలుఁడవోలె మృగాక్షిని, చాలా చూచెద వ డేల • జనపాలక! యీ
బాలిక నిపాదకన్యక, నేలాగున దీని నిశ్చయించెదు మదిలో?
- క॥ బహుతపము సేసి వ్యాధుం, డహిశయనునిసత్కృపాకటాక్షముచేతన్
రహిమీలఁ గనియె దీనిన్, మహిపుత్రీకగాగ నృపకుమారకతిలకా! 29
- వ॥ అనిన పార్వతీనందనుం డీ ట్లనియె. 30
- క॥ భిల్లకులోద్భవ యనుచున్, వల్లిం జలకంగ నాడవచ్చునె మగువా?
ముగ్ధకంబులకామిను, లెల్లం జెలికాలిగోరి కెనయ్యే? వినుమా. 31
- ఉ॥ ఆనయనాంబుజాతయుగ • మామధురాధరబింబవిధ్రమం
బానగుమోముచక్కదన • మాకుచకుంధవిలాసవైభవం
బాశుడు మాకటివిధవ • మాపడ యాజడ యాయొయార మా
హ నుతియింకుఁగాఁ దరమె • యాచతురాస్యరక్తైవ భారుణిన్. 32
- చ॥ పలికెడి దేమి యింక విను • పంకజబోచన, రాశఁజాలఁ బూ
నిలుతుకరా? కేను, పలివేసిని శీఘ్రమ డెల్లి గూర్చు మా

జలరుహగంధి, నిర్దయతః జవ్వని నాకును గూర్చవేని సాం
శలరగఁ జూపు చిత్రపటమందున నైన లిఖించి యచ్చెలిగ.

33

వ॥ అనిన యతనిపలుకులు విని సఖలలామంబు నీవంటి యభిమానశాలి కిది యుచి
తంబుగా దని యిట్లనియె.

34

—* కుమారుఁడు రాకుమారరూపమున లవలిం గలియుట *

చ॥ వదరగనల నీ విటులఁ జూచినిఁ దోడ్కొని తెత్తు నీప్పిం
బాదవఁగ వేగ నీకడకుఁ నుండుము వేడుకమీఱ నివ్వనిగ
సుదతిని నన్ను జూచిననుఁ జూరులు భిల్లులు బాధసేతు రీ
వదియు నెఱింగి సారసదఃశాక్షిని బోవుము సావధానతఁ.

35

వ॥ అని యిట్లు కర్ణరసాయనంబు లైన వచనంబులు బలికి నిమిషమాత్రంబున
నాసఖలలామంబు లవలీనవిధంబున కరిగి పృణమిల్లి యిట్లనియె.

36

క॥ నీరూపురేఖఁ గనుఁగొని, యారాజవతంసతనయుఁ జారామమునఁ
మారునిబారికిఁ జెక్కెను, గూరిమి విభు నతని నేలుఁకొమ్మా కొమ్మా!

37

వ॥ అని యిట్లు తదభిలాషంబుల విశేషించి యక్కామినికిం దెచ్చి యాసుందరిం
దోడ్కొని తెచ్చి యారామంబున నొక్కచో నిలిపి వయస్య పుష్పపహారవ్యా
జంబున నవ్వలకుం జనియె; నంత,

38

మ॥ చెలువు స్త్రీల గుహుండు వచ్చి లవలిం జెంతఁ విలోకించె, నా
జలజాతాక్షియు, దేవదేవుఁ గని లఙ్గానమృతై లేచి యం
జలిఁ గావింపుదు ముక్తికి మోల నిలిచెఁ జాందర్య మింసొంద చం
చలతఁ మాని ధరావతీర్ణ యగు నాసాదామనీవల్లి నాఁ.

39

మ॥ అపు డాయందుకళావతంససుతుఁ డయ్యారామమం దొక్కచో
క్కలులేమావికురంగటఁ సమదభృంగఃస్వానము న్గుల్కు నం
దపుఁబూజపూరమందు సొంపుదనరఁ దనీయమణిం గూడ నె
య్యపుఁ బల్కుం జెలివీనునోయిని మరంధాసారముల్ గుప్పచుఁ.

40

నీ॥ వసిడికుంభములతోఁబ్రతిఘటించు నురోజయుగళిని నెలవంకలునిచియు నిచి
చక్కనినిద్గంపుఁ చెక్కుటద్గంబులఁ బ్రేమమీఱగ ముద్దుఁబెట్టిపెట్టి
తమి జగుర్పఁగఁ జాలఁ తలెడు లెనఁగు తియ్యనిమోవితేయలొనియాని
సంపెంగ లేడివఁసాం పెసంగెమమేను, చెలువందఁ గొనిటఁ జేర్చిచేర్చి
జడను నింజార క్రొవ్విరిసరులు జాటి, మట్టమీరిన మోహంబుఁ చిట్టకములఁ
గలిసిరతికీరఁ దేలింపఁకాంత నెలమి, కుసుమకయ్యను నేనానిఁకొర్కెలసఁగ.

41

చ॥ ముదిత వయస్య యంత మదిఁ మోద మెసంగ వనాంతసీమ శా
రదవనసాంద్రకల్పతరురాజని సారెకు నిల్చినిల్చి పూఁ

శివరహస్య ఖండము .

కుమారస్వామి రాకుమారిహరిబంధున
అవలింగితము.

బాదలను దూరిదూరి తెలిపుప్పొడితిన్నియ లెక్కియెక్కి సాం

పాదవంగ వచ్చె నవ్వెలదియొద్దకుం బువ్వులు గొంచుం గగ్గిమ్ముటా. 42

క॥ కొనితెచ్చినయూనియల, వనజేక్షణజడను ముడిచి ధైర్యమిమ్ముటా

కనకాంగి నంతం దోడ్కొని, జనియె గేదారమునకు ధ సఖ వేగమునా. 43

వ॥ ఇట్లు నక్కేదార బుం జేరి వల్లీదేవి గుహునిపొందు డెందంబున గోరుచు విర
హాకుల యగుచు నుండె; దదనంతరము ప్రియంగులపంట యుడుగుటయు నంత
భిల్లులు వల్లీదేవిని మదిరంబునకుం దోడ్కొనిపోయిరి; తత్సఖయు నిజగృహం
బు సేరె. 44

మ॥ లవలీకాంత గుహుం దలంచి సునుభల్లజ్జ్వలసంతప్తయై
యవతీసంగతిఁ గూడ దెలియును, బాంయు స్థందుకక్రీడ, మా
ను విహారాసనభోజనక్రియలయందు న్వాంఛ, నొలేని భాగం
తివచింపఁ మృగపక్షిలైతరులంక్రిత జూచి యశాంతమునా. 45

గీ॥ మోయు నిష్కర్షులు జనింప ధ మహిని వ్రాలు
కన్నుగవ బాష్పము ల్నించు ధ గమభ్రమించు
నాన్తచే గుందు కళవళంబుండు సారె,
చిత్రకూటను మూర్ఖును ధ జెందు మిగుల.

వ॥ ఇట్లు విరహాకుల యగు తనయం గని జననీపగ్భృతిజనంబు లావేశం బని శంకించి
తన్నివృత్తికొఱకు కులవైవరగణంబుల భూపదీపనైవేద్యాద్యుపచారంబులం
బూజించిరి. 47

క॥ ఆవేశ వల్లిజననికి, నావేశము వచ్చి గుహునియందలి యనురా
గావిర్భావము కోమలి, కీవగఁ గావించె ననుచు ధ నొతయుం బలికా. 48

వ॥ ఇట్లు నిజవల్లభుని బేర్కొనిన విని యావల్లీదేవి మణియు బహువిధంబుల విర
హవిహ్వల యగుచు నుండె; నంత వల్లీవల్లభుండు పంట యుడిగిన యక్కేదా
రంబుచెంతకుం జనుదెంచి, 49

క॥ అం దెల్లెడలగా వల్లీ, సుందరిని గానలేక ధ సుగ్రుచ్చు గుహుండు
డెండమున చిత్ర నొందుచు, కందర్పశరాసుదళతగాత్మి ధగుచునా. 50

సీ॥ తిలకంబ కానవే ధ తిలక భాసురఫాలం, గాంచన కానవే ధ కాంచనాంగి
నబ్బంబ కానవే ధ యబ్జసన్నిభనేత్రం, గుండంబ కానవే ధ కుండరదనం
బున్నాగ కానవే ధ పున్నాగనిభయానం, గనకంబ కానవే ధ కనకనాసం
బాటలి కానవే ధ పాటలిగంధిని, లికుచంబ కానవే ధ లికుచకుచను
సిద్ధపరులార ! లోకప్రసిద్ధులార !, వగమలార ! విహంగపక్షిన్నగములార !
సరసనదులార ! కేళికాసరసులార !, మెరుగుబోడిని గానలే ధ మీర లిప్పుడు. 51

- చ॥ తథుకుమెఱుంగుచెక్కులును ♦ ధాలధభుల్ దులకించు తమ్మిరే
కులసరిబోలు కన్నులును ♦ కుండనపుఁబనటుల్ హసించు బల్
కులుకుచనుంగవం దనరు ♦ కోమలిమియెడ డాగియుండిన
జెలువుగఁ జూపరే మెఱుంగుఁ ♦ జేమక పూఁబొదలార! యిత్రతీర్థ. 52
- చ॥ ఇట్లనేకవిధంబుల నుమాకుమారుండు రమణిం గానక విరహంబునం బొగులు
నాసమయంబున,
53
- చ॥ కువలయపాలసక్రియకు ♦ గొబ్బున పట్టముఁ గట్ట యామిసీ
ధవునకు సాంధ్యకింకరుడు ♦ తత్తణ మన్నిజలంబు దేర ముం
చు విపులహేమకుంభ మన ♦ సూర్యుండు గుంకె పరాంబుధిఁ దదు
తృవమునఁ గట్టు మాక్తీకవిఠానమునా నుడుపంక్తి భాసిల్గ. 54
- క॥ పరగె నుదయాచలంబునఁ, బరిపూర్ణకళావిలాసభాసురుఁ డగుచు
సరసిరుహవైరి పొచ్చి, తరుణీమణిచేతి వజ్రాదర్పణ మనఁగ. 55
- మ॥ అపు డక్షిప్తలి కండువెన్నెలలు పోద్యజ్జ్వలై మించ గాం
చి పురారిప్పియనూనుఁ డిట్లనియె రాజీవారి! పాంథావళి
విభులక్లేశము బొందఁజేయఁ దగునే? ♦ వేమారు నుద్యృత్తి మిం
చి పయిం రావల దెంతయు స్తటకటా! ♦ జీవారి వీ వెన్నఁగ. 56
- ఉ॥ నీరజవైరి! నీనడఁత ♦ నే నిక నే మని చెప్ప? దండ్రికి
సారెకు భంగముఁ నలుక ♦ సాగితి వెప్పుడు సత్సమూహముఁ
వారక లేజమొందెనో భవన్తతి చంచలవృత్తి జొప్పడ
శూరులఁ గొట్టి యెంతయును ♦ సోదరిమందిరము స్పృశిన్తిగ. 57
- ఉ॥ దూరవియోగినుల్ మధువు ♦ దూర విశేషముఁ జెందఁ బూపొదల్
దూరుచు నేపుమి రిపుడుదూరుచులఁ మయి దూసరంబుగా
నీరజకైరవప్రజవనీరజముల్ నెఱయంగ నించుచు
మారుతబంధరప్రియతమామారుతసంగతి వీరి కెంతయు. 58
- క॥ మదనాదర మెడ యేటికి, మదనాదరకరుడ వగుచు ♦ మార్గగతతులఁ
గదనాస్థ నీకుఁ జెల్లెగద నానాభవనములను ♦ ఘనశౌర్యనిధి! 59
- చ॥ ఇట్లు విరహభరంబున నిందు మందపవమానుల నిందించి, కందర్పుని భుజాపరా
క్రమంబు భంగించి, యగ్గిజానందనుండు సని మందగమనంబున లవలీనుందరి
మందిరంబువెనుకం జేరి,
60
- ఉ॥ ఇందునిభాస్య యిల్యెడలి ♦ యెప్పుడు వచ్చునో, వచ్చి ప్రేమ నా
ముందర తేనియల్ గులుక ♦ ముగ్ధుగ నెప్పుడు బల్కు, బల్కి సాం
పొందఁగఁ గూడు నెప్పు డని ♦ యువ్వభులూరుచు బొంచియున్నచో
ఖగ దరుదెంచె సుందరివయస్య ప్రియంబు జనింప నెంతయు. 61

గీ॥ పెన్నిధానంబుఁగాంచిన * పేదవోలె

దానిగనుఁగొని గుహఁడుమోదమునఁజెలఁగి

యనియె నోకొమ్మ ! నీనేర్పుదనర నిపును

వాంఛితంబును జేకూర్పువలయు నాకు.

62

ప॥ అనిన యతనిమూఁఖంబు గని సఖ యిట్లనియె.

63

చ॥ సుదుచిత్రలీల నాలవలిఁసుందరి నీసముఖంబు సేర్తు నే

వెరపుననైన, నీవు విను * విన్నప మొక్కటి, భిల్లవద్యులుగ

బరగఁ జరింతు రెల్లడల, * భావజకేళికి నిందుఁ గూడ దో

పురుషవరేణ్య ! దవ్వుఁగొని * పోయి విలాసినిఁ బొందు మెంతయుగ.

64

ప॥ అని యిట్లుపాయంబుఁ దెలిపి శీఘ్రంబ లవలీగృహంబున కరిగి కవాటంబుఁ దెఱచి

జననీజనకాదులు నిద్రాసక్తులై యుండ మెల్లన వల్లీలతాంగిని దోడ్కొని

యాసఖని షణ్ముఖునన్నిధికిఁ దెచ్చి మెచ్చులుగుల్క నిట్లనియె.

65

కా॥ బోయల్ జూచిన బాధ సేతురునుమీ * పూఁబోడి నివ్వేళ నెం

తేయత్నంబునఁ గాచియుండవలె నా * నీనయ్యముం దియ్యముగ

మాయజ్ఞేక్షణాయందు నుంచవలెనుఁమ్మా యంచుఁ దత్పాణియం

దాయేణాక్షికరంబు లుంచె సఖ యత్యంతప్రియం బొప్పగఁగ.

66

ప॥ ఇట్లునిచి సకలోపచారంబులుఁ జేసి శరజన్మనకుం బ్రణమిల్లి వల్లిం గాఁగి

లించుకొని తదనుమతి వడసి వయస్య నిజగృహంబున కరిగె నంత.

67

క॥ వల్లీదేవియు గుహునకు, నుల్లము రంజిల్ల మొక్కి * యొప్పుగఁబలికె

వల్లభ ! నిశీధమున రా, జెల్లున ? నామీఁది కరుణ * చేతను గాదే ?

68

—* కుమారస్వామి లవలీదేవితోఁ గేళికా రామంబుల సుభించుట *

ప॥ అనుప్రియురాలిపలుకులు విని మోమున చిటునవ్వుఁ జెలంగఁ గ్రామపాలకులు

గానకుండ నాసుందరిం దోడ్కొని చని, దూరంబున నొక్క కేళికారామంబుఁ జేరి

యందు యమ్మండయానతోడ నిందుధరనందనుండు కందర్పకేళీవినోదంబుల

నుండె; నంత,

69

అ॥ సకలభువనజయము * సాధించి రహి కెక్క, కాముఁ డిత్తుధనువుకడకుఁ జెక్క

గగనరమకు నొక్క * ఘనకాంతి పెంపెక్క, వేగఁబొడమె చక్క * వేగుఁజుక్క.

మ॥ రమణుం బాసి మహాపదం బొగులు నాఁరాజీవనీకాంతకుం

బ్రమదం బొప్పఁ బ్రభాకరాగమము శుంధల్లీల కాలజ్ఞసం

జ్ఞములుగ గాన ద్రివాచకం బలరఁగా * చాటించున్లుగ ద్రిధం

గి మహిగ సూసెను తామ్రచూడవితెతుల్ * గేహగ్రీభాగంబులగ.

71

మ॥ కమలాపుండు విపద్ధశావశత వేగం బొవునో యామిని

దమయంతెంతయు దాచియున్న వసువుల్ * దా గ్రీమ్ముట బొంద రా

గముఖంబు గడువెల్లనై న యలులఁ ♦ గిన్నెట్టి దీపంబులఁ

విమలచ్ఛాయవరస్వముల్ నిలుచునే ♦ వేమారు గాఁక్షించినఁ?

72

సీ॥ దోషాకరన్ముట్ట ♦ దోడరురాజును పేగ, శశ్చిరుముఖముగాఁ ♦ బారదోలి
యప్పత్రిస్తను గాంచు ♦ యలకైరివావ, మునుమున్న మోములు ♦ ముడువఁజేసి
జగదజ్ఞతాపాదిచటులతమోదైత్యు, నెందేని గిరిగుహలందుఁ దరిమి
దివిజాశనంబైన ♦ ధవళాంశురుచులను, దివిజాకెల్లను ♦ దిగులుపరచి
చక్రముల నేలి యిందిరాసదనములను, బోచి దిశలను బోధంబుఁబొందఁజేసి
యవనిసురలనుసత్త్రియలందుఁజేర్చి, ధర్మపథ మొప్పుబద్ధబాంధవుఁడవడిచె.

సీ॥ కస్యపమునిగర్భకలశాధిరత్నంబు, నిగమభూరుహశిఖానియతి ఫలము
ప్రాక్కురంధ్రీమణిఫలకాశ్శీరంబు, మూర్తిత్రయవిలాసముకురతలము
గగనకాంతాహస్తకాంచనవలయంబు, పద్మినీకామినీభాగ్యతేజ
ఛాయావిలాసినిచారుమాంగళ్యంబు, ధ్వంతమహాటవిదావహ్ని
కాలపురుషుని పద్మరాగంబు తాళి, సకలపుణ్యపరంపరజన్మభూమి
కలువజనరాతిలయదుఃకర్మసాక్షి, యదయనగమననటులనభ్యుదయమగుట.

వ॥ అంత గృహభ్యంతరంబున వనితామతల్లి యగు వల్లీజనని లేచి, పార్శ్వంబున
తనూజం గానక భయంపడి తత్పుంజూచి లవలి యెందు సనియె నని యడిగిన
వత్తియుఁ బ్రభాతంబుననుండి నే నెఱుంగ ననియె; సంత శబరాలయంబున
నాహాకారంబుల చిని విషాదపుంగవుండు రోషభీషణుం డగుచు, మదీయతనూ
భవను జోరత్వంబునఁ గొంపోయి యొక్కండు జీవంపనేర్చునే యని శీఘ్రంబ
ఘోరాకారు లగు నాత్మీయభటుల ననేకుల నఖలమార్గంబుల నన్వేషింపం
బంచి తానుం జనియె, నప్పుడు,

75

మ॥ చని భిల్లుల్ వెనఁ ఘోరకాననసరిఁ బల్లెలపదేశంబులఁ
గనుఁగొంచుఁ గ్రిమమొప్పువచ్చి యుచోఁ ♦ గాదంబజంబూలస
త్వనసాశోకమధూక కాంచనసముద్యద్భూజవిభ్రాజితా
వనమందుఁ గని రావధూవరుల భాస్వదూపలావణ్యులఁ.

76

ఉ॥ అత్తరి పూర్ణచంద్రసదృశానన వల్లి మనస్సరోరుహం
బుత్తలమొంద లేచి కరుణోదధి! దేవ! శిరాసపాణులై
మొత్తముగాఁ బులిందు లిడె ♦ మోలను వచ్చిరి పోవు మంచు బల్
తత్తరపాటుతో విభుపదంబుల వ్రాలినఁ జూచి నవ్వుచుఁ.

77

క॥ వల్లభుఁ డిదె నే నుండగ, పుల్లసరోజాక్షి! యేల ♦ పొందెడు భీతిఁ
భిల్లులగర్వం బణచెద, నుల్లం బలరంగఁ జూచుచుండము వెనుకఁ.

78

వ॥ అని యివ్వధంబున వల్లీదేవి కభయంబుఁ దెలిపి శివకుమారుండు పడంతిని
వేడుక వెనుక నిడికొనియె; నాసమయంబున,

79

శా॥ పుత్రీచోరుడు వీడె యంచు శబరుల్ † భూరిధ్వనుల్ సేయుచు
పత్రివాతము నింప, వల్లి మడి గంఠం బొంది వే లేచి, యీ
శత్రుశ్రేణులఁ జక్కడంచి భుజభాస్వత్ప్రేణిఁ జూపట్ట నా
ర్తతానైకధరీణ! పోవగదవే † తన్నుం గటాక్షింపుచు. 80

వ॥ అని యిట్లు లవలీదేవి వేడిన శంభుసూనుం డప్పు డాతామ్రచూడంబుఁ దలంచె;
దలంచినంతన నదియు నతిరయంబున నరుదెంచి పృశ్యూబుదనిజవంబులం
బోలె నతిథయదంబు లగు మహాధ్వనులు సేసె; తదాకర్ణనంబున నిర్గతప్రాణులై
సకలశబరులు ధరణిం దెక్కిరి. 81

ఆ॥ ఇట్లు శబరవరుల † నిలఁగూల్చి హరిసూనుఁ, డాత్మహర్షమనఁగ † నరిగె నపుడు
జనకభేదముననుసంతాప మడరంగ, వెలది చనియెఁ బ్రాణవిభునివెంట. 82

వ॥ అప్పుడు మార్గంబున బ్రహ్మత్యవంభవుం డగు నారదుం డరుదెంచి గుహునకుఁ
బ్రొమిల్లి దేవా! నిశలశబరవరుల మగుడ సంతాపతన్వలం జేసి యీమంబు
వాణిని విధ్యుక్తింబుగాఁ బరిణయింపవలయు నని ప్రార్థించిన దద్వచనంబు
లంగీకరించి సురసేనావల్లభుడు సురసుని వీడ్కొని వల్లీసుందరిం గనుంగొని
యిట్లనియె. 83

క॥ ఓదేవి! విను భవజ్ఞన, కాదులఁ బ్రదికింతు మగుడి † యస్మదనుజ్ఞా
భేదంబు మాను మనవుఁడు, మోదము జిగురొత్త చిత్తమున సతి యపుడు. 84

వ॥ జనకాదులఁ గృపావీక్షణంబునం గనుంగొనిన వారలు నిద్రమేల్కొనినతెఱం
గున లేచి; రపుడు లీలామానుషవిగ్రహుం డగు గుహుండును ద్వాదశలోచన
విభాసమానంబును, మందారకుసుమమాలికాలంకృతమహారస్కంబును, మహా
గ్రీవంబును, ద్వాదశబాహుపరిశోభితంబును, వణ్ణుఖాలంకృతంబును నగు
నిజస్వరూపంబు సూపిన నవ్యలీదులు శరమానందంబుం బొంది భయభక్తులు
దనర తత్పాదారవిందంబుల కెఱిగి కృతాంజలులై సంస్తుతింపుచు నిట్లనిరి.

—* ఓల్లుడు లవలిని కుమారుని కెచ్చి వివాహము చేయుట *—

శా॥ దేవా! నిన్నుఁ మా లంకింపుము ధరితిర్ మాకులాచారముగా
బోవం జేసి బలాత్కృతిం దనరి సంభోజాక్షి మాకన్నియ
నీ విట్లుం గొనిపోవ యుక్త మగునే? † నిందింప నీ బాంధవులే?
మావంశమ్మున నిట్టి లేనినడతల్ † బ్రాపించె ముమ్మాటికి. 85

వ॥ అదిగావున నీవు విభావకృమంబున నీకన్యను వివాహంబు గమ్మని నమస్కార
పూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థించిన జగత్ప్రభుం డగు శివకుమారుండు తద్వచనంబు
లకు వల్లె యని నారదసహితుండై వల్లీదేవితోడ శబరపురంబుఁ జేరె; నంత,

శా॥ అంచద్భక్తిఁ బులిందనాఘుఁ డపుడు † వ్యాఘ్రాజనం బొప్పు న
కృపాచారాటికి నాననం బిడి సహార్యత్ సేసె నొవేనియన్

- గాంచె సర్వజనంబు లప్పుడు నరాకారంబు సూపట్టంగఁ
గాంచె న్వల్లి విముక్తకంచుకభుజంగం బట్ల దివ్యాకృతిఁ. 88
- వ॥ అప్పు డవ్వల్లిదేవిని భిల్లిపల్లవాధరులు పెండ్లికూతుంజేసిరి. 89
- సీ॥ తాళగతు ల్లుల్కఁ * తలయంచె నొకకొమ్మ, కలికికి కంకణాకృతములొప్పు
పసుపునిగ్గులు దేర * పొసంగ నొకజాణ, చెలువకు నలుగిడె * చెలువుమీఱ
బాగుగా పన్నీట * పద్మలోచన యోర్తు, మగువకు జలకం బమర్చెఁ శ్రీమ
మృదుదుకూలంబుచే * ముదితయొక్కతె వేగ, వెలదికి తడియొత్తె * వేడుకలర
కాంత కొకకోమలి మడుంగుగట్టనిచ్చె, కురులుజడ వేసియొక లేమవిరులుదురిమె
హారములువేసె నొకతన్విత్యతివ కెలమి, తిలకమునుదిద్దె నొకభామజలజముఖి.
- క॥ కొమ్మిరుకులు దులకింపఁగ, సొమ్ములు మేనెల్ల నిండ * సుదతి కలంకా
రమ్ములు జేసిరి వింతగ, కొమ్ములు హృదయాంబుజములఁ * గుతుకం బలరఁ. 90
- క॥ మానవతీమణి యిప్పును, మానుషమణి దివ్యరూపమహిమ జెలఁగుచుఁ
సానఁ దిద్దిన నిద్దా, మానికపున్నొమ్మకరణి * మహిఁ జాపట్టెఁ. 92
- సీ॥ రంగుగా ముంగిళ్ళ * రంగవల్లుల దీర్చి, రంగనాజనములు * హర్షమెసఁగ
మెచ్చులు గులుకంగ * పచ్చతోరణములు, గట్టిరి వాకిళ్ళు * గరిమమెఱయ
చప్పరంబుల వింత * చొప్పడ మేల్కట్లు, సవరించి రెంతయు * సంభ్రమమున
కదలికాస్తంభముల్ * ఘనలీల నాటిరి, విశదము జేసిరి * వీధులెల్ల
వరగఁగూర్చిపెండ్లిసంభారములను, సూర్యవాద్యంబులును మ్రోసెదోరముగను
బంధుజనములు వచ్చిరి * భవ్యలీల, పద్మగంధులు పాటలు * బాడి రెలమి. 93
- తే॥గీ॥ వేడుకలరంగ కల్యాణవేదియందు, భిల్లవర్యుండు ద్విభువనవల్లభునకు
తనకులంబెల్ల ధన్యత * దనర సుతను, ధారఁబోసెను శాస్త్రవిధానమొప్పు. 94
- క॥ నారదముని యపు డగ్ని ను, దారత లాజలును వేల్చె * ధరణీసురలుఁ
భూరితరాశీర్వాదము, లారూఢిగఁజేసి రమితహర్షం బెసఁగఁ. 95
- వ॥ ఇవిధంబున మహోత్సవంబుఁజెలంగ సకలకల్యాణగుణాకరం డగు దివిజసేనా
వల్లభునకు భిల్లపుంగవుండు వల్లిదేవికి విధ్యుక్తంబుగా వివాహంబు సేసి యంత, 96
- మ॥ ఫలబృందంబులు పానకంబులు నపూవంబుల్ దగఁ బాయసం
బులు శ్రీరాజ్యదధిప్రవాహములు సొంపు ని్ందు శాలోదనం
బులు శాకంబులు సూపముల్ మదికి మోపుల్లుల్కగా బాంధవా
వతితో విందు లొనర్చె నల్లునకు భాస్వత్ప్రేధి భిల్లం డొగిఁ. 97
- వ॥ మఱియుఁ గర్పూరతాంబూలగంధమాల్యాది దివ్యాభరణంబు లొసంగె బర
మాదరంబున. 98
- ఉ॥ ఆ సమయంబునఁపొరియు * నబ్జజాడదిగ నేల్పులందఱుఁ
భాసురలీలఁ గొల్పి దివి * పార్వతితోడను జంద్రశేఖరుం

దాసుకుమారమూర్తులగునట్టి నభూవరులఁ మనోంబు జో
ల్లాసమెసంగఁ జూచె శుభఃపత్నీణములఁ గనుమిందుఁజేయఁగఁ.

99

క॥ దంపతులు లేచి యాదిమ, దంపతులకు మొక్కిరపుడుఁ దిలకఁ
సొంపుగ సుమవర్షంబు నిలింపులు గురిసిరి ప్రియోదాతలీల లెసంగఁ.

100

క॥ హరిపద్మాసనములు లగు, సురలుం బ్రణమిల్లి రోలి * శుభవేషములం
బరగెడి లవలీగుహులకుఁ, బరమదయాళుల కభీష్టఫలదాతలకుఁ.

101

వ॥ అంత మహాదేవుండు దేవగణంబుతోడ నంతర్హితుండయ్యె; నిషాదవర్యుండు వసం
తోత్సవంబుఁజేసి; త్రిభువనచింతామణి యగు లవలీకాంతునకుఁ బ్రణామ
పూర్వకంబుగా మనోహరవస్తుజాలంబులు నరణంబు లొసంగి తనూజకుం దివ్యాం
బరాధరణచేటికలను, గంధకస్తూరికాపరిమళద్రవ్యంబులను, దాసదాసీ
జనంబులను నిచ్చి, ప్రియం బలర నవ్యభూవరుల ననిచె; నాసమయంబున. 102

—* భిల్లుండు లవలిని కుమారునివెంట యత్తవారింటి కంపుట *

సీ॥ గల్బరాకూతురుఁ కంజాక్షి! నీయత్త, చిత్తమెట్లు గఱంగఁజేసె దమ్మ
యంగిట విష మున్న * దతివ! నీమానుకు, ప్రియమొప్ప నెట్లు వత్తించె దమ్మ
మారుమోమును బెట్టు * మానిని! నీబావ, మెచ్చంగ నేరీతి * మెలఁగ దమ్మ
కలహంబునకు వచ్చు * కాంత! నీసవతియు, దానికి నబ్బంగి * తాళె దమ్మ
పుట్టినింటికి నీవును * మెట్టినింటి, కలుల కీర్తిని దెచ్చునో * యింతి! యనుచు
బుద్ధిఁదెల్పెను మధురోక్షి * బుజ్జగించి, తనయ కెంతయు వనితామృతల్లి తల్లి.

వ॥ అంత వల్లిమనోవల్లభుండు సత్తమామ లగు నిషాదదంపతులయనుజ్ఞ వడసి
యచటి బంధుజనంబుల కందఱికిం జెప్పి వారల వీక్షించి కృష్ణుఁడేవీసహి
తుండై శబరాంగనలు గొలువ శోభనం బగు పరిపూర్ణపురస్థనగంబుం జేరి
యందు నానారత్నవిచిత్రితంబును, విశ్వకర్మనిర్మితంబును నగు దివ్యసింహాసనం
బధిరోహించి కాంతతోడ వినోదగోష్ఠి నుండె; నప్పుడు,

104

గీ॥ వల్లి గుహునకుఁ బ్రణమిల్లిపలికె నున్న, తముగఁగనుపట్టు నిప్పర్వతంబు నామ
మెద్ది నుహిచు యెట్టిది నాకుఁ నెఱుంగఁదెల్పు, మనుచునే నానియిట్లు నెఱవతివతోడ.

వ॥ దేవీ యిమ్మహీధరేంద్రమ్మ లక్ష్మీనివాసం బగుటను బరిపూర్ణాఖ్యం జెలంగు
చుండు; నాతో సమరంబునకుం దొడంగి సకలకత్తుపులిందులు హతులగుటం
జేసి యుద్ధాద్రియవం బేరువడసి; మఱియు నిది కాంచీపురసమీపంబగుటం జేసి
యత్యుత్తమంబై తనరు; కాంచీసమీపంబులైన పుణ్యస్థలంబులలోన చర్య
తంబులలోన కైలాసపర్వతంబునుం బోలె నిప్పర్వతంబు బ్రకాశిల్లుచుండు;
వీణావేణుమృదంగాదివాద్యంబులు మొలయ నిం చేను నిరంతరంబు విహ
రింపుచుండు.

106

మ॥ అమలాభఃపరిపూరితంబయిన కల్వారాఖ్య కాసార మిం
దమరేందుండు సృజించి పూర్వము త్రిసంధ్యంబు ననుం బూజనే
సి మనోభీష్టము బొందె నీసరసిలోఁ డ జెంగల్వలున్ మూఁడుకా
లములందుఁ వికసించు బ్రత్యహము గుల్మం దివ్యసౌరభ్యముల్. 107

క॥ ధారుణి నీగిరిజూచిన, వారలకు నఘంబులెల్లఁ డ బాయును నీ కా
సారజలస్నాతలకును మ, దారాధనపరుల కిత్తు డ నస్మత్పదముఁ. 108

క॥ విజితేంద్రియఁడై యెవ్వఁడు, భజించెడు నన్ను నిచటఁ డ బాచదినంబుల్
నిజముగ నాతఁ డభీష్ట, వ్రజములు భువి బొందు ముక్తి డ వడయును బిడపఁ.

క॥ గిరివర మిది కనుఁగొని యే, నరులేనియు భక్తి దనర డ నతిఁ జేయరు త
ద్గురుధనసంచితపుణ్యోత్కరములు దురితైకఫలవిధాయకము లగుఁ.

గీ॥ ఎట్టిపాశాశ్శులేనియు డ నీనగంబుఁ, జూచి మొక్కిన పాతకస్తామ వడఁగు
వారు బ్రహ్మాదివిజులు డ వాంఛసేయు, తత్పదంబుచు గాంతురు డ తభ్యముగను.

గీ॥ ఇచటఁ జేసిన పుణ్య మొక్కింతయైన, నది యనుతఫలప్రద డ మగుచు దనరు
నఘములెట్టి ఘోరఃకులైన నవియు నెల్ల, నణఁచివైచును నీయద్రి డ యబ్జయచ!

వ॥ అని యిట్లుపలికిన విని వల్లీదేవి మందస్మితపదనారవింద యగుచు నానందాం
బుధిం దేలే; శివకుమారుండు నందు శివలింగప్రతిష్ఠంజేసి శివుని బూజించి శివ
ప్రసాదంబు శీఘ్రంబ వడసె; నట్టి మహానగంబున నానగజాతనూజుండు కతి
పయకాలంబు నివసించి తదనంతరంబ కాంతాసహితంబుగా దివ్యవిమానా
రూఢుండై యతిసుందరం బగు స్కందాచలంబుఁ గ్రమ్మటంజేరి యందు విమా
నంబు డిగ్గి యంతఃపురంబుఁ బ్రవేశించె; నప్పుడు, 113

ఆ॥ దేవసేన దేవదేవు నెదుర్కొని, పాణియుగము మోడ్చి డ ప్రణుతిఁజేయ
సురచమూవిధుండు డ సుదతిని వీక్షించి, కరుణఁజేసి చాలఁ డ గారవించె. 114

వ॥ అప్పుడు లవలియుం గుతూహలభరిత యగుచు, దేవసేనపదంబుల కెఱగిన
నయ్యింద్రతనయ లవలీదేవిం బరమాదరంబునఁగౌఁగిటంజేర్చి మత్సరహయార్థంబు
వచ్చితి వని స్మితపూర్వకంబుగా మృదుమధురభాషణంబుల గారవించె. 115

మ॥ గిరిజానందనుఁ డంత భూరిమహిమం డ కేవీనినోదంబుగా
సిరుల్ గుల్కు విలాసినియుగముతో డ సింహాసనాసీనుఁ డ
య్యె రహి స్త్రీఁగ నప్పు డాత్మవిభునిఁ డ వీక్షించి యద్దేవసే
న రసోదారచమత్కృతిం బలికె నానందంబు బమందంబుగఁ. 116

—* కుమారస్వామి లవలీదేవసేనలు విష్ణుపుత్రికలగుట తెల్పుట *—

ఉ॥ ఈలలనాలలామ వనియించెడు నెచ్చెట? నామ మెద్ది? యీ
బాలకు తండ్రి యెవ్వఁ డగు? డ పద్మదళాక్షి వరించులావు నే

లీల? వచింపు కర్ణయుగళిమకరందముగాగ నావుడుగ

బాలశశాంకసాలఁ గని ♦ పల్కె మదాన్యుడు వేడ్క మీఱఁగఁ. 117

క॥ మీరిరువు రుపేంద్రునకుం, గారాబుతనూజ తెన్నఁగఁ బూర్వమునఁ
సారమతి నను వరింపఁగ, ధారుణి సలిపితిరి భూతితపముఁ నిష్ఠఁ. 118

వ॥ అమృతహంబునకు మెచ్చి మీయభీష్టంబులు ఘటింప నమృతవల్లియైన నిన్ను
నిందునందు జనింప నియోగించిన నీ వతనికి పుత్రివై మత్పాణిగ్రహణంబు
చేసితి; సాందర్యవల్లి యగు నిదియును నన్నియందు శరీరంబు విడిచి కాంచీపుర
సమీపంబున రమ్య బగు లవల్యాఖ్యనగంబున జనించి నన్ను వరియించె; నది
యెట్లనిన, 119

క॥ ధరకణ్వాశాపవశమున, హరి యాపర్వతవని శివాభిదమునియై
పరమతపంబును సలుపఁగ, హరిణీరూపమున ♦ లక్ష్మీ యటు జనుదెంచెఁ. 120

వ॥ ఇట్లు చనుదెంచిన యమృతిని మునీంద్రుడు మదనాతురుడై చూడ నప్పు
డదియుఁ దద్విలోకనమాత్రంబున గర్భంబు ధరించి లవలీకుండమధ్యంబున నిక్టాం
తను గని చనియె; నది గావున నీ సుందరికి లవలీసమాఖ్య జగత్ప్రసిద్ధంబయ్యె.

ఆ॥ కణ్వాశాపమునను ♦ గరుడధ్వజం డల, శబరకులమునందు ♦ జననమొందె
వ్యాధవద్యుఁ జాతఁ ♦ జాలవలిని గాంచి, కూర్మిమీఱ నెత్తికొనుచుఁబోయి. 122

వ॥ అనపత్యయగు నిజాంగనకొసంగ నదియువాల్సల్యంబునంబెంచె; యక్తోమలిని దీని
విధ్యుంబుగా భిల్లుండు నాకు వివాహంబు జేసిన నిక్కాంతలోడ పరిపూర్ణపు
రస్థనగంబునం గొన్నిదినంబులు సుఖగోష్ఠిఁ గ్రీడింపుచుండి మగుడి భవత్పరిధంబు
సేరితి ననిన విని దేవసేన ప్రహృష్టాంతరంగ యయ్యె; నంత లవలి దేవసేనం
గని భవదనుజను నన్ను రక్షింపు మని సరణంబుల తెఱగిన, 123

క॥ ఆదేవసేన లవలిఁ, మోదంబునఁ గొఁగిలించి ♦ ముద్గియ నాకుఁ
నీదగు స్నేహమ్మునఁ బరియాదరణం బినుమడించె ♦ నైతిఁ గృతార్థఁ. 124

వ॥ అని పలికి యివ్వధంబున, 125

గీ॥ మగువ లాయురువు రనోన్యస్తమైత్రీసెలఁగ, హరతమాధవుసత్కృపకర్ణులగుచు
విభునియరుపార్శ్వములయందుఁ వెలసి రపుడు, పూవువిల్లునిజిత్రపుఁబామ్మలనఁగ.

వ॥ మఱియు సవిధంబున మయూరతామ్రచూడంబులు మనోవేగం బగు రసంబును
నిజశక్తివిమానంబులును వెలయ సకలవీరులును సేనాధిపులును భూతగణంబు
లును నిఖిలోపచారంబులఁ గొలువ, గుహం డవిధంబున పత్నిద్వయంబు
తోడ సింహాసనంబు నధివసించె. 127

క॥ మీ రడిగిన గుహుచరితం, బారూఢి వచింపఁబడియె ♦ సఖలము మీకుఁ
సారమతి మఱియు నడుగుదు, వారక నేమైన నడుగఁబాంఛిత మున్నఁ. 128

వ॥ అచుడు, మును లిట్లనిరి. 129

క॥ పరమాత్ముడైన షణ్ముఖు, పరిణయముం జూడవచ్చు ♦ బాంధవతతిలో
గరిమ ముచికుండధరణీ, వరుఁ డెవ్వం డతని దెల్పు ♦ వసుచుతి సూతా ! 130

వ॥ అనిన సూతుండు మునుల కీట్లనియె. 131

చ॥ వినుఁ డొగి సావధానమున ♦ విప్రకులొత్తము లార ! చెప్పెడన్
మును రజితాద్రిశృంగమున ♦ మోదముతో గిరిజామహేశ్వరుల్
ఘన మగు కేళికావనము ♦ గాంచి విలాస మెసంగ వల్లవి
చిన యొక బిల్వభూరుహముఁ చెంగట సాంపుదలిర్ప నున్నచోఁ. 132

వ॥ ఆసమయంబున శ్యామవస్త్రీం బగు నొక్కవానరంబు వృక్షం బధిరోహించి
ఫలపత్రంబులు దులిచి, పరమభక్తి నగ్గిరిజామహేశ్వరులపై రాల్చినఁ బార్వతి
శాఖామృగంబును గని కోపంబునఁ దచ్చేష్టలు మహాదేవునకు విన్నవించిన,

క॥ హరుఁడు కనుంగొని దేవి, బరమం బగు భక్తసేయు ♦ యన కిది దీనిఁ
బరిపాలింపఁగఁ దగు నని, కరుణానిధి కపినిఁ బిలిచెఁ ♦ గాతుకమొసంగఁ. 134

వ॥ ఇట్లు పిలిచిన కపిశ్రేష్ఠం బరుదించి మహేశ్వరుని చరణకమలంబుల కెఱగినఁ
బార్వతీనాథుండు దానిం గటాక్షించి యిట్లనియె. 135

చ॥ ప్రియ మొనరించి తీ విపుడు ♦ చిల్వదళార్చనచేత నాకు ని
శ్చయముగ నిందువల్ల మహి ♦ సర్వస్వపాలకీరీతరత్నసం
చయఘృణీరాజితాంఘ్రి నయి ♦ సన్నతికెక్కఁగ సార్వభౌమతఁ
నయముగఁ గాంచు మెల్లభువఃపంబుల కీర్తనెలంగ నెంతయుఁ. 136

వ॥ మఱియు దేహాంతంబున కైలాసంబు నొంది మహాదర్శనం బగు గాణాపత్యంబు
గాంచి పరమామోదంబున నుండు మని పలికిన విని శాఖామృగం బీశ్వరుం
బ్రాగ్ధించె నివ్వధంబున, 137

క॥ జననంబు గలిగెనేనియు, తన కష్టానము జనించు ♦ ధర నది లేకుం
డను నీదృశవదనముతోఁ, గనఁబడు నాకార మిమ్ము ♦ కరుణానిధివై. 138

వ॥ అని యిట్లు ప్రార్థించిన కీఘ్రింబుగా నలీమాఖంబు మహాదేవు ప్రసాదంబు వడసి
హరిశ్చంద్రాన్వయంబున ముచికుండుడై జనించె; నారాజస్యనర్దుండు గుహు
కల్యాణంబుఁ గనుంగొని, గుహాచరణారవిందంబుల భక్తి బొడమి, సర్వలోకం
బులఁ బ్రసిద్ధుం డగుచు, తపోధనుం డగు వసిష్ఠవలన దివ్యంబులైన గుహువ్రో
తంబులు విని క్రీమంబున నన్నియు నాచరించె భూపలయంబున, 139

క॥ అనవుడు మానులు సూతున కనిరి, గుహువ్రతము లెవ్వి ♦ యవి యెవ్వరిచే
త ననుష్ఠింతుంబు లుర్వర, వినుసింపఁగదయ్య మాకు ♦ విశదముగాగఁ. 140

వ॥ అనిన సూతుఁ గి ట్లనియె. 141

—* కుమారవృత్తముల సూతుఁడు కేశకాదులకుఁ జెప్పట *—

చ॥ క్షీతి మును భర్మశీలుఁడు భగీరథనాముఁడు రాజవర్యుఁడ
ప్రతిమబలుండు ఘోరుఁడను ♦ రాక్షసుఁడె సమరంబుతో పరా
జితుఁడయి దేశముఁ విడిచి ♦ చేర కుటుంబముతో ననస్థలిఁ
దిటిజుఁడతఁడు కైకొనియె ♦ లేజ మెసంగఁగ వానిరాజ్యముఁ. 142

వ॥ అంత భగీరథుఁడు వనగతుండు గుచు మునివర్యుఁడగు భృగువురచన దివ్యంబు
లగు స్కందవృతంబులు పరమభక్తి విని భృగువారాబున విధానోక్తంబుగా
సంకల్పించి సంవత్సరత్రయంబు తదవ్వితం బాచరించె; దదనంతరంబ కాలవశం
బున ఘోరరాక్షసుండు గుహుశక్తిచే నిహతుఁడగుటయు, 143

గీ॥ అల భగీరథుఁడత్యంతహింసమునను, పూర్వమట్లను రాజ్యంబు ♦ బొందె గాన
గుహున కిష్టతమంబగు ♦ కువలయమున, రమ్యతరమైన శుక్రివాఠరవృతంబు.

వ॥ మఱియు వారదుండు కృత్తికయందు నేతదవ్వితం బాచరించి ఋషిశ్రేష్ఠుం
డయ్యె; భూసురుఁడొకం జేతదవ్వితంబున సత్రంబు సలిపి మను వగుచు
రాజ్యభారంబు దాల్చె; వేకొకవిప్పుం డీవృతంబుఁ జేసి త్రిశంఖుగ డను
రాజై పృథ్విం బాలించె; వెడియు ద్విజులిరువురు యథాశాస్త్రంబుగా కృత్తిక
యందు వ్రతతోత్తమం బిది గావించి రాజ్యసుఖం బనుభవించి గుహుప్రసాదం
బున దేహంతంబున ముక్తిం బడసిరి. 145

క॥ మునులార! వినుడు మఱియును, జనులకు సలుపంగవలయు ♦ షష్ఠీవృత్తముఁ
మును నిదియుఁజేసి దివిజులు, మునులును సకలేష్ఠితార్థములు గాంచి రిలె.

వ॥ ఇవివిధంబున గుహువృతమాహాత్మ్యంబు వినుమీచిన విని రాజవర్యుండు గు
మచికుందుండు స్కందచరణారవిందంబులయందు మనంబు నిలిపి తదేకనిష్ఠ
నుండె. 147

క॥ అంత గుహుండు కరుణాస్వాంతత ప్రత్యక్ష మగుచు ♦ పర మదుగు మహి
కాంత! యొసంగెద ననవుడు, సంతృప్తమనస్కుఁడగుచు ♦ జనపతి యపుడు.

వ॥ పరమదయాశుండు గు నగ్గుహునకు సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి వివిధ
స్తోత్రంబుల నిట్లని పొల్గించె. 149

మ॥ నవసంఖ్యాధికలక్షవీరవరుల ♦ నాభాతృవర్గంబు దా
భువి జన్మింప వరం బొసంగవలయు ♦ భూరిప్రసాదంబున
వివిధారివృజదర్పహారి నగుచు ♦ విఖ్యాతిగా వారిచే
భువనంబుదును, దేవదేవ! కరుణాంభో! సుపర్యాగిణి! 150

వ॥ అనిన విని కరుణాభోనిధియైన కార్తికేయుండు డల్లన యంగీకరించి వీరబాహుప్ర
ముఖవీరులం గని యిట్లనియె. 151

- అ॥ మామకాజ్ఞః బూని • మహిమీఁద నిలెనికి, ననుజులై జనించు • డనుడు గుహుని
వచన మాలకించి • వారలు భయకంపితాంగు లగుచు • పలికి రతనితోడ. 152
- చ॥ దనుజమదాపహారులము • ధారుణి మేము మహాపరాక్రమం
బున జరియింతు విట్టి తమ • భూతిభుజాబలమెల్ల మానుడు
మనుజశరీర మెట్టి యొకమానవనాథుని భౌత్యవర్గమై
మను టది యెట్లె? నీచ మది • మాకు దరంబె వహింప నీదశ? 153
- వ॥ అనిన నవ్యచనంబులు విని గుహుండు కోపోద్దీప్తితచిత్తుండై వారల కి ట్లనియె.
క॥ పాయనిగర్వోన్నతిచే, నాయాజ్ఞ నతిక్రమించి • నడువం దగునే?
యాయకరాధమ్మున మీ, రాయవనీపతికి ధరణి • ననుజులు గండి. 154
- వ॥ మగుడి కొంతకాలంబునకుం దపోమహిమంబున విగతకల్మషులై నా సవిధంబు
సేరుదు రని పలికి తద్విచనమాత్రంబున వారును మనుజహంబులొంది దేవా,
మదపరాధంబు సైరింపు మని పాదంబుల కెఱిగి యతనియనుజ్ఞ నిండ్రునకు
నుండ్రుడునుం బోలె నమ్మహిపతి కనుజులై దివ్యధంబున గుహుండు ముచి
కుండు ననుగ్రహించి యంతర్హితుం డయ్యె; నంత, 155
- క॥ అనుజన్ముల కానరపతి, తనసైన్యముఁ బంచిపెట్టి • తగ వేర్వేరక
ఘనమతి రాజ్యం బేలెను, మనమున గుహుఁడలచుకొనుచు • మహిమదర్పక.
వ॥ అంత నమ్ముచికుండుండు స్వర్గవిరోధు లగు రాక్షసయోధుల సమరంబునం
జయించి యింద్రునకు మిత్రుండయ్యె. 156
- క॥ అనుజులకు నెల్ల నచ్చర, ననబోలుల బెండ్లిజేసి • నరవరుఁ డంతక
ఘనబలుఁడు వీరబాహుఁడు, ప్రణయంబునఁ బుష్పగంధి • పరిణయమగుచుకొ.
వ॥ దానియందు కనక గానకసంజ్ఞల నిర్వహింపుత్తులను చిత్రవల్లియను నొకపుత్రినిం
గనియె; తక్కినవీరులును తమతమభార్యలందు సంతానంబు వడిరి. 157
- గీ॥ చిత్తపుటాహ్మకైవడి • చెలువెసంగు, చిత్రవల్లివివాహంబుఁ • జేసె వేడ్క
వీరబాహుండు ముచికుండవిభున కెలమి, నగ్రజత్వంబు కల్పిత • మంచునెంచి.
వ॥ అంత నొక్క నాడు, 158
- క॥ అల దండధరుని కోమలి, చెలు వలరెడి చిత్రవల్లి • చేతిశుకంబుక
దిలకించి తనకుఁగోరిన, చెలువ యభీష్టంబుఁ దీర్ప • శీఘ్రం బపుచుకొ. 159
- వ॥ యముండు భటుల ననిచిన వారలు జనుదెంచి యక్ష్మీరంబును బలాత్కారం
బునం గొనిపోయి యమపత్ని కొసంగిన యవ్యుత్తాంతంబు వీరులు విని కోప
వివ్యాలు లగుచు సమవైతతోడ సమరంబు సేసి మగుడి యాశుకంబునుం దెచ్చి
చిత్రవల్లి కిచ్చిన నదియు దాన సంప్రీతమనస్కు యయ్యె. 160
- క॥ అన్యకకామిని క్రమమున, దా సంతర్వర్తి యగుచుఁడలఁ చెను మది నెం
తనియు కేరళదేశక, పైన వసిధలము నొకటి • నాత్మకృష్ణమునకొ. 161

వ॥ తదపేక్ష నటింగి వీరవరు లక్ష్మీరళవిభునికడకు దూత నడుగం బంచిన యతం
డవియు వారల కొసంగక నుపేక్షించిన, తదనంతరంబ కోధవిహ్వలులై య
వీరులంద ఆప్పు డతిరయంబునం జని కేరళపతిని గణాంగణంబునం జయించి
తత్ఫలంబుఁ దెచ్చి చిత్రవల్లి కొసంగి రంత, 166

క॥ నానాదేశస్థితిపు, భూనాథుల దర్ప మణచి ♦ భువి నేలిరి స్వా
ధీనము గాగను వీరులు, మానితవిభవమున నీతిమార్గము దనరె. 167

అ॥ మోదమెసఁగ మదిని ♦ ముచికుండనృపకాంత, చిత్రరూపినదృశచిత్రవల్లి
యగ్నివర్ణసంజ్ఞ ♦ నాత్మజఁ గనియెను, వివిధవిమతవంశ ♦ వివినదహను. 168

వ॥ ఆసమయంబున మహాబలుం డగు బలాసురుండు గర్వోద్యుక్తుం డగుచు స్వర్గ
పురందరు నిరోధించి దుర్బలుం డగు నిందునిం జయింప నద్దివిజవరుండు దాన
పునితో సమరంబున కోడి ముచికుండుని సహాయంబుగాఁ బిలువ దూతలం బని
చిన నమృహావిభుండు ననుదెంచి, 169

క॥ దురమున బలనైన్యంబును, బరిమార్చె భుజప్రతాపపటిమ జెలంగఁ
ధరపతి కిట్లోడి బలుం, దురుతరగర్వంబు మాని ♦ యొక్కడ నిలిచె. 170

వ॥ సురేందురిం డప్పుడు వజ్రాయుధంబున వానిం బారిగొనియె; నదిమొదలు
పురందరుండు బలారి యనఁ బ్రసిద్ధి వడసె. 171

క॥ సురపతి ముచికుండమహీ,వరుని సహాయమున నిట్లు ♦ బలదనుజు సమి
ద్ధరణిం గూలిచి శీఘ్రము, పరమానందముగ నాత్మభవనము సేరె. 172

—* శ్రీమహావిష్ణ్వేంద్రాదిదేవతలు శివపూజ యాసర్చిన విధము *

క॥ సురపతి నరపతు లంతఁ, సురుచిరశుద్ధోదకముల ♦ శుచితము లగుచుం
బురహరుపూజాగేహము, బరగఁ బ్రవేశించి రాత్మభక్తి దలిర్పె. 173

మ॥ అవనీపాలుఁ డొగి సుఖాసనమునం ♦ దాసీనుడై చెంత వా
సవుడుఁ బూజయొనర్చుచో నగసుతావడ్యక్రయిక్తు శివుఁ
భవు మందస్మితచారువక్త్రు నభవుఁ ♦ భర్గు మహేశుఁ మహా
త్సవమొప్పుం గని సంస్తుతించె పరమభ్యానైకపారీణుడై. 174

వ॥ అంత భగవంతుం డగు పరమేశ్వరుండు పురందరుం డెఱుంగకుండ ముచికుండు
నకుఁ బ్రసన్నుడై పూర్వం జేను మారిచేత నారాధింపఁ బడితి; నిపు డిందుని
చేతఁ పూజితుండ నగుదు మద్భక్తులలో నీవుఁ గృతార్థుండ వగుటం జేసి నన్నుఁ
బూజింపు మని రహస్యంబు నెప్పిన విని భూపాలుండు సంతోషంబున నితరవ్యా
పారరహితుండై యీశ్వరపూజనంబు విలోకింపుచుండ; నయ్యెడ, 175

గీ॥ అమరనాథుఁడు పూజాసమాప్తిఁ జేసి, జనవిభునితోడ భోజనశాల కరిగి
కామధేనువుఁ జింతింప ♦ గరిమనదియు, నభిమతార్థంబులొనగూర్చి ♦ నవనిపతికి.

ప॥ అప్పుడాభూవిభుని కామధేనువుముద్భవంబులైన భక్త్యభోజ్యాదుల సంతృప్తిం జేసి దివ్యమాల్యాంబరాభరణంబు లొసంగి పురందరుండు మతీయు నభీష్టంబు లడుగు మనిన మహిపాలుండు సంతోషంబున సురేందుని కిట్లనియె. 177

క॥ సురనాయక! నీచేతను, నిరతముఁ బూజింపఁ బడిన ధీరపమవరు నీ శ్వరు సాంబుకృప నొసగుము, బరగఁ పూజింతు నేను ధక్షిదర్పణ. 178

ప॥ అనిన ముచికుండుని వచనంబులు విని పురందరుండు మహావిచారమనన్ముందై యిట్లనియె. 179

క॥ ఈ యిందుధరుండు భూప మ, దీయుండు గాఁ డభిళాఁ ధీరత నితనిఁ బాయక నారాధించు త, దీయార్చనకారణంబు ధెలిపెద వినుమా. 180

క॥ నిరపత్యుఁ డగుచు బూర్వము, హరిశంకరు సంస్కరించి యంచితభక్తి బరగ శపఁ బొనరించిన, పరమేశుండు మోల నిలిచెఁ బ్రత్యక్షముగాఁ. 181

ప॥ అప్పుడు మాధవుండు మహాదేవునకుం బ్రణమిల్లి, దేవా! నీచేత యుత్తమపదం బుఁ బొందితి; ననంతసంఖ్యాకం బగు నాయువు బడసితి; భవత్కటాక్షంబునఁ గొఱులె యిసుమంతయు లేదు; నా కిప్పుడు పుత్తుండు గావలయు; నిరపత్య త్వంబు మనస్సంతాపకరంబైనది యని యత్యంతంబు హరి పరమేశ్వరుం బ్రార్థించె; నప్పుడు, 182

క॥ పురహరుండు గృపాదృష్టిని, మురవైరికిఁ బుత్తు నొసఁగె యోదం బలరగ గిరితనయ సర్వ మదియును, బరికించి నితాంతకోపభావముతోడఁ. 183

అ॥ నను భజింపఁ డాత్మనారాయణుఁ డితండు, నిన్నుఁ బూజి నేనె నిష్ఠమీఱఁ తత్ఫలంబు నతండు తగ బొందకుండునె, యధిప! జూచు మన్మదాజ్ఞ నిపును. 184

క॥ తనయుండు గలిగి చను నీ, తనికె నీతప్రవహ్నిదగ్ధుం డగుచుఁ విను వంచకుండు హరి యను, దినముచు మాయావియగుచుఁ దిరుగును జగతిఁ. 185

ప॥ పరబ్రహ్మం బగు నీముండల తాను పరబ్రహ్మ నటించు నఖిలాత్మలను మోహిం పఁ జేయుచు దుర్మార్గంబునఁ దోయినది గావున, నితనిముఖంబు వీక్షింప యుక్తంబు గా దని పలికి పార్వతి జగత్పతి యగు శంభునితోడ సంతర్థానంబు నొందె; తదనంతరంబ, 186

క॥ హరి బహుదుఃఖాకులుండై, గిరిజాపద్మస్త్రీసహితు ధిరశు మహేశుఁ గర మర్థిఁ బ్రతిష్ఠంపుచు, చిరకాలము పూజిసేసెఁ జెన్నొసంగంగఁ. 187

ప॥ ఇట్లు భక్తిం బూజించిన యనికాషణ్ముఖులతోడఁ బరమేశ్వరుండు హరికి బ్రత్యక్షమయ్యె; నయ్యెడ, 188

క॥ సాంబున్ గుమారసహితుఁగృపాంబునిధి శంభుఁ బొగడఁ హరి మదినిబ్రమో దంబున నపుడు మహేశు, డంబుజదళనయనముఖము ధి నవలోకించెఁ. 189

ప॥ అప్పు డయ్యింగితం బెఱింగి, హరి పార్వతికిఁ బ్రేమిల్లి, యంబా! యజ్ఞానంబున
నిను నర్చింపక, కేవలం బామహేశ్వరు నర్చించితి; నీ యపరాధంబు సహింప
వలయు; బహుకాలంబు పుత్రార్థినై తపం బొనరించితి; పుత్రదహనంబు
గాకుండ రక్షింపు మని యిట్లథోక్షజుండు మహేశ్వరిం బ్రార్థించె; నంత, 190

అ॥ శంభురాణి సుప్రసన్నత దనరంగ, హరికి ననియె చక్రి! ధూర్తి యేల
దగ్గుడైన నీదు ధ తనయుండు జీవించు, మగుడి యీశువలన ధ మామకాక్ష. 191

ప॥ అని పలికి యీశ్వరి యీశ్వరుతోడ సంతోధానం బయ్యె; నంత, 192

క॥ సంతోషంబున లక్ష్మీ, కాంతుండు హృదయమున సుతుని ధ కాముని గనియె
గంతుండు నంతట హరిచే, సంతతముఁ బ్రవృద్ధుఁ డగుచు ధ జగత్స్థలిలోన్. 193

క॥ సురకార్యార్థముగా జని, పురహరుచే దగ్గుడయ్యె ధ బునరుద్భూతిం
బరగెను శీఘ్రం బాతఁడు, పరజానిధియైన మేరుకాయకువలనన్. 194

ప॥ అదిగావున నయ్యమామహేశ్వరుం బూజించి వరంబు వడిసి యురంబున నిమ్మ
హదేవు నిడుకొని యిదిరారమణుండు శ్రీ రాక్షసంబున శేషశాయియై యోగ
నిద్రనుం బొందిన 195

క॥ ఆమాధపువక్షస్థలి, సోమాస్కండుండు శంభుఁ ధ దురునిశ్వాస
స్తామాందోళితుఁ డయ్యెన్, వేమరు పవనాహరదుఃఖివిధమున మిగులన్. 196

ప॥ ఇట్లు వైకుంఠుండు వక్షంబున గిరిజావల్లభు నిడుకొని నిద్రాగతుం డగు; నయ్య
వసరంబున. 197

క॥ బాలాకాఖ్యుండు దైత్యుం, బాలంబున కరుగుచుచే ధ నాతవివలనన్
చాలధయంపడి యేనుం, బాలకడలి పవ్వలించు ధ పద్మదళాక్షున్. 198

గీ॥ చేరి దానవవృత్తంబు ధ చెప్ప నపుడు, మురహరుడులేచిననుగని ధ పరమకరుణ
భయమువలదని మధురోక్తిబలికియొసఁగె, వక్షముననుండుపార్వతివరునినాకు.

ప॥ ఇట్లానంగి యంత మాధవుండు దాను భూలోకంబునఁ బుండరీకపురంబునుం జేరి
యందు చిన్మయుండగు సదాశివుంగని యానందాశ్చరికణపూరిత నయనార
విందుండగుచు త దేకనిష్ఠ మానచతుష్టయంబు యోగంబుననుండి, సముద్భితుండై
యద్భుతంబగు నీశ్వరానుగ్రహంబు నడసి యచ్చట వెడలి సమరంబున ఘోరుం
డగు నబ్జలకాఖ్యమహాసురునిం బరిమార్చి, శ్రీ రాక్షసంబునకు మరల చను
దెంచి, నన్ను మదియపురంబున కనిచి, పూర్వంబట్ల శేషతల్పంబున శయనించి
సుఖంబున నుండె నంత; 200

ఉ॥ ఏను పురంబుజేరి పరమేశు లిల్లిలోచను నంబికామహః
సేనులతో తదాది దృఢచిత్తుడ పూజయొనర్తు భక్తితో
మానవనాథ! నే నిపుడు ధ మాధవు వాఙ్మను గాక నిమ్మహే
శాను కపద్ద శుకరు నొసంగఁగ శక్తుడగా నొకింపయున్.

—* ముచికుందుఁ డనురాజు శివలింగపృథ్విష్ఠ యానర్చిననిధము *—

గీ॥ అమితలేజస్కునావిష్ణుఁ నాజ్ఞవదసి, యీపు గొనిపోమ్ము యొసఁగెదఁ నీశుననుడు
నమరవల్లభువచనంబు నాలకించి, చనియె ముచికుందుఁడుముకుందు ధ సన్నిధికిని.

వ॥ అట్లుచని పురందరోదితంబులగు వచనంబులు వచించి గోవిందుచేత ననుజ్ఞవదసి
మగుడి నరేంద్రుండు సంక్రిందనుం జేరి, 203

క॥ వారి యాజ్ఞవదసి వచ్చితి, సురనాయక యొసఁగుమింక ధ సోమునిశంభుఁ
గరుణామతి నా కనవుఁడు, సురరాజు విచారమానఁసుండై మిగులఁ. 204

వ॥ విశ్వకర్మ నిర్మితంబులైన సోమాస్కంద విగ్రహంబు లూరుకొమ్మని ఇంద్రుండు
కృమంబున నరేంద్రునకొసంగిన యవియు భూపాలుండు చూచి నవీనకల్పితంబు
లని యింద్రుకపటం బెఱింగి పూర్వవిగ్రహంబు నాకొసంగవలయునని మగుడి
సురేంద్రు నడిగిన. 205

ఉ॥ అత సురేంద్రుఁ డిచ్చె శివు ధ నాన్యపమాని కఠండు దాన న
త్యంతము మోదమంది కమలాలయముఁ వెన జేరి పార్వతీ
కాంతుఁ బ్రతిష్ఠఁ జేసె కుతుఁకంబున శాస్త్రనిధాన మొప్పఁగా
సంతతము న్మహోత్సవ మెసంగ సపర్య లొనర్చె భక్తితో. 206

వ॥ మఱియు నితరవిగ్రహంబుల తత్సమీపపురంబులం బ్రతిష్ఠించి ధరణీంద్రుండు
పూజించె నంత; 207

మ॥ సురలోకేంద్రుండు స్వాత్మపూజతు మహేశ్వరుఁ బాయుదోషంబునఁ
ధరచండాలతఁ బొంది యంత నరేంద్రుఁ ధ తజ్జన్మముఁ మాని, భా
సురలీలఁ గమలాలయంబున నుమేశుం గాంచి తద్వివ్వవా
ద్యరంపంబు విని స్వర్గముం బడసె వీరతామ్రవృక్షండ్లై కడుఁ. 208

వ॥ అత ముచికుందుమహీవల్లభుండు మహేశ్వరునకుఁ బ్రాకారమంటపాట్టాలక
గోపురాదు లనేకంబులు నిర్మించి, నిరంతరపూజోత్సవంబు సల్పుచు నిష్కంట
కంబుగ రాజ్యభారధోరేయుండై యంత యానృపాలుం డాత్మజుం డగు నగ్ని
వర్ణునకు పట్టంబు గట్టి దేహంతంబునఁ గైలాసంబుఁ జేరె; వీరబాహుపృముఖ
లును స్వాత్మజుల నగ్నివర్ణునికటంబున నిలిపి మహోత్సవంబుఁ జేసి మానుష
దేహంబులు విడిచి నిజరూపంబులతోడ స్కందశైలంబున కరిగి స్కందునకుఁ
బ్రొమ్మిల్లి తదనుగ్రహంబున సంతోషభరితులై యుండి రని సూతుండు శౌన
కాదిమహామునులకుం జెప్పిన, 209

మ॥ విలసచ్ఛారద చండికాధవళి దోర్విభాగభూభృచ్చరా
సలలాటాంబక కుండలీశ్వర విభూషా భాసమానాంగ ని
ర్వహోద్యత్పర గర్వవర్వజగదాధారా, చిదాత్మా, శివా
బలభిన్నుల విసేలకంధర దయాపాక్షానిధి, శంకరా!

క॥ భైరవరీలింగ ధరి, తీర్థమణితనూజ సేవ్యః పివ్యాంఘ్రియుగా !
పారావారనిషంగ ! యు, దారదయాపాంగ ! • మదనదర్పవిభంగా !

పుష్పమాలిః పంభము.

మహాస్థిర॥ సారాచారాసురాధ్యైః స్మరహరగరణః పావ్యరమోదప్రదతౌ
సోమిరుస్తామద్రుచ్యభ్యుదయదనదనాః యోగభోగప్రగల్భా
ఘోరాకారాసురాతీః క్షులవిలయలసః తోషహూపప్రసన్నాః !
ధారాస్థైరస్థురత్వాదరచిరతరసః త్రాతభూతిప్రశస్తాః !

గద్యః

ఇది శ్రీగురుదుధరసుందరపాదారవిందార్పిత హృచ్చతపశ్చ సకలసుకవి
జనానుగ్రహాచిత్ర సుగుణస్తోత్రపవిత్రచరిత్ర కాశ్యపసంగీత కోడూరి
మృణాళ్యస్తోత్ర శంకరామాత్యలక్ష్మ్యుని రాతనయ వినయ
విభేను శాలసరస్వతీనామాంక వేంకటాచలకవి
ప్రసీదతజైన శ్రీస్తాందమహాపురాణాంత్యస్త శ్రీశంకర
సంహితాయందలి శివరహస్యఖండంబున దేవ
కాండంబునందః ద్వితీయాశ్వాసము
సర్వంబును సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—

శివరహస్యఖండము.

ఆంధ్రమహాకాయలూ! !

ఈ శివరహస్యఖండము తాళపత్రములయం దొకకొంత జీర్ణమగుచున్న సద్గ్రంథము. త్రివ్యాసో క్తమగు స్కాందమహాపురాణాంతర్గతమును, సంభవ అసుర వీరమహేంద్ర యుద్ధ దేవ దక్ష ఉపదేశ కాండములను గలిగినదియు నై విశా జలైదు సద్గ్రంథము. కొన్నియుగములక్రింద నీ పృథగ్ మెట్టిభోగముల ననుభవించెనో యట్టివృత్తాంతములఁ దెలియఁ జేయుచరిత్రాత్మకము.

చరిత్ర యేది యన-శ్రీ శివకుమారజననము, బాల్యక్రిడలు, ప్రతాపము, రాయబారము, విజయము, వినాహము, పరబ్రహ్మతత్త్వనిర్ణయము, శ్రీ వీర భద్రవిజయము, శ్రోతధర్మములు, శ్రీ మహావిష్ణువది మహాపాశుపతుల చరిత్రలు, స్థలపురాణములు తెలియఁజేయు సద్గ్రంథము. అత్యుత్తమము, నవసరసభరితము, నీతిదాయకము, విజయదాయకము, భోగదాయకము నై విరాజిల్లు సద్గ్రంథము.

ఈగ్రంథము గీర్వాణభాషయందుండి పలుపురకుఁ దెలియుట కసాధ్యమగుటచేఁ గొన్నివందలవత్సరములక్రిందట బ్రహ్మశ్రీ బాలసరస్వతీ కోడూరి వేంకటాచల మహాకవిపరీక్షింబులచే పద్యగద్యములతో మృదుమధురవైలిని లోకోపకారార్థముగ నాంధ్రీకరింపఁబడినట్టి గ్రంథము. ఈ సద్గ్రంథము పుణ్యాత్మక లగు కొండటిచే నుద్ధరింపఁబడియు జలగోళములచేఁ గప్పఁబడు చంపురివోలఁ గొన్నికారణములచేఁ బ్రకాశింపదయ్యె.

కాన నో యాంధ్రమహాకాయలూ! !

ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికై యాంధ్రమహాకవులచే నాంధ్రీకరింపఁబడిన యాంధ్ర గ్రంథముల నుద్ధరింప నహాయపడి యాంధ్రమాతను సేవించి యాంధ్రభారతీ పరిసాదమున యైహికాముష్మికసుఖముల ననుభవించెదరుగాక !

తాళపత్రములయం దెన్నియో యిట్టిసద్గ్రంథములు నిమిషమున కెన్నియో యక్షరములచొప్పున జీర్ణింపుచుండ, పూర్వమహాకవుల కష్టము లడుగంటుచుండ మనము సూచుచుండుట పాడిగా దని యింతగాఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడ.

ద్వితీయ సంపుటము (చిత్రోపఖండములతో) రు 2-0-0
 త్రితీయ సంపుటము రు 2-8-0
 ,, గిల్టు 3-0-0

తక్కిన మూడుసంపుటములు, సంస్కృతమూలము అచ్చగుచున్నవి.

కలయవాద:-

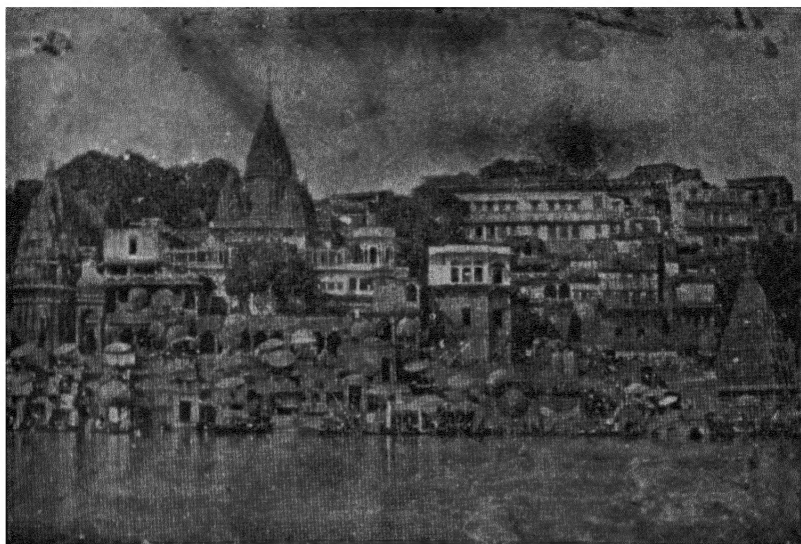
నిగమాగమవిశాసదమదిగొండ వీరమల్లికార్జునారాధ్యులు అయ్యవారు,
 తాలూకా నందిగూడ - కృష్ణాజిల్లా. అని ప్రాశస్త్యము.

లవలీకుమారవిలాసం.

శా॥ ఏలే సిగ్గు కురంగలోచన! పరాకేలే సరోజాసనా!
 యేలే నిర్దయమృత చులం జేలే కటాక్షింసవే
 యేలాటాలనాలనాలవనలో • నెట్లొర్లు నీమస్వధ
 జ్ఞానాపాలికి సన్నగాలిని కూజస్వత్తఫ్రం గాళికి. —చీకాంబు. ౨ 1

నవరసభరితమగు నీగంధము నుద్ధరింప యత్నింపఁగలరు. ఇది శుంగారసభరితము.

ట్రాణము.

హోం యోగం జైరవదంపపాణిగణరాక్షంగాస్త్రప్రార్థిన్వితః
 శివానందనావనైరనిపుణః శైవల్యముక్తిప్రదః
 యః పాత్యత్తి కరోతి లోకే సుఖం సుఖం
 స శ్రీకృష్ణం సుధా ముఖం మాం పాతు కాశ్యపః.

ఇట్టి పుణ్యక్షేత్రములమహిమల బోధించు కథలన్ని యో గల్గియుండి తాళవత్తముల
 పాడుచున్న యీ శివరహస్యఖండము సుధానిప సహాయులు కాంగలరు.

పలము—

నిగమాగమవిశారద, ముదిగాండ వీరమల్లికార్జునారాధ్యులు అయ్యవారు,
 పండితాదులు, కృష్ణాదులు.
 ఆది మహాకవి.

